

Yazışma Adresi / Mailing Address

Harp Akademileri Komutanlığı
Stratejik Araştırmalar Enstitüsü
Yenilevent / İstanbul

Telefon / Phone: + 90 212 398 01 00 -3842 Faks / Fax: + 90 212 398 01 00 - 3802

E-Posta / E-mail: saren@harpak.edu.tr - guvenlikstratejileri@gmail.com

Web: www.harpak.edu.tr/saren

Güvenlik Stratejileri Dergisi

• The Journal of Security Strategies

Güvenlik Stratejileri Dergisi

The Journal of Security Strategies

STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
STRATEGIC RESEARCH INSTITUTE

Yıl / Year : 10
Sayı / Issue : 19
Nisan / April 2014

- Gulf Integration in Post-Arab Spring:
Deepening or Decaying?
Esra PAKİN ALBAYRAKOĞLU
- Liberation Movements, Creativity in the Spirituality
and Propositions for Beyond:
The Case of Turkey and the EU Discourse
Aslı EGE
- Afrika'da Barış ve Güvenliğin İnşasında Kıtasal
Yaklaşım: Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi
Soner KARAGÜL ve İbrahim ARSLAN
- Kosova'nın Bağımsızlık Süreci Kapsamında
ABD Dış Politikasının Analizi
M. Cem OĞULTÜRK
- ABD Ulusal Güvenlik Stratejisinin Küresel
Uygulayıcıları: Coğrafi Muharip Komutanlıklar
Oktay BİNGÖL
- Afghan National Army Challenge with Attrition:
A Comparative Analysis
Barış ATEŞ

Güvenlik Stratejileri Dergisi

The Journal of Security Strategies

STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
STRATEGIC RESEARCH INSTITUTE

Yıl/Year: 10
Sayı/Issue: 19
Nisan/April 2014

DERGİMİZİ TARAYAN VERİ TABANLARI
DATABASES INDEXING OUR JOURNAL

EBSCO Publishing - Academic Complete Search

International Security and Counter-Terrorism Reference Center

Central and Eastern European Online Library

STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ DERGİSİ

Yıl 10 • Sayı 19 • ISSN 1305-4740
Uluslararası Hakemli Dergidir.

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü adına

Sahibi

Dr. Zekeriya TÜRKMEN

EDİTÖR

Doç. Dr. R.Kutay KARACA

KİTAP İNCELEME VE TANITIM EDİTÖRÜ

Dr. Hasip SAYGILI

EDİTÖR YARDIMCISI

Dr. Kemal EKER

Dr. Nesip ÖĞÜN

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Ercüment TEZCAN

Prof. Dr. Gülden AYMAN

Prof. Dr. Esra HATİPOĞLU

Doç. Dr. Fuat AKSU

Doç. Dr. Barış ÖZDAL

Yrd. Doç.Dr. İskender Cengiz ÖZKAN

YAZI KURULU

M. Ercan ABBASOĞLU

Dilek KARABACAK

A. Cengiz KARAGÖZ

DÜZELTMEN

Dilek KARABACAK

BASKI

Harp Akademileri Basımevi

YAZIŞMA VE HABERLEŞME ADRESİ

Harp Akademileri Komutanlığı
Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü
Yenilevent / İSTANBUL

Telefon: 0 212 398 01 00 Dâhili: 3842
Faks: 0 212 398 01 00 – 3802
E-posta: saren@harpak.edu.tr
Web: www.harpak.edu.tr/saren

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü yayını olan Güvenlik Stratejileri Dergisi, yılda iki kez Nisan ve Ekim aylarında yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Makalelerdeki düşünce, görüş, varsayım, sav veya tezler eser sahiplerine aittir; Harp Akademileri Komutanlığı ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü sorumlu tutulamaz.

**STRATEGIC RESEARCH INSTITUTE
THE JOURNAL OF SECURITY STRATEGIES**

Year 10 • Issue 19 • ISSN 1305-4740
International Peer-Reviewed Journal

Owner on behalf of Strategic Research Institute
Zekeriya TÜRKMEN, Ph. D.

EDITOR

Assoc. Prof. R.Kutay KARACA, Ph.D.

REVIEW ESSAY AND BOOK REVIEW EDITOR

Hasip SAYGILI, Ph. D.

VICE EDITOR

Kemal EKER, Ph.D.
Nesip ÖĞÜN, Ph.D.

EDITORIAL BOARD

Prof. Ercüment TEZCAN, Ph.D.
Prof. Gülden AYMAN, Ph.D.
Prof. Esra HATİPOĞLU, Ph.D.
Assoc. Prof. Fuat AKSU, Ph.D.
Assoc. Prof. Barış ÖZDAL, Ph.D.
Asst. Prof. İskender Cengiz ÖZKAN, Ph.D.

PUBLICATION BOARD

M. Ercan ABBASOĞLU
Dilek KARABACAK
A.Cengiz KARAGÖZ

PROOFREAD

Dilek KARABACAK

PRINTED BY

Turkish War Colleges Publishing House

CORRESPONDENCE AND COMMUNICATION

Harp Akademileri Komutanlığı
Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü
Yenilevent / İSTANBUL
TÜRKiYE

Phone: +90 212 398 01 00 ext: 3842
Fax: +90 212 398 01 00 ext: 3802
E-mail: saren@harpak.edu.tr
Web: www.harpak.edu.tr/saren

The Journal of Security Strategies is an international peer-reviewed journal and published biannually in April and October. The opinions, thoughts, postulations or proposals within the articles are but reflections of the authors and do not, in any way, represent those of the Turkish War Colleges Command or of the Strategic Research Institute.

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Yücel ACER
Prof. Dr. Ayşe Nüket ADIYEKE
Prof. Dr. Önder ARI
Prof. Dr. Esat ARSLAN
Prof. Dr. Sertaç BAŞEREN
Prof. Dr. Luciano BOZZO (İTALYA)
Prof. Dr. Yaşar GÜRBÜZ
Prof. Dr. Naganishi HISAE (JAPONYA)
Prof. Dr. Kamer KASIM
Prof. Dr. Ulvi KESER
Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU
Prof. Dr. Ayőegöl KİBAROĞLU
Prof. Dr. Wang LI (ÇİN HALK CUMHURİYETİ)
Prof. Dr. Jean-Sylvestre MONGRENIER (FRANSA)
Prof. Dr. Masanori NAITO (JAPONYA)
Prof. Dr. Maqsudul Hasan NURİ (PAKİSTAN)
Prof. Dr. Yaşar ONAY
Prof. Dr. Mustafa ÖZBİLGİN
Prof. Dr. Murat ÖZGEN
Prof. Dr. Ziya ÖNİŞ
Prof. Dr. Fırat PURTAŞ
Prof. Dr. Hasan SAYGIN
Prof. Dr. Hale ŞIVGIN
Prof. Dr. Tolga YARMAN
Prof. Dr. Türel YILMAZ
Doç. Dr. Fuat AKSU
Doç. Dr. Mitat ÇELİKPALA
Doç. Dr. Ali Faik DEMİR
Doç. Dr. Ahmet HAN
Doç. Dr. Füsün TÜRKMEN
Yrd. Doç. Dr. Victoria CLEMENT (ABD)
Dr. Giovanni ERCOLANI (İTALYA)
Dr. Muhammad KHAN (PAKİSTAN)

BU SAYININ HAKEMLERİ

Prof.Dr. Mehmet ARDA
Prof.Dr. Gülden AYMAN
Prof.Dr. Esra HATIPOĞLU
Prof.Dr. Yaşar ONAY
Prof.Dr. Fırat PURTAŞ
Doç.Dr. Fuat AKSU
Doç.Dr. Şenol KANTARCI
Doç.Dr. Ferhat PİRİNÇÇİ
Doç.Dr. Haldun YALÇINKAYA
Dr. Giovanni ERCOLANI

ADVISORY BOARD

Prof. Yücel ACER, Ph.D.
Prof. Ayşe Nüket ADIYEKE, Ph.D.
Prof. Önder ARI, Ph. D.
Prof. Esat ARSLAN, Ph.D.
Prof. Sertaç BAŞEREN, Ph.D.
Prof. Luciano BOZZO Ph.D. (ITALY)
Prof. Yaşar GÜRBÜZ, Ph.D.
Prof. Naganishi HISAE, Ph.D. (JAPAN)
Prof. Kamer KASIM, Ph.D.
Prof. Ulvi KESER, Ph.D.
Prof. Mustafa KİBAROĞLU, Ph.D.
Prof. Ayşegül KİBAROĞLU, Ph.D.
Prof. Wang LI, Ph.D. (P.R.C.)
Prof. Jean-Sylvestre MONGRENIER, Ph.D. (FRANCE)
Prof. Masanori NAITO, Ph.D. (JAPAN)
Prof. Maqsudul Hasan NURI, Ph.D. (PAKISTAN)
Prof. Yaşar ONAY, Ph.D.
Prof. Mustafa ÖZBİLGİN, Ph.D.
Prof. Murat ÖZGEN, Ph.D.
Prof. Ziya ÖNİŞ, Ph.D.
Prof. Fırat PURTAŞ, Ph.D.
Prof. Hasan SAYGIN, Ph.D.
Prof. Hale ŞIVGIN, Ph. D.
Prof. Tolga YARMAN, Ph.D.
Prof. Türel YILMAZ, Ph.D.
Assoc. Prof. Fuat AKSU, Ph.D.
Assoc. Prof. Mitat ÇELİKPALA, Ph.D.
Assoc. Prof. Ali Faik DEMİR, Ph.D.
Assoc. Prof. Ahmet HAN, Ph.D.
Assoc. Prof. Füsün TÜRKMEN, Ph.D.
Asst. Prof. Victoria CLEMENT, Ph.D. (USA)
Giovanni ERCOLANI, Ph.D. (ITALY)
Muhammad KHAN (PAKISTAN)

REFEREES FOR THIS ISSUE

Prof. Mehmet ARDA, Ph.D.
Prof. Gülden AYMAN, Ph.D.
Prof. Esra HATİPOĞLU, Ph.D.
Prof. Yaşar ONAY, Ph.D.
Prof. Fırat PURTAŞ, Ph.D.
Assoc. Prof. Fuat AKSU, Ph.D.
Assoc. Prof. Şenol KANTARCI, Ph.D.
Assoc. Prof. Ferhat PİRİNÇÇİ, Ph.D.
Assoc. Prof. Haldun YALÇINKAYA, Ph.D.
Giovanni ERCOLANI, Ph.D.

İÇİNDEKİLER

Editörden

Arap Baharı Sonrası Körfez Entegrasyonu: Derinleşme mi Dağılma mı? (İngilizce)	1
Esra PAKİN ALBAYRAKOĞLU Özgürlük Hareketleri, Maneviyattaki Yaratıcılık ve Ötesi İçin Öneriler: Türkiye Örneği ve AB Söylemi (İngilizce)	31
Ash EGE Afrika'da Barış ve Güvenliğin İnşasında Kıtasal Yaklaşım: Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi	57
Soner KARAGÜL ve İbrahim ARSLAN Kosova'nın Bağımsızlık Süreci Kapsamında ABD Dış Politikasının Analizi	99
M. Cem OĞULTÜRK ABD Ulusal Güvenlik Stratejisinin Küresel Uygulayıcıları: Coğrafi Muharip Komutanlıklar	133
Oktay BİNGÖL Afganistan Ulusal Ordusu'nun Kayıp ve Fırlarla İmtihani: Karşılaştırmalı Bir İnceleme (İngilizce)	167
Barış ATEŞ	

Kitap Tanıtımları

Asya-Pasifik Bölgesinin Uluslararası Politikası (The International Politics of the Asia-Pacific)	197
Jeopolitik: Türkiye'nin Millî Güvenliği ve Avrupa Birliği Üyelik Süreci	201
Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzylında Balkanlar ve Osmanlı Devleti	205
Rumeli'ye Elveda: 100. Yılında Balkan Bozgunu	211
Yakın Çağ Dönemi Avrupa Tarihi	221
Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922	225
Mütareke Döneminde Ordunun Durumu ve Yeniden Yapılanması (1918-1920)	229
Atatürk: Modern Türkiye'nin Kurucusu Dâhi Generalden Liderlik Üzerine Dersler	233
Yayın Esasları	237
Kitap İnceleme ve Kitap Tanıtımı Esasları	245

CONTENTS

Editor's Note

Gulf Integration in Post-Arab Spring: Deepening or Decaying?.....	1
Esra PAKİN ALBAYRAKOĞLU Liberation Movements, Creativity in the Spirituality and Propositions for Beyond: The Case of Turkey and the EU Discourse	31
Aslı EGE Continental Approach to Peace and Security Building in Africa: African Peace and Security Architecture (Turkish)	57
Soner KARAGÜL and İbrahim ARSLAN Analysis of U.S. Foreign Policy in the context of the Independence Process of Kosovo (Turkish).....	99
M. Cem OĞULTÜRK The Global Agents of the United States' National Security Strategy: The Geographical Combatant Commands (Turkish)	133
Oktay BİNGÖL Afghan National Army Challenge with Attrition: A Comparative Analysis	167
Barış ATEŞ	

Book Reviews

Asya-Pasifik Bölgesinin Uluslararası Politikası (The International Politics of the Asia-Pacific) (in Turkish)	197
Jeopolitik: Türkiye'nin Milli Güvenliği ve Avrupa Birliği Üyelik Süreci (in Turkish).....	201
Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti (in Turkish)	205
Rumeli'ye Elveda: 100. Yılında Balkan Bozgunu (in Turkish).....	211
Yakın Çağ Dönemi Avrupa Tarihi (in Turkish)	221
Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922 (in Turkish)	225
Mütareke Döneminde Ordunun Durumu ve Yeniden Yapılanması (1918-1920) (in Turkish)	229
Atatürk: Modern Türkiye'nin Kurucusu Dâhi Generalden Liderlik Üzerine Dersler (in Turkish)	233

Publishing Principles	247
Guidelines for Book Reviews and Review Essays	255

Editörden

Değerli “Güvenlik Stratejileri Dergisi” okuyucuları, 14. Sayımızdan itibaren farklı bir anlayışla yayımlanmaya başladığımız dergimizin 19. Sayısında sizlerle yeniden birlikte olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Sürekli artan bir okuyucu kitlesine ulaştığımızı görmek mutluluğumuza daha da artırmaktadır.

Okuyucu kitlemizin artışının yanında giderek daha fazla yazarın dergimize ilgisi bizi daha nitelikli olmaya zorlamaktadır. Dergimizin çok dilli olmasının ilgiyi arttırdığını düşünmekteyim. Bu anlayışımızın akademisyenler arasında fazlasıyla dikkate alındığını söylemeliyim.

Sayılarımızda daha fazla makaleye yer vermek istememize rağmen, gerek okuyucuyu düşünmemiz gerekse dergi formatından uzaklaşmak istemememiz nedenleriyle, Yayın Kurulu kararına istinaden, en fazla sekiz makale yayımlayabiliyoruz. Bu nedenle hakem sürecinden geçmiş olsa bile en yakın sayıda yer darlığı nedeniyle yayımlayamadığımız birçok makale bulunmaktadır. Bunlar derginin daha sonraki sayılarında yayımlanacaktır.

Değerli “Güvenlik Stratejileri Dergisi” okuyucuları, 19. Sayımızda ilgiyle okuyacağınız altı makale ve sekiz kitap tanıtımı yazısı bulunmaktadır. Bu sayıya makale, kitap incelemesi ve tanıtımı gönderen değerli akademisyen ve araştırmacılara, kıymetli vakitlerini makaleleri incelemeye ayıran hakem heyetine, dergi yayın ve danışma kurulu üyelerine, yazı kuruluna ve emeği geçen herkese teşekkür eder, bir sonraki sayıda buluşmak üzere hepinize saygılar sunarım.

Doç. Dr. R. Kutay KARACA
Editör

Editor's Note

Dear Journal of Security Strategies readers,

We are so happy and enthusiastic about presenting the 19th issue of our Journal of Security Strategies, which we began to publish with a different understanding as of 14th issue. The more you show interest to our journal, the more we take responsibility in this regard.

Besides the increase in the number of our readers, the fact that the increase in the number of authors showing interest to our Journal compels us to be more qualitative. I believe that the multilingual acceptance of the articles have a positive impact on this increase of interest. Our understanding of multilinguality is taken into great consideration in academia.

Although we would like to publish more articles in our issues, we are able to publish maximum eight articles according to the decision taken by Editorial Board, due to the facts that we take into consideration of our readers and that we do not want to be alienated from the journal format. Thus, there are many other articles, which we cannot publish in this issue, considering the total page number of journal, even if they are approved by our referees. These articles will be published in following issues.

Dear "Journal of Security Strategies" readers, our 19th issue consists of six articles and eight book reviews, all of which you will read with a great attention. I would like to thank the esteemed academicians and researchers who sent articles, book essays, and book reviews, and also the referees who reviewed the articles by spending their valuable time. I would also like to thank to the members of Advisory Board and of Publication Board, and the staff who contributed to our journal. Hoping to meet again in the next issue of the Journal of Security Strategies, I present my deepest respects to all of you.

Assoc. Prof. R. Kutay KARACA, Ph.D.
Editor

Gulf Integration in Post-Arab Spring: Deepening or Decaying?

Arap Baharı Sonrası Körfez Entegrasyonu:
Derinleşme mi Dağılma mı?

Esra PAKİN ALBAYRAKOĞLU*

Abstract

Theoretical explanations on regional integration in the Third World have been relatively sparse in International Relations literature. Against this background, the origins and expansion of the Gulf Cooperation Council (GCC) to date, despite the attention it received from rationalist and critical theories alike, are still underexplored. This article is a case study with the purpose of unfolding whether the GCC evolves on the path through a full-fledged “security community” in the constructivist sense. It specifically focuses on the question whether the Gulf security community transformed into a more integrated entity within the context of the Arab uprisings beginning in late 2010. Similar to what happened in the wake of the First and the Second Gulf wars, the so-called “Arab Spring” did not lead to a deepening of GCC integration. Apart from brief and inconsequential upturn in-group cohesion, the process in fact led to further divisions within, if not disintegration of the GCC.

Key Words: *The Gulf Cooperation Council, Arab Spring, Constructivism, Regional Integration, Security Community.*

* Asst. Prof., Ph.D., Department of Political Science and International Relations (English), İstanbul Gelişim University, E-mail: epakin@gelisim.edu.tr.

Öz

Uluslararası İlişkiler literatüründe Üçüncü Dünya'daki bölgesel entegrasyona yönelik teorik açıklamalar görece nadirdir. Bu bağlamda, Körfez İşbirliği Konseyi'nin (KİK) kökenleri ve gelişimi, rasyonalist ve eleştirel teorilerden ilgi toplamayı başarmışsa da, hala az çalışılmış konulardır. Bu makale, İnşacılık teorisi çerçevesinde KİK'in tam teşekküllü bir "güvenlik topluluğu"na dönüşüp dönüşmediğini ortaya koymayı amaçlayan bir vaka analizidir. Çalışma özellikle 2010 yılı sonunda başlayan Arap isyanları çerçevesinde Körfez güvenlik topluluğunun gevşek bir topluluktan daha sıkı bir birliğe evrilip evrilmediğini sorgulamaktadır. Bulgular, Birinci ve İkinci Körfez savaşlarında olduğu gibi, "Arap Baharı" olarak adlandırılan isyanların da Körfez bölgesi entegrasyonunda derinleşmeye yol açmadığını ortaya koymaktadır. Süreç, grup dayanışmasında yarattığı kısa süreli bir sıçramanın ardından KİK'in dağılmasına yol açmasa da, üyeler arasındaki mevcut açmazlara yenilerini eklemiştir.

Anahtar Kelimeler: *Körfez İşbirliği Konseyi, Arap Baharı, İnşacılık, Bölgesel Entegrasyon, Güvenlik Topluluğu.*

2

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

A Theoretical Introduction to Regional Integration

Founded in May 1981 against the background of the Iranian Revolution, the Iran-Iraq War and the Soviet invasion of Afghanistan, the Gulf Cooperation Council (GCC) comprises Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia and the United Arab Emirates. These six members embody a number of political, economic and cultural similarities. To begin with, all states are feudal monarchies with mostly homogeneous populations. Sunni Islam is embraced as the official state religion and state revenues predominantly rest upon hydrocarbon resources, especially oil. In addition, they share similar externally or internally driven concerns about radical Palestinians, Shi'ite Iranians

and migrant workers whose numbers often exceed those of Gulf nationals.¹

The issue of Gulf integration has attracted both positivist and post-positivist international relations theories. Also categorized as rationalist versus critical theories, the former group of theories is related with “why” something happened as opposed to “how” it happened that is related with the latter group. Realism, Liberalism and their neo-versions (plus also English School) adhere to the belief that social phenomena can be “explained” by the narrow and mostly quantitative methods utilized by natural/life sciences, whereas Marxist-oriented theories, Constructivism, Postmodernism, Poststructuralism as well as Copenhagen, Frankfurt, Aberystwyth and Paris schools call for “understanding” such phenomena through qualitative area studies. While rationalist theories assume that the international system as well as the actors (primarily states) comprising it have pre-defined and non-changing structures, identities, interests and behaviors, critical theories offer a constitutive and normative framework arguing that actors and the system have the ability to influence one another through social interactions and that they have ever-changing qualities. Taking issue with the value-neutral notion of “rationality”, critical theories underline the subjectivity behind the formation of identities and interests and they commit themselves to exposing the nexus of power and knowledge behind any kind of domination at theoretical and practical levels.²

¹ Mahnaz Zehra Isfahani, “Alone Together: Regional Security Agreements in Southern Africa and the Arabian Gulf”, *International Security*, 1984 8(4), p. 158–161; Alex J. Bellamy, *Security Communities and Their Neighbors: Regional Fortresses or Global Integrators*, Palgrave Macmillan, Gordonsville, 2004, p. 119, 126–127.

² Pınar Bilgin, Ken Booth and Richard Wyn Jones, “Security Studies: The Next Stage?” *Naçao e Defesa*, 1998, 84 (2), p. 131-157; Martin Hollis and Steve Smith, *Explaining and Understanding International Relations*, Oxford University Press, New York, 1990; Andrew Linklater, *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Routledge, London, 2000; Steve Smith, Ken Booth and Maria Zalewski, *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996.

This paper focuses on Neorealist, Neoliberal and Constructivist interpretations of GCC integration and argues that Constructivism is better suited to explaining the origins as well as the evolution of the GCC to date.³ Neorealist explanations for regional integration point at alliance formation. Based on short-lived balance of power considerations, regional (or sub-regional) integration is treated as a response of weak states to threats caused by potential hegemons. They further emphasize the factor of a “core” power within a regional organization. Neoliberals, on the other hand, argue that regional integration is a means to increase mutual benefits by reducing mutual threat perceptions and by enhancing welfare. Put in different terms, regional organizations help member states deal with common issues through creating a venue for dialogue and cooperation. As for the Constructivists, regional integration is based on regional awareness, meaning a shared sense of belonging to a particular regional community. Here the focus is both on material factors and on ideational motives. It is also maintained that compatibility of major values as well as the leadership of a strong power within and/or outside a regional grouping may contribute to the success and sustainability of regional coordination of issues.⁴

Within the realm of Liberalism, Karl Deutsch and his associates

4

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

³ Some English School theorists have also devoted attention to the concept of security communities, interpreting them as “islands” of international society. Such communities were associated with the status of “mature anarchy” on account of their high degree of interaction and the presence of dense networks of common rules and institutions. However, the scant number of comments on security communities in the English School discipline focus on interstate interactions, not on transnational forces. See Hedley Bull, “The Theory of International Politics, 1919-1969”, in Brian Porte (ed.), *The Aberystwyth Papers: International Politics, 1919-1969*, Oxford University Press, London, 1972 and Barry Buzan, “From International System to International Society: Structural Realism and Regime Theory Meet the English School”, *International Organization*, 1993, 47, p. 327–352.

⁴ Matteo Legrenzi, “The Gulf Cooperation Council in Light of International Relations Theory”, *International Area Studies Review*, 2002, Vol: 5, p. 23–24.

began to develop the notion of “security community”⁵ in 1957, defining it as an integrated group having attained a sense of community within a set of formal or informal institutions or practices, which are sufficiently strong and widespread to assure peaceful change among the group members. Accordingly, a transnational identity develops through sustained interstate interaction, and, through the development of dependable behavior and common norms, a transnational community based on mutual trust and a sense of affiliation eventually emerges. The gist of the security community is that there exists real assurance that the members of that community will settle their disputes in other ways short of physical war. Distinguishing between the two types of security communities, (pluralistic and amalgamated) Deutsch and his colleagues argue that while both are founded on the expectations of peaceful change, the former refers to cases where members did not surrender their independence, whereas the latter refers to cases when states decided to merge as in the states of the United States of America. They did not consider compatibility of values to be necessary for the creation of security communities, since without mutual needs and concessions, even a high degree of similarity in institutions and perspectives would not be enough to pave the way toward integration.⁶

While the Cold War proved to be a stumbling block for the idea of security community to flourish, Deutsch unknowingly laid the foundation for the Constructivist approach to International Relations. From mid- to late 1990s, Emanuel Adler and Michael Barnett made new contributions to Deutsch’s understanding of security communities. Among these, especially three are important in analyzing GCC integration: liberal democracy as an essential ingredient of security communities, a differentiation between loosely and tightly coupled

⁵ The idea was initially put forth in the early 1950s by Richard Van Wagenen.

⁶ Karl Deutsch et al., *Political Community and the North Atlantic Area*, Princeton University Press, Princeton, 1957, p. 5–21, 90–115; Karl Deutsch, *Political Community at the International Level*, Aardwark Global Publishing, Utah, 2006, p. 41–54.

pluralistic security communities as well as the factors for and phases of security communities. They argued that, through liberal ideas like tolerance, citizenship duties and the rule of law, the individual identities in a given community might mould into a shared transnational civic culture. For Adler and Barnett, the “Precipitating Conditions” for the creation of security communities are changes in external environment, technology, demography and economics. The “Facilitating Conditions” are related with structure and process, meaning both the material powers and the power of shared meanings. Underlining the notions of transactions, social learning and mutual identification, they posit that international organizations, working groups as well as more advanced states either inside or outside a region might act as a magnet, pacifier and mediator on the road to creating a security community. Non-state actors and intellectuals may also contribute to this process especially in situations where there is negligible governmental support for a security community. Finally, the “Necessary Conditions” involve deepening of mutual identification so that members maintain trust only through knowledge and beliefs about each other. Parenthetically, while these three factors may also trigger fragmentation and further chaos, it is the critical factor of human agency that would encourage states to display trust and willingness to collaborate for mutual gains.⁷

As Adler and Barnett maintain, the existence of a security community does not signify an end to the role of material factors, interest-based behavior or security dilemmas among the constituent states. Nonetheless, the high level of mutual trust eliminates the use of violence as a means of conflict resolution. On the path towards becoming a loose security community and transforming into a tighter one, Adler and Barnett define three phases: In Phase I (Nascent), the peoples and/or governments of two or more states begin to consider

⁷ Emanuel Adler and Michael N. Barnett, “A Framework for the Study of Security Communities” Emanuel Adler and Michael N. Barnett, (ed.), *Security Communities*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998, p. 37–45.

how they might coordinate and diversify their relations through less costlier and more productive means. Although Deutsch posits that war or a common threat is sufficient for sparking an interest in a security community, Adler and Barnett contend that, and then a security community would be relegated to a classic alliance. In their opinion, a shared identity can also lead to greater interaction and the development of new organizations and institutions. Powerful states that would instill a sense of purpose and mutual progress and provide leadership also facilitate the integration process. In Phase II (Ascendant), the states and societies increasingly identify themselves as trustworthy friends and engage in a dense network of relations especially in the security sector, where interdependency and interoperability are highly visible. Gradual harmonization of bureaucratic structures is also expected. In Phase III (Mature), it becomes harder for the regional actors to think in zero-sum perspective or prepare for war among themselves.⁸

Accordingly, in *loose security communities*, states identify positively with one another and proclaim a similar way of living. There exist shared meanings and a collective identity, albeit with a still enduring clash of interests and occasional disagreements. Member states are expected to resolve their disputes in a multilateral and peaceful manner. Border checks and patrols are still there, but only to secure the state against threats other than an organized military invasion. Although there might be concerns as regards contribution to a joint military campaign, worst-case military scenarios include only those outside the community. There is often a common definition of risks and threats constructed along the norms of the community, and the language of community reflects how these norms define “the other.” *Tight security communities* are those having completed all the three phases of integration. The right to use force becomes a cooperative and collective security practice, legitimate only against

⁸ Emanuel Adler and Michael N. Barnett, *a.g.e.*, p. 3–4, 53–57; Emanuel Adler and Michael N. Barnett, “Governing Anarchy: A Research Agenda for the Study of Security Communities”, *Ethics and International Affairs*, 1996, Vol: 10, p. 75–92.

external threats or against fellow members behaving in a regressive manner. Although not a very strict requirement, high level of military integration is observed built upon shared identities and a high degree of trust. Policy coordination against “internal” threats, which might inflict damage on the community identity; free movements of populations; internationalization of authority in terms of shared and coordinated policies, creation of an informal system of rule and attempts at harmonization of domestic laws; and finally, the creation of a “multi-perspectival” polity, where rule is shared at the national, transnational, and supranational levels are other indicators of tightly coupled communities.⁹

As a contribution, Raimo Väyrynen and Laurie Nathan take issue with Adler and Barnett’s limitation of the theory of security community to interstate peace. Väyrynen also analyzes the intrastate aspects of security communities, differentiating between *comprehensive security communities* in which both an interstate and inter-societal peace prevail and *interstate security communities* in which members are at peace with each other though large-scale violence is still possible at the domestic level. In a similar vein, Nathan argues that domestic stability defined as the absence of large-scale violence in a country is a non-negotiable condition for a security community. In contrast to Adler and Barnett, Nathan concludes that the benchmark of dependable expectations of peaceful change should apply not only between states but also within them. As he maintains, domestic violence precludes the existence of security communities by rendering people and states insecure and generating mistrust and cross-border havoc. It erodes mutual confidence and prevents collective identity’s taking root in a community.¹⁰

⁹ Emanuel Adler and Michael N. Barnett, *a.g.m.*, p. 92–94.

¹⁰ Andrej Tuscisny, “Security Communities and Their Values: Taking Masses Seriously”, *International Political Science Review*, 2007, 28(4), p. 427; Raimo Väyrynen, “Stable Peace through Security Communities? Steps towards Theory-building”, Arie Marcelo Kacowicz et al. (ed.), *Stable Peace Among Nations*, Rowman

Review of Literature on Theoretical Interpretations of GCC Integration

Although neorealist accounts on the formation of the GCC rightfully point at the changes in geopolitical context such as the power vacuum related with the British departure, state-based challenges like Iran and Iraq and a strong hegemonic actor like Saudi Arabia, they neglect the fundamental shift in the identity of the Arab states of the Gulf which contributed to integration efforts.

The predominant neorealist explanation for the formation of the GCC is based on Stephen Walt’s balance-of-threat theory. In his study of alignments within the Middle East from 1955 to 1979, he observes that states balance against perceived threats, rather than against the most powerful states. For Walt, the GCC was designed as a collective defense agreement to counter potential threats from both Iran and the Soviet Union against the background of increasing external threats after 1971 in the wake of the British military withdrawal. As a response to Walt, Scott Cooper and Brock Taylor concurred that the balance-of-threat theory cannot explain the timing and nature of the Gulf States’ response to the Iranian threat. Iranian military capabilities dramatically declined after the Revolution of 1979 on account of the trials and tribulations of transition. Lack of access to spare parts for US-made military equipment purchased during the Shah era added further constraints. In addition, the GCC had already been founded at the time when Iran proved to be a military threat in September 1981, as witnessed in their first successful offensive against Iraq. Walt’s theory also fails to explain why the Gulf States chose to respond to regional threats by the creation of a predominantly economic organization, which aimed at dismantling internal trade barriers, harmonizing external tariffs or increasing labor and capital mobility. Despite the

& Littlefield, Maryland, 2000, p. 108–129; Laurie Nathan, “Domestic Instability and Security Communities”, *European Journal of International Relations*, 2006, 12 (2), p. 275–299.

establishment of the Peninsula Shield Force, holding of military exercises and increased military spending, regional military integration has always been negligible. This has to do with internal security concerns. The possibility of military politicization and coups or of Saudi domination of an integrated Gulf military command precludes any genuine attempts at interoperability.¹¹

David Priess also argues that the Council is an alliance in order to balance against the rising threat from post-revolutionary Iran. However, just like Cooper and Taylor he takes issue with Walt, by arguing that the nature of threat emanating from Iran was rather internal than external, aiming at creating political dissent among the Gulf peoples (especially the dissatisfied Shi'ite minorities) through its revolutionary call for all Muslims. In short, the six Gulf States were indeed threatened by Iran; but the primary threat was not to the Gulf States' territorial borders or political independence but to their domestic stability. Against this setting, economic cooperation was a means to create benefits for the disaffected minorities to ensure allegiance to dynastic rulers.¹²

Refuting the neorealist arguments, the founding documents of the GCC enumerated various lofty goals of coordination, integration, and cooperation among the members in all fields. Security cooperation was not defined among the basic objectives and the deteriorating security environment at the time was not portrayed as a pressing issue. Furthermore, several integration plans had been articulated well before the turmoil caused by the Iranian Revolution or the Soviet invasion of Afghanistan. In 1978, the Kuwaiti Crown Prince Shaikh Jabir al-

¹¹ Scott Cooper, "State-centric Balance-of-Threat Theory: Explaining the Misunderstood Gulf Cooperation Council", *Security Studies*, 2003, 13 (2), p. 306–309, 341–342; Scott Cooper and Brock Taylor, "Power and Regionalism: Explaining Regional Cooperation in the Persian Gulf," Finn Laursen, (ed.), *Comparative Regional Integration: Theoretical Perspectives*, Ashgate, Hampshire, 2003, p. 112–115.

¹² David Priess, "Balance-of-threat Theory and the Genesis of the Gulf Cooperation Council", *Security Studies*, 1996, 5 (4), p. 143–71; Alex J. Bellamy, *a.g.e.*, p. 124.

Ahmad al-Sabah had called for the establishment of a Gulf Union for cooperation at the economic, political, educational and informational levels. Oman and Saudi Arabia had also shared their respective plans for a deeper community. Despite the failure to agree on an all-integrationist project, the 1970s had seen the creation of the Gulf Organization for Industrial Consultancy, a Gulf Ports Union, the Gulf News Agency, the Gulf Federation of Chambers of Commerce and Industry and a regional airline Gulf Air.¹³

As a subaltern realist, Mohammad Ayoob speaks of Neorealism and Neoliberalism's inclination to focus on cooperation and competition among major industrialized democracies. Specifically concentrating on neoliberal institutionalism and functionalist theories, he contends that conditions, which encourage cooperation among diversified and developed economies, are non-existent in the Gulf. The GCC members are more or less trading in one line of production. In addition, they import almost all their industrial and consumer goods as well as their labor from outside the region. These conditions deter any incentive as regards concluding free trade agreements among the GCC members.¹⁴

Apart from a handful of studies questioning whether the GCC is an example for Barry Buzan and Ole Wæver's Regional Security Complex Theory (RSCT) under the Copenhagen School, other works argued whether the Council proves to be a security community in the Constructivist sense. The central idea in RSCT is that, since most threats or security problems travel more easily over short distances, security interdependence is frequently observed in regional security complexes defined by boundary, two or more units, distribution of power and patterns of amity and enmity. The RSCs are characterized

¹³ Christian Koch, "The GCC as a Regional Security Organization," *KAS International Reports*, 2010, No. 11, p. 23–35, http://www.kas.de/wf/doc/kas_21076-544-2-30.pdf?101110141517 (Access date: 06.12.2013).

¹⁴ Matteo Legrenzi, *The Gulf Cooperation Council and the International Relations of the Gulf*, I.B. Tauris. London, 2011, p. 46.

by the intensity and persistence of security concerns as well as the process of securitization. Within this framework, intraregional disputes among the Gulf States have been of low intensity and are often left unresolved on the altar of stability. On the other hand, the GCC boundaries are often associated with destabilizing border issues. Hence, the GCC excludes Iraq, Iran and Yemen -the most unstable and poorest countries in the region.¹⁵ Studies based on RCST also debate whether the Gulf region is a security complex in its own right or a sub-complex of the Middle East.¹⁶

In the Constructivist discipline, Adler and Barnett define the GCC as a loose security community. Founded mainly out of concerns for regime security, the GCC transformed, albeit unintentionally, into a multidimensional organization that resembles a security community. The founding rhetoric of the GCC underlined that their common destiny, shared interests and values, and common economic and political systems culminated in a natural solidarity among the Gulf Arabs. Tribal and family ties cut across the borders and, over the years, increasing number of citizens of these states consider themselves as *khalijin* (“of the Gulf”). Policies toward the free mobility of and economic opportunities for the populations also contribute to the shaping of the Gulf citizen. These monarchies’ tribal structure distinguishes them from Iran, Iraq and Yemen. Their being Arab and Sunni Muslim states further differentiate them from Iran. Caught between the two fires of the revolutionary Iran and the secular Arab nationalist Iraq, it was only through the Iran-Iraq War, which began in September 1980 and destabilized these two states that the Gulf Arabs entertained seriously the idea of a union. The threat of Iranian-led

12

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

¹⁵ Talal Mohammed Al-Khalifa, *The Gulf and Southeast Asia: Regional Security Complex and Regional Security Community*, University of Exeter, United Kingdom, 2012, p. 24, 125–126, 405–406 (Unpublished PhD Dissertation).

¹⁶ See F. Gregory Gause III, *The International Relations of the Persian Gulf*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010; Matteo Legrenzi (ed.), *Security in the Gulf: Historical Legacies and Future Prospects*, Routledge, London, 2011.

domestic upheaval rather than an Iranian military invasion encouraged the smaller Gulf States to view the potential hegemon Saudi Arabia as the lesser evil, albeit not a core state in the constructivist sense. Fear of Saudi dominance and the issue of possessive sovereignty along with various practical and operational reasons have precluded effective multilevel integration, despite modest efforts to the contrary. Still, the members increasingly refer to the GCC to take common positions on international issues or to settle territorial disputes like the ones between Oman and Saudi Arabia or Qatar and Bahrain. While longstanding regional rivalries, interference in each other’s domestic politics and border conflicts endure, major interstate war has been out of the question.¹⁷

The evolution of the GCC from a loose to tight security community owes a lot to a sub-regional awareness embraced by the Gulf States in the post-First Gulf War era, despite the fact that the momentum for further integration gradually waned afterwards. In the wake of the war, Gulf policy makers were particularly vocal in expressing that the long-cherished idea among Arabs that threats to the security of Arabs come from non-Arabs is no longer valid. The Gulf states’ decision to expel not only Iraqi workers but also workers from pro-Iraqi Palestine, Yemen and Jordan attest to the emergence of a strictly Gulf Arabic interpretation of security. This policy pertained to a radical turning point in Arab economic interdependence based on labor migration.¹⁸ In the pre-Gulf War era, while Arab leaders sought to enforce their status by aligning themselves with Arabism, they simultaneously engaged in state-building in order to win allegiance of their citizens, who, upon independence, no longer viewed their states as artificial products of foreign powers. In the case of the GCC, the

¹⁷ Michael Barnett and F. Gregory Gause III, “Caravans in Opposite Directions: Society, State, and the Development of Community in the Gulf Cooperation Council,” Emanuel Adler and Michael Barnett, (ed.), *a.g.e.*, p. 161–197.

¹⁸ Pınar Bilgin, *Regional Security in the Middle East: A Critical Perspective*, Routledge, London, 2005, p. 181–183.

First Gulf War confirmed that a break with Arabism was unavoidable for both external and internal security.¹⁹ Ironically though, the First Gulf War also endowed the GCC rulers with a new perspective that buying protection from major foreign powers might be a better security alternative. Short-term collective ideational transformation did not transpire into deepening of military integration, but bilateral defense agreements with the United States.²⁰

The US-led invasion of Iraq in 2003 and the repercussions of this Second Gulf War also encouraged the GCC members to intensify their relations. The United States lost credibility in the eyes of the GCC states upon the fall of Iraq and the accompanying rise of the Shi'ite threat from Iran. Hence, the GCC members acted in a two-pronged fashion: diversification of security ties on account of mistrust about US postwar motives and establishment of closer dialogue and coordination on various issues, albeit temporarily. The GCC displayed unconditional support for the UAE on its contentious islands' dispute²¹ with Iran. Saudi Arabia resumed diplomatic ties with Qatar in early 2008, after six years of suspended relations with this country on account of border issues. Although the Gulf Security Dialogue was launched in 2006 with the purpose of realizing defense integration of the GCC states with the US, the members also concluded bilateral agreements with other parties on military issues. France opened its first permanent military base in the Gulf in May 2009, whereas Oman-India joint defense exercises began in October the same year.²² Economic integration also proceeded on a slow note. The Gulf Customs Union launched in 2003 failed to materialize on account of revenue issues and

¹⁹ Michael N. Barnett, "Regional Security after the Gulf War", *Political Science Quarterly*, 1996-1997, 111 (4), p. 600-602.

²⁰ Anwar-Ul-Haq Ahady, "Security in the Persian Gulf after Desert Storm", *International Journal*, 1994, 49 (2), p. 231.

²¹ At the time of British withdrawal from the Gulf, the Iranian Shah seized from the Sharjah Emirate the control of Abu Musa and the Tunbs and later fully occupied them.

²² Nur Çetinoğlu, "The Gulf Cooperation Council (GCC) after US-led Invasion of Iraq: Toward a Security Community?" *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2010, 6 (24), p. 91-114.

general protectionism. At the GCC’s 2007 Doha Summit, the idea of a Gulf Common Market was introduced, which has yet to be fully implemented. The same conclusion is valid for the plans to establish a Gulf Monetary Union. Oman and the United Arab Emirates showed reticence in 2006 and 2009 respectively to adopt a shared currency, while Kuwait withdrew from the region’s shared dollar peg when, under inflationary pressure, it embraced a currency basket in 2007. In a similar vein, a GCC-wide railway network announced at the 24th summit in 2003 has been delayed repeatedly.²³

GCC Integration during and after the Arab Spring

Arab uprisings, which began in late 2010 and replicated themselves in countries ranging from Iran to the United States were met by the GCC members with initial anxiety and increased momentum in cooperation followed by a return to normalcy. This was the same trajectory observed in the aftermath of the First and the Second Gulf War.

At the GCC conference in Riyadh in December 2011, the Saudi King Abdullah bin Abdulaziz Al Saud made a surprise call for the transition from cooperation to union. The King shared his observations as to GCC’s ineffectiveness in meeting the foundational aims and aspirations. This astounding idea fell into deaf ears at the time of its pronouncement on account of fears about a Saudi-dominated future. One exception was Bahrain, who looked to Saudi Arabia with gratitude as it provided military assistance against the protesters who sought to create a Bahraini Spring in March 2011. As a consequence, the initiative was handed over to experts for further elaboration. The Saudi King failed to elicit a positive response when he reminded his audience of his unification plans at the Manama Summit in December 2012.²⁴

²³ Salman Shaikh, “A People’s Agenda for Gulf Co-operation”, The Brookings Center, January 15, 2013. <http://www.brookings.edu/research/opinions/2013/01/15-gulf-cooperation-shaikh> (Access date: 20.12.2013).

²⁴ Abd al-Hadi Khalaf, “GCC Members Consider Future of Union”, *Al Monitor*, January 14, 2013, <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2013/01/saudi-arabia-gcc->

Within this framework, the following analysis uses Adler and Barnett's criteria for tight security communities. It is concluded that, to use Adler and Barnett's vocabulary, the GCC is still a loose security community -albeit among "illiberal" states- against the setting of the latest and yet unfinished regional uproar. As a complement, the findings also reify Väyrynen's and Nathan's arguments that intrastate qualities of security communities are important in their creation and evolution into a solid and sustainable unity. In Väyrynen's terms, the GCC has yet to become a comprehensive security community, because there still exists the possibility of domestic violence breeding insecurity at the state and social levels and precluding deeper integration.

In terms of **"cooperative and collective security"** and **"policy coordination against internal threats"**, the GCC fails to meet the criteria for tight or comprehensive security communities. Common definitions of external or internal threats are blurred or virtually non-existent. On the one hand, Saudi Arabia and the UAE pursue aggressive strategies against the Muslim Brotherhood to forestall domestic unrest, while Qatar is more open to establishing dialogue with them as witnessed in two Brotherhood members occupying ministerial positions. Doha has further backed the Muslim Brotherhood in Egypt and Brotherhood-linked entities in Syria. In an attempt to appease the reform-seeking protesters, the GCC gave \$20 billion in aid to Oman and Bahrain in mid-March 2011. However, the use of Peninsula Shield forces in Bahrain for the first time against an internal threat did not represent a Gulf consensus. It was composed troops and officers from Saudi Arabia and the UAE, while Kuwait and Oman strictly abstained from participating at all for fear of taking part in a "Saudi Brezhnev doctrine."²⁵

announcement.html#_(Access date: 20.12.2013).

²⁵ Abd al-Hadi Khalaf, *a.g.y.*; Sara Hamdan, "Gulf Council Reaches Out to Morocco and Jordan", *The New York Times*, May 25, 2011, http://www.nytimes.com/2011/05/26/world/middleeast/26iht-M26-GCC.html?pagewanted=all&_r=1&_(Access date: 20.12.2013).

Inviting Jordan and Morocco for membership in the GCC in 2011 was another Saudi grandiose decision taken in haste in view of the unfolding Arab Spring. Jordan, which had applied twice but rejected in the 1980s and 1990s despite having one of the best-trained military and intelligence units in the region, and Morocco are two pro-Western, Sunni monarchies with an interest in containing Iran. Nevertheless, Kuwait, Qatar and Oman fervently argued against this project. In 2013, talks turned into creating a “strategic partnership” with these states rather than an enlarged union, congruent with the dissonance among the members as regards this far-fetched broadening plan for the GCC.²⁶

Although sharing similar concerns over the Iranian threat, Saudi Arabia has been critical of US policies backing the deposition of their common ally, Egyptian President Hosni Mubarak, yet remaining on the sidelines when unrest hit Bahrain. While many Gulf Arabs believe the US seeks a strong Iran as a counter-weight to them, this neither led to a rupture in US-GCC relations nor raised the reliability and prestige of Riyadh in the eyes of its fellow members to qualify it as the leader of a deeper and self-reliant union.²⁷

Put in different words, Saudi Arabia is in fact a bone of contention among the GCC members, although there are also some unresolved bilateral issues precluding a deepening of the GCC. Bahrain is a close ally of Saudi Arabia, but there is still some residual tension with Qatar over past territorial disputes. Oman-Saudi Arabia relations have always been characterized with a low-level tension over past border disputes as well as Muscat’s search for an enhanced role in the GCC. In the past, there were sour relations with the UAE over maritime boundaries. Qatar shares the same interpretation of Islam as Saudi Arabia and border disputes with both Saudi Arabia and Bahrain

²⁶ Sara Hamdan, *a.g.y.*

²⁷ David Rosenberg, “GCC Union: An EU or a NATO or a Nothing?”, *The Jerusalem Post*, May 15, 2012, <http://www.jpost.com/Middle-East/GCC-Union-An-EU-or-a-NATO-or-a-Nothing> (Access date: 15.12.2013).

seem to have resolved in 2001 despite the recent discussion of border revisions among Qatar, Saudi Arabia, and the UAE. Tensions also exist between Saudi Arabia, UAE and current Qatari ruler Sheikh Hamad bin Khalifa Al Thani on grounds that the Saudi Arabia and the UAE are supposed to have colluded with an aim to overthrow the Emir, who himself had overthrown his father in 1995. Qatar also resists Saudi efforts to dominate the GCC agenda. It further uses the *Al Jazeera* news network to increase its visibility and criticize other Gulf States. Allegations that Riyadh has opposed the natural gas pipelines linking Qatar, the UAE and Kuwait cast dark clouds on regional cooperation.²⁸

As for the Iranian threat, there also exist different interpretations. While Saudi Arabia, Bahrain, Kuwait and the UAE demand a strong countervailing policy to stem Iranian influence in the region, Qatar and Oman are prone to nurturing cordial relations with Tehran. Qatar has always been careful not to antagonize Iran, which shares common massive gas formations in the Gulf. The UAE have been divided in the past on the Iranian issue, with Dubai enjoying friendly relations with Iran as a key transshipment and training partner with this state. Contrarily, Abu Dhabi and Sharjah have long viewed Tehran as an adversary. Oman's unique demographics based on predominance of the Ibadhi sect that does not identify with other major Islamic sects facilitate relations with Tehran. It was also a key mediator in negotiations leading to an interim nuclear agreement with Iran in Geneva in November 2013.²⁹

As for the **“high level of military integration”**, the GCC falls short of meeting the requirements for evolution from a loose to tight security community. Defense of regional dynasties was one of the most

²⁸ Anthony H. Cordesman and Robert M. Shelala II, *The Gulf Military Balance Volume III: The Gulf and the Arabian Peninsula*, CSIS U.S.-Iranian Competition Series, May 29, 2013, p. xi-xvi.

²⁹ Anthony H. Cordesman and Robert M. Shelala II, *a.g.y.*, p. xii-xvi; “Iran agrees to curb nuclear activity at Geneva talks”, BBC News, November 23, 2013, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-25074729> (Access date: 15.12.2013).

significant factors in the creation of the GCC. Despite the creation of the nascent collective force named Peninsula Shield less than a year later, no Gulf ruler displayed any remarkable incentive to minimize or wholly eradicate the obstacles hindering deeper military coordination between states. These were namely the lack of demographic depth necessary for developing conventional and unconventional military power and strategy and of political will and popular legitimacy. Devoid of a central military leadership and a unified military doctrine, rare cases of GCC military cooperation occurred only when national militaries operated under US military command, as happened during the First Gulf War. Huge defense spending devoted to importing military equipment and services from the US, Britain and France do not reflect a collective brainstorming process, which take into account the joint security needs of the member countries. Due to mutual suspicions, purchasing deals are concluded bilaterally. These coordination weaknesses lead to corruption and piling up of huge stores of arms in the Gulf, some of which quickly fall into disuse. The fact that national armed forces in at least three Gulf countries require recruitment of soldiers particularly from Pakistan and Bangladesh further complicates coordination issues.³⁰

The United States has a huge military presence in the Gulf.³¹

³⁰ Abd al-Hadi Khalaf, *a.g.y.*

³¹ Bahrain is the headquarters of the US Fifth Fleet. Kuwait maintains close cooperation with the US with major basing and prepositioning facilities since 2002. Both have been considered as major non-NATO allies. Oman also offers the US contingency bases and prepositioning facilities. It further has close security ties to the UK. Qatar is the forward headquarters of the USCENTCOM and hosts the US Combined Air Operations Center (CAOC). Saudi Arabia has been a key security partner of the US since World War II, but it no longer provides basing facilities to the US. The country has strong US advisory teams for its military, National Guard, and internal security forces and has enjoyed gigantic numbers of arms transfers from the US. The UAE cooperates closely with the US in its military development and security affairs in the Gulf. Like Qatar, it is one of the two states now buying Terminal High Altitude (THAAD) missile defenses. See Anthony H. Cordesman and Robert M. Shelala II, *a.g.y.*, p. xi–xvi.

Besides, the US and the European powers do not treat the GCC as a regional bloc, rather concluding bilateral agreements with each GCC state. However, the US Missile Defense Agency is now encouraging the GCC states to build an integrated defensive system. GCC countries operate the F-15, F-16, F-18, Tornado, and Mirage 2000 fighter aircraft as their front line defensive systems and NATO's Libya campaign in 2011, in which the UAE and Qatari air forces performed a major role, is an exemplary case of successful joint operations and interoperability. The creation and unification of indigenous defense industries may be another significant building block for a GCC Union. Based on the inspiration offered by the UAE's Tawazun and Mubadala, other GCC states have initiated to create defense projects of their own such as Saudi Arabia's Taqnia.³² One very nascent project is a unified military command of the GCC with 100,000 personnel including combat soldiers in view of regional tensions and the self-interested Western policies on the Middle East. However, it remains to be seen whether this initiative could materialize on account of the ideational and practical issues besetting military integration.³³

In terms of **“free movements of populations”**, the GCC still has a long way to proceed. Uninhibited mobility for the Gulf nationals in terms of the right to entry, residence, and employment was inscribed as a long-term goal in the original GCC charter. At present, various policies inside the GCC borders that privilege regional citizens' increasing mobility simultaneously exist with those restricting movements of foreign peoples. Besides, various GCC policy documents and public statements often underscore the need to protect the cultural integrity of the Gulf, which is perceived as being

³² Theodore Karasik, “The Gulf Union: defense first”, *Al Arabiya*, May 8, 2013. <http://english.alarabiya.net/en/views/news/middle-east/2013/05/08/The-Gulf-Union-defense-first.html> (Access date: 10.12.2013).

³³ Ghazanfar Ali Khan, “100,000 combat troops to beef up GCC military force”, *Arab News*, December 22, 2013, <http://www.arabnews.com/news/496701> (Access date: 30.12.2013).

threatened by foreign workforce. Nevertheless, consecutive steps toward a supranational cooperative mechanism such as the development of common borders, common visas, and regularized documentation are still absent. While border controls have eased for regional citizens, the screening process has not transpired into cooperative arrangements.³⁴ Still, over 16 million GCC citizens reportedly travelled among the six Arab Gulf countries in 2012 as compared to 4.5 million in 1995. As the GCC Secretariat maintained, the facilitation of peoples' movement contributed to fostering of social bonds and was one of the major factors for the common Gulf market.³⁵

On the path to “**internationalization of authority**”, creation of an informal system of rule or harmonization of domestic laws is seen only in passing. Although the GCC decisions are based on unanimity, informal processes of deliberation are not in place. Institutional norms are not comprehensive and do not deter members from acting on national interest.³⁶

One compelling reason is that, there exist differences among the member states in terms of tribe, sect, demography, political culture and legal framework. Kuwait, Oman, Qatar and the UAE are concerned about a loss of individual state identity and refer to differences among the social, political and legal systems of the countries. While Saudi Arabia has no elected parliament, Kuwait enjoys a high degree of political openness.³⁷ Kuwait's hesitance about taking part in the Saudi plan of Gulf Union is a case in point. The underlying logic was that,

³⁴ Zahra R. Babar, *Free Mobility within the Gulf Cooperation Council*, 2011, Center for International and Regional Studies Georgetown University School of Foreign Service in Qatar Occasional Paper No. 8, p. 2–5, 12–17.

³⁵ “Over 16 mln GCC citizens travel among Gulf countries in 2012 report”, *Kuwait News Agency*, December 6, 2012, <http://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2348892&Language=en> (Access date: 10.12.2013).

³⁶ Alex J. Bellamy, *a.g.e.*, p. 129–130.

³⁷ Andrew Hammond, “Analysis: Saudi Gulf union plan stumbles as wary leaders seek detail,” May 17, 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/05/17/us-gulf-union-idUSBRE84G0WN20120517> (Access date: 02.12.2013).

Kuwait, with its open political system, could not go along with its more authoritarian peers in a tighter union. Nevertheless, Kuwait also did not see it improper to drop its reservations and sign the Gulf Security Agreement (proposed in 1994) at the GCC Summit in December 2012. This means that, in the face of the trickle-down effect of the Arab Spring as witnessed in growing public criticism against the Kuwaiti government, Kuwait showed its willingness to coordinate more on security. However, the Government gave assurances that Kuwait's reservations ended up in an amended version of the security agreement and that the revised version did not clash with the country's constitutional exceptionalism in the Gulf.³⁸

As regards other sectors of divergence among member states, Kuwait stands apart from the rest for its currency is not pegged to the US dollar only. Oman had, from the beginning, opposed taking part in a single currency project. Generally speaking, collaboration on the path to harmonizing beyond-the-border regulations or facilitating the processes for the GCC investors' setting up business and investing in member states are relegated to secondary status. Most attention is devoted to the single currency project, disregarding the fact that monetary integration alone, if unaccompanied by fiscal integration and budgetary discipline would not amount to sustainable development.³⁹ As the World Bank concluded in 2013, development of local human capital, strengthening of the private sector and increase in intra-GCC trade are indispensable for successful integration. The Report argues that, progress in all these aspects is slow and intermittent.⁴⁰

³⁸ Wafa Alsayed. "Bridging the Gulf: where Kuwait stands on the GCC Union," *Al Arabiya News*, May 12, 2013, <http://english.alarabiya.net/en/special-reports/bridging-the-gulf/2013/05/12/Bridging-the-Gulf-where-Kuwait-stands-on-the-GCC-Union.html> (Access date: 05.12.2013).

³⁹ Hasan Tariq al Hasan, "Three fallacies surrounding Gulf union", February 4, 2013, <http://www.opendemocracy.net/hasan-tariq-al-hasan/three-fallacies-surrounding-gulf-union> (Access date: 06.12.2013).

⁴⁰ Andrew Hammond, *a.g.y.*; Naser al-Tamimi, "Bridging the Gulf: what is there to gain from a GCC Union?" *Al Arabiya*, May 5, 2013, <http://english.alarabiya.net/en/>

Lastly, creation of a “**multi-perspectival polity**”, where rule is shared at the national, transnational and supranational levels, falls victim to the notion of possessive sovereignty. The GCC sounds more like a case of national leadership cooperation. As detailed previously, members often act according to their own interpretations of what constitute as external or internal threats, military procurements are realized separately and on a bilateral basis with foreign powers or divergence of views on currency issues renders the monetary union a stalled project. One additional case relates to development of domestic workforce. Although there exist transnational procedures on the issue of non-national workers at social and political levels, nationalization policies as regards local employment and professional education like Saudization, Omanization etc. still reflect nation-specific actions.⁴¹ Ironically, while the Saudi King has followed the example of the European Union to prepare his own version for the Gulf, he seems to forget that the EU framework comprises a parliament, whose members are directly elected by the peoples of the member states. Replicating this structure in the Gulf region would be a very onerous task.⁴² In a similar vein, as Bahrain’s main Shi’ite opposition party Al Wefaq brought to public attention, the Gulf governments should put the idea of the Gulf Union to a popular vote, just like the Europeans who voted on the union decisions.⁴³ However, this proposition may be too utopian for the Gulf at least for the present.

Conclusion

Being an example of regional integration among illiberal states, the Gulf Security Council still stands as a “loose” and “interstate” security community against the setting of Arab uprisings. While

special-reports/bridging-the-gulf/2013/05/05/Bridging-the-Gulf-what-is-there-to-gain-from-a-GCC-Union-.html (Access date: 02.12.2013).

⁴¹ Zahra R. Babar, *a.g.y.*, p. 2–5, 12–17.

⁴² Hasan Tariq al Hasan, *a.g.y.*

⁴³ Samira Said, “Gulf leaders to discuss EU-style union,” *CNN*, May 13, 2012, <http://edition.cnn.com/2012/05/13/world/meast/gulf-gcc-union/> (Access date: 06.12.2013).

dependable expectations of peaceful change among member states do exist, the same conclusion is not valid at the intrastate level as witnessed in the latest responses to calls for reform within the GCC. The acute reality of domestic violence to forestall the widening of the protests stands as a solid barricade against creating a transnational civic culture and carries the potential for cross-border mistrust and tension.

Although “Precipitating conditions” between 1979 and 1980 like the Iranian Revolution, the Iran-Iraq War or the Soviet invasion of Afghanistan set the stage for closer dialogue and cooperation, “Facilitating conditions” and “Necessary conditions” to upgrade this initiative have not been met. Although there exists a degree of regional awareness and basic consensus about what constitutes as us versus them, neither Saudi Arabia nor the United States is a core power to handle the burdens on the path toward becoming more integrated entity. Mutual identification and social learning are processes dominated by the political elites, and despite the creation of a common Gulf identity and narrative, this is not an overarching phenomenon, existing only simultaneously with domestic identities and narratives. Furthermore, non-state actors and intellectuals have only marginal roles in the deepening of Gulf integration owing to the political culture, which limits civic participation. Finally, despite the fact that an interstate war among the GCC members are highly unlikely, unresolved territorial issues, fear of intervention in domestic affairs by another member and mistrust about Riyadh’s hegemonic aspirations cast a gloom over creation of a tight security community.

Put in different terms, the GCC has only concluded the Phase I (Nascent) and, to an extent, Phase II (Ascendant) of security communities. Just like what was observed in the aftermath of the two Gulf wars, the initial euphoria for and attempts at a deeper regional integration proved to be temporary in the background of the Arab Spring. Through analysis of political, economic and military policies at the national and transnational levels, it is concluded that the GCC is yet to become a tight security community given the dearth of consensus, trust, harmonized practices and functional joint institutions. Responses to Arab Spring did not involve policies creating a

transnational and participatory culture and identity through GCC-wide reforms. In pursuit of bolstering order inside and around the borders, the member states have agreed at the elite level only on several joint institutional measures like the Gulf Security Agreement or a new joint military command (whose performance remain to be seen), which do not bode well for the prospects for a tight security community.

Özet

Bölgesel entegrasyonlar, hem rasyonalist hem de eleştirel uluslararası ilişkiler teorilerinin çalışma konularındandır. Ancak Batı coğrafyası dışındaki bölgelerde gözlemlenen entegrasyona yönelik analizler görece azdır. Bu çerçevede, rasyonalist bir teori olan Liberalizm’in ortaya attığı “güvenlik toplulukları” kavramını geliştiren İnşacılık teorisi, eleştirel teoriler kapsamında bölgesel entegrasyon konusunda oldukça kapsamlı çalışmalara zemin teşkil etmiştir. Bölgesel entegrasyonu çıkarlara bağlı ve dönemsel olarak tanımlamanın ötesinde bölgesel farkındalık ile ilişkilendiren İnşacılık’a göre, uygun koşulların varlığında ve sosyal etkileşim ve öğrenme ile birlikte bölgesel bir algı, kimlik ve çıkar tanımının yapılmasıyla bölgesel devletlerin birbirleri ile savaş ihtimali ortadan kalkacak ve sürdürülebilir barış ortamı içerisinde bir güvenlik topluluğu tezahür edecektir.

Adler ve Barnett’in güvenlik topluluklarına yönelik kütleleşmiş çalışmalarındaki kriterler üzerinden Arap Baharı sürecinde Körfez İşbirliği Konseyi’ni açıklamaya çalışan bu makale, Konsey’in hala gevşek bir entegrasyon örneği olduğunu savunmaktadır. Bölgesel bilinç ile “biz” ve “öteki”nin ne olduğu konusunda nüanslar dışında genel bir uzlaşma olmasına rağmen Suudi Arabistan veya Amerika Birleşik Devletleri gibi bir merkez devletin entegrasyonun derinleşmesine yönelik liderliği söz konusu değildir. Karşılıklı benimseme ve sosyal öğrenme hala siyasi elitlerin baskın rolleri çerçevesinde şekillenmekte ve ortak bir “Körfez” kimliği ve söyleminin yaratılmasına rağmen bunlar ulus-üstü bir nitelikte olmayıp, mevcut ulusal kimlik ve söylemlerle birlikte eş zamanlı var

olmaktadır. İlaveten, hükümet-dışı aktörlerin ve entelektüellerin Körfez entegrasyonunun derinleşmesinde ancak oldukça sınırlı rollerinden bahsedilebilir. Bu durum, Körfez'deki sivil katılımı engelleyen baskıcı siyasi kültürle yakından alakalıdır. Son olarak, Körfez İşbirliği Konseyi üyeleri arasında bir sıcak savaş büyük ölçüde imkân dışı görünse de, henüz tam olarak çözüme kavuşmamış toprak ve sınır meseleleri, bir diğer Körfez ülkesi tarafından içişlerine müdahale korkusu ve Riyad'ın hegemonik heveslerine yönelik güvensizlik, Konsey'in daha sıkı bir güvenlik topluluğuna evrilmesinde temel engellerdir.

Birinci ve İkinci Körfez savaşlarında olduğu gibi, Arap Baharı sürecinde de daha derin bir entegrasyona yönelik ilk heves ve çabalar geçici olmaktan öteye gidememiştir. Ulusal ve ulus-aşırı seviyelerde siyasi, ekonomik ve askeri politikaların analizi doğrultusunda, uzlaşma, güven, uyumlu politikalar ve işlevsel ortak kurumların yokluğunda Konsey'in sıkı güvenlik topluluğuna dönüşmesi için daha çok yol kat etmesi gerektiği söylenebilir. Arap Baharı'na yönelik tepkiler, tüm Körfez bölgesini kapsayan reformlar vasıtasıyla ulus-aşırı ve katılımcı bir kültür yaratılmasını amaçlayan politikalar içermemektedir. Konsey üyeleri, çoğunlukla sınırların içerisinde ve etrafında düzen ve istikrarı sağlamak adına elitler seviyesinde bazı ortak askeri kararlar almışlardır. Körfez Güvenlik Anlaşması ve yeni bir ortak askeri komutanlık kurulması gibi inisiyatifler, fikirsel, yapısal ve operasyonel açılardan entegrasyonu tıkayan faktörler dikkat alındığında, performansı henüz muğlak oluşumlardır. Öte yandan bu durum, sıkı güvenlik toplulukları ile ilişkilendirilen istikrarlı barış ilkesinin hayata geçirilmesi konusunda hiç de iyi bir işaret değildir.

BIBLIOGRAPHY

Books

- ADLER Emanuel and BARNETT Michael N., *Security Communities*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998.
- BELLAMY, Alex J., *Security Communities and Their Neighbours: Regional Fortresses or Global Integrators*, Palgrave Macmillan, Gordonsville, 2004.
- BİLGİN, Pinar, *Regional Security in the Middle East: A Critical Perspective*, Routledge, London, 2005.
- DEUTSCH Karl, *Political Community at the International Level*, Aardwark Global Publishing, Utah, 2006.
- DEUTSCH Karl et al, *Political Community and the North Atlantic Area*, Princeton University Press, Princeton, 1957.
- HOLLIS Martin and SMITH Steve, *Explaining and Understanding International Relations*, Oxford University Press, New York, 1990.
- LEGRENZI Matteo, *The Gulf Cooperation Council and the International Relations of the Gulf*, I.B. Tauris. London, 2011.
- LINKLATER Andrew, *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Routledge, London, 2000.
- SMITH Steve, BOOTH Ken and ZALEWSKI, M., *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996.

Articles

- ADLER Emanuel and BARNETT Michael N., “Governing Anarchy: A Research Agenda for the Study of Security Communities”, *Ethics and International Affairs*, 1996, Vol: 10.
- AHADY Anwar-Ul-Haq, “Security in the Persian Gulf after Desert Storm”, *International Journal*, 1994, 49 (2).
- BARNETT Michael N., “Regional Security after the Gulf War”, *Political Science Quarterly*, 1996-1997, 111(4), p. 600–602.
- BARNETT Michael and GAUSE III, F. Gregory, “Caravans in Opposite Directions: Society, State, and the Development of Community in the Gulf Cooperation Council,” Emanuel Adler and Michael Barnett, *Security Communities*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998.

BİLGİN Pınar, BOOTH Ken and JONES Richard Wyn, “Security Studies: The Next Stage?” *Naçao e Defesa*, 1998, 84 (2).

COOPER Scott, “State-centric Balance-of-Threat Theory: Explaining the Misunderstood Gulf Cooperation Council”, *Security Studies*, 2003, 13 (2).

COOPER Scott and TAYLOR Brock, “Power and Regionalism: Explaining Regional Cooperation in the Persian Gulf,” Finn Laursen, (ed.), *Comparative Regional Integration: Theoretical Perspectives*, Ashgate, Hampshire, 2003.

ÇETİNOĞLU Nur, “The Gulf Cooperation Council (GCC) after US-led Invasion of Iraq: Toward a Security Community?” *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2010, 6 (24).

ISFAHANI Mahnaz Zehra, “Alone Together: Regional Security Agreements in Southern Africa and the Arabian Gulf”, *International Security*, 1984, 8 (4).

LEGRENZİ Matteo, “The Gulf Cooperation Council in Light of International Relations Theory”, *International Area Studies Review*, 2002, Vol: 5.

NATHAN Laurie, “Domestic Instability and Security Communities”, *European Journal of International Relations*, 2006, 12 (2).

PRIESS, David, “Balance-of-threat Theory and the Genesis of the Gulf Cooperation Council”, *Security Studies*, 1996, 5 (4).

TUSICISNY Andrej, “Security Communities and Their Values: Taking Masses Seriously”, *International Political Science Review*, 2007, 28 (4).

VÄYRYNEN Raimo, “Stable Peace through Security Communities? Steps towards Theory-building”, Arie Marcelo Kacowicz et al. (ed.), *Stable Peace Among Nations*, Rowman & Littlefield, Maryland, 2000.

Reports

BABAR, Zahra R., *Free Mobility within the Gulf Cooperation Council*, 2011, Center for International and Regional Studies Georgetown University School of Foreign Service in Qatar Occasional Paper No. 8.

CORDESMAN Anthony H. and SHEHALA II Robert M., *The Gulf Military Balance Volume III: The Gulf and the Arabian Peninsula*, CSIS U.S. -Iranian Competition Series, May 29, 2013.

KOCH Christian, “The GCC as a Regional Security Organization,” *KAS International Reports*, 2010, No. 11 http://www.kas.de/wf/doc/kas_21076-544-2-30.pdf?101110141517 (Access date: 06.12.2013).

Theses

AL-KHALIFA Talal Mohammed, *The Gulf and Southeast Asia: Regional Security Complex and Regional Security Community*, University of Exeter, United Kingdom, 2012, p. 24, 125–126, 405–406 (Unpublished PhD Dissertation).

Internet

AL HASAN Hasan Tariq, “Three fallacies surrounding Gulf union”, February 4, 2013, <http://www.opendemocracy.net/hasan-tariq-al-hasan/three-fallacies-surrounding-gulf-union> (Access date: 06.12.2013).

ALSAYED Wafa, “Bridging the Gulf: where Kuwait stands on the GCC Union,” *Al Arabiya*, May 12, 2013. <http://english.alarabiya.net/en/special-reports/bridging-the-gulf/2013/05/12/Bridging-the-Gulf-where-Kuwait-stands-on-the-GCC-Union.html> (Access date: 05.12.2013).

AL SAYEGH Hadeel, “GCC nations step closer to an EU-style union with joint military command plan”, *The National*, December 10, 2013, http://www.thenational.ae/world/middle-east/gcc-nations-step-closer-to-an-eu-style-union-with-joint-military-command-plan_ (Access date: 18.12.2013).

AL-TAMIMI Naser, “Bridging the Gulf: what is there to gain from a GCC Union?” *Al Arabiya*, May 5, 2013, <http://english.alarabiya.net/en/special-reports/bridging-the-gulf/2013/05/05/Bridging-the-Gulf-what-is-there-to-gain-from-a-GCC-Union-.html> (Access date: 02.12.2013).

HAMDAN Sara, “Gulf Council Reaches Out to Morocco and Jordan”, *The New York Times*, May 25, 2011, http://www.nytimes.com/2011/05/26/world/middleeast/26iht-M26-GCC.html?pagewanted=all&_r=1& (Access date: 20.12.2013).

HAMMOND Andrew, “Analysis: Saudi Gulf union plan stumbles as wary leaders seek detail,” May 17, 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/05/17/us-gulf-union-idUSBRE84G0WN20120517> (Access date: 02.12.2013).

“HM King Hamad allocates land for Peninsula Shield Force headquarters,” Bahraini News Agency, December 4, 2013, <http://www.bna.bh/portal/en/news/591543> (Access date: 20.12.2013).

“Iran agrees to curb nuclear activity at Geneva talks”, BBC News, November 23, 2013, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-25074729> (Access date: 15.12.2013).

KARASIK Theodore, “The Gulf Union: defense first”, Al Arabiya, May 8, 2013. <http://english.alarabiya.net/en/views/news/middle-east/2013/05/08/The-Gulf-Union-defense-first.html> (Access date: 10.12.2013).

KHALAF Abd al-Hadi, “GCC Members Consider Future of Union”, Al Monitor, January 14, 2013, <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2013/01/saudi-arabia-gcc-announcement.html#> (Access date: 20.12.2013).

KHAN Ghazanfar Ali, “100,000 combat troops to beef up GCC military force”, Arab News, December 22, 2013, <http://www.arabnews.com/news/496701> (Access date: 30.12.2013).

“Over 16 mln GCC citizens travel among Gulf countries in 2012 report”, Kuwait News Agency, December 6, 2012, <http://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2348892&Language=en> (Access date: 10.12.2013).

SAID Samira, “Gulf leaders to discuss EU-style union,” CNN, May 13, 2012, <http://edition.cnn.com/2012/05/13/world/meast/gulf-gcc-union/> (Access date: 06.12.2013).

SHAIKH Salman, “A People’s Agenda for Gulf Co-operation”, The Brookings Center, January 15, 2013. <http://www.brookings.edu/research/opinions/2013/01/15-gulf-cooperation-shaikh> (Access date: 20.12.2013).

ROSENBERG David, “GCC Union: An EU or a NATO or a Nothing?”, The Jerusalem Post, May 15, 2012, <http://www.jpost.com/Middle-East/GCC-Union-An-EU-or-a-NATO-or-a-Nothing> (Access date: 15.12.2013).

Liberation Movements, Creativity in the Spirituality and Propositions for Beyond: The Case of Turkey and the EU Discourse*

Özgürlük Hareketleri, Maneviyattaki Yaratıcılık ve Ötesi İçin Öneriler: Türkiye Örneği ve AB Söylemi

Aslı EGE**

Abstract

As different from the realist theories of international relations, this article takes spirituality as an indispensable part of one's identity, but as well of nations' and that of the international community. By its nature, it constitutes the bases of internal harmony which is a peaceful self existence that provides for a sense of justice, morality and liberation, the latter especially conditioning the spiritual experience. From those aspects, each liberation movement is as well spiritually experienced through a sense of liberation, justice and morality. On the other hand, as spirituality involves also inter-connectedness, each liberation movement would aim at its international recognition. Thus, the spiritual dimension is not limited to the individual level but develops further towards the national and international levels within an understanding of collective existence. Those factors point as well to the creativity in the spiritual element. On the other hand, as in liberation movements, Turkey's European Union discourse is as well in search

* This work was supported by the Marmara University Scientific Research Commission, Project No. SOS-D-120309-0053. I would like to acknowledge the Marmara University Scientific Research Commission for their financial support.

** Asst. Prof. Ph.D., Marmara University, Faculty of Political Sciences, Department of Public Administration (French). E-mail: asli.ege@marmara.edu.tr.

for its positive recognition, including its spirituality. In this respect, the most important aspect in Turkey's relations with the EU at present is not of democratic nature as claimed, but of its belonging to a different era of spirituality, defining the "other". The article therefore concludes that it is not the spiritual aspect but spirituality taken as a cultural barrier, which is the essential blockage in Turkey's EU discourse. On the other hand, although spiritualities refer to different cultural eras, as different from spirituality, propositions for beyond of the article, insists that in the era of globalization, culture should necessarily be competitive force. Indeed, globalization necessitates competitiveness of cultures to be able to represent the different cultural standards on the same ground. Finally, the article underlines that the creativity in the spirituality would challenge the realist approaches of the current international system for a common world peace. Therefore, the spirituality should be treated as a much wider category than religions to open up for such a perspective.

Key Words: Spirituality, Creativity, Culture, Globalization, Turkey, European Union.

32

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

Öz

Uluslararası ilişkilerdeki realist teorilerden farklı olarak, maneviyatın sadece bir kişinin kimlik tanımında değil, aynı zamanda milletler ve uluslararası toplum için de vazgeçilmez bir boyut olarak önemi açıktır. Maneviyat, doğası gereği, temelde huzurlu bir varlık olarak kişideki iç ahengin temeli ve aynı zamanda adalet, ahlak ve özgürlük kavramlarının da kaynağıdır ve özellikle özgürlük kavramı manevi bir deneyimin ön koşulu olmaktadır. Bu açıdan her bir özgürlük hareketi de adalet, ahlak ve özgürleşme algısı üzerinden manevi bir deneyimi ifade etmektedir. Diğer yandan, aynen maneviyatın aynı zamanda karşılıklı bağdaşıklığı gerektirmesi gibi, her bir özgürleşme hareketi de uluslararası boyutta tanınmayı arzulayacaktır. Dolayısıyla maneviyat boyutu bireyle kısıtlı kalmamakta, kolektif varoluş anlayışı içerisinde,

kişiden, ulusa ve oradan uluslararası düzeylere doğru bir gelişim ortaya koymaktadır. Maneviyattaki yaratıcı düşüncenin kaynaklandığı faktörlere de bunlardır. Diğer yandan, özgürlük hareketlerinde olduğu gibi, Türkiye'nin Avrupa Birliği söylemi de maneviyat unsurunu da içeren olumlu bir tanınma arayışındadır. Bu anlamda, Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde mevcut en önemli boyut, öne sürüldüğü üzere demokrasi odaklı değil, fakat bu ülkenin, "öteki"nin tanımında farklı bir manevi alana dâhil olmasıdır. Dolayısıyla, makale, Türkiye'nin AB söyleminin tıkanmasındaki nedenin maneviyat boyutu değil, maneviyatın kültürel bir bariyer olarak alınmasında yattığı sonucuna varmaktadır. Diğer yandan, manevi olan aynı zamanda farklı kültürel alanlara referans gösterse de, makalenin ilerisi için önerileri kültürün özellikle de küreselleşme çağında zoraki olarak rekabet edebilir olması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Gerçekten de, küreselleşme, kültürel standartların eşit bir zemin üzerinde temsili adına kültürlerin rekabet edebilirliğini gerektirmektedir. Nihayet, makale, maneviyattaki yaratıcılığın mevcut uluslararası sistemin realist yaklaşımlarını da ortak bir dünya barışı için değiştirmekteki gücünü vurgulamaktadır. Dolayısıyla, böyle bir perspektifi olanaklı kılmak için, maneviyat dinlerden çok daha geniş bir kategoride ele alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Maneviyat, yaratıcılık, kültür, küreselleşme, Türkiye, Avrupa Birliği.

Introduction

This article aims at analyzing Turkey's European orientation as a part of a new consciousness for collective existence. However, although not being formally pronounced, the spiritual aspect in Turkey's EU discourse can easily be regarded as an invisible obstacle. Indeed, as Daniel Philipott notes, religion defines identities and

loyalties of communities,¹ which then can become the very political goals around which value conflicts indicating judgments of what is right and wrong finally reach to zero-sum issues.² On the other hand, religion associated with spiritual experience has also been source of,

*“laws and ideas that have provided civilization with cultural commitments to critical peace related values, including empathy, an openness to strangers, the suppression of unbridled ego and acquisitiveness, human rights, unilateral gestures of forgiveness and humility, interpersonal repentance and the acceptance of responsibility for past errors as a means of reconciliation, and the drive for social justice”*³

According to E. Korthals Altes, security in 21st century depends more on creating the conditions for peace than on concentrating on military means, the conditions of peace, underlining the importance of spirituality as regards relevance of transcendence.⁴ Hans Morgenthau agrees with Altes, defining religion as a relationship with transcendence which evolves from the level of the humankind’s relationship with himself, towards his fellow human beings and finally to the universe.⁵ In this sense, European Union has an important mission to promote and encourage world peace through the recognition of the spiritual against the egoist nation-state interests, although the

¹ Daniel Philpott, “Explaining the Political Ambivalence of Religion”, *American Political Science Review*, 2007, Vol. 103, No. 3, 505–525, p. 518.

² For further reading see, Luc Reyckler, “Religion and Conflict: Introduction: Towards a Religion of World Politics?”, *International Journal of Peace Studies*, 1997, Vol. 2, No. 1.

³ Mark Gopin, *Between Eden and Armageddon: The Future of World Religions, Violence and Peacemaking*, Oxford University Press, New York, 2000, p. 13.

⁴ For further reading see, Edy Korthals Altes, “Spiritual Awakening: The Hidden Key to Peace and Security, Just and Sustainable Economics, A Responsible European Union” *Studies in Spirituality Supplement 16, Titus Brandsma Institute*, Peters, Leuven 2008.

⁵ See Hans Morgenthau and David Hein, “Essays on Lincoln’s Faith and Politics”, Kenneth W. Thompson (ed.), University Press of America, Lanham, 1983.

transcendence of collective egoism would be hard to achieve. This article therefore proposes that the recognition of the spiritual aspect would play an important role in the creation of international peace, in this respect according to Turkey's EU discourse a global mission.

However, when talking about the spirituality, some conceptual precisions are to be made, especially as regards the spirituality's relationship to religion and culture. In this sense, according to Linda Groff and Paul Smoker, a direct spiritual experience constitutes the internal, mystical esoteric part in all the world's religions while the external, socially learned, cultural dimension constitutes the exoteric part.⁶ Consequently, the relationship of religion to culture remains in its exoteric dimension. On the other hand, as regards the relationship of culture with international peace in general and the European Union in particular, culture is treated throughout the article as a dynamic force, especially in its relationship to globalization, which would lead (as defends Zhu Majie) to a multipolar world order.⁷

However, as regards the challenges of globalization, the EU identity, as long as Turkey finds itself excluded from it, represents a cultural response of closure, within the depiction of Judea-Christian values. This article treats therefore the question of Turkey's identity, both spiritually and culturally as regards its recognition, proposing that in the era of globalization, culture must be a contemporary force, while the spiritual aspect would provide the basis of getting connected to the experiences of "other(s)". Such aspect involves as well the spiritual creativity in liberation movements as regards to their need to get recognized beyond the national borders. Indeed, both liberation movements and Turkey's EU discourse are in need for their identity recognition. The reason for establishing such an analogy between

⁶ Linda Groff and Paul Smoker, *Spirituality, Religion, Culture and Peace: Exploring the Foundations For Inner-Outer Peace in the Twenty-First Century*, 15 September 2012, http://www.Gmu.edu/programs/icar/ijpas/Vol1_1/smoker.html.

⁷ Zhu Majie, *Contemporary Culture and International Relations*, 20 August 2012, http://www.crvp.org/book/Series03/III-20/chapter_i.html.

liberation movements and Turkey's EU discourse results again from the effort to generate creativity in thinking. In this sense, related with Turkey's EU discourse, it is proposed that a sense of liberation from Ottoman State tradition and European imperialism, for another based on the sovereignty of nation does not reduce the spiritual dimension accorded to its collective existence.

Consequently, this article consists of four parts. The first part entitled, "the role of spirituality in creative thinking and liberation movements" puts forward the spiritual creativity within the context of liberation movements. The second part is about "the particular importance of the case of Turkey and the spiritual". The third part is entitled "spirituality as a cultural barrier in Turkey's EU discourse". The fourth part is finally entitled "spirituality, culture and propositions for beyond".

The methodology used is more inductive than deductive, especially in dealing with the spiritual aspect first within the individual, further at the national and international levels. This is as well the case where a creative thinking regarding the spirituality is proposed, within a prospective approach. Yet, some parts of this article are descriptive having a historical approach to be able to treat concrete conditions of the given subject matter. This article, moreover benefits from an interdisciplinary approach.

The Role of Spirituality in Creative Thinking and Liberation Movements

Liberation movements may be cessationist and micro nationalist demanding the right to self-determination over a regional territory within a country, or fusionist demanding unification with a considered native territory. They may be on the other hand against colonialism and against the reign of a tyrant under whom an ethnical, religious or cultural community is oppressed. Liberation movements may also include simultaneous claims of nationalist and irredentist tendencies on the same given territory and a struggle against an absorbing political unity. In one particular case in history, liberation movements may concern the once well-established empires who are then submitted to

the nationalism of the diverse minorities they embrace. Turkey's war of independence, as the principal composing identity of the Ottoman Empire though it is not a cessationist movement, fits in this last category.

Overall, liberation movements may be defined as a struggle against the pressure applied on one nation by the imperialistic, irredentist or absorbing intentions under the oppression of both qualitative and quantitative factors. Precisely, qualitative factors such as race, religion and ethnicity and quantitative factors such as limited material resources create a crisis situation, which imposes a radical mobilization of that nation. In these conditions, for that nation, spiritual aspect becomes the reuniting glue for the affirmation of self, where its self-existence is denied by another estimation of its capacity for sovereignty or cultural and ideological labeling.

In such a contest, the creative thinking finds its resources in contrast to the external chaos, from an inward search of the spiritual harmony accorded to a group existence. This common group existence then leads to a new national formation, which at the last resort is meant to transcend the individual or group differences to evolve towards a collective consciousness. The energy needed for this task is much explosive as the contrast in between possibilities and resources and the creative thinking in liberation movements results in fact from survival strategies of the crisis times characterized by disorder, chaos and anarchy.

Here below, figure 1, demonstrates the two distinct ways to connect inner and outer peace, one through mythology and prayer, the other through spiritually-based nonviolence and meditation, although these two elements are not the only ways to connect or bridge inner and outer peace. Indeed, religion is not only individual it is also social and gives a sense of belonging to a community of believers, in reference to a transcendent source of truth, locating all believers within

an extended ontological setting.⁸ In this sense, spirituality is intrinsically linked to the transformation on the personal level, which then evolves outward, influencing peace on every level from the intrapersonal to the international.

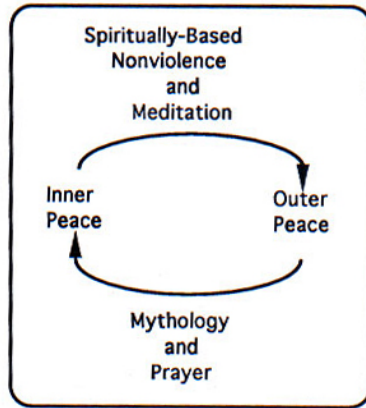

Figure 1: Some Linkages between Inner and Outer Peace⁹

On the other hand figure 2, argues that overall there has been a trend in peace research away from the traditional idea that peace is simply the absence of war towards a more holistic view. The holistic view is not about creating a world temple of religions, but it is useful to demonstrate how contemporary reality is interconnected. In this sense, the holistic view underlies the importance of interacting rather than the different parts of the whole system. In this sense, as regards

⁸ Kristian Berg Harpviken and Hanne Eggen Roislien, “Faithful Brokers? Potentials and Pitfalls of Religion in Peacemaking”, *Conflict Resolution Quarterly*, 2008, Vol. 25, No. 3, 351–373, pp. 354–355.

⁹ Linda Groff and Paul Smoker, *Spirituality, Religion, Culture and Peace: Exploring the Foundations For Inner-Outer Peace in the Twenty-First Century*, 15 September 2012, http://www.Gmu.edu/programs/icar/ijpas/Vol1_1/smoker.html.

peace building, religion as associated to spirituality, offers both connectivity and holism, the latter underlining the ability to conceive transformation for the whole system.¹⁰

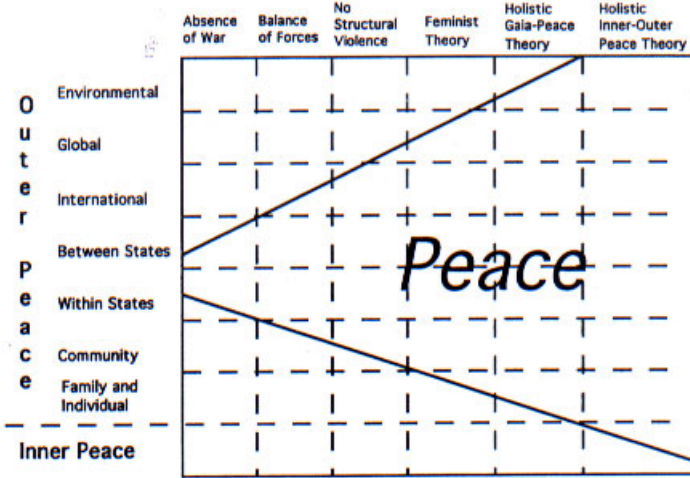

Figure 2: Six Concepts in the Evolution of Peace¹¹

As applied to liberation movements, given that holistic view, especially in support of inner-outer peace, it could be asserted that behind all liberation movements, there is in fact a spiritual dimension, which is more about morality, given the sense of invasion and injustice over an integrated community whose members hold a sentimental attachment for a given territory. Justice and morality are thus the ethical bases of the spirituality, which more than “what to fight

¹⁰ Daniel Philpott, *ibid.*, p. 20.

¹¹ Linda Groff and Paul Smoker, *Spirituality, Religion, Culture and Peace: Exploring the Foundations For Inner-Outer Peace in the Twenty-First Century*, 15 September 2012, http://www.Gmu.edu/programs/icar/ijpas/Vol1_1/smoker.html.

against” gives a reason to “what to fight for”. The idealization of a state of harmonious existence, then translates itself into the will to live together as a people under a national identity.

On the other hand be it national or international, creative thinking is necessarily inclusive, needs those new nations to relate to the other beyond any remaining mistrusts of the past. Therefore, at its final stage, such a collective consciousness would as well lead to a wider identification process, including the international community. The notion of collective existence is pushed even further to the level of the international society and a sense of it being an organic unity. In this context, the international society is given the same values of justice and morality, which are the values of diversity and equality.

In this perspective, a prospective capacity for all nations is needed based on the awareness for the future as the shaping force of the present and excluding egocentric judgments in States’ behaviors. Such a perspective needs, before all, working on a common sense of global responsibility, which is about combining on an egalitarian ground the new and the old tendencies of cultural representations. This global responsibility is as well that of the ability to reproduce culture on global standards, which means the effort for any culture to catch contemporariness to prevent frontiers between different cultural zones.

To conclude, all liberation movements have a dual character to assure their authenticity and autonomy claimed in relation to the other(s) but they hold as well a universal dimension depending on the need to be considered a sovereign part of the international community. The authentic character of Turkish liberation movement involves the rupture from the multinational theocratic order of the Ottoman Empire whose dissolution is unpreventable since the nineteenth century. As to the universal character of Turkish liberation movement, it implies a rupture from the imperialism of the European continent by an independence war, but wants to be recognized as part of it within a new understanding of the universality of Western civilization.

The Particular Importance of the Case of Turkey and the Spirituality

Following the First World War, western powers impose a mandatory charge on the Ottoman Empire, now restricted to a piece of Minor Asian territory. In this context, the general mobilization during the Turkish liberation/independence war (1919-1922), does not only seek a rupture from the previous political and economic dependency on European powers, but also, the establishment of a new political community based on the notions of nation-state and the republic; and if it did not, it would have failed under the circumstances of disorder and anarchy. In those conditions, during the independence war, the spirituality becomes the reuniting glue in raising nation's consciousness.

The particular importance of Turkish case results therefore from an observation from two sides. It is the unique example among the defeated states of the First World War to succeed within a few years, in the formation of a nation-state by conducting a liberation war, but even more important is Turkey's being the unique country belonging to Islamic spirituality era in establishing a secular democracy which is a revolutionary attempt to end the Ottoman divine spirituality. From both aspects, Turkish experience becomes exemplary in other nations' aspirations for national sovereignty especially in those whose populations are predominantly Muslim, whether in Asia or in Africa. Also, as Turkey is the first Muslim country to be a candidate to the European Union, Turkish case becomes a laboratory of the long lasting debate concerning the compatibility of Islam and democracy.

Kemal Atatürk, the national leader, has observed in this respect that the fall of the Ottoman Empire resulted essentially from staying far from Europe's cultural, scientific, political and economic evolutions,¹² and accepted one unique world of civilization, which is common to all

¹² Mehmet Gönlübol and Ömer Kürkçüoğlu, (1985). "A General Look at Turkish Foreign Policy during the Period of Atatürk", *Turkish Review*, 1985, Vol. 26, No. 42, 15-40, p. 35.

nations. In this context, the importance of Kemalist revolution through which secular republican Turkey is born, remains in its quality to be the first movement of a Muslim country, which sees civilization in its entirety and in that direction mobilizes the state and society.¹³ The Kemalist claim on western civilization's universality depends on the universality of science and involves a new consciousness for collective existence within the group of European nations.

On the other hand, after the establishment of the Republic of Turkey, the state monopoly over the official Islam through the Directorate of Religious Affairs (*Diyanet İşleri Başkanlığı*), within the exceptional case of Turkey, refuses any composition below or above the nation, meaning both on the spiritual state and on the sectarian formations. Thus although the secularism of the republic, does not seem to be determinant in leaving Islam spirituality as some in opposition would proclaim,¹⁴ it tries "to prevent the formation of an autonomous Islamist intelligentsia to interpret it in such a way as to produce a political ideology out of it".¹⁵ As in an under-developed social structure there is some sort of an industry of fundamentalism,¹⁶ the question is as well the passage from under-development to a developed nation, by reinforcing the social structure to become an industrialized country.

At the same time, the sphere of spirituality is now left to the individual's free choice, in other words, religion is now taken as personal consciousness, opposing the mediation of spiritual leaders and thus creating a very appropriate environment for a contemporary state restructuring.¹⁷ Consequently, the principle of national sovereignty

¹³ Suna Kili, *Türk Devrim Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, p. 402.

¹⁴ Stanford J. Shaw and Ezel Kural Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* – 2. E., İstanbul, 1983, p. 459.

¹⁵ Hakan Yılmaz, (2007). "Islam, Sovereignty and Democracy: A Turkish View", *The Middle East Journal*, 2007, Vol. 61, No. 3, 477–493, pp. 489–490.

¹⁶ Tarık Zafer Tunaya, *ibid.*, p. 218.

¹⁷ Anıl Çeçen, *Kemalizm*, Fark, Ankara, 2006, p. 129.

replaces religious or divine sovereignty, with the new notion of “nation” as the new ethical society,¹⁸ in which an individual would find his/her true identity and the real meaning of his/her life.¹⁹ The transition to a secular republican order represents a major transformation in the social structure, which saves the individual from the collective oppression of the Islamic community, for a public life organized on a new source of legitimacy based on national sovereignty, representing as well the transition from community to society.²⁰

However, although Turkey represents a successful example of the nation-state ideology, Turkey’s European Union discourse, which initially starts in 1959, becomes parallel with the spirituality more and more integrated in Turkish domestic politics. In fact, with the transition to multi-party system and democracy, the spirituality becomes an integral part of the liberal conservative tendencies of the Turkish political and economic scenes. In the end, a spiritual society together with the political centralization of the once peripheral culture whose spirituality is an integrated part of their identity, define the actual Turkish society. Such development certainly challenges the Kemalist proposition of Western universality but it proposes at the same time a new creative discourse of the compatibility of Muslim spirituality with the Jeudo-Christian European identity.

In fact, democracy is the most apparent aspect of Turkey’s EU discourse, which starts around early 1960s, but it is the development towards a spiritual society, which creates the most important, yet tacit and problematic dimension in such a discourse. In short, the actual Turkish case depends on Turkey’s historical experience in constructing a Muslim democracy, which today makes the Turkish case of

¹⁸ The term “nation” during the Ottoman Empire, has indicated different religious minorities. This notion acquires a new sense, within the Turkish nation-state, thanks to the Young Ottomans whose one of the efforts was to create modern senses from the ancient notions.

¹⁹ Hakan Yılmaz, *ibid.*, pp. 485–486.

²⁰ Ali Yaşar Sarıbay, *Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam*, İletişim, İstanbul, 1995, p. 178.

particular importance. Briefly, because of spirituality taken as a cultural barrier in the framework of a Muslim society, the logic of “us–them” divide, resulting from the spiritual field, is determinant in the overall response to Turkey’s European Union discourse. This aspect is to be examined in the next section.

Spirituality as a Cultural Barrier in Turkey’s EU Discourse

After the Second World War, European nations initiated a gradual process of economic integration, leading finally after the end of the Cold War to an even more integrated political formation with the January 1993 Maastricht Treaty. In this process, the Eastern European countries that were once part of the Warsaw Pact against NATO forces were to be considered in the framework of the EU’s enlargement processes and the notion of a politically integrated Europe that Turkey faces became even more challenging. Especially following the 1980 military coup, Turkey’s effort to regenerate the frozen relations with the EU in 1987, trusting on her strategic importance for the US, did not receive a positive response. Indeed, Turkey’s strategic importance for the US in the aftermath of the Second World War in facing up the communist threat next door pushed Turkey’s domestic issues at the back stage. In short, through a discourse of “transition to democracy”,²¹ the US took Turkey’s strategic importance beyond its domestic problems of civil-military relations or social insurgencies.

A latent development was Ankara’s entering the customs union with the EU in 1995, but the message of the Luxembourg Summit in 1997 was not promising: Turkey, by her religion, culture, geography and history belonged to another value system. The level of relationship, that Turkey hopes to establish with this continent even after the opening of the negotiations for membership on October 3, 2005 remains far behind expectations.

In fact, the most pronounced aspect of the Turkish-European Union relations is of a political nature depending on the question of

²¹ İhsan D. Dağı, *İnsan Hakları, Küresel Siyaset ve Türkiye*, Boyut, İstanbul, 2000, p. 110.

democracy, but as different from the US, Turkey's process to adhere to the EU, indicates a structural dimension. The most important aspect in Turkey-EU relationship results therefore from the cultural field taken as a structural barrier. Especially after September 11 attacks which caused the perception of Islam as a terrorist movement, the role that culture and within it the spirituality plays showed the importance of dealing with the question of the new East-West confrontation around culture.

In fact, culture participates to the concept of European identity and even if on the legal platform, this aspect is not defined, Turkey's state of being a qualified "European state" causes as much interrogation.²² Indeed, although the political and economic criteria (part of Copenhagen criteria) are largely developed, any reference to the cultural criteria is lacking and furthermore vague, which explains why the cultural question is only tacitly mentioned.²³ Thus, in the case of Turkey, the respect of law and human rights, etc., which are the fundamentals of European identity, do not alone seem sufficient to attribute her automatically the "European" state quality.²⁴ Precisely, the real barrier is cultural; precisely Turkey's being a big Muslim country.

Such attitude is in fact the continuation of the idea that there is not a civilization, which would not be based on the spirituality. For most of the Europeans, Christianity is an important part of European identity, whose manifestation is clear in the EU's relations with Turkey. Especially according to the conservative point of view that is the majority in Europe, every definition of Europe as a Judeo - Christian tradition depending on the Greek-Latin heritage excludes Turkey, but also Albania, Kosovo and the Bosnian Muslims. From this

²² B. F. Levy, "Elargissement et Culture: Le Cas Turc (Enlargement and Culture: The Turkish Case)", T. Cao-Huy and A. Fenet (eds.), *La Coexistence, Enjeu Européen (The Coexistence, European Stake)*, PUF, Amiens, publication date unknown, 118-126, p. 122.

²³ *Ibid.*, pp. 122-126.

²⁴ *Ibid.*, p. 119.

point of view, Turkey's ambition to adhere to the EU is an attempt to empty Europe from all its cultural and spiritual references of the classical and Christian periods.²⁵

In fact, this point of view is about the fear of the imprecise and rapid development of Islamic spirituality both on the social and political levels because of the continuous development of Turkish demography. For those who fear Turkey's Muslim character, Islam when in minority is moderated, but once it becomes majority, it becomes more and more intolerant and impossible to treat, because of the structural character of Islam due to its particular essence.²⁶ The negative image of Islam in Europe is perpetuated by education, popular culture, by economic reasons and the migratory pressure.²⁷ Therefore, today, it can easily be said that cultural considerations associated with the spiritual aspect, constitute the most important mechanism of resistance in Turkey–EU relations. Turkey's EU accession is thus mostly seen as strategic in providing the stability of the European continent in the periphery, including the containment of Islamic fundamentalism.

However, Turkey's adherence to the EU demands a common future within the same cultural era of nations where Turkey's natural place would not be disputed. Given her historical ties with Europe during the ongoing process of her modernization and her adherence in western diplomacy since the nineteenth century, Turkey, today with her places in both the European Council, NATO and the Islamic Conference Organization, proposes that her role as a bridge between

46

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

²⁵ C. Remond, *Contre la Turquie en Europe (Against Turkey in Europe)*, 25 November 2002, <http://www.conscience-politique.org>.

²⁶ Audric Orcelliande, *La Turquie et l'Europe (Turkey and Europe)*, 20 December 2002, <http://www.conscience-politique.org>.

²⁷ W. A. Shadid and P. S. Van Konningsveld, (1991). "Blaming the System or Blaming the Victim? Structural Barriers Facing Muslims in Western Europe", W. A. Shadid and P. S. Van Konningsveld (eds.), *Integration of Islam and Hinduism in Western Europe*, Kok Pharos, Hollandes, 1991, pp. 11–12.

the two cultures and continents is indispensable. Indeed, between Europe, the Middle East, the Caucasus and Central Asia, Turkey confirms the affirmation of collective existence of a heterogeneous complex of identities around a number of certain common principles and values. In this respect, she does not neglect her culture between East and West, but the real question here is the relation of culture to the spirituality, which is analyzed in the following section.

Spirituality, Culture and Propositions for Beyond

Spirituality is a necessary dimension of one's individual identity but is different from culture. While the spirituality takes its force from the divine influence in each person and is thus unchallenged, culture develops along with the political, ideological and economic structures. Culture is thus a transforming force together with the evolution of economic sub-structure and socio-political super-structures. In fact, the spirituality might develop in relation to culture, regarding its ceremonial practices constituting the social aspect of the spirituality, but spirituality is something, which sees its self-realization more on the level of sensations of the individual, than on the level of a concrete practice or environment.

In this sense, associating the spirituality with culture provides only a partial and visible aspect of it because the spiritual field, which is personal, does not depend on any of the social, economic or ideological forces that culture is linked with. Therefore, it is wrong to say since the spirituality is unchallenged, culture is also perceived as an unchallenged and given factor. On the other hand, given the original dynamism in each culture, culture is not static data but is a transforming force.

In this respect, although there are societies where culture is taken as unchallenged, the cultural dimension constitutes the most serious structural aspect in the era of global economic transformation. The effort to prevent the infiltration of considered foreign culture in national borders becomes then an effort to prevent the foreign cultural content that can disrupt the domestic order, because the domestic scene is far from being contemporariness with the forces of global culture.

Indeed, in the case where culture is taken as a natural dimension of states' right to national sovereignty, which is an unquestioned norm according to international law, cultural norms draw new borders among nations because they remain far behind contemporariness. In an era where technology makes border only a fictional reality, the meaning of borders, remains structurally cultural due to the lack of competitiveness, but most importantly due to biased perception of the culture as a static data resulting from the principle of national sovereignty.

In this sense, the contemporariness of any culture not to fear the infiltration of any foreign content must depend on its ability to recreate itself, where the question becomes more than overcoming under development, that of under developed culture. It is as well to mention that during the process of recreating culture, the inspiring forces of the spiritual dimension does not prevent the composition of a rational society, and a rational society does not mean the diminution of the spirituality.

In this sense, the guiding principle in Turkey's role to be a bridge between East and West must depend on her ability to filter out of those two areas, the transforming cultural dimension. This position is as much of value as the world is now more and more polarized around religious and cultural credentials. However, up until the Arab spring, it could be observed that Turkey's relationship with the countries of her region has remained more dependent on economic, political and strategic alliances that are always fragile enough, given that most of the nations that Turkey is in relation were those under the authoritarian administration of certain oligarchies.

The Arab spring has in this sense, been about the positive accommodation of the Arab Islam with the globalization process, especially as regards the democratic interpretation of the Islam in coherence with the universal values.²⁸ The perspective provided by the

²⁸ For further reading on the Arab spring, see Fouad Nohra "La Pensée Politique Arabe Moderne et l'Exigence Démocratique ou l'Europe Libérale Comme Miroir de la

Arab spring, permits Turkey to assume an even more important role on the international scene. Accordingly, a creative approach in Turkey's relationship to those countries and the EU, must include more efforts for the development of the cultural dimension as an inclusive and contemporary force, to reduce conflict and if she is to create a difference in EU's perception.

On the other hand, the EU is certainly not a society but an organization regrouping various states which represent various societies and even the Judea-Christian era as the common heritage of Europeans is problematic enough, not only for the different groups who do not share the same religious and historical background but also for Europeans themselves, given the schism between Catholic and Orthodox churches followed by Protestantism.²⁹ In the same way, there is not a singular European identity, but only a plurality of European identities that reconstruct one another by a constant confrontation in the process of politics of identity.³⁰ In this respect, there is not a unique European culture but a Western Christian cultural era. However, as far as culture is bound to remain a static data, it would mean the refusal of any civilizational interaction.

In this context, the propositions far beyond in Turkey's EU discourse concern the ability to recreate culture as a creative force, resulting from a peaceful state of harmony found in the person's interior world that is in search for dignity. Such perspective defines in fact the pacifist nature of the spirituality, which constitutes the highest

Référence Islamique (Modern Arab Political Thought and the Democratic Need or Liberal Europe As Mirror of the Islamic Reference)" *Vers Un Monde Nouveau, Mélanges, Textes et Documents Offerts Au Professeur Edmond Jouve (Towards A New World, Mixte Textes and Documents Offered to Professor Edmond Jouve)*, Tome 1, Ch. 3, Editions Bruylant, Bruxelles, 2010.

²⁹ For further reading, see Luk Bouckaert and Joehanen Eynikel (eds.), *Imagine Europe: The Search for European Identity and Spirituality*, Garant Uitgevers, Antwerpen Apeldoorn, 2009.

³⁰ Iver B. Neumann, "Avrupa Kimliği, AB Genişlemesi ve Entegrasyon / Dışlama Bağintısı", *Avrasya Dosyası*, 1999, Vol. 5, No. 4, 6-21, p. 6.

stake in an individual's state of mind, not only to connect with his/her inner self, but also to be able to develop an insight for, have empathy and connect further with the considered other(s). It is then proposed that such a peaceful existence of harmony is as well the case if we are to establish the co-existence of nations on an equal platform, under the principles of justice and morality as new sources of international community. A creative role for Turkey both in her region, in Europe and beyond, is thus proposed over the importance of representation of the spirituality as a peaceful methodology to relate to other cultures whose validity would depend different from the spirituality, in its recreation along with the forces of globalization.

Conclusion

The rediscovery of Turkish national identity is based on the search for a new source of legitimacy based on nation and national will to replace God's will, in rupturing with the Ottoman spiritual universality. This perspective then leads to a new consciousness for collective existence around the European continent and explains why the Turkish case still remains of major importance, given the problematic nature of the compatibility of Muslim spirituality and the possibility of creating a European culture in such a society.

Precisely, Turkey's belonging to another spiritual area than that of Western nations generates a threat perception, because the spirituality associated with culture taken as a static data, becomes the major aspect of the mechanism of resistance. However, although the spirituality and culture are both dynamic forces in them-selves, different from spirituality, culture must be taken into consideration with the transformation of political and economic structures. In this perspective, especially given the current era of globalization; where the economic borders become nearly fictional, cultural barriers which are in fact linked with under developed political and economic capabilities, define the new borders. It is thus a must that cultures evolve towards the understanding of reaching global contemporariness for their long-term evolutions.

The "declaration on the role of religion in the promotion of a culture of peace" by UNESCO in 1994, recognizes that "each culture

represents a universe in itself and yet it is not closed".³¹ It is therefore indicated that, unless pluralism and respect for diversity is recognized, no harmony, which is at the very core of peace, is possible.³²

Such a perspective underlies the pacifist nature of the spiritual field as it is originally based on an inner harmony, to be able to connect with the "other" beyond frontiers. Especially for Turkey in her role of bridging East-West civilizations, thus looking for a global identity, the peaceful affirmation of the spirituality on all the individual, domestic and international levels would be an objective to reach. Such an affirmation while permitting a sense of liberation on all those levels, explains also the spiritual aspect in liberation movements, which takes its force form a sense of justice and morality against the oppression of the "Other(s)". The othering of Turkish identity has defined throughout the history of the European spiritual frontiers.

However, the creativity in the spirituality is necessarily inclusive because it permits personal and group levels' wider appreciation of one collective world. The co-existence of different cultures would then be based on their contemporary recreation, taking for objective mutual understanding and empathy in relating to the other. Those aspects define once again the creativity in the spirituality depending on its ability to get connected to the experience(s) of other(s) which is a prior condition of international peace. In this sense as in liberation movements, Turkey's historical experience is about its self-recognition within a larger European era of international co-existence. Such affirmation needs Turkey's EU discourse to get valorized beyond the security issues of reel politics. Finally, the valorization of Turkey's EU discourse necessitates further research concerning how the spiritual aspect in peace building could concretely be put into action, within the local characteristics of religions.

³¹ UNESCO, *Declaration on the Role of Religion in the Promotion of A Culture of Peace*, the Centre UNESCO of Catalunya, Barcelona, December 1994, provided by UNESCO Culture of Peace Program, Paris, France.

³² *Ibid.*

Özet

Türkiye'nin Avrupa Birliğine olan ilişkisini incelemekte maneviyat boyutu çoğu zaman kültürle iç içe geçmiş olarak yansımış, birleşmiş bir Avrupa Projesiyle arasındaki bariyerde saklı bir sorunsal haline gelmiştir. Asıl sorunun demokrasi boyutu olduğu ileri sürülse de, maneviyat bağlamında din faktörü bugüne kadar temel tartışma alanını oluşturmaktadır. Türk ulusu için maneviyat ve din boyutları toplumsal yapıda gittikçe görünürlük kazanarak bugüne kadar gelmişlerdir. Bu anlamda adeta manevi bir Türk toplumundan bahsetmek olanaklıdır. Diğer yandan Türkiye'nin temsil ettiği örnek durum, başarıyla süregelen bir ulus-devlet projesini ve demokrasiyi, Müslüman kimliği içerisinde içselleştirebilmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Yine de bu makalenin açığa vurduğu, Türkiye'nin "Avrupalı" olması için ön koşulun manevi boyutta tıkandığıdır. Oysa maneviyatın sanılanın aksine uluslararası alanda ve devletlerarası ilişkilerde yaratabileceği, karşılıklı bir kolektif bilinç üzerine kurulu, realist diplomasiden farklı, yeni bir barışçıl düzeni inşa etmekteki gücü makalenin temel vurgusudur. Bunun üzerine Türkiye'nin AB söylemi bugüne kadarki söylemlerden farklı olarak maneviyat boyutu içerisinde incelenmekte ve bu boyutun bir engel olmadığı ve kültürler arası ilişkilerde ne şekilde bir olanak olarak sunulabileceği anlatılmaktadır. Bunun yanında gelecekte daha ötesi için getirilen önerilerde, kültür konusu ile maneviyat karşılaştırılmaktadır. Bu bağlamda maneviyat ve dinin aksine, kültürlerin evrimleşen ve rekabet edebilir nitelikleriyle küreselleşmenin motor gücün oluşturdukları tezi işlenmektedir.

Kültürler bu nitelikleriyle küreselleşme içerisinde ortak bir yaşam alanı yaratılmasında rekabet unsuruna dayanmakta, rekabet edemeyen kültürlerin geri kalmışlıkları sosyoekonomik ve siyasal geri kalmışlıkla yakından ilişkilendirilmektedir. Diğer yandan, farklı dini tercihlerin de, ortak bir maneviyat boyutunda birleşebileceği tezi işlenmektedir. Diğer bir deyişle, dinlerin üzerinde birleştiği ortak değerler sistemi, her şeyden önce, dinlerin birbirlerini dışlamaksızın, ortak bir paydada buluşabileceği ortak bir bilinç geliştirmekte, ön planda olmalıdır. Bu anlamda dini ve maneviyatı incelerken aşkınlık

boyutu içerisinde bireylerdeki iç barışın, bireyin dışında da bir dış barış oluşturmaktaki rolü önemlidir. Bu aşkınlık boyutu aynı zamanda egoist devlet çıkarlarını değil, toplumlar arası barışı öncelemektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin AB söyleminde din bir engel olmaktan çıkacak ve umulmadık bir şekilde toplumlar arası ilişkilerde “ötekiyle” ve onun deneyimiyle bağ kurmakta yardımcı olacaktır.

İşte tam da bu noktada, maneviyatın yaratıcı düşüncede aslında hiç de azımsanmayacak rolleri, özellikle onun dışlayıcı değil, tam aksine bütün dinleri kapsayıcı bir güç olarak önemi makalenin ana temasıdır. Bu bağlamda maneviyattaki yaratıcılık, duygudaşlık kurmak, diğerinin deneyimini anlamak ve kapsayıcılık rolleri içerisinde barışçıl niteliğinden kaynaklanmaktadır. Türkiye AB ilişkileri bugüne kadar hiçbir zaman maneviyatı ön plana alan bir söylemle incelenmemiş, maneviyat boyutunun barışçıl niteliği neredeyse hiç telaffuz edilmemiştir. Bağımsızlık mücadelesi veren dünya üzerindeki çeşitli özgürlük hareketlerinde de bu bağlamda maneviyat hep bir kurtarıcı olmuştur. Başlangıçtaki ulus kimliğine dayalı özgürlük talepleri, daha sonra dış dünya tarafından tanınmakta gösterdikleri çaba söz konusu olduğunda, aslında maneviyat boyutunda zaten var olan iç ve dış barış arayışını işaret etmektedir.

Makalenin Avrupa Birliği projesi kapsamında özellikle Türkiye örneğinden hareketle, maneviyattaki yaratıcılığı incelemesinin var olan literatüre katkısı aşikârdır, zira bugüne kadar hep bir kısır döngü olduğu öne sürülen Türkiye'nin AB söylemi, bu söylemde maneviyatı ve dini dışlamayan bakış açısıyla, Türkiye'ye atfettiği rolde, bu ülkeyi birleşmiş bir Avrupa Birliği projesi idealinde, kenara değil, merkez noktaya oturtmaktadır. Bu anlamda Türkiye'nin AB'ye bağımlı taraf olmadığı, küresel barış söz konusu olduğunda, AB'nin böyle bir ülkeye duyacağı gereksinim Türkiye'nin AB söylemini önceki tezlerden farklı olarak adeta özgürleştirmektedir.

Makalede, Türkiye'nin AB söyleminin özgürlük hareketleriyle karşılaştırılmasında, yukarıda belirtilen “özgürleşme” algısı rol oynamakla beraber, böyle bir karşılaştırmaya gidilmesinin asıl amacı aynen özgürlük hareketlerinde olduğu gibi Türkiye'nin AB söyleminin de, Türkiye ve AB olmak üzere, tarafların birbirlerinin tarihi

deneyimlerini karşılıklı tanımaları üzerine kurulu olmasıdır. Diğer yandan özgürlük hareketlerindeki ortak bir toplum projesi gerçekleştirmek amacını kapsayan maneviyattaki yaratıcılık, aşkın niteliği gereği, ortak bir küresel dünya projesi yaratmakta kullanıldığı ölçüde, kültürler de birbirine karşıt değil fakat birbirleriyle rekabet edebilir olacaktırlar.

Küreselleşmenin kültürler için gerektirdiği “rekabet edebilirlik” kıstası, maneviyatı kültürden ayıran en önemli boyut olarak, bu makalenin ilerisi için temel önerilerindendir; zira böylece kültürler eşit bir küresel zeminde karşılaşma olanağı bulacak ve etkileşim içerisine gireceklerdir. Bu çerçevede, kültürler arası barışçıl ilişkilerde, maneviyat boyutunun bir “diğeriyle” duygudaşlık kurmaktaki rolünün altı çizilidir. Bu da maneviyattaki yaratıcılığın kaynaklandığı nokta olarak, makalenin geleceğe yönelik önerileri arasındadır.

REFERENCES

- ALTES, Edy Korthales. “Spritual Awakenning: The Hidden Key to Peace and Security, Just and Sustainable Economics, A Responsible European Union” *Studies in Spirituality Supplement 16, Titus Brandsma Institute*, Peters, Leuven 2008.
- BOUCKAERT, Luk and EYNIKEL, Joehanen (eds.), *Imagine Europe: The Search for European Identity and Spirituality*, Garant Uitgevers, Antwerpen Apeldoorn, 2009.
- CEM, İsmail. *Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi*, Can, İstanbul, 1999.
- ÇEÇEN, Anıl. *Kemalizm*, Fark, Ankara, 2006.
- DAGI, İhsan D. *İnsan Hakları, Küresel Siyaset ve Türkiye*, Boyut, İstanbul, 2000.
- GOPIN, Mark. *Between Eden and Armageddon: The Future of World Religions, Violence and Peacemaking*, Oxford University Press, New York, 2000.

GÖNLÜBOL, Mehmet and KÜRKÇÜOĞLU, Ömer. “A General Look at Turkish Foreign Policy during the Period of Atatürk”, *Turkish Review*, Vol. 26, No.42, 1985.

GROFF, Linda and SMOKER, Paul. *Spirituality, Religion, Culture and Peace: Exploring the Foundations For Inner-Outer Peace in the Twenty-First Century*, 15 september 2012, http://www.Gmu.edu/programs/icar/ijpas/Vol1_1/smoker.html

HARPVIKEN, Kristian Berg and ROISLIEN, Hanne Eggen. “Faithful Brokers? Potentials and Pitfalls of Religion in Peacemaking”, *Conflict Resolution Quarterly*, Vol. 25, No.3., 2008.

KİLİ, Suna. *Türk Devrim Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.

LEVY, B. F. “Elargissement et Culture: Le Cas Turc (Enlargment and Culture: The Turkish Case)”, T. Cao-Huy and A. Fenet (eds.), *La Coexistence, Enjeu Européen (The Coexistence, European Stake)*, Amiens: PUF, Amiens, publication date unknown.

MAJIE, Zhu. *Contemporary Culture and International Relations*, 20 august 2012, http://www.crvp.org/book/Series03/III-20/chapter_i.html

MORGENTHAU, Hans and HEIN, David. “Essays on Lincoln’s Faith and Politics”, Kenneth W. Thompson (ed.), University Press of America, Lanham, 1983.

NEUMANN, Iver B. “Avrupa Kimliği, AB Genişlemesi ve Entegrasyon / Dışlama Bağintısı”, *Avrasya Dosyası*, Vol. 5, No.4, 1999.

NOHRA, Fouad. “La Pensée Politique Arabe Moderne et l’Exigence Démocratique ou l’Europe Libérale Comme Miroir de la Référence Islamique (Modern Arab Political Thought and the Democratic Need or Liberal Europe As Mirror of the Islamic Reference)” *Vers Un Monde Nouveau, Mélanges, Textes et Documents Offerts Au Professeur Edmond Jouve (Towards A New World, Mixte Textes and Documents Offered to Professor Edmond Jouve)*, Tome 1, Ch.3, Editions Bruylant, Bruxelles, 2010.

ORCELLIANDE, Audric. *La Turquie et l’Europe (Turkey and Europe)*, 20 December 2002, <http://www.conscience-politique.org>.

- PHILPOTT, Daniel. "Explaining the Political Ambivalence of Religion", *American Political Science Review*, Vol.103, No.3, 2007.
- REMOND, C. *Contre la Turquie en Europe (Against Turkey in Europe)*, 25 November 2002, <http://www.conscience-politique.org>.
- REYCHLER, Luc. "Religion and Conflict: Introduction: Towards a Religion of World Politics?", *International Journal of Peace Studies*, Vol.2, No.1, 1997.
- SARIBAY, Ali Yaşar. *Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam*, İletişim, İstanbul, 1995.
- SHADID, W. A. and VAN KONNINGSVELD, P. S. "Blaming the System or Blaming the Victim? Structural Barriers Facing Muslims in Western Europe", W. A. Shadid and P. S. Van Konningsveld (eds.), *Integration of Islam and Hinduism in Western Europe*, Kok Pharos, Hollandes, 1991.
- SHAW, Stanford J. and SHAW, Ezel Kural. *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye – 2. E.*, İstanbul.
- TUNAYA, Tarık Zafer. *Türkiye’de Siyasal Gelişmeler (1876-1938)*, Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2003.
- UNESCO, *Declaration on the Role of Religion in the Promotion of A Culture of Peace*, the Centre UNESCO of Catalunya, Barcelona, December 1994, provided by UNESCO Culture of Peace Program, Paris, France.
- YILMAZ, Hakan. "Islam, Sovereignty and Democracy: A Turkish View", *The Middle East Journal*, Vol. 61, No.3, 2007.

Afrika'da Barış ve Güvenliğin İnşasında Kıtasal Yaklaşım: Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi

Continental Approach to Peace and Security Building
in Africa: African Peace and Security Architecture

Soner KARAGÜL* ve İbrahim ARSLAN**

Öz

Yüzölçümü ve nüfus yoğunluğu bakımından dünyanın ikinci büyük kıtası olan Afrika, barış ve güvenlik açısından en istikrarsız bölgedir. Gerek sömürge geçmişi, gerekse konjonktür, kıtada barış ve güvenliğin tesis edilmesini güçleştirmektedir. Afrika'daki istikrarsızlıklar, ülkelerin ekonomik ve politik zayıflıkları; etnik çatışmaları tırmandıracak sosyo-politik ortamın mevcudiyeti; bazı kıt kaynakların ürettiği çatışma ortamı ve küresel rekabete konu doğal kaynaklar gibi pek çok nedenden kaynaklanmaktadır. Afrika'daki barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik girişimler sınırlı ve yetersizdir. Afrika Birliği Örgütü'nün 1963'ten itibaren bu yöndeki çabaları Afrika'daki çatışmaları önleyememiştir. 2002 yılında dönüşüm geçiren ve Afrika Birliği adını alan örgüt, Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi ile kıtada barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik çabalarını sürdürmektedir. Bu çalışmada, değişen dünyada güvenliğe yönelik mevcut tehditler doğrultusunda kıtasal ve küresel güvenliği ilgilendiren Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi, Afrika'nın entegrasyon sürecindeki üçüncü

57

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı: 19

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi. E-posta: sonerkaragul@comu.edu.tr.

** Dr., Araştırmacı. E-posta: arslan1961@yahoo.com.

kurumsallaşma olan Afrika Birliği bağlamında incelenmektedir.

Anahtar kelimeler: *Afrika Birliği, Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi, Ani Müdahale Gücü, Barış ve Güvenlik Konseyi.*

Abstract

Africa, as per its area and population density, is the second largest continent of the world and the most insecure region in terms of peace and security. Both colonial history and cyclical environment makes it difficult to establish peace and security in the continent. Unsteadiness in Africa is derived from economic and politic weakness of countries; existence of socio-politic environment that increase ethnic tensions; some rare sources that produce conflict environment and natural resources that are subjects to global rivalry and a great number of other reasons. Initiatives, which are directed to establish peace and security in Africa, are limited and insufficient. Since 1963, the efforts of Organization of African Unity could not prevented conflicts in Africa. The organization, which was transformed and called as African Union in 2002 with its African Peace and Security Architecture (APSA), has been pursuing efforts to maintain peace and security. In this essay, within the direction of current threats to security in the changing world, African Peace and Security Architecture related to continental and global security, is analyzed in the context of African Union, which is the third institutionalization in the integration process of Africa.

Key Words: *African Union, African Peace and Security Architecture, African Standby Force, Peace and Security Council.*

Giriş

Afrika'da sorunların çoğu, ülkeler arasındaki ihtilaflardan ve ülkelerin kendi iç durumlarından kaynaklanmaktadır. İstikrarsızlık

üreten nedenler,¹ kıtadaki zayıf ve başarısız devletlerin² fazlalığı; işlemeyen siyaset ve ekonomik sistemler; siyasetin etnik kökenlere dayandırılması ve siyasetteki keyfi uygulamalar; kıt ve stratejik kaynaklar nedeniyle sıkça ortaya çıkan silahlı çatışmalar ve askerlerin siyaset ve ekonomik yapıya müdahaleleri olarak sıralanabilir. Afrika'daki güvensizliği sadece sömürgecilik, kabile çatışmaları ve demokratikleşmeye zorlandıklarından dolayı zayıf olan devletlere bağlayan devlet merkezli³ yaklaşımlar da bilinmektedir.

Afrika'ya yönelik genel güvenlik tehditleri, Afrika Ortak Savunma ve Güvenlik Politikası Deklarasyonu'nda⁴ alt bölgelerdeki ülkelerin tamamında, bir kısmında veya birinde meydana gelen ve kıtanın genel savunma ve güvenlik çıkarlarına yönelebilecek tehditler olarak tanımlanmaktadır. Buna göre kıtada barış, güvenlik ve istikrarın tesisine ve geliştirilmesine engel olabilecek bu tür tehditler iç veya dış kaynaklı olabilir.⁵ Genel iç tehditler, devletler arası çatışmalar/gerilimler, ülke içi çatışmalar/gerilimler; istikrar sağlanamamış çatışma sonrası durumlar; ağır insani durumlar ve diğer durumlar olarak tasnif edilmektedir. Genel dış tehditler ise Afrika'nın kıtasal güvenliğini tehdit eden yahut doğrudan veya dolaylı olarak tehdit etme potansiyeli

¹ Ali Engin Oba, "Afrika'da Barış, Güvenlik Sorunu ve Sivil Toplum Kuruluşları Türkiye Örneği", *Türkiye-Afrika İlişkilerinin Gelişiminde Sivil Toplum ve Düşünce Kuruluşlarının Rolü*, Ufuk Tepebaş (ed.), Tasam Yayınları, İstanbul 2010, ss. 263-264.

² Literatürde kesinleşmiş bir tanıma sahip olmasa da "başarısız devletler"le (failed states) ilgili bazı indeksler hazırlandığı bilinmektedir. Çeşitli açılardan eleştiriye açık olsa da, Foreign Policy ve Fund for Peace tarafından 2005 yılından bu yana her yıl "Başarısız Devletler İndeksi" yayınlanmaktadır. 2013 yılının indeksine göre ilk beş sırayı Afrikalı devletler paylaşmaktadır. İlk elli başarısız devletin 33 tanesi ise Afrika kıtasındandır. Bakınız: "The Failed States Index 2013", <http://ffp.statesindex.org/rankings-2013-sortable> (Erişim tarihi: 19.10.2013)

³ Steven C.Y.Kuo, "Beijing's Understanding of African Security: Context and Limitations", *African Security*, 5: 24-43, Taylor & Francis Group, p. 35.

⁴ African Union, *Solemn Declaration on a Common African Defence And Security Policy (2004)*, Sirte, Libya, 27-28 February 2004.

⁵ *A.g.e.*

bulunan dış tehditlerdir.⁶

Soğuk Savaş döneminin hemen sonrasında 1991-2008 yılları arasında 33 Afrika ülkesinde silahlı çatışma yaşandı. Belirtilen dönemde Etiyopya örneğinde olduğu gibi tek bir ülkede iç, devlet dışı ve devletler arası çatışmalar görüldü. Kongo Demokratik Cumhuriyeti örneğinde ise, 1916'dan bu yana süregelen devlet dışı çatışmalar Soğuk Savaş sonrasında da devam etti. 2012'de 30 Afrika ülkesinde, uyuşmazlık nedenleri ulusal güç, ideoloji, otonomi, ayrılık, toprak/bölge, doğal kaynaklar ve diğer nedenler olarak kategorize edilebilecek 64 şiddetli çatışma⁷ yaşandı. Sadece Ocak-Aralık 2012 döneminde Sahra altındaki ülkelerde 34 çatışmanın şiddet içerdiği tespit edildi.⁸ Aynı yıl içinde, Mağrip ülkelerindeki şiddet içeren çatışma sayısı ise 14 oldu.⁹ Bir başka ifade ile 1989-2007 yılları

⁶ *A.g.e.*

⁷ Çatışmalar, tarafların kullandıkları silahlar (hafif silahlar, ağır silahlar); analizde görevlendirilen personel sayısı; çatışmalarda verilen kayıplar; tahrip sayısı (sivil halk, alt yapı, ekonomik ve kültürel olarak) ve göç etmek zorunda kalan insanlar dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Simon Ellerbrock (ed), *Conflict Barometer 2012: Disputes, Non-violent Crisses, Violent Crisses, Limited Wars, Wars*, Heidelberg Institute for International Conflict Research, Department of Political Science, University of Heidelberg, No:21, Germany, 27 February 2013, pp. 31–33; 101–102; 120–121. (İç çatışmaların ekonomik nedenleri ile ilgili olarak bakınız: Paul Collier, *Economic Causes of Civil Conflict and their Implications for Policy* Department of Economics, Oxford University, April 2006, <http://users.ox.ac.uk/~econpco/research/pdfs/EconomicCausesofCivilConflict-ImplicationsforPolicy.pdf> (Erişim tarihi: 14.1.2014)

⁸ Simon Ellerbrock, *a.g.e.*, pp. 31–33. Araştırmada izlenen metodoloji: Çatışmalar, beş ayrı yoğunlukta değerlendirilmektedir: 1. Düşük yoğunluklu sınıflandırması kapsamında, terminolojik olarak tartışma düzeyinde; şiddet seviyesi: şiddet içermemekte. 2. Düşük yoğunluklu sınıflandırması kapsamında, terminolojik olarak şiddet içermeyen kriz düzeyinde; şiddet seviyesi: şiddet içermemekte. 3. Orta yoğunluklu sınıflandırması kapsamında, terminolojik olarak şiddetli kriz düzeyinde; şiddet seviyesi: şiddet içermekte. 4. Yüksek yoğunluklu sınıflandırması kapsamında, terminolojik olarak sınırlı savaş düzeyinde; şiddet seviyesi: şiddet içermekte. 5. Yüksek yoğunluklu sınıflandırması kapsamında, terminolojik olarak savaş düzeyinde; şiddet seviyesi: şiddet içermekte. Burada belirtilen şiddet içeren çatışmalar 3, 4 ve 5 grupta sınıflandırılan gruplardır (Yazarların notu).

⁹ Simon Ellerbrock, *a.g.e.*, pp. 101–102.

arasında dünyada bir hükûmet ile isyancı grup/gruplar arasında yaşanan silahlı çatışmaların üçte biri Afrika'da meydana geldi.¹⁰ Son 30 yıl içinde Afrika'da yaşanan çatışmaların sonucunda çoğu sivil olan milyonlarca insan yaşamını yitirdi, yerinden edildi; küçük çaplı hafif silahlar yaygınlaştı; ülkelerin ekonomik büyümesi ve kalkınması olumsuz etkilendi.

Afrika'daki çatışmaların analizi, kıtada farklı türden çatışmaların yaşandığını göstermektedir. Bunlar; bir hükûmet ile hükûmet dışı taraf arasında (intrastate) çatışma, bir hükûmet ile hükûmet dışı taraf arasında yabancı dahli olan çatışma (conflict, intrastate with foreign involvement), devlet dışı çatışma (non-state conflict), devletler arası (interstate) çatışma, devlet sistemi dışındaki bir bölge için çatışma (extra-systemic conflict)¹¹ olarak ifade edilebilir.

Afrika Birliği, 1963'te kurulan Afrika Birliği Örgütü'nün dönüşümü sonrasında yeni bir oluşum olarak, devlet ve hükûmet başkanları ile 9-10 Temmuz 2002 tarihlerinde Durban, Güney Afrika'da ilk olağan toplantısını gerçekleştirdi.¹² Birlik, Kurucu Yasa'nın¹³ 3. Maddesinde belirtilen diğer hedeflerin yanı sıra, üye ülkelerin ve bölgesel ekonomik toplulukların entegre edildiği Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi (APSA) ile kıtada kalıcı barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik çabalarını sürdürmektedir.

¹⁰ Thomas Ohlson (ed.), *From Intra-State War to Durable Peace. Conflict and its Resolution in Africa after the Cold War*, Republic of Letters Publishing, Dordrecht 2012, p. 1. (Afrika'da yaşanan iç savaşlarla ilgili bakınız: Paul Collier, Nicholas Sambanis (ed), *Understanding Civil War, Evidence and Analysis*, Volume 1: Africa, The World Bank, Washington, 2005.)

¹¹ Uppsala University Department of Peace and Conflict Research, *The Uppsala Conflict Data Program (UCDP) Conflict Encyclopedia UCDP Database*, <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/> (Erişim tarihi: 2.4.2013)

¹² African Union, *ASS/AU/Decl.2 (I) The Durban Declaration in Tribute to the Organization of African Unity and on the Launching of the African Union*, Durban, South Africa, 9-10 July 2002.

¹³ Organization of African Unity, *Constitutive Act of the African Union (2000/2001)*, Adopted in Lomé, Togo on 11 July 2000 and entered into force on 26 May 2001.

Afrika'nın entegrasyon sürecinin ilk kurumsallaşması Pan-Afrika kongreleriyken; ikincisi Afrika Birliği Örgütü, üçüncüsü ise Afrika Birliği'dir.¹⁴ Entegrasyon (bütünleşme hareketleri); ekonomik ve/veya siyasal birimlerin bir araya gelerek kendilerinden daha büyük ve kapsamlı yeni bir ekonomik ve/veya siyasal birlik oluşturmaları sürecidir. Devletlerin uluslararası bütünleşme hareketlerine yönelmelerinin temel nedeni, iktisadi ve siyasi anlamda kendi başlarına güç oluşturabilmenin getireceği zorluklar karşısında birlikte yeni bir güç olma beklentisidir.¹⁵ Entegrasyon biçimleri, belirlenen hedeflere, iş birliğinin yoğunluğuna, bağımlılığın derecesine, yarar bölüşümü derecesine ve iş birliği yapan birimlerin sosyal ve siyasal homojenlik derecesine göre farklılık göstermektedir.¹⁶

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden itibaren, Afrika'nın entegrasyon sürecinin ivme kazandığı görülmektedir. Bu süreçte 3 Haziran 1991'de imzalanan¹⁷ Afrika Ekonomi Topluluğu'nu kuran antlaşmada ülkelerarası iş birliği ve programların entegrasyonu ile birlikte topluluğun politikalarına ve yasal sistemine uyum öngörülmekte; topluluğun altı aşamalı bir geçiş sürecinde kurulacağı; her aşamada belirlenmiş faaliyetlerin yerine getirileceği; geçiş sürecinin, antlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra 40 yıllık süreyi aşmayacağı ifade edilmektedir. Afrika Birliği Örgütü'nün Afrika Birliği'ne dönüşümünü sağlayan Afrika Birliği Kurucu Yasası ise, Afrika ülkeleri ve Afrika halkları arasında daha büyük birlik ve dayanışmayı; kıtanın politik ve sosyo-ekonomik entegrasyonunu

¹⁴ Timothy Murithi (ed), "Introduction: Contextualising the debate on a Union Government for Africa" *Towards a Union Government for Africa: Challenges and Opportunities*, ISS Monograph Series, No: 140, Addis Ababa January 2008, pp. 3–4.

¹⁵ Faruk Sönmezoglu (der.), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, 4. Basım, DER Yayınları: 184, İstanbul 2010, ss. 166–167.

¹⁶ Merve İrem Yapıcı, "Uluslararası İlişkiler Disiplininde Entegrasyon Teorilerinin Yeri ve Etkinliği", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 3, 2007, s. 133.

¹⁷ Organization of African Unity, *Treaty Establishing The African Economic Community*, p. 65.

hızlandırmayı; kıtanın ve halkların çıkarlarına yönelik konularda Afrika'nın ortak pozisyonunu savunmayı hedeflemektedir. Bu süreçte Afrika'daki krizlere kolektif yanıt verilmesine olanak sağlayan yasal düzenlemeler de sağlanmıştır. Bu bağlamda Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Protokol'de savaş suçları, soykırım, insanlığa karşı suçlar gibi durumlarda Afrika Birliği Kurucu Yasası'nın 4(h) Maddesi ile uyumlu olarak Genel Kurul kararı uyarınca Birliğin herhangi bir üye devlete müdahale hakkının olduğu kabul edilmektedir.

Çalışma, Afrika'nın entegrasyon sürecinde üçüncü kurumsallaşma olarak kabul edilen Afrika Birliği ile kıtada yaşanan çatışmaların¹⁸ önlenmesi ve çözümlenmesine yönelik olarak Birlik bünyesinde oluşturulan Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi arasında ilişki kurularak gerçekleştirilecektir. Günümüzde BM tarafından dünya genelinde sürdürülen 15 barışı koruma operasyonunun sekizinin Afrika'da olduğu¹⁹ gerçeğinden hareketle, bu çalışmada kıtasal ve küresel güvenliğe sağlayacağı katkılardan dolayı, Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisinin gelişiminin önemi üzerinde durulacaktır.

Değişim Sürecinde Afrika Birliği

Afrika Birliği Örgütü, 1963 yılında Afrika devletleri arasında birliğin sağlanması, Afrika halklarının daha iyi bir yaşama ulaşmaları için iş birliğinin artırılması, Afrika'daki devletlerin egemenlik, bölgesel entegrasyon ve bağımsızlıklarının savunulması, Afrika'da sömürgeciliğin her türlüşünün ortadan kaldırılması ve uluslararası iş birliğinin desteklenmesi amacıyla kuruldu.²⁰ Soğuk Savaş döneminde

¹⁸ Keohane ve Nye, entegrasyonun olması halinde bile savaş ve çatışma olgusunun görüldüğü durumların olabileceğine ve entegrasyonun savaş olasılığını bütünüyle ortadan kaldırmadığına dikkat çekmektedir. **Kaynak:** Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma, Hegemonya İşbirliği*, 6. Baskı, Marmara Kitap Merkezi, Bursa 2010, s. 438, 439.

¹⁹ "Current Peacekeeping Operations", <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml> (Erişim tarihi: 14.1.2014)

²⁰ Helen Kitchen (ed.), *A Handbook of African Affairs*, The African-American Institute by Frederick A. Praeger Publisher, USA, 1964, p. 263.

Bağlantısızlar Grubu içinde yer alan örgüt, Bloklar arasındaki mücadelenin dışında kalmaya çalıştı. Örgüt, üye ülkeler arasındaki anlaşmazlıkların çözümü için arabuluculuk girişimlerinden bazılarında başarılı olurken bazılarında başarı sağlayamadı. Örneğin Fas-Cezayir sınır anlaşmazlığı (1964-65) ile Kenya-Somali ve Somali-Habeşistan sınır çatışmalarında (1965-67) başarı sağlamışken; Nijerya'daki iç karışıklıkları (1968-70) sona erdirmeye başarılı olamadı. Bazı sorunlar (Arap-İsrail sorunu, Angola ve Batı Sahra gibi) üyeler arasında gerilimlere yol açarken bazılarında (Güney Afrika ırkçı yönetimine karşı) ortak hareket edilebildi.²¹

1970'lerde yaşanan ekonomik ve sosyal krizler nedeniyle Afrika Birliği Örgütü üyeleri, ekonomik sorunların üstesinden gelmede iş birliğine yöneldiler. Devlet ve hükümet başkanları, Temmuz 1979'da Monrovia, Liberya'da yeni uluslararası ekonomik düzenin kurulmasına dair Monrovia Deklarasyonu'nu kabul etti.²² Bu gelişmenin devamında 27 Haziran 1981'de Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi kabul edildi. Sözleşme ile Afrikalı liderler, sömürgecilik, apartheid, siyonizm, ırk, etnik grup, renk, cinsiyet, dil, din ve politik düşünceler temelli ayrımcılığın her türlüşüne karşı olduklarını kabul ettiler.

Soğuk Savaş sonrasında kıtada yaşanan çatışmalar, siyasi istikrarsızlıklar, ekonomik sorunlar ve salgın hastalıklar örgütün daha etkin bir kuruluş olmasını zorunlu kıldı. Bunun göstergesi olarak kabul edilebilecek ortak bir tutum sonucunda, devlet ve hükümet başkanları 11 Temmuz 1990'da, Afrika'daki Politik, Sosyo-Ekonomik Durum ve Dünyadaki Köklü Değişiklikler Hakkındaki Deklarasyonu kabul

²¹ Baba Schalk, C.J. Auriacombe, D.J. Brynard, "Successes and Failures of the Organisation of African Unity: Lessons for the Future of the African Union", *Journal of Public Administration*, Special Issue 2, Volume 40, November 2005, pp. 501-507.

²² Organization of African Unity, *Monrovia Declaration of Commitment of the Heads of State and Government of the Organization of African Unity on Guidelines and Measures for National and Collective Self-Reliance in Social and Economic Development for the Establishment of a New International Economic Order*.

ederek Afrika Ekonomik Topluluğu'nun kurulmasını kararlaştırdılar.²³ Kıtada yaşanan çatışmaların, barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik olumsuz etkilerinin yanı sıra ülkelerin ekonomik kalkınma ve gelişmelerine de engel olması, Afrika ülkeleri devlet ve hükümet başkanlarını, bir kıtasal "Çatışma Önleme, Yönetim ve Çözüm Mekanizması"nın kurulmasına yönlendirdi.²⁴

Libya Lideri Muammer Kaddafi'nin daveti üzerine, 8-9 Eylül 1999 tarihlerinde Sirte, Libya'da gerçekleştirilen devlet ve hükümet başkanlarının 4. Olağanüstü toplantısı, dönüşüm sürecinin ivmesini artırdı. Toplantı sonundaki deklarasyonda²⁵ liderler, 21.Yüzyıla girerken kıtanın ve halklarının karşılaşacakları sorunları dikkate alarak; halklarının kültürel, ideolojik, etnik ve ulusal farklılıkları bir yana bırakarak, daha büyük bir toplulukta daha güçlü birlik, dayanışma ve bağlılık için harekete geçmelerinin gereğini vurguladılar.

Sirte Zirvesi'nden sonra 2000'de gerçekleştirilen Lome ve 2001'de gerçekleştirilen Lusaka Zirvesi ile dönüşümün altyapısı oluşturuldu. Afrika Birliği Kurucu Antlaşması 26 Mayıs 2001 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen, Afrika Birliği Örgütü'nden Afrika Birliği'ne geçişin sorunsuz olması amacıyla Afrika Birliği Kurucu Antlaşması yaklaşık bir yıl daha yürürlükte kaldı.²⁶ Dönüşüm süreci, Afrika Birliği Genel Kurulu 1. Olağan oturumunun, 9-10 Temmuz

²³ Organization of African Unity, *Declaration of the Assembly of Heads of State and Government of the Organization of African Unity on The Political and Socio-Economic Situation in Africa and the Fundamental Changes Taking Place in The World, AHG/Dec.1 (XXVI)*, Addis Ababa, Ethiopia, 9-11 July 1990.

²⁴ Organization of African Unity, *Declaration of the Assembly of Heads of State and Government on the Establishment within the OAU of a Mechanism for Conflict Prevention, Management and Resolution (1993)*, AHG/Dec.3(XXIX), Cairo, Egypt, 28-30 June 1993.

²⁵ Organization of African Unity, *Sirte Declaration, Fourth Extraordinary Session of the Assembly of Heads of State and Government, EAHG/Draft/Decl.(IV) Rev.1*, Sirte, Libya, 8-9 September 1999.

²⁶ Cemil Doğan İpek, "Afrika Birliği Örgütü ve Kıtada İşbirliği Arayışları", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, Cilt: 1 Sayı: 3, Kış 2012, s. 113.

2002 tarihlerinde Durban, Güney Afrika’da gerçekleştirilmesiyle sona erdi ve örgüt Afrika Birliği (AfB) adıyla anılmaya başlandı.

Hâlen 54 devletin üye olduğu AfB’nin²⁷ Kurucu Yasası, 11 Temmuz 2000’de kabul edildi. Kurucu Yasa 33 maddeden oluşmakta,²⁸ AfB’nin hedeflerini, prensiplerini açıklamakta, birliğin organlarını ve bunlara ait esasları belirlemektedir. Bu hedefler siyasal, sosyal ve ekonomik bütünleşmenin sağlanması, kalkınmanın hızlandırılması, demokrasi ve iyi yönetim ilkelerinin benimsenmesi ile barış ve istikrarın korunmasıdır. Afrika Birliği ve bölgesel ekonomik topluluklar, Afrika’da kalıcı barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik önemli adımlar attılar. Özellikle, Afrika Birliği Örgütü’nün 2002’de Afrika Birliği’ne dönüşümü, kıta için barış, güvenlik ve istikrarın muhafazasında yeni bir umut oldu.²⁹

Birliğin Organları ve Güvenlik

Afrika Birliği organları Birlik Genel Kurulu, Yürütme Konseyi, Pan-Afrika Parlamentosu, Mahkeme, Komisyon, Daimi Temsilciler Komitesi, Özel Teknik Komiteler, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Konsey ile mali kuruluşlardır.³⁰ Bu çalışmada Afrika Birliği’nin barış ve güvenliğe yönelik organları hakkında bilgi verilecek, birliğin güvenlik boyutu Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi başlığı altında incelenecektir.

Birlik Genel Kurulu: Genel Kurul, Birliğin en üst organıdır. Devlet ve hükümet başkanları veya akredite edilmiş temsilcilerinden oluşan Genel Kurul yılda en az bir kez olağan, herhangi bir üye devletin talebi ve üye devletlerin üçte ikisinin onayıyla olağanüstü toplanmaktadır.

²⁷ “Member States”, http://au.int/en/member_states/countryprofiles (Erişim Tarihi: 13.6.2013)

²⁸ Organization of African Unity, *Constitutive Act of the African Union (2000/2001)*, Article 3.

²⁹ Abdurrahim Sıradağ, “African Regional and Sub-Regional Organizations’ Security Policies: Challenges and Prospects”, *Journal of Academic Inquiries*, Cilt: 7, Sayı: 2, Yıl 2012, p. 250.

³⁰ Organization of African Unity, *Constitutive Act of the African Union (2000/2001)*, Article 5.

Genel Kurul kararlarını konsensüs ile, konsensüsün sağlanamaması halinde Birliğe üye devletlerin üçte iki çoğunluğuyla almaktadır.³¹ Birliğin ortak politikalarını belirlemek; Birliğin kararlarının ve politikalarının uygulanışını izlemek, tüm üye devletlerin bunlara uymasını sağlamak; çatışma, savaş ve diğer acil durumların yönetilmesi ve barışın restorasyonu için Yürütme Konseyi'ne talimat vermek Genel Kurul'un fonksiyonları³² arasında yer almaktadır.

Yürütme Konseyi: Bakanlardan veya üye devletlerin hükümetlerinin yetkilendirdiği temsilcilerden oluşan ve Genel Kurul'a karşı sorumlu olan Yürütme Konseyi, Genel Kurul tarafından belirlenen politikaları uygulamaktadır.³³

Yürütme Konseyi, diğer görevlerinin yanı sıra insani yardım; felaketlere yanıt ve yardım alanlarında üye devletlerin ortak çıkarlarına yönelik politikaları koordine etmekte ve kararlar almaktadır.³⁴

Pan-Afrika Parlamentosu: Pan-Afrika Parlamentosu, Afrika halklarının, Afrika kıtasının kalkınma ve ekonomik entegrasyonuna tam katılımını sağlamak için oluşturulmuştur.³⁵ Pan-Afrika Parlamentosu başlangıçta Addis Ababa, Etiyopya'da olmasına rağmen halen Midrand, Güney Afrika'da faaliyetlerini sürdürmektedir. Parlamento ilk toplantısını 18 Mart 2004'te gerçekleştirmiştir.

Pan-Afrika Parlamento Başkanı'nın dört yardımcısı bulunmaktadır. Başkan ve yardımcılarını ülkelerinin bulunduğu bölgeleri; Kuzey, Doğu, Güney, Batı ve Orta Afrika'yı temsil etmektedirler.³⁶ Afrika Parlamentosu'na 47 Afrika devleti üyedir, Parlamento'da her devlet beş üye ile temsil edilmektedir.³⁷ Her üye devletin bir oyu

³¹ *A.g.e.*, Article 7.

³² *A.g.e.*, Article 9.

³³ "Executive Council", <http://au.int/en/organs/council> (Erişim tarihi: 15.6.2013).

³⁴ *A.g.e.*, Article 13.

³⁵ *A.g.e.*, Article 17.

³⁶ "Overview of The Pan-African Parliament", http://www.pan-africanparliament.org/AboutPAP_GeneralOverview.aspx (Erişim tarihi: 15.6.2013)

³⁷ "Pan-African Parliament", http://www.pan-africanparliament.org/FAQ_Display

vardır. Kararlar konsensüs ile, konsensüs sağlanamazsa mevcut üyelerin üçte iki çoğunluğu ile alınmaktadır. Oyların eşit olması halinde Başkanlığı yürüten üyenin oyu sonucu belirlemektedir.³⁸

İnsan ve Halkların Haklarına Dair Afrika Mahkemesi:

Afrika Mahkemesi, İnsan ve Halkların Hakları Afrika Sözleşmesi'ne Dair Protokol'ün (Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Establishment of an African Court on Human and Peoples' Rights) 1. Maddesi ile kuruldu. Protokol, 15 üye devletin onayından sonra 25 Ocak 2004'te yürürlüğe girdi.

Afrika Mahkemesi, Protokolün 5. ve 33. Maddelerine göre Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu ya da Afrika Hükümetler Arası Kuruluşlar Protokolü'ne taraf devletlerce bildirilen şikâyetleri veya müracaatları kabul etmektedir. Ekim 2012 tarihi itibarıyla Mahkemenin yargı yetkisini kabul ettiklerine dair deklarasyonda bulunan devletler Burkina Faso, Gana, Malawi, Mali ve Tanzania'dır.³⁹ Mahkemenin kararları bağlayıcıdır. Afrika Mahkemesi hâlen Arusha, Tanzania'da çalışmalarını sürdürmektedir.

Komisyon: Birlik Komisyonu, Birlik Sekretaryası'nı oluşturmaktadır.⁴⁰ Komisyon'da Başkan, Başkan Yardımcısı, sekiz Komiser ve yeterli sayıda memur görev yapmaktadır. Komisyon, barış ve güvenlik; politik işler; ticaret ve endüstri; altyapı ve enerji; sosyal işler; kırsal ekonomi ve tarım; insan kaynakları; bilim, teknoloji ve ekonomik işler alanlarında faaliyet göstermektedir.

Barış ve Güvenlik Konseyi: APSA'nın en önemli organı olan Barış ve Güvenlik Konseyi, Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi başlığı altında kapsamlı olarak tartışılacaktır.

FAQ.aspx (Erişim tarihi: 15.6.2013)

³⁸ *A.g.e.*

³⁹ "African Court in Brief", <http://www.african-court.org/en/index.php/about-the-court/brief-history> (Erişim tarihi: 15.6.2013)

⁴⁰ Organization of African Unity, *Constitutive Act of the African Union (2000/2001)*, Article 20.

Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi

Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi, 9 Temmuz 2002'de kabul edilen Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Protokol⁴¹ ile oluşturuldu. Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi, çatışmaları önlemeye, barış ortamı yaratmaya ve kıtada güvenliği sağlamaya yönelik birleştirilmiş yapıları, normları, kapasiteleri ve prosedürleri ifade etmektedir.⁴²

APSA kıtasal, bölgesel ve ulusal düzeyde birbiriyle ilintili bir yapıdan oluşmaktadır.⁴³ AfB'ye üye devletler, ulusal düzeyde çatışma yönetimi ile ilgili yeteneklerin büyük çoğunluğuna sahiptir. APSA, bölgesel düzeyde kıtadaki bölgesel ekonomik topluluklara dayanmaktadır. Asıl hedefleri ekonomi, ticaret ve entegrasyon politikalarını uyumlaştırma olmasına rağmen bu topluluklardan güvenlik ve politik amaçlar için de yararlanılmaktadır.⁴⁴ Çatışma önleme, yönetimi ve çözümüne yönelik bölgesel düzeyde uygulama organlarına sahip bölgesel ekonomik kuruluşlar şunlardır:⁴⁵ Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (The Economic Community of West African States-ECOWAS),⁴⁶ Orta Afrika Devletleri Ekonomi Topluluğu (The Economic Community of Central African States-

⁴¹ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace and Security Council of the African Union*, Adopted by the 1st Ordinary Session of the Assembly of the African Union, Durban 9 July 2002.

⁴² Chrysantus Ayangafac, "Afrika Barış ve Güvenlik Gündemini Açmak: Türk Afrika İlişkilerini Bekleyen Fırsatlar" *Türkiye-Afrika Birliği*, Fatma Günce Kanlı (ed), Tasam Yayınları, İstanbul 2008, s. 109.

⁴³ Paul D. Williams, "Working Paper: The African Union' Conflict Management Capabilities", *The Council on Foreign Relations*, USA October 2011, p. 6.

⁴⁴ Erin Kimball Damman, *Peacekeeping for Approval: The Rise of African-Led Interventions*, A Dissertation for the degree Doctor of Philosophy, Northwestern University, Evanston, Illinois 2012, p. 47.

⁴⁵ African Union, *Solemn Declaration, a.g.e.*, Article IV 26.

⁴⁶ "Profile: Economic Community of West African States ECOWAS", <http://www.africa-union.org/root/AU/RECs/ECOWASProfile.pdf> (Erişim Tarihi: 14.09.2013).

ECCAS),⁴⁷ Kalkınmaya Yönelik Hükûmetler arası Otorite (The Intergovernmental Authority on Developmeny-IGAD),⁴⁸ Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (The Southern African Development Community-SADC),⁴⁹ Doğu Afrika Topluluğu (The East African Community-EAC),⁵⁰ Batı ve Kuzey Merkezî Afrika-Sahra Ülkeleri Topluluğu (The Community of Sahelo-Saharan States-CEN-SAD),⁵¹ Arap-Mağrip Birliği (The Arab-Maghreb Union-UMA)⁵² ile Doğu ve Güney Afrika İçin Ortak Pazar (The Common Market for East and Southern Africa-COMESA).⁵³ Kıtasal düzeyde güvenliğin sağlanmasından sorumlu AfB ile bölgesel ekonomik topluluklar arasındaki ilişki, hiyerarşik bir yapıda olmayıp, karşılıklı destekleyicidir. AfB, bölgesel ekonomik toplulukların Addis Ababa'da görevli irtibat subayları ile barış ve güvenlik alanındaki faaliyetleri koordine etmekte ve uyumlulaştırmaktadır.

Kıtadaki devletler buldukları coğrafi bölge, dil ortaklığı, tarihi geçmişleri ve diğer nedenlerden dolayı bölgesel kuruluşlar ve mekanizmalara üye olmuşlardır. ECOWAS'a 16, ECCAS'a 11, IGAD'a 7, SADC'a 15, EAC'a 5, CEN-SAD'a 23, UMA'ya 5, COMESA'ya 19 devlet üyedir. Devletler, birden fazla bölgesel kuruluşla üye olabilmektedirler. Örneğin Angola ECCAS ve SADC'a, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ECCAS, SADC ve COMESA'ya, Sudan IGAD,

⁴⁷ "Communauté Economique des Etats de l'Afrique Centrale", http://www.ceeac-eccas.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=2 (Erişim Tarihi: 14.09.2013).

⁴⁸ "Regional Economic Communities", <http://www.africa-union.org/root/au/recs/igad.htm> (Erişim tarihi: 14.09.2013).

⁴⁹ "Southern African Development Community", <http://www.sadc.int/> (Erişim tarihi: 14.09.2013).

⁵⁰ "East African Community", <http://www.eac.int/> (Erişim tarihi: 14.09.2013)

⁵¹ "Community of Sahel-Saharan States", http://www.africa-union.org/root/AU/RECs/cen_sad.htm (Erişim tarihi: 14.09.2013).

⁵² "Profile: Arab Maghreb Union", <http://www.africa-union.org/root/AU/RECs/AMUOverview.pdf> (Erişim tarihi: 14.09.2013).

⁵³ "Common Market for Eastern and Southern Africa", <http://www.comesa.int/> (Erişim tarihi: 14.09.2013).

CEN-SAD ve COMESA'ya üyedir.

AfB'nin Afrika'da barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik girişimlerinden Afrika Ortak Savunma ve Güvenlik Politikası Deklarasyonu (Solemn Declaration on a Common African Defence and Security Policy), APSA'yı oluşturan unsurlarla ilgili esasları belirlemekte; güvenliğe yönelik tehditleri tanımlamakta, prensipler ve değerleri açıklamaktadır.

Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi

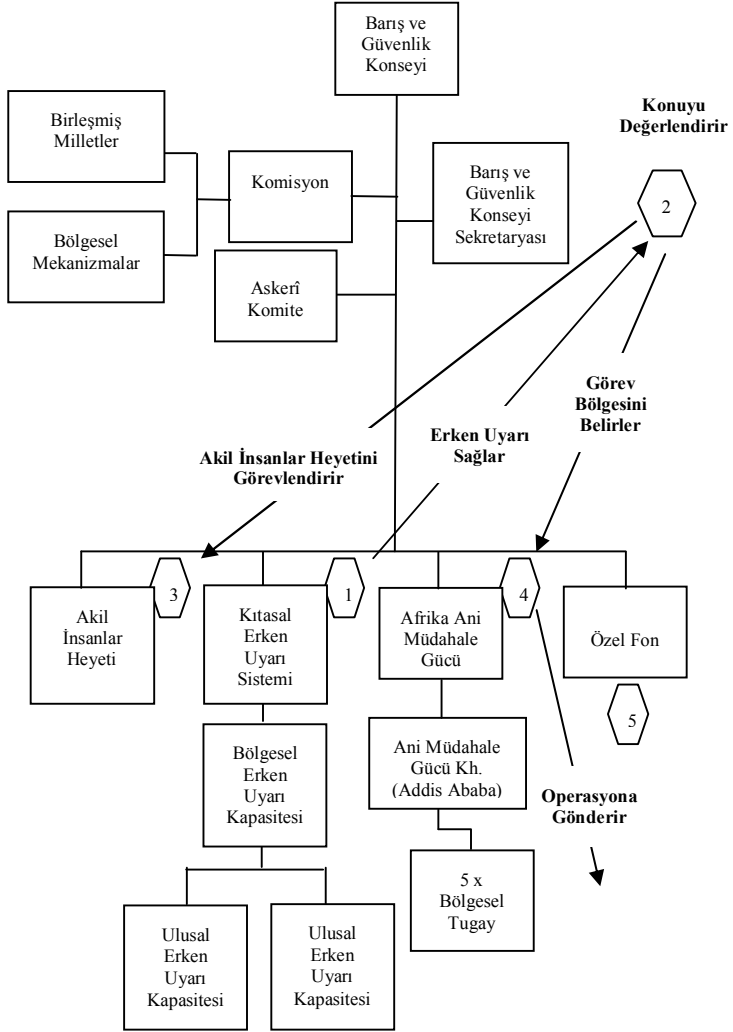
Afrika Birliği Genel Kurulu'nun 9 Temmuz 2002'de Durban'da gerçekleştirdiği ilk toplantıda kabul edilen Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Protokol'ün 3. Maddesinde Barış ve Güvenlik Konseyi'nin hedefleri belirtilmiştir.⁵⁴

Barış ve Güvenlik Konseyi, Afrika halkını ve doğal çevresini korumayı garanti altına almak ve sürdürülebilir kalkınmanın koşullarını yaratmak için Afrika'da barış, güvenlik ve istikrarı desteklemektedir. Konsey, muhtemel çatışmaları tahmin etmekte ve önlemekte, çatışmanın olduğu bölgelerde, çatışmaların çözümlenmesi için barış yapma ve barışın inşası fonksiyonlarını yerine getirmek için sorumluluk üstlenmektedir.

Şiddetin yeniden ortaya çıkmasını önlemek ve barışın kalıcı hale gelmesini sağlamak için barışın inşası ve çatışma sonrası yeniden yapılanma faaliyetlerini teşvik etmek ve uygulamak; uluslararası terörizmi önlemek ve terörün her türü ile savaşmak için kıtasal çabaları koordine etmek ve uyumlaştırmak Konsey'in hedefleri arasında yer almaktadır. Konsey, ilave olarak Kurucu Yasa'nın 4(d) Maddesi ile uyumlu olarak Birliğin genel savunma politikasını geliştirmekten; temel hak ve özgürlükleri korumaktan, hukukun üstünlüğünü, iyi yönetimi ve demokratik uygulamaları desteklemekten, çatışmaları önleme çabalarının bir bölümü olarak uluslararası insani hukuka ve insan yaşamının kutsallığına saygı göstermekten sorumludur.

⁵⁴ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*.

Tablo 1: APSA⁵⁵

⁵⁵ African Union, *Moving Africa Forward, African Peace and Security Architecture (APSA) 2010 Assessment Study*, 4-10 November, 2010, Zanzibar, Tanzania.

Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Protokol'ün 4. Maddesinde Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Kurucu Yasa, BM Sözleşmesi ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde yer alan ve aşağıda vurgulanan prensiplerle yönetileceği belirtilmiştir.⁵⁶

- Çatışmaların ve krizlerin barışçıl yollarla çözümü;
- Çatışmaların yayılmadan önlenmesi için kriz içeren durumlara erken yanıt;
- Uluslararası insani hukuk, insan yaşamının kutsallığı, temel insan hakları ve özgürlükleri ile hukukun üstünlüğüne saygı;
- Halkların ve devletlerin güvenliği ve sosyo-ekonomik kalkınması arasında karşılıklı bağımlılık;
- Üye ülkelerin bölgesel entegrasyonu ve egemenliğine saygı;
- Üye devletlerin, diğer herhangi bir üye devletin iç işlerine karışmaması;
- Üye ülkeler arasında karşılıklı bağımlılık ve eşitlik;
- Bağımsız var olma hakkının devredilemezliği;
- Bağımsızlık elde edildiğinde devralınan sınırlara saygı;
- Savaş suçları, soykırım, insanlığa karşı suçlar gibi durumlarda Kurucu Yasa'nın 4(h) Maddesi ile uyumlu olarak Genel Kurul kararı uyarınca Birliğin herhangi bir üye devlete müdahale hakkı;
- Kurucu Yasa'nın 4(j) Maddesi ile uyumlu olarak barış ve güvenliği tekrar inşa etmek için üye devletlerin Birlikten müdahale isteme hakkı.

Barış ve Güvenlik Konseyi'nin fonksiyonları ise şu şekilde sıralanmaktadır.⁵⁷

- Afrika'da barış, güvenlik ve istikrarın teşvik edilmesi;

⁵⁶ *A.g.e.*, Article 4.

⁵⁷ *A.g.e.*, Article 6.

- Erken uyarı ve önleyici diplomasi;
- Arabuluculuk, uzlaştırma ve soruşturma dâhil barışın yapılması;
- Kurucu Yasa 4 (h) ve (j) Maddeleriyle uyumlu olarak barışa destek operasyonları ve müdahale;⁵⁸
- Barışın inşası ve çatışma sonrasında yeniden yapılanma;
- Afetleri ve insani yardım faaliyetlerini yönetme.

Barış ve Güvenlik Konseyi, 15 üye devlet temsilcilerinden oluşmaktadır. Genel Kurul, Barış ve Güvenlik Konseyi üyelerinin seçiminde eşit bölgesel temsil ve rotasyon prensibi uygulamaktadır. Aday ülkelerin Birlik prensiplerine uymaları; üyeliğin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmeleri; bölgesel ve kıta düzeyinde barış yapma, barışın inşası ve çatışma çözümüne katılım; bölgesel ve kıtasal çatışma çözüm inisiyatiflerine isteklilik, sorumluluk alma yeteneği; Barış Fonu ve/veya belirli amaçlar için yaratılan Özel Fona katkı; anayasal yönetime, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygı; Birlik Karargâhı ve BM'deki daimi misyonlarda yeterli ve donanımlı personel bulundurma ve Birliğe mali katkıda bulunma üyelerde aranan kriterlerdendir.⁵⁹

Barış ve Güvenlik Konseyi'nde görev süresi dolan bir üye, tekrar seçilme hakkına sahiptir. Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Temmuz 2013'teki üyeleri Angola, Cezayir, Cibuti, Ekvator Ginesi,

⁵⁸ En geniş anlamda müdahale, bağımsız bir devletin iç işlerine etki eden dış eylemler olarak tanımlanmaktadır. Bazı analistler, müdahaleyi bir başka devletin içişlerine güç kullanarak etki etmeyi ima ederek daha dar anlamda kullanmaktadır. Nye, müdahale tanımını düşük zorlama (Low coercion)-yüksek zorlama (High coercion) etki spektrumunda konuşmalar, yayınlar, ekonomik yardım, muhalefete destek, abluka, sınırlı askerî eylem ve askerî işgal olarak etki derecelerine göre yorumlamaktadır (Yazarların notu). Joseph S. Nye, *Understanding International Conflicts, An Introduction to Theory and History*, Sixth Edition, PEARSON, India 2007, p. 162.

⁵⁹ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*, Article 5.

Afrika'da Barış ve Güvenliğin İnşasında Kıtasal Yaklaşım:
Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi

Fildişi Sahili, Gambiya, Gine, Kamerun, Kongo, Lesotho, Mısır, Mozambik, Nijerya, Tanzanya ve Uganda'dır.⁶⁰

Barış ve Güvenlik Konseyi, Afrika'da barış ve güvenliğin desteklenmesinde; erken uyarı ve önleyici diplomasi alanında; arabuluculuk, uzlaştırma ve soruşturma dâhil barışın yapılmasında; Kurucu Yasa 4(h) ve (j) Maddelerine uygun olarak barışı destekleme operasyonları ve müdahalelerde; barışın inşası ve çatışma sonrası yeniden yapılanmada; insani yardım ve kriz yönetiminde ve Genel Kurul tarafından kararlaştırılacak diğer alanlarda faaliyet göstermektedir.⁶¹

Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Protokol'ün 7. Maddesi, Komisyon Başkanı ile birlikte Barış ve Güvenlik Konseyi'nin gücü ile ilgili esasları açıklamaktadır.⁶² Bu bağlamda; Komisyon Başkanı ile Barış ve Güvenlik Konseyi, çatışmalar ile soykırım ve insanlığa karşı suçlara dönüşebilecek politikaları önceden değerlendirecek ve önleyecek; çatışmaların çözümlenmesi için barış yapma ve barışın inşası fonksiyonlarına yönelik gerekli sorumlulukları alacak; barışa destek misyonlarını oluşturacak ve çatışma bölgesine göndermeye yetkili olacaktır. Ayrıca Kurucu Yasa'nın 4(h) Maddesi gereği, ilgili uluslararası konvansiyonlarda tanımlandığı haliyle bir üye ülkedeki savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı suçlarda Birlik adına Genel Kurul'a müdahale önerisinde bulunabilecek; bir üye ülkeye Birlik tarafından müdahale kararı alındığında bunun koşullarını onaylayacaktır.

Komisyon Başkanı ile birlikte Barış ve Güvenlik Konseyi, bir üye ülkede anayasal olmayan hükümet değişikliklerinde yaptırımlar belirleyebilmekte; terörizme karşı bölgesel ve kıtasal düzeyde faaliyetleri koordine etmekte; Birlik ile bölgesel mekanizmalar

⁶⁰ Institute for Security Studies, *Peace and Security Council Report*, Issue 48, Addis Ababa, July 2013.

⁶¹ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*, Article 6.

⁶² *A.g.e.*, Article 7.

arasındaki iş birliğini uyumlulaştırmakta ve Birlik ile BM arasında barış ve güvenliğe yönelik güçlü ortaklık kurmaktadır. Kıtada barış ve güvenliğe yönelik herhangi bir dış müdahale gerekli olduğunda, bunun Birlik hedefleri ve öncelikleri çerçevesinde olmasını sağlamakla görevli olan Komisyon Başkanı ile Barış ve Güvenlik Konseyi, silahlı çatışma ve doğal afetlerde insani çabaları desteklemekte; Genel Kurul'a Afrika'da barış ve güvenliğe yönelik faaliyetler ile ilgili rapor sunmaktadır.

Üye ülkeler, Barış ve Güvenlik Konseyi'nin kendi adlarına faaliyette bulunduğunu; Kurucu Yasa ile uyumlu olarak aldığı kararları ve uygulamaları kabul etmekle yükümlü olup; kriz ve çatışmaların önlenmesi, yönetimi ve çözümlenmesinde Barış ve Güvenlik Konseyi ile iş birliğinde bulunmaktadır.

Barış ve Güvenlik Konseyi, daimi temsilciler, bakanlar veya devlet ve hükümet başkanları düzeyinde toplanmaktadır. Daimi temsilciler düzeyinde gerektiği her zaman toplanabilen Konsey, ayda en az iki kez toplanmaktadır. Bakanlar ve devlet ve hükümet başkanları düzeyinde sırasıyla yılda en az bir kez toplantı yapılmaktadır. Toplantılar, Birlik Karargâhı'nda gerçekleştirilmektedir. Bir üye devletin daveti olduğunda Barış ve Güvenlik Konseyi'nin üçte ikisinin kabul etmesi halinde Karargâh dışında yapılan toplantının ilave masrafları, ilgili üye devlet tarafından karşılanmaktadır.

Barış ve Güvenlik Konseyi, çalışmalarında gerekli olması halinde bir veya birden fazla devletten oluşan arabuluculuk, uzlaştırma veya soruşturma geçici komiteleri teşkil edebilmekte, gerektiğinde askerî, hukuki veya diğer alanlardaki uzmanlardan yararlanmaktadır.

Barış ve Güvenlik Konseyi Başkanlığı, üye devletler arasında alfabetik sıraya göre bir aylık sürelerle yürütülmektedir. Konsey'in toplantı gündemi taslak olarak Konsey Başkanı tarafından üye devletler ve Komisyon Başkanı'nın önerilerine göre belirlenmektedir. Barış ve Güvenlik Konseyi kapalı toplantılar yapmaktadır. Toplantı yeter sayısı Barış ve Güvenlik Konseyi'nin toplam üye sayısının üçte ikisidir. Çatışmaya taraf veya söz konusu çatışma konusunda Barış ve Güvenlik Konseyi'nin endişe duyduğu bir üyesi, bu durum veya

çatışmayla ilgili tartışmalara ve karar sürecine katılamamaktadır.

Barış ve Güvenlik Konseyi açık toplantı yapmaya karar verebilmektedir. Bu durumda herhangi bir çatışmada ya da Barış ve Güvenlik Konseyi'nin endişe duyduğu bir durumda çatışmaya veya bu duruma taraf olan ancak Barış ve Güvenlik Konseyi üyesi olmayan devlet davet edilmekte ve oy hakkı olmaksızın tartışmalara katılmaktadır. Ayrıca Barış ve Güvenlik Konseyi üyesi olmayan, ancak çıkarlarının etkilendiğini düşünen devlet de oy hakkı olmaksızın tartışmalara katılmaya davet edilebilmektedir. Benzer şekilde herhangi bir çatışmaya veya Barış ve Güvenlik Konseyi'nin endişe duyduğu bir duruma dâhil olan veya bu durumla ilgilenen herhangi bir bölgesel mekanizma, uluslararası kuruluş veya sivil toplum kuruluşu, söz konusu çatışma veya durumla ilgili tartışmaya oy hakkı olmaksızın katılmak için davet edilebilmektedir.

Barış ve Güvenlik Konseyi, herhangi bir çatışma veya endişe ettiği bir durumla ilgili taraflarla, bölgesel mekanizmalarla, uluslararası kuruluşlarla ve sivil toplum kuruluşlarıyla sorumluluklarını yerine getirmek için resmî olmayan görüşmeler yapabilmektedir.

Barış ve Güvenlik Konseyi'nin her üyesinin bir oy hakkı vardır. Konsey kararları genellikle konsensüs ile alınmaktadır. Konsensüs sağlanamayan durumlarda Barış ve Güvenlik Konseyi, prosedürle ilgili konularda basit çoğunlukla, diğer tüm konularda ise üçte iki çoğunlukla karar almaktadır. Konsey, toplantıların yapılması, toplantılarda kayıtların tutulması ve yayımlanmasına yönelik prosedürle ilgili kurallarını Genel Kurul'un onayına sunmaktadır.

Akil İnsanlar Heyeti

Barış ve Güvenlik Konseyi ve Komisyon Başkanı'nın özellikle çatışma önleme alanında çabalarını desteklemek için Akil İnsanlar Heyeti (Panel of the Wise)⁶³ teşkil edilmektedir. Akil İnsanlar Heyeti, kıtada barış, güvenlik ve kalkınmaya önemli katkıda bulunmuş beş

⁶³ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*, Article 11.

şahsiyetten oluşmaktadır.⁶⁴ Heyet üyeleri, üye ülkelerle görüşmelerden sonra Komisyon Başkanı tarafından bölgesel temsil esasına göre seçilmekte ve Genel Kurul tarafından üç yıllık süre ile atanmaktadır.⁶⁵

Akil İnsanlar Heyeti, Barış ve Güvenlik Konseyi veya Komisyon Başkanı'nın talebi veya kendi inisiyatifleriyle çatışmaların önlenmesi için Barış ve Güvenlik Konseyi ve Komisyon Başkanı'nın faaliyetlerini desteklemek için girişimlerde bulunmaktadır. Heyet, Barış ve Güvenlik Konseyi'ne ve Barış ve Güvenlik Konseyi yoluyla Genel Kurul'a rapor sunmaktadır. Akil İnsanlar Heyeti, görevleri gerektirdiğinde toplanmaktadır. Toplantılarını normal olarak Birlik Karargâhı'nda gerçekleştiren Heyet, Komisyon Başkanı ile görüşerek Birlik Karargâhı dışında da toplantı yapabilmektedir. Akil İnsanlar Heyeti'nin fonksiyonları ile ilgili usuller Komisyon Başkanı tarafından düzenlenmekte, Barış ve Güvenlik Konseyi tarafından onaylanmaktadır.

Kıtasal Erken Uyarı Sistemi

Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Protokol'ün 12. Maddesi Kıtasal Erken Uyarı Sistemi (Continental Early Warning System) ile ilgilidir. Aşağıdaki unsurlardan oluşan Erken Uyarı Sistemi, çatışmaların tahmin edilmesi ve önlenmesi için tesis edilmiştir:

- Birliğin Çatışma Yönetim Direktörlüğü'nde (Conflict Management Directorate) uygun bir erken uyarı modülü temelinde

⁶⁴ Akil İnsanlar Heyeti ilk kez Aralık 2007'de oluşturuldu. Heyette Cezayir'den Ahmet Ben Bella (Başkan), Tanzanya'dan Salim Ahmed Salim, Benin'den Elisabeth K. Pogonon, Sao Tome ve Principe'den Miguel Trovoada ve Güney Afrika'dan Brigalia Bam yer aldı. Kampala'daki Temmuz 2010 zirvesinde Ben Bella ve Ahmed Salim Aralık 2013'e kadar tekrar seçildi; heyetin yeni üç üyesi ise Gana'dan Mary Chinery Hesse, Zambiya'dan Kenneth Kaunda ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nden Marie Madeleine Kalala-Ngoy oldu. "Panel of the Wise", <http://www.peaceau.org/en/page/29-panel-of-the-wise-pow> (Erişim tarihi: 25.9.2013)

⁶⁵ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*, Article 11.

bilgilerin toplanmasından ve analizinden sorumlu Durum Odası (The Situation Room) olarak bilinen bir gözleme ve izleme merkezi.

- Kendi seviyelerinde verileri toplayacak, işleyecek ve aynı zamanda Durum Odası'na iletecek, uygun iletişim vasıtalarıyla Durum Odası ile irtibatlı bölgesel mekanizmaların gözleme ve izleme birimleri.

Komisyon, Erken Uyarı Sisteminin etkin çalışması için BM, uluslararası kuruluşlar, araştırma merkezleri, akademik kuruluşlar, hükûmet dışı kuruluşlarla iş birliği yapmaktadır. Komisyon Başkanı, Erken Uyarı Sistemi vasıtasıyla toplanan bilgileri, Barış ve Güvenlik Konseyi'ne Afrika'daki barış ve güvenliğe yönelik tehditler ve muhtemel çatışmalar hakkında zamanında tavsiyede bulunmak ve en uygun hareket tarzını önermek için kullanmaktadır. Üye ülkeler, Barış ve Güvenlik Konseyi ve/veya Komisyon Başkanı tarafından erken uyarı bilgisi tabanlı olarak acil eyleme geçilmesini yükümlenmişlerdir.⁶⁶

Afrika Ani Müdahale Gücü

Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Protokol'ün 13. Maddesi, Barış ve Güvenlik Konseyi'nin sorumluluklarını yerine getirebilmesi için Kurucu Yasa'nın 4 (h) ve (j) Maddelerine uygun olarak barışa destek misyonları gönderilmesi ve müdahale için bir Afrika Ani Müdahale Gücü'nün (African Standby Force-ASF) kurulmasını öngörmektedir. Bu güç, kendi ülkelerinde, bildirilen zamanda intikale hazır olarak sivil ve askerlerden oluşacaktır. Bu maksatla üye ülkeler, Barış ve Güvenlik Konseyi tarafından kararlaştırılan barışa destek misyonlarına ya da Genel Kurul tarafından yetkilendirilen müdahalelere katılmak için gerekli çalışmaları yapacaktır.

⁶⁶ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*, Article 12.

ASF aşağıdaki alanlarda görev alacaktır:

- Gözleme ve izleme misyonları;
- Diğer barışa destek misyonları;
- Kurucu Yasa'nın 4(h) ve (j) Maddeleri ile uyumlu olarak, bir üye devletin çok önemli durumlarda barış ve güvenliğin yeniden tesis edilmesine yönelik talebi üzerine bir ülkeye müdahale;
- Bir uyuşmazlık veya çatışmanın tırmanmasını, devam eden bir çatışmanın komşu ülkelere veya bölgelere yayılmasını; çatışan tarafların bir anlaşmaya varmalarından sonra şiddetin tekrar canlanmasını önlemek için önleyici müdahale;
- Çatışma sonrası silahsızlanma ve güçlerin dağıtılması dâhil barışın inşası;
- Çatışma bölgesindeki sivillere insani yardım ve büyük doğal afetlerde destek çalışmaları;
- Barış ve Güvenlik Konseyi veya Genel Kurul tarafından görevlendirilecek diğer alanlar.

ASF, bu alanlarda verilecek görevleri yerine getirebilmek için BM, ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, ulusal otoriteler ve hükümet dışı kuruluşlarla iş birliği yapmaktadır. ASF'nin yetkilendirildiği her misyon için detaylı görevler, Komisyon'un önerilerine göre Barış ve Güvenlik Konseyi tarafından değerlendirilmekte ve onaylanmaktadır.

ASF tarafından yerine getirilecek her operasyon için Komisyon Başkanı, Barışa Destek Devamlı Talimatı ile uyumlu olarak bir Özel Temsilci ve Kuvvet Komutanı atamaktadır. Özel temsilci uygun kanallarla Komisyon Başkanı'na, Kuvvet Komutanı ise Özel Temsilci'ye rapor vermekten sorumludur. Birliklerin komutanları Kuvvet Komutanı'na, sivil unsurlar ise Özel Temsilci'ye rapor vermektedirler. Afrika'da barış ve güvenliğin tesis edilmesi ve desteklenmesi için askerî ve güvenlik ihtiyaçları konusunda Barış ve Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunmak ve yardımcı olmak üzere bir Askerî Komite teşkil edilmiştir. Askerî Komite, Barış ve Güvenlik Konseyi'ne üye devletlerin kıdemli askerî yetkililerinden oluşmaktadır.

Afrika'da Barış ve Güvenliğin İnşasında Kıtasal Yaklaşım:
Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi

Komite'nin sorumluluklarını etkinlikle yerine getirmesi bağlamında gerekli olması halinde, Barış ve Güvenlik Konseyi'ne üye olmayan devletlerin askerî yetkilileri de görüşlerinden yararlanılmak üzere Komite'ye davet edilebilmektedir.

Tablo 2: Afrika Ani Müdahale Gücü Bölgesel Üyeliği⁶⁷

Orta	Güney	Doğu	Kuzey	Batı
Angola		Sudan	Batı Sahra	Mali
Kongo Demokratik Cumhuriyeti		Etiyopya	Moritanya	Cape Verde
Sao Tome & Príncipe	Malawi	Eritre	Cezayir	Senegal
Ekvator Ginesi	Zambiya	Cibuti	Tunus	Gambiya
Kamerun	Zimbabve	Somali	Libya	Gine Bissau
Orta Afrika Cumhuriyeti	Namibya	Kenya	Mısır	Gine
Gabon	Swaziland	Uganda		Sierra Leone
Çad	Lesoto	Ruanda		Liberya
Kongo (Brazzaville)	Botswana	Burundi		Fildişi Sahili
	Güney Afrika	Komor Adaları		Gana
	Mozambik			Togo
	Madagaskar			Nijerya
	Mauritus			Benin
	Tanzanya			Nijer
				Burkina Faso

ASF, silahlı çatışmalara cevap bağlamında önemli bir unsurdur. AfB, Mayıs 2003'te, her biri yaklaşık 4300 personel ve 500 hafif araçtan oluşan beş bölgesel tugaya dayalı ASF için bir çerçeve oluşturdu. ASF, birbiri ile irtibatlı üç seviyede faaliyet göstermektedir: Kıtasal düzeyde (Afrika Birliği Komisyonu Planlama unsuru), alt

⁶⁷ *A.g.e.*

bölgesel düzey (beş tugay) ve ülke düzeyi (katkıda bulunan ülkeler).⁶⁸

ASF kapsamında en gelişmiş Tugay, Doğu Afrika'daki EASBRIG'dir. Batı Afrika'da ECOBRIG ve Güney Afrika'da SADCBRIG gelişme sağlamasına rağmen, Orta Afrika'da ECCAS teşkil konusunda yeterince başarılı olamadı. Kuzey Afrika'daki NASBRIG ise en iyimser ifade ile henüz kuruluş aşamasındadır.⁶⁹

ASF'nin, Tablo 3'te görüldüğü gibi küçük çaplı gözlemden askerî müdahaleye varan altı farklı kriz yönetim senaryosuna cevap vermesi hedeflenmiştir.⁷⁰ Başlangıçta ASF'nin 30 Haziran 2010'da tam kapasiteye ulaşması öngörülmüş olmasına rağmen henüz bu hedefe ulaşılamadı. ASF, hâlâ beşinci ve altıncı senaryolara cevap verebilecek yetenekte değildir. ASF'yi oluşturan tugayların kendi alt bölgeleri dışında faaliyet göstermesi öngörülmüş olmasına rağmen, günümüzde ASF planlayıcıları, her bir tugayın kendi bölgelerinde görevlendirilmesi düşüncesindedirler.⁷¹

82

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

⁶⁸ Paul D. Williams, *a.g.e.*, p. 10.

⁶⁹ Ulf Engel and Joao Gomes Porto (ed.) *Africa's New Peace and Security Architecture, Promoting Norms, Institutionalizing Solutions*, Ashgate Publishing Company, USA 2010, p. 11. (Afrika Ani Müdahale Gücü'nün yetersizliği ve Afrika Birliği'nin zayıf liderliği ile ilgili bakınız: Martin Plaut, "African Union missing in action in conflicts from Mali to South Sudan, 6 January 2014" <http://www.theguardian.com/global-development/2014/jan/06/african-union-missing-action-conflicts-mali-south-sudan?CMP=EMCGBLEML1625> (Erişim tarihi: 14.1.2014).

⁷⁰ Paul D. Williams, *a.g.e.*, p. 10.

⁷¹ *A.g.e.*

Afrika'da Barış ve Güvenliğin İnşasında Kıtasal Yaklaşım:
Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi

Tablo 3: Afrika Ani Müdahale Gücü için Belirlenmiş Senaryolar

Senaryo	Tanımlama	Plana Göre Konuşlanma Zorunluluğu (Görevlendirme Talimatı Kararından İtibaren)
1	AfB / Politik bir misyona bölgesel askerî tavsiye	30 gün
2	AfB / BM misyonu ile birlikte bölgesel gözlem misyonu	30 gün
3	AfB tek başına / Bölgesel gözlem misyonu	30 gün
4	AfB / VI. Bölüm ve önleyici misyon (ve barışın inşası) için bölgesel barışı koruma gücü	30 gün
5	Alçak yoğunlukta yağmacılığın da dâhil olduğu karmaşık çok yönlü barışı koruma misyonları için AfB barışı koruma gücü	Askerî unsurun 30 gün içinde harekete hazır olma yeteneği ile birlikte 90 gün
6	Soykırımı gibi önemli durumlarda uluslararası toplum acil olarak eyleme geçmezse AfB müdahalesi	Büyük çaplı ⁷² askerî güç ile 14 gün

Tablo 4'te küçük gözlem misyonlarından 7000 kişiden daha fazla personelin katıldığı Sudan ve Somali'deki operasyonlara kadar 2003'ten Haziran 2011'e kadar olan dönemde AfB barış operasyonları gösterilmiştir.⁷³

83

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı: 19

⁷² “Büyük çaplı” misyon yaklaşık 2500 personelin (1000 kişi 14 gün içinde, diğer 1500 kişi takip eden 14 gün içinde) 30 gün içinde görev bölgesinde olmasını öngörmektedir. **Kaynak:** Jackie Cilliers, “The African Standby Force: An Update on Progress”, ISS Paper No. 160, Institute for Security Studies, March 2008, <http://africacenter.org/wp-content/uploads/2009/07/The-African-Standby-Force-An-Update-on-Progress.pdf> (Erişim tarihi: 14.09.2013).

⁷³ Paul D. Williams, *a.g.e.*, p. 15.

Tablo 4: AfB Barış Operasyonları, 2003-Haziran 2011

Görev	Bölgesi	Süresi	Büyüklüğü (Yaklaşık maksimum rakam)	Esas katkı yapanlar	Asıl görev
AfB Burundi Misyonu (AMIB)	Burundi	2003-2004	3250	Güney Afrika	Barışın inşası (Peace building)
AfB'nin Komor Adaları'ndaki Askerî Gözlem Misyonu (MIOC)	Komor Adaları	2004	41	Güney Afrika	Gözlem
AfB Sudan Misyonu (AMIS)	Darfur	2004-2007	Yaklaşık 7700	Nijerya, Ruanda, Güney Afrika, Senegal, Gana	Barışın korunması (Peace keeping)/ Sivillerin korunması
Burundi Özel Görev Gücü	Burundi	2006-2009	Yaklaşık 750	Güney Afrika	Çok Önemli Personel (VIP) Koruması
Komor Adaları'ndaki Seçimlerin Desteklenmesi için AfB Misyonu (AMISEC)	Komor Adaları	2006	1260	Güney Afrika	Seçim Gözlemi
AfB Somali Misyonu (AMISOM)	Mogadişu	2007-devam	Yaklaşık 9000	Uganda, Burundi	Rejimin desteklenmesi
Komor Adaları'ndaki AfB Seçim ve Güvenlik Yardım Misyonu (MAES)	Komor Adaları	2007-2008	350	Güney Afrika	Seçimlerin desteklenmesi
Komor Adaları'nda Demokrasi	Komor Adaları	2008	1350 (+450 Komor Adaları)	Tanzanya, Sudan	Zorlama
AfB -BM'nin Darfur'daki Karma Operasyonu (UNAMID) (BM ödemektedir)	Darfur	2008-devam	Yaklaşık 23.000	Nijerya, Ruanda, Mısır, Etiyopya	Barışın inşası (Peace building)/ Sivillerin korunması

ASF, operasyonlar konusunda bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Öncelikle ASF'nin kim tarafından görevlendirileceğine ve hangi şartlarda kimin onayına ihtiyaç duyulduğuna dair açık kurallar yoktur. İkincisi, bütçe önemli bir sorundur. Operasyonların maliyeti önemli oranda Afrika dışından karşılanmaktadır. AfB'nin özellikle politik istek ve mali kaynak yükümlülüğü konusunda önemli ilerleme kaydetmesi gerekmektedir.⁷⁴

Barış Fonu

Barış Fonu, Afrika Birliği Örgütü çatışma çözüm çabalarına yardımcı olmak amacıyla Kahire Deklarasyonu'nun 23. paragrafı uyarınca oluşturuldu.⁷⁵ Fon, AfB'nin düzenli bütçesine yapılan katkılardan kalanlar, üye ülkelerin gönüllü katkıları ile Afrika içinde özel sektör, sivil toplum ve bireylerin katkılarından oluşmaktadır. Komisyon Başkanı, Birlik prensipleri ve hedefleriyle uygun olmak koşuluyla Afrika dışı gönüllü katkıları da kabul edebilmektedir.⁷⁶

1993-2005 yılları arasında Afrika Birliği Örgütü Barış Fonu, 70 milyon ABD dolarından daha azdı. Bu miktarın yaklaşık 45 milyon doları, AfB üyesi ülkeler dışından sağlandı.⁷⁷ 2009 itibarıyla AfB Barış Fonu eksi bakiyede idi.⁷⁸ Ocak 2006'dan itibaren sadece beş üye devlet (Cezayir, Mısır, Libya, Nijerya ve Güney Afrika) her biri %15 katkı ile

⁷⁴ David H. Shin, "African Union Peace Operations", <http://www.internationalpolicydigest.org/2012/12/10/african-union-peace-operations/> (Erişim tarihi: 26.09.2013)

⁷⁵ Edmund Amarkwei Foley, *Taking a critical Look at Conflict and Human Rights from the Organization of African Unity to the African Union*, a Dissertation for the degree of master of laws (LLM) in human rights and democratisation in Africa, Department of Political Science, School of Humanities and Social Sciences, American University in Cairo, Egypt 31 October 2004, p. 22.

⁷⁶ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*, Article 21.

⁷⁷ Paul D. Williams, *a.g.e.*, p. 12.

⁷⁸ *Moving Africa Forward: African Peace and Security Architecture 2010 Assessment Study*, paragraph 177. (Paul D. Williams, "Working Paper: The African Union' Conflict Management Capabilities", *The Council on Foreign Relations*, USA October 2011, p. 12.)

AfB bütçesinin %75'ini sağladı. Yürütme Konseyi, 2011 mali yılı için Birlik Genel Kurulu'na toplam 256.754.447 ABD doları tutarında bütçe önerdi. Bu tutarın, 122.602.045 doları üye ülkelerden, 134.152.402 dolarının ise partnerlerden sağlanması⁷⁹ öngörüldü. Hâlen Mısır ve Libya'da süregelen politik kargaşanın AfB'nin finans yapısında zarar verici etki yaratabileceği⁸⁰ değerlendirmeleri yapılmaktadır.

AfB'nin AB ve ABD gibi dış aktörlerin mali desteğine ve uzmanlığına artan bağımlılığı, bu aktörlerin, genellikle kendi düşüncelerine göre APSA'yı şekillendirdiklerine⁸¹ yönelik olarak eleştirilmektedir.

Komasyon Başkanı'nın Rolü

Komasyon Başkanı, Barış ve Güvenlik Konseyi otoritesi altında çatışmalara dâhil olan tüm taraflarla görüşerek çatışmaların önlenmesi, yönetimi ve çözümü için uygun tedbirleri almaktadır.⁸²

Komasyon Başkanı, kıtada barış ve güvenliği tehdit edebilecek konuları Barış ve Güvenlik Konseyi'nin ve Akil İnsanlar Heyeti'nin dikkatine sunmakta; çatışmaların önlenmesi, yönetimi ve çözümü ile barışın inşası ve çatışma sonrası yeniden yapılanma konularında kendi inisiyatifleriyle veya gerektiğinde Barış ve Güvenlik Konseyi'nin inisiyatifleriyle kişisel olarak, özel temsilciler, Akil İnsanlar Heyeti veya bölgesel mekanizmalar yoluyla iyi niyet misyonunu yerine getirmektedir.

Komasyon Başkanı, Barış ve Güvenlik Konseyi'nin kararlarının uygulanması ve takibinin sağlanması için Barış ve Güvenlik Konseyi tarafından yetkilendirilmiş barışa destek misyonlarını teşkil etmekte ve

⁷⁹ African Union, *Decisions*, EX.CL/Dec.600-643 (XVIII), Executive Council, Eighteenth Ordinary Session, Addis Ababa, Ethiopia, 24-28 January 2011.

⁸⁰ Paul D. Williams, *a.g.e.*, p. 12.

⁸¹ Benedikt Franke, Stefan Ganzle, "How "African" is the African Peace and Security Architecture? Conceptual and Practical Constraints of Regional Security Cooperation in Africa", *African Security*, 5: 88-104, Routledge Taylor&Francis Group, 2012, p. 101.

⁸² African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*, Article 10.

görev bölgesine göndermekte; Kurucu Yasa'nın 4(h) ve (j) Maddelerine uygun olarak Genel Kurul tarafından alınan kararların uygulanmasını ve takibini sağlamakta; Barış ve Güvenlik Konseyi'nin görevlerini etkin olarak yerine getirebilmesi için kapsamlı ve periyodik raporlar ve dokümanlar hazırlamaktadır.

Komisyon Başkanı'nın görevlerini yerine getirebilmesi için Barış ve Güvenlik Konseyi işlerinden sorumlu Barış ve Güvenlik Konseyi Komiseri, Komisyon Başkanı'na yardım etmektedir.

Çatışmaların Önlenmesine Yönelik Olarak Bölgesel Mekanizmalarla İlişkiler

Bölgesel mekanizmalar, Birlik güvenlik mimarisinin Afrika'da barış, güvenlik ve istikrarın desteklenmesinde temel sorumluluğu olan birimlerdir. Barış ve Güvenlik Konseyi ile Komisyon Başkanı⁸³

- Bölgesel mekanizmaların barış ve güvenlik alanındaki faaliyetlerinin, Birlik hedefleri ve prensipleri ile uygunluğunu koordine etmekte ve gerektiğinde bunları uyumlaştırmakta;

- Barış, güvenlik ve istikrarın tesisi ve desteklenmesinde Barış ve Güvenlik Konseyi ile bölgesel mekanizmalar arasındaki etkili iş birliğini sağlamak için bölgesel mekanizmalarla birlikte çalışmaktadır.

Yakın iş birliği ve koordinasyon ile bilgi değişiminin sürdürülmesi için Komisyon Başkanı, bölgesel mekanizmaların barış ve güvenlikle ilgili icradan sorumlu yetkilileri ile yılda en az bir kez olmak üzere periyodik toplantılar yapmaktadır. Komisyon Başkanı, Afrika Ani Müdahale Gücü ve Erken Uyarı Sisteminin tesisi ve etkin çalışması için bölgesel mekanizmaların tam olarak katılımını sağlayacak uygun tedbirleri almaktan sorumludur. Barış ve Güvenlik Konseyi, kendisine bildirilen herhangi bir sorunu görüşmek için ilgili bölgesel mekanizmayı davet etmekte, bölgesel mekanizmaların toplantılarına ve tartışmalarına da davet edilmektedir. Komisyon, koordinasyon ve iş birliğini güçlendirmek için bölgesel mekanizmalara

⁸³ *A.g.e.*, Article 16.

irtibat ofisleri kurmakta, bölgesel mekanizmaların da Komisyon'da irtibat ofisleri kurmaları desteklenmektedir.

Birleşmiş Milletler ve Diğer Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler

Barış ve Güvenlik Konseyi, Afrika'da barış ve güvenliğin tesis edilmesi ve kendisine verilen görevlerin yerine getirilmesi amacıyla, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasından birincil derece sorumlu olan Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi ile iş birliği yapmaktadır. Afrika'da barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik AfB faaliyetlerinin desteklenmesi için gerekli olduğunda BM Sözleşmesi'nin barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik bölgesel kuruluşların rolleri ile ilgili VIII. Bölüm'de yer alan koşullara uygun olarak BM'ye mali, lojistik ve askerî destek sağlaması konusunda başvuruda bulunabilmektedir.⁸⁴

Barış ve Güvenlik Konseyi ve Komisyon Başkanı, BM Güvenlik Konseyi'nin Afrikalı üyeleri ve Genel Sekreter ile Afrika'da barış, güvenlik ve istikrarın sağlanması konularında periyodik toplantılar ve düzenli görüşmeler yapmaktadır. Barış ve Güvenlik Konseyi, Afrika'da barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik diğer ilgili uluslararası kuruluşlarla da yakın iş birliğinde bulunmakta, söz konusu kuruluşlar, Barış ve Güvenlik Konseyi'nin sorumluluklarını etkili bir şekilde yerine getirmesine katkıda bulunacaklarsa, görüşmek amacıyla Barış ve Güvenlik Konseyi'ne davet edilebilmektedir.⁸⁵

Sonuç

Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemde meydana gelen değişikliklerin etkileri, dünya genelinde olduğu gibi Afrika'da da görüldü. Küreselleşmenin etkisiyle kıtadaki demokratikleşme çabaları geçmişe göre hız kazandı. Bu bağlamda liderlerin barışçıl yöntemlerle değişimi Afrika için önemli bir gelişmeydi. 1994'le Güney Afrika'da yapılan seçimlerde siyahların yönetime gelmesi, Afrika'daki büyük

⁸⁴ African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace And Security Council of the African Union*, Article 17.

⁸⁵ *A.g.e.*

değişimi başlattı. Kıta genelinde göreve gelen daha sivil yönetimler, demokratik normların gelişmesi ve daha güçlü kuruluşların oluşmasına yönelik adımlar atmaya başladı.⁸⁶

Afrika'da 1962-1992 yılları arasında çatışmaların önlenmesi ve barış, güvenlik ve istikrarın desteklenmesi amaçlarına yönelik olarak kıtasal ölçekte kapasite neredeyse “yok” düzeyindeydi. 1993-1999 yılları arasında Somali, Burundi, Ruanda, Orta Afrika, Sierra Leone, Sudan, Eritre ve Etiyopya'da ülke içi ve devletler arasında yoğun çatışmalar yaşandığında Afrikalı yöneticiler, barış ve güvenliğe yönelik daha güçlü kuruluşlara sahip olmaları gerektiğine inandı ve 1993'te Çatışma Önleme, Yönetim ve Çözüm Mekanizmasını oluşturdu. Devam eden arayışlar sonucunda, Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisinin oluşumu 2000-2001'de hız kazandı ve mimari 2002'de fonksiyonel hale geldi. Mimaride yer alan en önemli yapı olan Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi, sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra muadili uluslararası kuruluşların bilgi ve deneyimlerinden de yararlanarak sürekli gelişim göstermektedir. Barış ve Güvenlik Konseyi, BM Güvenlik Konseyi, Avrupa Birliği Politika ve Güvenlik Komitesi ile Afrika'daki güvenlik hakkında yıllık toplantılar düzenleyerek bilgi değişiminde bulunmaktadır.

Uluslararası toplum, Afrika'daki çatışmalarda AfB'nin ne düşündüğünü önemsemektedir. Afrika'daki liderler, bu durumun farkına vardıklarından AfB'nin kararlarını dikkate almaya özen göstermektedir. Bu bağlamda AfB'nin darbeler sonrası yasadışı hükûmet değişikliklerine karşı başarılı yaptırım uygulamaları örnek olarak gösterilebilir: 2003 yılından itibaren Orta Afrika Cumhuriyeti, Togo, Moritanya (iki kez), Komor Adaları, Gine, Madagaskar ve Nijer'e yaptırım uygulanmıştır. Ayrıca Somali'deki isyancıları desteklediğinden Eritre ve yönetimdeki hükûmetin seçim yenilgisinden

⁸⁶ Aralık 2012'de Addis Ababa, Etiyopya'ya gerçekleştirdiğimiz çalışma ziyareti kapsamında, Uluslararası Güvenlik Çalışmaları (International Security Studies-ISS) kuruluşunda görevli çatışma önleme ve risk analiz uzmanı Berouk Mesfin ile ofisinde yaptığımız mülakat. (Yazarların notu)

sonra görevi bırakmayı reddetmesi üzerine Fildişi Sahilleri yaptırım uygulanan diğer devletler olmuştur.⁸⁷ Afrika'daki ülkelerin yöneticileri, barış ve güvenlik alanında birbirleriyle daha çok koordinasyonda bulunmaları gerektiğini giderek daha fazla anlamaktadır. Bunun, anlayış değişikliği gerektirdiği ve zamana ihtiyaç duyulan bir süreç olduğu kabul edilmelidir.

Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi'nin etkin biçimde çalışmasında karşılaşılan en önemli sorun, üye devletlerin politik isteklerindeki yetersizliktir. Örneğin Somali'de 2007'de gerçekleştirilen barışa destek misyonu için üye devletlerin desteğinin sağlanması ve karar alma süreci, 4-5 yıl sürmüştür.⁸⁸ Abraham, bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Doğu Afrika’da yer alan üye devletler, diğer bir üye ülkedeki çatışmalara müdahaleyi haklı çıkarmak konusunda güçlük yaşamaktadır.”⁸⁹ Devletler, bumerang etkisinden çekindiklerinden diğer devletlerin egemenliğinin göz ardı edilmesine temkinli⁹⁰ yaklaşmaktadır.

AfB, Somali ve Darfur’da olduğu gibi daha karmaşık operasyonları yürütebilmek amacıyla askerî kapasitesini artırmaya çaba sarf etmektedir. Ancak Birlik, BM’nin sorumluluk almakta isteksiz olduğu durumlarda kapasite yetersizliğinden kaynaklanan

⁸⁷ Shin, *a.g.m.*

⁸⁸ Aralık 2012’de Afrika Birliği Karargâhı’nın bulunduğu Addis Ababa, Etiyopya’ya gerçekleştirdiğimiz çalışma ziyareti kapsamında, Afrika Birliği Komisyonu Barış ve Güvenlik Departmanı’nda Politikadan sorumlu Simon Badza’nın tavsiyesi üzerine, Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi Sekreteri Dr. Kambuzi ile ofisinde yaptığımız toplantı. (Yazarların notu)

⁸⁹ Kinfе Abraham, *The Horn of Africa, Conflicts and conflict Mediation in the Greater Horn of Africa*, Jointly published by EIIPD (The Ethiopian International Institute for Peace and Development) and HADAD (The Horn of Africa Democracy and Development International Lobby), 2006, pp. 373–374.

⁹⁰ Abdul-Rashed Draman, *Conflict Prevention at the end of the Twentieth Century: Seizing Opportunities to Rescue an Endangered Continent*, A thesis of the requirements for the degree of Doctorate of Philosophy, Department of Political Science Carleton University, Ottawa, Ontario Canada , 2005, p. 285.

sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu bağlamda Barış ve Güvenlik Konseyi'nin yürüttüğü çalışmalar için gerekli olan Barış Fonu kaynağının önemli bir bölümü, Avrupa Birliği ve İngiltere gibi AfB partnerlerinden sağlanmaktadır. Gerekli olan değişim için kapasiteye ihtiyaç olduğu kabul edilmesine rağmen, bu durumda da yabancı müdahalesi gündeme gelebilmektedir. İlave olarak Afrika'da her ülkenin ve her alt bölgenin ayrı özellikleri ve farklı çıkarları olduğundan barış ve güvenlik gibi hassasiyetin en üst düzeyde olduğu konularda ülkelerin çıkarlarının uyumlulaştırılması zaman almaktadır. AfB'nin kendi ekonomik ve politik geleceğine sahip olmasında SADC, IGAD ve ECOWAS gibi bölgesel ekonomik topluluklar ve bunların güvenlik güçleri hayati öneme sahiptir.⁹¹ Dekolonizasyon sürecinde yeni bağımsızlığını kazanan devletlerin bölgesel iş birliği ve entegrasyon çabaları ile başlayan bölgeselleşme yarışı⁹², kıtanın tüm gücünü birleştirmeye engel olmamalıdır.

AfB, yasal dokümanları ve oluşturduğu kurumsal yapıyla kıtadaki entegrasyonu güçlendirecek zemini oluşturmasına rağmen, kalıcı barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik kıtasal uygulamaları etkinleştirmek için insan kaynağı, mali ve lojistik alandaki yetersizliğini gidermenin yanı sıra, bölgesel mekanizmalara etkili önderlik konusunda gelişime ihtiyaç duymaktadır. Belirtilen yetersizliklerine rağmen, kıtadaki gerçekler göz önünde bulundurulduğunda AfB'nin, uluslararası toplumun desteğiyle APSA çerçevesinde Afrika'nın güvenlik sorunlarına çözüm bulunabilmesi bağlamında önemli bir aktör olduğu ve zaman içinde daha da güçlenebileceği öngörülebilir.

⁹¹ Belachew Gebrewold, "The Cynicism of 'African Solutions for African Problems'", *African Security*, 3: 80–103, Taylor&Francis Group, pp. 80–81.

⁹² Benedikt F. Franke, "Competing Regionalisms in Africa and the Continent's Emerging Security Architecture", *African Studies Quarterly*, Volume 9, Issue 3, Spring 2007, p. 32.

Summary

Although developments in the field of democratic norms have been maintained in Africa during post-Cold War era, armed conflicts have been held until nowadays. Violent armed conflicts, reasons of which are categorized such as ideology, autonomy, secession, territory, natural resources and others, have been witnessed in Africa in the last twenty years. African Union, as a continental organization, with African Peace and Security Architecture has been pursued efforts to prevent armed conflicts in Africa without any interruption.

African Peace and Security Architecture is meant to have integrated structures, norms, capacities and procedures in order to maintain sustainable peace environment in Africa. Peace and Security Council is the most important body of the Architecture and it is in charge of planning and execution. Continental Early Warning System observes security situation in Africa and submits instantly the latest data on possible conflicts to Peace and Security Council and Chairman of Commission. As required by accomplishing preventive diplomacy, Panel of Wise provides support to efforts of Peace and Security Council. African Union makes use of regional economic communities in Africa to prevent conflicts in the continent as well. In this context, it was foreseen to create a Brigade as African Standby Force in each of five regions in Africa. Thus, it is aimed to integrate regional economic communities in Peace and Security Architecture in security field.

In order to establish peace and security environment, African Union makes great efforts to overwhelm financial, logistics and technical insufficiency by working and coordinating with not only economic communities in Africa but also with the UN, the EU and other donor countries as well. Although initial aim of African Peace and Security Architecture was defined as “African Solution to African Problems”, African Union, taking into consideration capacity insufficiency, follows a policy being aware of need of international support. As African security is a part of global security, international community should not let African Union be alone in her efforts to maintain sustainable security on the continent.

In this essay, transforming of Organization of African Unity into African Union, organs of African Union which have responsibilities in the field of security, African Peace and Security Architecture, its principles, purposes and relation framework between African Union and regional economic communities in Africa and UN, EU and other international organizations are analyzed.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ABRAHAM Kinfé, *The Horn of Africa, Conflicts and conflict Mediation in the Greater Horn of Africa*, Jointly published by EIIPD (The Ethiopian International Institute for Peace and Development) and HADAD (The Horn of Africa Democracy and Development International Lobby), 2006.

ARI Tayyar, *Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma, Hegemonya İşbirliği*, 6.Baskı, Marmara Kitap Merkezi, Bursa 2010.

COLLIER Paul, SAMBANIS Nicholas (ed), *Understanding Civil War, Evidence and Analysis*, Volume 1: Africa, The World Bank, Washington 2005.

ELLERBROCK Simon (ed), *Conflict Barometer 2012: Disputes, Non-violent Crises, Violent Crises, Limited Wars, Wars*, Heidelberg Institute for International Conflict Research, Department of Political Science, University of Heidelberg, No: 21, Germany, 27 February 2013.

ENGEL Ulf and Joao Gomes Porto (ed.) *Africa's New Peace and Security Architecture, Promoting Norms, Institutionalizing Solutions*, Ashgate Publishing Company, USA 2010.

KITCHEN Helen (ed.), *A Handbook of African Affairs*, The African-American Institute by Frederick A.Praeger Publisher, USA, 1964.

NYE Joseph S., *Understanding International Conflicts, An Introduction to Theory and History*, Sixth Edition, PEARSON, India 2007.

OHLSON Thomas (ed.), *From Intra-State War to Durable Peace, Conflict and its Resolution in Africa after the Cold War*, Republic of Letters Publishing, Dordrecht 2012.

SÖNMEZOĞLU Faruk (der.), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, 4. Basım, DER Yayınları:184, İstanbul 2010.

Makaleler

AYANGAFAC Chrysantus, “Afrika Barış ve Güvenlik Gündemini Açmak: Türk Afrika İlişkilerini Bekleyen Fırsatlar” *Türkiye-Afrika Birliği*, Fatma Günce Kanlı (ed), Tasam Yayınları, İstanbul 2008.

BENEDIKT F. Franke, “Competing Regionalisms in Africa and the Continent’s Emerging Security Architecture”, *African Studies Quarterly*, Volume 9, Issue 3, Spring 2007.

BENEDIKT Franke and Stefan Ganzle, “How “African” is the African Peace and Security Architecture? Conceptual and Practical Constraints of Regional Security Cooperation in Africa”, *African Security*, 5:88–104, Routledge Taylor&Francis Group, 2012.

COLLIER Paul, “Economic Causes of Civil Conflict and their Implications for Policy”, Department of Economics, Oxford University, April 2006, <http://users.ox.ac.uk/~econpco/research/pdfs/EconomicCausesofCivilConflict-ImplicationsforPolicy.pdf> (Erişim tarihi: 14.1.2014)

GEBREWOLD Belachew, “The Cynicism of ‘African Solutions for African Problems’”, *African Security*, 3:80–103, Taylor&Francis Group.

İPEK Cemil Doğaç, “Afrika Birliği Örgütü ve Kıtada İşbirliği Arayışları”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, Sayı: 3 (1), Kış 2012.

KUO Steven C.Y, “Beijing’s Understanding of African Security: Context and Limitations”, *African Security*, 5:24–43, Taylor&Francis Group.

MURITHI Timothy (ed), “Introduction: Contextualising the debate on a Union Government for Africa” *Towards a Union Government for Africa: Challenges and Opportunities*, ISS Monograph Series, No: 140, Addis Ababa January 2008.

OBA Ali Engin, “Afrika’da Barış, Güvenlik Sorunu ve Sivil Toplum Kuruluşları Türkiye Örneği”, *Türkiye-Afrika İlişkilerinin Gelişiminde Sivil Toplum ve Düşünce Kuruluşlarının Rolü*, Ufuk Tepebaş (ed.), Tasam Yayınları, İstanbul 2010.

SCHALK Baba, AURIACOMBE C. J. and BRYNARD D. J., "Successes and Failures of the Organisation of African Unity: Lessons for hhe Future of the African Union", *Journal of Public Administration*, Special Issue 2. Volume 40, November 2005.

SIRADAĞ Abdurrahim, "African Regional and Sub-Regional Organizations' Security Policies: Challenges and Prospects", *Journal of Academic Inquiries*, Sayı:2 (7), Yıl 2012.

WILLIAMS Paul D., "Working Paper: The African Union' Conflict Management Capabilities", *The Council on Foreign Relatios*, USA, October 2011.

YAPICI, Merve İrem, "Uluslararası İlişkiler Disiplininde Entegrasyon Teorilerinin Yeri ve Etkinliği", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 9, Sayı: 3, 2007.

Tezler

DAMMAN Erin Kimball, Peacekeeping for Approval: The Rise of African-Led Interventions, A Dissertation for the degree Doctor of Philosophy, Northwestern University, Evanston, Illinois 2012.

DRAMAN Abdul-Rashed, Conflict Prevention at the end of the Twentieth Century: Seizing Opportunities to Rescue an Endangered Continent, A thesis for the degree of Doctorate of Philosophy, Department of Political Science Carleton University, Ottawa, Ontario Canada , 2005.

FOLEY Edmund Amarkwei, Taking a critical Look at Conflict and Human Rights from the Organization of African Unity to the African Union, a Dissertation for the degree of master of laws (LLM) in human rights and democratisation in Africa, Department of Political Science, School of Humanities and Social Sciences, American University in Cairo, Egypt 31 October 2004.

Bildiri, Karar ve Raporlar

African Union, *Decisions, EX.CL/Dec.600-643 (XVIII)*, Executive Council, Eighteenth Ordinary Session, Addis Ababa, Ethiopia, 24-28 January 2011.

African Union, *Moving Africa Forward, African Peace and Security Architecture (APSA) 2010 Assessment Study*, 4-10 November, 2010, Zanzibar, Tanzania.

African Union, *Protocol Relating to the Establishment of the Peace and Security Council of the African Union*, Adopted by the 1st Ordinary Session of the Assembly of the African Union, Durban, 9 July 2002.

African Union, *Solemn Declaration on a Common African Defence and Security Policy (2004)*, Sirte, Libya, 27-28 February 2004.

African Union, *The Durban Declaration in Tribute to the Organization of African Unity and on the Launching of the African Union*, ASS/AU/Decl.2 (I), Durban, South Africa, 9-10 July 2002.

Institute for Security Studies, *Peace and Security Council Report*, Issue 48, Addis Ababa, July 2013.

Organization of African Unity, *Constitutive Act of the African Union(2000/2001)*, Adopted in Lomé, Togo on 11 July 2000 and entered into force on 26 May 2001.

Organization of African Unity, *Declaration of the Assembly of Heads of State and Government on the Establishment within the Organization of African Unity of a Mechanism for Conflict Prevention, Management and Resolution (1993)*, AHG/Dec.3(XXIX), Cairo, Egypt, 28-30 June 1993.

Organization of African Unity, *Declaration of the Assembly of Heads of State and Government of the Organization of African Unity on The Political and Socio-Economic Situation in Africa and the Fundamental Changes Taking Place in The World AHG/Dec.1 (XXVI)*, Addis Ababa, Ethiopia, 9-11 July 1990.

Organization of African Unity, *Sirte Declaration, Fourth Extraordinary Session of the Assembly of Heads of State and Government*, EAHG/Draft/Decl.(IV) Rev.1, Sirte, Libya, 8-9 September 1999.

Organization of African Unity, *Treaty Establishing The African Economic Community*.

İnternet Kaynakları

“African Court in Brief”, <http://www.african-court.org/en/index.php/about-the-court/brief-history> (Erişim tarihi: 12.06.2013)

CILLIERS Jackie, “The African Standby Force: An Update on Progress”, ISS Paper No. 160, Institute for Security Studies, March 2008, <http://africacenter.org/wp-content/uploads/2009/07/The-African-Standby-Force-An-Update-on-Progress.pdf> (Erişim tarihi: 14.09.2013)

“Commision”, <http://au.int/en/commission> (Erişim tarihi: 12.6.2013)

“Common Market for Eastern and Southern Africa”, <http://www.comesa.int/> (Erişim tarihi: 14.09.2013)

“Communauté Economique des Etats de l’Afrique Centrale”, http://www.ceeaceccas.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=2 (Erişim tarihi: 14.09.2013)

“Community of Sahel-Saharan States”, http://www.africa-union.org/root/AU/RECs/cen_sad.htm (Erişim tarihi: 14.09.2013)

“Current Peacekeeping Operations”, <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml> (Erişim tarihi: 14.1.2014)

“Executive Council”, <http://au.int/en/organs/council> (Erişim tarihi: 15.6.2013)

“The African Court on Human and Peoples’ Rights”
<http://au.int/en/organs/cj> (Erişim tarihi: 12.06.2013)

“East African Community”, <http://www.eac.int/> (Erişim tarihi: 14.09.2013)

“Member States”, http://au.int/en/member_states/countryprofiles (Erişim tarihi: 13.6.2013)

“Overview of The Pan-African Parliament”, http://www.pan-african-parliament.org/AboutPAP_GeneralOverview.aspx (Erişim tarihi: 12.6.2013)

“Pan-African Parliament”, http://www.panafricanparliament.org/FAQ_DisplayFAQ.aspx (Erişim tarihi: 12.6.2013)

“Panel of the Wise”, <http://www.peaceau.org/en/page/29-panel-of-the-wise-pow> (Erişim tarihi: 25.9.2013)

PLAUT Martin, “African Union missing in action in conflicts from Mali to South Sudan, 6 January 2014” <http://www.theguardian.com/global-development/2014/jan/06/african-union-missing-action-conflicts-mali-south-sudan?CMP=EMCGBLEML1625> (Erişim tarihi: 14.1.2014)

- “Profile: Arab Maghreb Union”, <http://www.africa-union.org/root/AU/RECs/AMUOverview.pdf> (Erişim tarihi: 14.09.2013)
- “Profile: Economic Community of West African States (ECOWAS)”, <http://www.africa-union.org/root/AU/RECs/ECOWASProfile.pdf> (Erişim tarihi: 14.09.2013)
- “Regional Economic Communities”, <http://www.africa-union.org/root/au/recs/igad.htm> (Erişim tarihi: 14.09.2013)
- “Regional Economic Communities” <http://www.africa-union.org/root/AU/RECs/AMUOverview.pdf> (Erişim tarihi: 14.09.2013)
- SHIN David H., “African Union Peace Operations”, <http://www.internationalpolicydigest.org/2012/12/10/african-union-peace-operations/> (Erişim tarihi: 26.09.2013)
- “Southern African Development Community”, <http://www.sadc.int/> (Erişim tarihi: 14.09.2013)
- “The Failed States Index 2013”, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2013-sortable> (Erişim tarihi: 19.10.2013)
- “The UCDP (The Uppsala Conflict Data Program), Conflict Encyclopedia UCDP Database”, <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/> (Erişim tarihi: 2.4.2013)

Kosova'nın Bağımsızlık Süreci Kapsamında ABD Dış Politikasının Analizi

Analysis of U.S. Foreign Policy in the context of
the Independence Process of Kosovo

M. Cem OĞULTÜRK*

Öz

Bu çalışma ABD'nin Kosova politikasını Türkiye ile ilişkilerinden bağımsız, Amerikan perspektifinden incelemektedir. Özellikle Clinton Doktrini kapsamında, ABD Balkanlara yönelik gerçekleştirilen insani amaçlı askerî müdahalelerde, kurumsal yapılar olan BM ve NATO'yu harekete geçirerek uluslararası toplum ile beraber hareket etmiştir. Ancak arka planda ABD hegemonyasının küresel olarak kurulması ve gelecekte yapılacak müdahalelere altyapı hazırlanmıştır. ABD öncülüğünde NATO müdahalesi ile Kosova'da göreceli de olsa güvenlik sağlanmış ve neticede Kosova bağımsızlığını elde etmiştir. Bu çalışmada, ABD'nin Yugoslavya'nın parçalanması sürecinden günümüze Kosova politikasındaki süreklilik ve değişiklikler ortaya konulurken, ABD hegemonyasının Balkanlarda ulaşmak istediği hedefler irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Dış Politikası, Kosova, Hegemonya, Balkanlar, İnsani Müdahale.

Abstract

This study analyzes U.S. Kosovo policy from the U.S. perspective independent from Turkish-American relations. Specifically, within the scope of Clinton Doctrine, the United States took steps

* Dr., İkm. Yb., 51'inci Mot. P. Tug. K.lığı, E-posta: cogulturk@gmail.com.

together with the international community by mobilizing such institutions as the UN and NATO in humanitarian military interventions towards the Balkans. However, this action also set up the background for the establishment of a global U.S. hegemony and the infrastructure for the future interventions. With the U.S.-led NATO intervention, security was relatively provided in Kosovo and finally Kosovo gained its independence. This study demonstrates continuity and change in U.S. Kosovo policy from the breakup of Yugoslavia to the present, and examines the objectives of U.S. hegemony in the Balkans.

Key Words: *U.S. Foreign Policy, Kosovo, Hegemony, Balkans, Humanitarian Intervention.*

Giriş

Soğuk Savaş boyunca ABD, Batı'nın lider ülkesi olarak, bireysel haklar ve serbest piyasa ekonomisine dayalı liberal düşüncenin savunucusu olmuştur. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ile beraber başlayan ve 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla tamamlanan süreçte Batı, komünist bloka karşı kesin üstünlük sağlamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle çift kutuplu sistemden, Roma İmparatorluğu'ndan günümüze değin, eşine rastlanmayan tek kutuplu sisteme geçilmiş¹ ve ABD hegemonyası ekonomik ve kültürel ilişkilerinin yanına askerî gücünün de eklenmesi ile küresel olarak hissedilmeye başlanmıştır. Soğuk Savaş'ın kazanılmasının ardından, ABD'nin bu dönemdeki dış politika stratejisi sırasıyla “Yeni Dünya Düzeni”, “Clinton Doktrini” ile “Önleyici Savaş ve Önleyici Vuruş” söylemleri çerçevesinde uygulanmıştır.

Balkanlar ekseninde karşılaşılan gerçek ise; demografi, coğrafya ve dış güçlerin, Balkan jeopolitiği ve tarihi üzerinde ne denli etkili olduğudur. Kosova da coğrafi konumu nedeniyle Balkanlar'ın düğüm

¹ G.John Ikenberry, *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars*, Princeton University Press, Princeton and Oxford, 2001, p. 20.

noktasını oluşturan ve stratejik bakımdan önemli bir bölgedir. Soğuk Savaş sonrası Kosova, sadece yaşanan insani dramlarla değil; stratejik konumu itibarıyla de dikkat çeken bir bölge olmuştur.

Kosova sorunu ise tarihsel temelleri olan çok boyutlu bir sorundur. Küresel güçlerin Balkanlar üzerindeki hesapları dikkate alındığında, Kosova sorunu tüm Balkanlar, Kafkasya ve Orta Doğu'nun istikrarını doğrudan etkileyebilecek görünüme sahiptir. Kosova'ya müdahale ve ilerleyen süreçte bağımsızlığını elde etmesi maalesef henüz sorunun çözümlendiği anlamına gelmemektedir. ABD, Kosova'ya müdahale ile tek küresel üstün güç olduğunu göstermiş; bağımsızlık sürecinde Kosova'ya önemli bir destek sağlamış; Balkanların dolayısıyla Avrupa'nın güvenliğini sağlamak amacıyla Avrupa-Atlantik kurumlarını etkin olarak devreye sokmuştur. Ancak Kosova sorununun başlangıcında olduğu gibi nihayetinde sorunun Avrupa Birliği (AB) tarafından çözülmesinin de en önemli destekçisi olmuştur.

Soğuk Savaş Döneminde ABD'nin Yugoslavya Politikası

ABD'nin, Birinci Dünya Savaşı sonuna doğru "İlerlemecilik" adlı siyasi felsefeye ait "serbest ticaret, demokrasinin yayılması, kolektif güvenlik ve self determinasyon" düşüncelerinin "Wilson İlkeleri" olarak dünya politikasına yön verme çabası Balkanları doğrudan ilgilendiren dört madde ile etkilenmesine yol açmıştır.² Almanya'nın kontrol altında tutulması, Rus Devrimi'nin Balkanlara yayılmasının önlenmesi ve İtalya'nın Doğu Akdeniz'de etkinliğinin kırılması için Birinci Dünya Savaşı'nda oldukça zarar gören müttefik Sırbistan'ın önderliğinde birleşik ve güçlü bir Slav devletinin kurulmasına İngiltere, Fransa ve ABD destek vermiştir. Bunun yanında, Birinci Dünya Savaşı'nda Sırp ve İtalyan işgaline uğrayan Arnavutluk, ABD Başkanı Woodrow Wilson'ın önemli desteğiyle bağımsızlığını

² Loic Poilain and Ilona Teleki, "U.S. Policy Towards the Western Balkans", Janusz Bugajski, (ed.), *Western Balkans Policy Review*, 2010, CSIS, Washington, September 2010, 26–33, p. 26.

ilan etmiş ve parçalanmaktan kurtulmuştur.³ Milletler Cemiyeti de Arnavutluk'un egemenliğini tanıyarak tam üyeliğe kabul etmiştir.⁴ Ancak Versay Antlaşmasının Kongre tarafından reddedilmesi ile geleneksel yalnızcılık politikasına dönen ABD⁵, bölge üzerinde sadece siyasal değil ekonomik çıkarlarını da göz ardı etmiştir. Wilson'un da kuruluşunun savunucusu olduğu ve Balkanizasyon sorununun tek çaresi olarak görülen Yugoslavya'nın "Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı" ile başlayan dramatik serüveni kanlı bir çatışma ile sona ermiştir.

1920'li yıllar Balkanlar'da göreceli olarak barışın hüküm sürdüğü dönem olmuştur. Yugoslavya, 1929'da yaşanan ve "Büyük Çöküş" olarak adlandırılan ekonomik yıkımdan Almanya ile olan ilişkileri sayesinde nispeten az hasarla çıkmayı başarmıştır.⁶ Bu dönemde ABD, Milletler Cemiyeti'ne üye olma konusu da dâhil olmak üzere Avrupa'da yaşananlardan kendisini uzak tutmuştur. İkinci Dünya Savaşı'na sonradan taraf olan ABD kuvvetleri, Balkanlarda herhangi bir harekâta katılmamasına rağmen İngiltere vasıtasıyla Çetnik*

³ Mirela Bogdani&John Loughlin, *Albania and the European Union: The Tumultuous Journey Towards Integration*, I.B.Tauris, New York, 2007, p. 229.

⁴ Charles Jelavich, *The Establishment of the Balkan National States: 1804-1920*, University of Washington Press, 1986, p. 318.

⁵ Margaret Macmillan, *Paris 1919: 1919 Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren Altı Ayın Hikayesi*, Çev. Belkıs Dişbudak, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 474.

⁶ Serbia, In *Encyclopædia Britannica*, 18 August 2010, Encyclopædia Britannica Online, <http://search.eb.com/eb/article-214081> (Erişim Tarihi: 04.02. 2013).

* Milliyetçi ve monarşist Sırp gerilla örgütü veya hareketine verilen isim. 1904 yılında Osmanlı Devletine karşı direniş amacıyla kurulmuş; özellikle İkinci Dünya Savaşında Albay Dragoljub Mihailović tarafından sürgündeki Yugoslav Kraliyet Hükümetine destek vermek ve Mihver Devletlere ve işbirlikçi Hırvat Ustaşalara karşı mücadelesiyle adını duyurmuştur. Savaşın başında Nazilerle mücadele eden Çetnikler daha sonraları mücadelesini Komünist Partizanlara yöneltmiş ve Nazilerin ve Faşist İtalyan hükümetinin desteğini kazanmıştır. 1944 yılında Komünistler, Yugoslavya'nın meşru hükümeti ilan edilince güçlerini önemli oranda kaybetmişlerdir. Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Müslüman Boşnak'ların katledilmesinde Çetnikler önemli rol oynamıştır. Bkz. Jozo Tomasevich, *War and Revolution in Yugoslavia, 1941-1945: The Chetniks*, Stanford University Press, Stanford, 1975.

hareketine askerî ve parasal yardım yapmış ve savaşın Sovyetler Birliği ile birlikte kazanılmasını sağlayan iki önemli gücünden birisi olmuştur.⁷

Soğuk Savaşın ortaya çıkışı ile birlikte Balkanlar'da dünyanın diğer bölgeleri gibi iki kutuplu sistemin etkisi altında kalmıştır. Balkanların önemli ülkesi Yugoslavya'nın karizmatik Komünist lideri Josip Tito, İkinci Dünya Savaşı sonrası ilk yıllarda Sovyetler Birliği ile yakın görünmesine rağmen; Stalin ile ideolojik olarak ters düşmesi ve Sovyetler Birliği'nin üstünlüğünü kabul etmemesi gibi nedenlerle Komünist Blok'tan dışlanmıştır.⁸

Bu durumdan yararlanmak isteyen ABD, Sovyetler Birliği'ni "çevreleme (*containment*) politikasının" maksadına uygun olarak bölgede o dönem ikili ilişkileri oldukça iyi olan müttefikleri Türkiye ve Yunanistan'ın Yugoslavya ile iyi ilişkiler kurarak Balkan Antantı'nın imzalanmasına önem vermiştir.⁹ Ancak bu durum bir süre sonra Stalin'in ölmesi ve Sovyetler Birliği'nin başına Nikita Kruşçev'in geçmesi, Türk-Yunan ilişkilerinin Kıbrıs meselesi yüzünden gerilmesi, Orta Doğu'daki gelişmelerin önem kazanması ve Yugoslavya'nın bu dönemde Bağılantısızlar Hareketinin öncü ülkelerinden birisi olarak dünya siyasetinde boy göstermesi nedenleriyle etkisiz kalmıştır.

Soğuk Savaş döneminde ABD'nin Yugoslavya ile ilişkileri genelde ekonomik konulara yoğunlaşmıştır. Yugoslavya Marshall Planından ve Dünya Bankası yardımlarından faydalanmış, ancak "Trieste Sorunu"* Batı ile olan yakınlaşmayı kesintiye uğratmıştır.¹⁰

⁷ Loic Poilain and Ilona Teleki, p. 27.

⁸ Misha Glenny, *The Balkans: Nationalism, War & the Great Powers, 1804-1999*, Penguin Books, New York, 2001, pp.535-6.; Tanıl Bora, *Milliyetçiliğin Provokasyonu*, Birikim Yayınları, İstanbul, 1991, s. 55.

⁹ Francis P. Sempa, *Spykman's World*, American Diplomacy Publishers, 2006, http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2006/0406/semp/sempa_spykman.html (Erişim tarihi 04.02 2013).

* İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminde, Tito'nun Yugoslav Partizan ordusu, Trieste'nin çoğunu Nazi işgalinden kurtarmış, Müttefik Kuvvetler ise Alman İşgalini tamamen sonlandırmıştır. Müttefik Kuvvetleriyle yapılan antlaşma sonucunda, Tito Partizan kuvvetlerini geri çekmiştir. Farklı etnik gruplardan oluşan Trieste, 1947'de Trieste

Ancak Yugoslavya'nın iki süper güç arasında bağlantısız kalması, hem dışarıda hem de ülke içerisinde denge ve istikrarın korunmasında etkili olmuştur. Yugoslavya bu durumdan stratejik, ekonomik ve askerî olarak kazanç sağlamayı bilmiştir.

Tito'nun ölümünden itibaren Yugoslavya'nın geleceği konusundaki kötümserlik Batı dünyasında iyiden iyiye konuşulmaya başlanmıştır. Bunun yanında, Batı ile genelde ekonomik olarak geliştirilen ilişkiler Yugoslavya'nın yıkılış sürecinde önemli bir etken olmuştur. 1980'li yıllarda, IMF tarafından dayatılan ekonomi politikası ülkenin çıkmaza girmesine yol açmış, işsizlik rakamları ve enflasyon rekor düzeylere çıkmıştır.¹¹ Soğuk Savaş, Balkanlarda etnik, dinî gerilimleri ve sınır anlaşmazlıklarını önlemiş; ancak yarattığı baskı geçici bir istikrar ve güvenlik sağlayabilmiştir. Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte, Yugoslavya özellikle dış politikada iki süper güç arasındaki pozisyonunu kaybetmiş; etnik, kültürel, ideolojik, yapısal faktörler ile ekonomik sorunlar çöküş sürecinin hızlanmasına yol açmıştır.

Yugoslavya'nın Dağılma Süreci ve ABD'nin Balkan Politikası

1990'lara gelindiğinde Soğuk Savaşın sona ermesi ve Komünist Blok'un dağılması, ABD'nin bu yeni dönemde tek kutuplu dünyanın süper gücü olmasına yol açmıştır. Ancak yaklaşık 50 yıl boyunca Sovyetler Birliği tehdidi üzerinden oluşturulan ABD güvenlik politikası, tehdidin yok olması ile belirsizlik ve tanımlanması zor tehditler ile

104

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

Özgür Bölgesi adı altında bağımsız bir devlet haline gelmiş ve iki bölgeye ayrılmıştır. 1954 yılında Trieste Özgür Bölgesi dağılmıştır. A Bölgesi'nde bulunan Trieste şehri İtalya'ya, B Bölgesi'nin güney kısımlarıyla, A Bölgesi sınırları içinde bulunan bazı köylerse Yugoslavya'ya katılmıştır. Şehrin İtalya'ya katılımı resmî olarak 26 Ekim 1954'te olmuştur. 1975 yılında İtalya ve Yugoslavya arasında imzalanan Osimo Antlaşması ile sınır son halini almıştır. Sınır bugün İtalya ve Slovenya arasındadır. Bkz. Glenda Sluga "Trieste: Ethnicity and the Cold War, 1945-1954", *Journal of Contemporary History* 29 (2), 1994, pp. 285-304.

¹⁰ John R. Lampe, vd., *Yugoslav-American Economic Relations Since World War II*, Duke University Press, 1990, pp. 28-29.

¹¹ Michael Chossudovsky, *How the IMF Dismantled Yugoslavia*, <http://www.albionmonitor.com/9904a/yugodismantle.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

karşı karşıya kalmıştır. Bu bölgelerin önemli kısmı, Orta Doğu ve Balkanlarda ortaya çıkmıştır.¹² ABD'nin belirsizlik ve istikrarsızlıkla dolu bu yeni dönemde özellikle Balkanlara yönelik net ve geçerli bir politika oluşturmakta zorlandığı düşünülse de; CIA'in 1990 Ekim'inde yapmış olduğu 'Yugoslavia Transformed' adlı çalışmada Yugoslavya'nın hangi nedenlerden dolayı yıkılacağı oldukça net tahmin edilmiştir.¹³ Bu rapor, ABD'li yetkililerinin Yugoslavya'da yaşanan krize ne kadar vakıf olduklarını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Yugoslavya, Tito sonrası dönemde, her bakımdan çıkmaza girmiş, en nihayetinde Komünizmin yenilmesiyle birlikte ideolojik olarak boşluğa düşmüş ve ülkenin parçalanmasının önüne geçebilme ümitleri giderek kaybolmuştur.¹⁴ Bütün bunlara karşın, ABD'nin bu dönemde, bir yandan halkın kendi kaderini tayin hakkının önemli bir savunucusu iken, diğer yandan uluslararası hukukun sınırların değişmezliği ilkesi uyarınca, Avrupa'da güvenlik ve istikrarın etkilenebileceği değerlendirilerek, Yugoslavya'nın çözülmesini istememiştir. ABD Dışişleri Bakanı James Baker, Hırvat ve Sloven ayrılıkçı hareketlerini "yasadışı ve gayrimeşru" olarak tanımlamış ve Sırp'lara karşı yapılacak bir harekâtın Avrupa'da istikrarı yok edeceğini savunmuştur.¹⁵ Uluslararası toplum ve ABD için bu dönem, daha çok Orta Doğu ile meşgul olunan Birinci Körfez Savaşı'yla aynı zamana denk gelmiş ve ABD'nin Orta Doğu'daki çıkarları ile Sovyetler Birliğinin dağılması ve Somali Krizi gibi sorunlarla karşılaştırıldığında, Yugoslavya'daki kriz öncelik olarak geride kaldığı görülmüştür.¹⁶

¹² Tayyar Arı ve Ferhat Pirinççi, *Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Balkan Politikası*, Alternatif Politika, Cilt. 3, Sayı. 1, Mayıs 2011, 1–30, s. 3.

¹³ http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000254259/DOC_0000254259.pdf (Erişim Tarihi: 16.06.2013).

¹⁴ Susan L. Woodward, *Balkan Tragedy*, The Brookings Institution, Washington D.C., 1995, p. 16.

¹⁵ David Fromkin, *Kosovo Crossing: American Ideals Meet Reality on the Balkan Battlefields*, Touchstone Books, New York, 2002, p.152.

¹⁶ David N. Gibbs, *First Do No Harm: Humanitarian Intervention and the Destruction of Yugoslavia*, Vanderbilt University Press, Nashville, 2009, p. 76; Misha Glenny, pp. 634–5.

Kamuoyu ve lobilerin kongreye yansıyan görüşleri, ABD'nin Yugoslavya politikasında önemli bir belirleyiciliğe sahip olmuştur. Özellikle Arnavut Lobisi, ABD Kongresinin dış politikayla ilgili kararlarında etkinliğini göstermiş, özellikle de Kosova'da yaşanan dramın göz önüne gelmesini sağlamıştır.¹⁷ Bunun yanında, ABD'nin bölge ülkeleri ile olan ekonomik ilişkileri yok denecek kadar azdı ve bölgenin enerji kaynakları bakımından zenginliği Orta Doğu ve Orta Asya ile karşılaştırıldığında ilgi çekici nitelikte değildi. Ayrıca, Körfez Savaşından çıkan ve seçim arifesinde bulunan ABD'nin yeniden bir çatışmanın içine dâhil olarak asker göndermesi, Başkan Bush'a oy kaybettirebilirdi.

Bu dönemde, Yugoslavya'da yaşanan krizin, ortak bir savunma ve dış politika geliştirme çabasında olan Avrupa Birliği tarafından yönetilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Ancak AB tarafından sorunun çözümüne yönelik çabaların (Lizbon ve Londra Konferansları ile Vance-Owen Planı ve Owen-Soltenberg Planı) başarısızlığa uğraması, ABD'nin bölgeye odaklanmasının yolunu açmıştır.¹⁸ Bunun yanında, Yugoslavya'yı Sırpaların önderliğinde devam ettirmek isteyen Sırbistan lideri Slobodan Milosevic'in özellikle Bosna ve Hırvatistan'da sivil halka yönelik toplu katliam ve sürgün politikalarına karşı AB'nin çözüm üretmemesi, ABD'nin dünyadaki krizleri çözebilecek yetenekte tek süper güç olduğunu gösterme fırsatını da yaratmıştır.¹⁹

Soğuk Savaş sonrası Washington'un Balkan politikasının Yugoslavya'nın dağılışı ve Kosova'nın bağımsızlık süreci kapsamında şekillendiğini söylemek mümkündür. Ancak krizin başından bugüne kadar yaşanan süreçte, ABD'nin Balkan politikasında amacın David Fromkin bunun her ne kadar tersini iddia etse de²⁰ “Yeni Dünya

¹⁷ Nadège Ragaru and Amilda Dymi, “The Albanian-American Community in the United States: A Diaspora Coming to Visibility”, *Canadian Review of Studies in Nationalism*, 31 (1–2), 2004, p. 45–63.

¹⁸ Tayyar Arı ve Ferhat Pirinççi, *a.g.e.*, s. 4.

¹⁹ Şule Kut, *Balkanlarda Kimlik ve Egemenlik*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Kasım 2005, ss. 181–6.

²⁰ David Fromkin, *a.g.e.*, pp. 171–4.

Düzeni” olarak adlandırılan tek kutuplu dünya düzeninin kurulması ve bunun devam ettirilmesinin araçlarından birisi olduğu görülmektedir. Bu kapsamda 1990’lı yıllardan itibaren hazırlanan ulusal güvenlik stratejilerinde herhangi bir potansiyel rakibin daha geniş çaplı bölgesel ya da küresel bir rol oynama girişiminden caydırılması hedeflenmiştir.²¹ Bu hedef doğrultusunda zaman içerisinde alınması gereken ekonomik, siyasi ve askerî tedbirler ortaya konulmuştur. Ancak aldığı eleştiriler nedeniyle tek taraflı müdahalelere ağırlık veren strateji belgesi içerik ve dil bakımından revize edilmiş, kolektif güvenlik ve işbirliğine daha fazla atıf yapar hale dönüştürülmüştür.

George H.W. Bush, ABD hegemonyasını kurmaya yönelik ilk adımları atarken özellikle Balkanlara yönelik politikada çekinceli davranmış ve tekrar seçilebilme adına Yugoslavya’daki krizden uzak durmayı tercih etmiştir. Ancak seçim kampanyası boyunca, rakibi Bill Clinton ve Başkan Yardımcısı adayı Al Gore özellikle Bosna’da yaşanan insanlık dramına Bush’un değinmeyişi ağır şekilde eleştirmiştir.²² Hatta Clinton, ABD’nin Bosna krizine karşı tutumunu “Amerikan liderliğinden vazgeçmek” olarak yorumlamasına rağmen, girecek bir kara savaşında zayıf verileceği düşüncesi Clinton yönetimini müdahaleden uzak tutmuştur.²³ ABD’nin güvenilirliğinin giderek azalması, Clinton yönetiminin Birleşmiş Milletler’in (BM’nin) bütün taraflara uyguladığı silah ambargosuna son vermesini ve Sırp askerî üstünlüğünün sınırlandırılması maksadıyla Belgrad’a karşı hava operasyonu yapılmasını savunmasına yol açmış; ancak müttefikleri İngiltere ve Fransa’dan gereken desteği bulamamıştır.

Bu dönemde ABD, krizin çözümünde BM’nin aracı olmasını desteklemiştir; ancak Sırpların sivil hedeflere fütursuzca yaptığı

²¹ Behlül Özkan, “Soğuk Savaş Sonrası Amerikan Dış Politikası”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9 (16), Ocak 2011, 51–91, s. 80.

²² Paul F.Horvitz, “On Bosnia, Clinton Aggressive, Bush Wary”, *The New York Times*, 6 August 1992, <http://www.nytimes.com/1992/08/06/news/06iht-prex.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

²³ David N. Gibbs, *a.g.e.*, p. 142.; Misha Glenny, *a.g.e.*, p. 640.

saldırıları özellikle Srebrenitsa ve Zepa katliamları sonrası ABD pasif tutumu iyiden iyiye değiştirmeye başlamış ve Sırp hedeflerine NATO hava kuvvetlerinin saldırıları yoğunlaştırmıştır.²⁴ ABD'nin Bosna krizi ile ilgili BM'de attığı en önemli adımlardan birisi, etkisi son yıllarda oldukça hissedilen *Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesi*'nin kurulmasıdır. BM Güvenlik Konseyi, ağır insan hakları ihlallerinin gerçekleştirildiğinin tespitine dair düzenlenen raporlar üzerine 22 Şubat 1993'te alınan 808 Sayılı Kararla Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesi'ni kurmuştur.²⁵ Mahkemenin varlığı savaş döneminde hissedilmese de, savaşın ardından mahkemenin savaş suçu işleyenlerin takibi ve yargılanması konusunda oldukça etkili olduğu söylenebilir.

Bosna Savaşı ile ilgili kafalardaki en önemli soru işareti, ABD Büyükelçisi Warren Zimmerman'ın Bosnalı lider Alia İzetbegovic ile yaptığı görüşme sonrası Lizbon Antlaşması'nın Boşnaklar tarafından reddedilmesidir.²⁶ Savaşın sonunda ise İzetbegoviç, Boşnaklar için pek de farklı sonuçlar doğurmayan ancak barışın ABD tarafından sağlandığını gösteren Dayton Antlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır.

Dayton Antlaşması'ndan NATO Müdahalesine Kadar ABD'nin Kosova Politikası

1974 Anayasası ile Sırbistan içerisinde özerk bir eyalet statüsü kazanan Kosova'nın Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetlerden hiçbir farkı kalmamıştır. Komünizmin çöküşüyle birlikte yaşanan ideolojik boşluk, Balkanlarda özellikle de Yugoslavya'da milliyetçiliğin etkili bir şekilde yeşermesine yol açmıştır. Slobodan Miloseviç politik yükselişinin temel taşlarını Sırp milliyetçiliği ve Kosova meselesi üzerine oturtmuştur. Miloseviç, 1989 yılında anayasayı değiştirerek Kosova'ya tanınan özerkliği kaldırmış, Kosova'yı Sırbistan'ın bir parçası ilan etmiş ve Kosova'nın etnik yapısını değiştirici politikalar

²⁴ Misha Glenny, *a.g.e.*, p. 650.

²⁵ Tayyar Arı ve Ferhat Pirinççi, *a.g.e.*, s. 7.

²⁶ Marko Attila Hoare, "Yugoslavia and Its Successor States", R.J.B.Bosworth (ed.), *The Oxford Handbook of Fascism*, Oxford University Press, Oxford, 2009, p. 432.

uygulamak üzere adımlar atmıştır.²⁷

Temmuz 1990'da, Kosova Parlamentosu Sırbistan tarafından feshedilmiş ve sonucunda çıkan ayaklanmalar Sırp tarafında şiddetli bir şekilde bastırılmıştır. Kosova Eylül 1990'da Sırbistan'dan ayrılma kararı almıştır. Eylül 1991'de yapılan gizli bir referandum sonunda bağımsızlık ilân edilmiş ve İbrahim Rugova Mayıs 1992'de Devlet Başkanı olarak seçmiştir. Bu dönem "Badinter Komisyonu"* tarafından işaret edildiği gibi, Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetlerin kendi kaderini tayin hakkına istinaden, Yugoslavya'dan ayrılarak bağımsızlıklarını ilan ettiği dönemle paralellik taşımaktadır. Ancak Badinter Komisyonu çalışmalarında, Kosova bahis konusu olmamış ve sonuçta Kosova'nın bağımsızlık ilanı uluslararası toplumdan beklediği desteği bulamamıştır.²⁸

Bosna Savaşı sırasında Kosova meselesi adeta unutulmuş, ancak savaş sonrası imzalanan ve Kosovalı Arnavutlar fırsat olarak görülen Dayton Barış Antlaşması'nda Kosova'ya yönelik herhangi bir atıfta bulunulmamıştır. Dayton Antlaşması'nda Bosnalı Sırp'ları anlaşmaya ikna eden Miloseviç, Batılı ülkeler tarafından Balkanlarda istikrar unsuru olarak görülmüş; bu sayede hem iktidarını korumuş, hem de Kosova'nın Sırbistan topraklarından ayrılmasını engellemiştir. Dayton Antlaşması'nın ardından, Kosovalı Arnavutların önemli bir kısmında uluslararası toplumun ilgisinin ancak ülkede şiddeti artırmakla çekilebileceği hakkında fikir birliği oluşmuştur.²⁹

²⁷ Tanıl Bora, *a.g.e.*, s. 106–7.

* 16 Aralık 1991'de Fransız Anayasa Hukuku Uzmanı Robert Badinter başkanlığında beş Avrupalı seçkin hukukçudan kurulu "Badinter Komisyonu" Yugoslavya'dan ayrılan cumhuriyetlerin tanıma şartlarını belirtmiştir. Komisyonun görevi bağımsızlıklarını ilan eden cumhuriyetlerin ekonomik durumlarını, insan hakları ve demokrasi alanlarındaki ilerlemelerini saptama ve rapor hazırlamak olarak belirlenmiştir.

²⁸ Erhan Türbedar, vd., "Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova Emsal Teşkil Eder mi?", *Stratejik Analiz Dergisi*, Cilt 8, Sayı: 97, Kasım 2007, s. 33.

²⁹ Noel Malcolm, *Kosovo: A Short History*, London, New York University Press, 1998, p. 353; Hüseyin Emiroğlu, *Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu*, Orient Yayınları, Ankara, 2006, ss. 108–109.

Dayton Antlaşması sonrası ABD'nin Balkanlara bakış açısının ne olduğuna bakıldığında; Michael T. Clare tarafından "Clinton Doktrini" olarak adlandırılan yeni dönem stratejisinin başlangıcı olarak Bosna savaşı, en önemli uygulama alanı ise Kosova Krizi olarak görülmektedir. Doktrin üç temel esasa sahiptir: Birincisi, genel olarak küresel güvenlik ortamının giderek kötüye gittiğine dair kötümser bir bakış; ikinci olarak, ABD'nin uluslararası istikrarın sürdürülmesi karşılığında birtakım çıkarlara sahip olmaya hakkı olduğu; son olarak ise, ABD'nin karşısına çıkabilecek muhtemel tehditlere karşı dünyanın farklı bölgelerinde eş zamanlı askerî harekâtları yönetebilmesi amacıyla yeterli kuvvetin elde bulundurulması düşüncesidir.³⁰ Bu politika uygulanırken yaşanacak bölgesel krizlerde, doğrudan ABD müdahalesi yerine BM çatısı altında ve gerekirse NATO'nun katkıları aranacaktı. Ancak ABD'nin çıkarlarını doğrudan etkileyecek durumlarda tek başına hareket etmekten de çekinmeyecekti.³¹

1997'de Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) Sırlara karşı şiddete başvurmaya başlamış; Sırp Ordusu ve paramiliter kuvvetleri karşılık vermiş ve çatışma sivilleri de hedef alacak şekilde hızını artırmıştır.³² Ancak UÇK eğitilmiş ve iyi teçhizatlı Sırp kuvvetlerine karşı önemli bir başarı elde edememiştir.³³ Batılı ülkelerce başlangıçta terörist bir yapılanma olarak görülen UÇK'nın eylemlerine Miloseviç sivil halka orantısız şiddet kullanarak karşılık vermiş ve Dreniça'da olduğu gibi katliam boyutuna ulaşan operasyonlar UÇK'nın siyasi olarak meşruiyet kazanmasını sağlamıştır.³⁴ ABD'li diplomatlar Richard Holbrooke ve Robert Gelbard Haziran 1998'de UÇK temsilcileriyle

³⁰ Michael T. Clare, "The Clinton Doctrine", *The Nation*, 19 April 1999.

³¹ Tayyar Arı ve Ferhat Pirinççi, *a.g.e.*, s. 5.

³² BBC News, "World: Europe Analysis: 'The KLA's Armed Struggle'", 21 September 1999, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/453897.stm> (Erişim tarihi: 16.06 2013).

³³ Tim Judah, *Kosovo: War and Revenge*, Yale University Press, New Haven and London, 2000, pp. 169–70.

³⁴ Samantha Power, *A Problem From Hell: America and the Age of Genocide*, Basic Books, New York, 2002, p. 445.

müzakere gerçekleştirmiştir. Bu görüşme, ABD'nin Kosova sorununa yaklaşımında değişimin bir göstergesi olarak algılanmıştır.³⁵ Drenica katliamının ardından, ABD konuyu BM çatısı altında soruna müdahale edilmesini isterken; diğer yandan NATO'nun yetkilendirme olmasa da müdahale hazırlığına başlaması yolunda hazırlık yapıyordu.³⁶

Miloseviç artık Balkanlarda sorunun kaynağı olarak görülmeye başlanmış ve Miloseviç'in iktidardan uzaklaştırılarak Balkanlarda güvenlik ve istikrarın sağlanabileceği düşüncesi ABD ve müttefiklerinin başlıca amacı olmuştur. İnsani amaçlara dayandırılan müdahale düşüncesi, sivil katliamlar ve buna bağlı ortaya çıkan göçler, hatta bütün Balkanları kapsayacak bir bölgesel savaşın yaşanabileceği görüşüne dayandırılmıştır.³⁷

Kosova Krizi giderek büyürken müdahale konusunda üç farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bunlar ABD, İngiltere ve Türkiye gibi müdahale yanlıları; Almanya, Fransa, Yunanistan ve İtalya gibi müdahale fikrine sıcak bakmayanlar ve Rusya ile Çin gibi müdahaleye tamamen karşı olanlar şeklinde sıralanabilir. Ancak NATO içerisinde eşitler arasındaki birinci ABD'nin yaklaşımının çok daha etkili olduğu görülmektedir. Ekim 1998'de bir yandan ABD temsilcisi Richard Holbrooke, Miloseviç ile görüşmeler yaparken; diğer yandan operasyon için hazırlık talimatı verilerek müdahale seçeneğinin masada olduğu Miloseviç'e gösterilmiştir. Miloseviç, Holbrooke ile yapılan görüşmeler sonunda NATO ve Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Örgütü (AGİT) ile görüşmeyi kabul etmiştir.³⁸

³⁵ Dag Henriksen, *NATO's Gamble: Combining Diplomacy and Airpower in The Kosovo Crisis, 1998-1999*, Naval Institute Press, Annapolis, 2007, p. 141-142.

³⁶ Christoph Shwegman, *The Contact Group and Its Impact on the European Institutional Structure*, The Institute for Security Studies Western European Union, Occasional Papers: 16, Paris, 2000, p. 12. <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/occ016.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2013).

³⁷ Susan L Woodward, *Humanitarian War: a New Consensus, The Politics of Humanitarian Assistance: Debates, Dilemmas, and Dissension*, p. 14-16. <http://www.odi.org.uk/events/docs/3775.pdf> (Erişim Tarihi: 16.06.2013).

³⁸ Mark Webber, "The Kosovo War: A Recapitulation", *International Affairs*, 85: 3,

NATO, varılan uzlaşma sonucunda somut adımlar atılması için Belgrad'a 96 saat süre tanımıştır. Belgrad yönetimi, 15 ve 16 Ekim'de sırasıyla NATO ve AGİT ile iki ayrı anlaşmaya imza atmıştır. Böylelikle, Kosova'da ateşkes yapılması ve mültecilerin evlerine dönmesi; AGİT tarafından oluşturulacak Kosova Gözlem Misyonu'nun (*Kosovo Verification Mission*) bölgeye girmesi ve silahsız NATO uçaklarının bölge üzerinde gözlem uçuşu yapması Miloseviç tarafından kabul edilmiştir.³⁹

Ancak Ekim 1998'den itibaren sağlanan ateşkes UÇK'nın Kosova'da giderek daha da kuvvetlenmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda, Miloseviç yeniden operasyonlara girişmiş ve ateşkes fiilen sona ermiştir. 15 Ocak 1999'da Racak köyünde yapılan katliamın ordu ya da milis güçlerce işlendiği kabul edilerek, Sırlara karşı etnik temizlik ve soykırım suçlamaları yeniden gündeme getirilmiştir. Gelişmeler üzerine soruna siyasal bir çözüm bulmak amacıyla Temas Grubunca bir konferans düzenlenmesi önerilmiştir. Paris yakınlarındaki Rambouillet Şatosu'nda 6-23 Şubat ve 5-18 Mart 1999 tarihleri arasında yapılan konferansta, "tüm diplomatik yolların denendiği ve bir sonuç alınamadığı" iddiasına temel olması bakımından Clinton yönetimi tarafından Sırbistan'ı dize getirmeyi amaçlayan doküman sunulmuştur.⁴⁰

Eski ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger "Rambouillet dokümanını bir kışkırtma ve bombardımanın başlaması için bahane"⁴¹ olarak tanımlamıştır. Bu doküman, NATO operasyonuna giden yolda belirleyici bir aşamayı oluşturmuştur; taraflar konferansa davet edilirken aynı zamanda NATO'ya hava harekâtına hazırlık için emir

Blackwell Publishing Ltd/The Royal Institute of International Affairs, 2009, p. 449.

³⁹ Diana Johnstone, *Ahmakların Seferi: Yugoslavya, NATO ve Batının Aldatmacaları*, çev. Emre Ergüven ve Ergin Bulut, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2004, ss. 318-320.

⁴⁰ Doug Bandow, "US Policy toward Kosovo: Sowing the Wind in the Balkans, Reaping the Whirlwind in the Caucasus", *Mediterranean Quarterly*, 2009, p. 16.

⁴¹ Ken Booth, *Kosovo Tragedy: The Human Rights Dimensions*, Routledge, New York, 2001, p. 227-228.

(ACTORD) verilmiştir.⁴²

Rambouillet Konferansı'nda taraflara imzalamaları için önerilen anlaşmada ise özetle Yugoslav güçlerinin Kosova'dan çıkması; Kosova'nın özerkliğinin yeniden ve geniş olarak tanımlanması; teşkil edilecek Kosova ordusunun ağır silaha sahip olmaması; barışı koruma göreviyle NATO gücü KFOR'un konuşlandırılması ve üç yıllık bir geçiş dönemi sonrası referandum yapılması yer almıştır.⁴³ İmzalanması istenen metin Sırpların egemenliğini önemli ölçüde kısıtlamaktaydı ve belki de beklendiği şekilde Sırp tarafından reddedilmiştir.

Rambouillet Konferansının başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, 23 Mart 1999 tarihinde Sırbistan Meclisinde Kosova'ya özerklik tanınması ile ilgili bir karar alınmış; ancak bu karar sürecin uzatılmasına yönelik bir hareket olarak değerlendirilerek dikkate alınmamıştır. Kararın ertesi günü, ABD'nin liderliğinde, NATO, 24 Mart 1999'da başlayan ve 78 gün süren hava harekâtı düzenlemiş ve süreç Yugoslav Ordusunun Kosova'yı terk etmesi ile neticelenmiştir.⁴⁴

Bosna krizi ile karşılaştırıldığında, “ABD Kosova sorununa neden nispeten daha hızlı ve kararlı yaklaşmıştır” sorusu akıllara gelmektedir. ABD'nin Kosova sorununa yaklaşımında yaşanan bu değişimin nedenlerini incelediğimizde, genel olarak ABD'nin üstün devlet karakterine uygun hareket tarzı geliştirdiğini görmekteyiz; bir yandan çok taraflılık ve işbirliğini sağlamak diğer yandan ise üstün güç olmanın gereğini kanıtlamak başlıca amaç olmuştur. Bu nedenle, Kosova sorununu çözmeye yolunda atılacak adımlar hem Avrupa üzerindeki etkinliğini artıracak; hem askerî açıdan hâlâ bir güç olan

⁴² cnn.com, “*Steps NATO Must Take For Airstrike Approval*”, October 8, 1998. <http://edition.cnn.com/WORLD/europe/9810/08/kosovo.nato.steps/> (Erişim Tarihi: 16.06.2013).

⁴³ http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html (Erişim tarihi: 04.02.2013).

⁴⁴ Débora García-Orrico, “Kosovo”, Blanca Antonini (Ed.), “Design, Implementation and Accountabilities The Cases of Afghanistan, Côte d'Ivoire, Kosovo and Sierra Leone”, *Security Council Resolutions Under Chapter VII*, FRIDE, Madrid, 2009, p. 123.

Rusya'nın yeniden yükselişini geciktirecek; hem de ABD tarafından haydut devletler olarak adlandırılan devletlerin varılan duruma kendilerini uydurmaları, aksi takdirde cezalandırılacaklarını gösterecekti.

Kosova ve Balkanlar, her ne kadar AB'nin etki alanı içerisinde olsa da, Bosna krizi "ekonomik dev, siyaseten cüce" AB'nin siyasi sorun çözme kapasitesinin bulunmadığı eleştirilerine yol açmış ve Kosova'da yaşanan krizin ABD müdahalesi olmadan çözülemeyeceği gösterilmiştir.⁴⁵ Coğrafi olarak küçük bir bölge olsa da, Kosova, stratejik olarak ABD için önemli bir bölgedir. Bosna Savaşıyla bölgeye müdahale eden ABD, Kosova Krizi ile bölgeye uzun vadeli olarak yerleşme imkânı bulabilecekti; ayrıca çoğunluğu AB ve Rusya etkisinde bulunan Balkan devletleri arasında Arnavutlarla uzun vadeli ilişki içerisinde girebilecekti. ABD ayrıca Arnavutluk, Sırbistan ve Makedonya'da yaşayan Arnavutların "Büyük Arnavutluk" ideali peşinde koşmasını engelleyebilecek ve sorun çözücü ülke olarak etkisini sürdürmesi mümkün olabilecekti.

ABD'nin Kosova'ya yapılacak müdahaleden elde edeceği en önemli avantajlardan birisi gelecekte yapılabilecek insani müdahalelere emsal teşkil etmesiydi.⁴⁶ Böyle bir müdahale ayrıca İslam ülkeleri içerisindeki imajının iyileştirilmesi açısından da önemli katkı sağlayacaktı. ABD'nin üstün ülke stratejisine uygun olarak kazanacağı bir diğer önemli katkı ise, NATO'nun varlığı ve gerekliliği ile ilgili tartışmaların Kosova krizinde AB'nin ortak güvenlik politikalarının inisiyatif alınmaması nedeniyle oldukça zayıflamasıdır.

Kosova'ya yapılan askerî müdahale ile ilgili eleştiriler, müdahalenin NATO Antlaşması'nın 5. ve 6. Maddeleri kapsamında olmadığı konusunda yoğunlaşmıştır. Açıkçası ne NATO üyesi bir ülkeye saldırı olmuştur, ne de Kosova NATO'nun görev alanına ait coğrafyada yer almaktaydı. Ancak örgütün kuruluşunun 50. yıldönümünde

⁴⁵ Şule Kut, *a.g.e.*, s. 181–194.

⁴⁶ Kemal Çiftçi, "Soğuk Savaş Sonrasında ABD: 'Rıza'ya Dayalı 'Hegemonya'dan 'İmparatorluk' Düzenine", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 10, 2009, s. 209.

Washington'da gerçekleştirilen zirvede kabul edilen Yeni Stratejik Konsept ile Avrupa-Atlantik bölgesindeki insan hakları ihlalleri, etnik, dinsel ve bölgesel çatışmalar, terörizm gibi gelişmeler tehdit olarak nitelendirilmiş; örgütün bunlara müdahale edeceği kabul edilmiştir.⁴⁷ Yeni Stratejik Konsept ile NATO'nun görev alanı oldukça genişletilmiştir ve bu türde yapılacak müdahalelere meşruiyet sağlama amacı güdüldüğü anlaşılmaktadır. Yapılan bu değişikliğin de aslında ABD'nin üstün devlet politikasına uygun olduğu değerlendirilmektedir.

10 Temmuz 1999'da BM Güvenlik Konseyi, 1244 Sayılı Kararı kabul ederek Kosova'da BM'nin geçici bir yönetim kurmasına yetki vermiş ve Kosova'nın nihai statüsünü gerçekleştirecek genel çerçeveyi oluşturmuştur. Sivil yönetimi BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu'nun (UNMIK); kurumların yapılanmasını AGIT'in; mültecilerin geri dönüşünü BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin ve yeniden yapılandırılma faaliyetlerinin ise öncelikli olarak AB'nin yürüteceği dört ana organ oluşturulmuştur.⁴⁸ Bununla birlikte, 1244 Sayılı Karar doğrultusunda NATO (KFOR) Kosova'ya yerleşmiş ve NATO'dan önce Priştine havaalanına indirme yapan Rus birlikleri de KFOR'a katılmıştır. Karar Kosova'yı hukuken Yugoslavya'nın bir parçası olarak gösterirken; fiiliyatta uluslararası gözetim altında bağımsız bir devlet gibi yönetilmesine yol açmaktaydı.

“Kosova'ya yapılan müdahale sonrası ABD ne gibi kazançlar elde etmiştir?” sorusu sorulması gereken önemli bir sorudur. Bunlardan birincisi ve en önemlisi, eleştiriler olsa da, Kosova Müdahalesi dünyanın geniş bir kesiminden, Güvenlik Konseyi çalıştırılmadığından hukuken yasal olmasa da, insan hakları temelinde meşruiyet konusunda destek almıştır. Clinton Doktrini çerçevesinde, Batı ülkelerinin liderliği konumu pekişmiş; NATO'nun güvenilirliği kuvvetlendirilerek ABD hegemonyası güçlendirilmiştir. NATO'nun güvenilirliğinin kuvvetlendirilmesi ile eski

⁴⁷ Javier Solana, “The Washington Summit: NATO Steps Boldly into the 21st Century”, *NATO Review*, Webedition, No. 1, Spring 1999, Volume 47, pp. 3–6. <http://www.nato.int/docu/review/1999/9901-01.htm> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

⁴⁸ <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f27216.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

Doğu Bloku ülkelerinin aynı zamanda bir demokrasi kulübü olan NATO'ya katılım istekleri de artırılmıştır.

İkinci olarak, ABD siyasi bakımdan Balkanlar'da Boşnaklardan sonra Arnavut halkı ve yöneticileri arasında da nüfuzunu artırmış; askerî bakımdan ise, Kosova'da kurulan Bondsteel askerî üssü, Avrupa'da kurulan en büyük askerî üs olarak ABD'nin bölgedeki gücünün göstergesi olmuştur. Ayrıca ABD'nin Avrasya ve Orta Doğu'da ortaya çıkabilecek krizlerde rahatlıkla kullanabileceği bir hatta yerleştiği görülmektedir.

Üçüncü olarak, Kosova'ya yapılan müdahalenin operasyona şiddetle karşı çıkan iki Güvenlik Konseyi üyesi olan Rusya'ya ve Çin'e rağmen yapılmış olması, bu iki ülkenin güçlerinin sınırını göstermesi bakımından önem kazanmıştır. Ayrıca müdahale esnasında Çin'in Belgrad büyükelçiliğinin yanlışlıkla güdümlü füzeler tarafından vurulması, ABD'nin Çin'e gözdağı verdiği şeklinde değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, bütün bu değerlendirmeler ışığında, ABD'nin Kosova'ya müdahale stratejisini üstün devlet stratejisine göre yürüttüğü; ancak bunu yaparken uluslararası meşruiyetin insan hakları söylemine dayanarak olabildiğince sağlama gayreti içerisinde olduğu; bunun mümkün olmadığı durumlarda ise kendi ulusal çıkarlarını sağlamak kapsamında politikalar yürütmekten, yani gücünü göstermekten, çekinmeyeceği anlaşılmaktadır. Ayrıca NATO'nun böyle bir müdahalede kullanılması sağlanarak, ittifakın etkinliğinin artırılması ve gelecekte yürütülecek başka operasyonlarda kullanımı için emsal teşkil edilmesi sağlanmıştır. Böylelikle, BM gibi ortak bir kararın çıkarılmasının zor olduğu bir yapı yerine NATO'nun kullanılmasının yolu açılmış görünmektedir.

Kosova'nın Bağımsızlık Süreci ve ABD

Operasyonun bitmesinden sonra Kosova'da şiddet sona ermemiş, özellikle Mitrovica bölgesinde Sırp ve Arnavutlar arasında karşılıklı şiddet eylemleri devam etmiştir. Diğer yandan UÇK'nın

silahsızlandırılmasında sorunlar yaşanırken, Arnavut ayrılıkçıların Makedonya ve Preşova Vadisi krizleri ortaya çıkmıştır.⁴⁹ Bill Clinton'ın başkanlığının sona ermesinin ardından seçilen George W. Bush'un seçim kampanyasında vaat ettiği Balkanlardaki askerî gücün çekilerek buradaki barışı koruma faaliyetlerinin Avrupalı müttefikleri tarafından gerçekleştirilmesine dair söylemleri yönetimin devralınmasıyla birlikte değişiklik göstermiştir.

Bush yönetimi bu dönemde Kosova'nın Yugoslavya içersinde özerkliğini desteklerken, bağımsız bir Kosova'ya şiddetle karşı çıkmıştır.⁵⁰ Balkanların ABD dış politikasında nispeten önemini yitirdiği gözlemlense de, Makedonya'da yaşanan etnik gerilimin ardından Amerikan birliklerinin barışın sağlanmasına yönelik taahhütlerini yerine getirmeye devam etmiş; Başkan Bush ise "NATO kuvvetlerinin hep beraber geldiğini, birlikte de gideceğini"⁵¹ belirterek ABD politikasının yönünü çizmiştir. Ancak 11 Eylül 2001'de yaşanan terörist saldırılar ABD'nin güvenlik önceliklerini değiştirmiş; Balkanlarda bulunan kuvvetlerin de teröre karşı yürütülen savaşta çekilebileceği yetkililerce açıklanmıştır. ABD, Kosova'dan kuvvetlerini tek başına çekmemiş; ancak NATO, Haziran 2002'de KFOR kuvvetlerinin %25 oranında azaltılması konusunda anlaşmıştır.

2003 yılında artık Kosova'nın statüsünün ne olacağı konusu daha fazla konuşulmaya başlanırken; Bush yönetimi konunun aceleye getirilmemesini isteyerek UNMIK ve AB tarafından ortaya konan "statüden önce standartlar" politikasını desteklemiştir. Standartlara erişildiği takdirde, Kosova'nın nihai statüsüne yönelik görüşmelerin başlayabileceği tahmin edilmiştir. ABD yönetiminin Kosova'ya insani ve yeniden yapılanmaya yönelik yaptığı parasal yardım daha çok demokratikleşme, hukukun üstünlüğü ve serbest piyasa ekonomisinin

⁴⁹ International Crisis Group, *Serbia: Maintaining Peace In The Presevo Valley*, Europe Report No: 186, 16 October 2007, Brussels, p. 1.

⁵⁰ Steven J. Woehrel, *Kosovo and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 18 July 2001, p. 6.

⁵¹ *Ibid.*, p. 16.

yerleşmesine yönelik olmak üzere ABD dış politikasının genel amaçları doğrultusunda değişiklik göstermiştir.

2004 yılında NATO'nun Bosna'daki SFOR görevi sona erdirilerek barışı koruma görevi EUFOR vasıtasıyla AB'ye devredilmiş; ayrıca KFOR'daki kuvvetlerin sayısı da azaltılmıştır. 2004 Mart'ında Mitroviça'da başlayıp diğer bölgelere yayılan Sırp-Arnavut çatışması UNMIK ve KFOR'un performanslarının sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda Kosova'nın nihai statüsüne yönelik çözüm arayışları artmıştır.⁵²

BM Genel Sekreteri tarafından görevlendirilen Norveçli diplomat Kai Eide, raporunda, mevcut durumun sürmesinin mümkün olmadığını ve Sırp-İrlanda Arnavutlar arasında nihai statünün belirlenmesi amacıyla görüşmeler yapılmasına yönelik çabaların artırılmasını vurgulamıştır.⁵³ Buna istinaden, Güvenlik Konseyi 1244 Sayılı Karara uygun olarak Kosova'nın gelecekteki statüsünü belirlenmesi amacıyla Genel Sekreterin özel bir temsilci atmasına destek vermiş; BM Genel Sekreteri Kofi Annan da "Kosova'nın Gelecekteki Statüsü Süreci" özel temsilcisi olarak eski Finlandiya Devlet Başkanı Martti Ahtisaari'yi Sırbistan'ın muhalefetine rağmen atamıştır.⁵⁴

2005 yılından itibaren, ABD'nin yeni Kosova politikasının Dışişleri Bakan Yardımcısı Nicholas Burns tarafından şekillendirildiği görülmektedir. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Burns, Kosova ile ilgili BM'nin yanı sıra İngiltere, Rusya, Fransa, Almanya ve İtalya'nın da yer aldığı "Temas Grubu" ile koordine içerisinde yeni bir Amerikan politik girişimini ortaya koymuştur. Burns "2005 yılının artık Kosova için karar yılı olduğunu; artık bu yıl ABD'nin Kosova'nın gelecekteki statüsünün belirlenmesi sürecinin başlamasını istediğini, çünkü mevcut belirsizlik durumunun ABD'nin Balkanlarda son on yılda elde ettiği

⁵² Steven J. Woehrel, *Kosovo's Future Status and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 19 July 2005, p. 3.

⁵³ <http://www.ico-kos.org/pdf/KaiEidereport.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

⁵⁴ <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-CD3CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S2005%20708.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

başarıları tehdit etmesiyle ne sürdürülebilir, ne de arzu edilen bir sonuç olduğunu” açıklamıştır.⁵⁵

George W. Bush'un ikinci döneminde, Clinton döneminde tamamen dışlanan “Bağımsız Kosova” fikriyle, önce “Statü öncesi Standartlar” politikasının desteklenmesi, daha sonra ise tarafların görüşme masasına oturtularak çözümün sağlanması amaçlanmıştır. Ancak ABD'nin görüşmeler sonucunda elde etmek istediği temel amacın değişmediğini; sorunun çözümü yolunda artık uzlaştırıcı rol oynamak istediğini ve istikrar içerisindeki Balkanların Avrupa-Atlantik entegrasyonuna katılımını sağlama çalışmalarına devam ettiğini görmekteyiz. Bu maksatla Sırbistan'ın 2006 yılı sonunda NATO'nun Barış için Ortaklık programına katılımını desteklenmiştir.⁵⁶ Sırp'lar ise Kosova'nın bağımsızlığını tamamen reddetmekte ve “özerklikten çok, bağımsızlıktan az” teklifinde diretmekteyken; Kosovalı Arnavutlar ise bağımsızlıktan başka çözüm yolunu kabul etmemekteydi.

BM Genel Sekreteri'nin Özel Elçisi Marti Ahtisaari, 14 ay süren müzakerelerden sonra, Kosova'nın nihai statüsü ile ilgili hazırladığı planı 2007 Şubat'ında BM'ye göndermiş ve Nihai Statü Planı'nda statükonunun devamının mümkün olmadığını; Kosova'nın bütünlüğünün korunması ve “Büyük Arnavutluk” fikrinin kabul edilemeyeceği temelinde, Kosova'nın bağımsız olması gerektiğini belirten görüşleri savunmuştur.⁵⁷ Sırp'lar Ahtisaari raporunu reddederek ve Kosova'nın bağımsızlığına yönelik her türlü fikre karşı olduklarını açıklayarak tutumlarını belirtirken; Arnavutlar ise derhal kendi kaderlerini belirleme hakkının kullanılmasına yönelik taleplerini dile getirmiştir. Rapor hem Arnavutlar, hem de Sırp'lar tarafından uluslararası

⁵⁵ Steven J. Woehrel, *Kosovo's Future Status and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 19 July 2005, p. 3.

⁵⁶ Steven Woehrel, *Serbia: Current Issues and U.S. Policy*, CRS Reports for Congress, 30 July 2012, p. 6.

⁵⁷ David L. Phillips, *Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention*, MIT Press, Cambridge, 2012, p. 162; http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf (Erişim tarihi: 04.02 2013).

toplumun gözetimi altında bağımsızlık olarak yorumlanmıştı.

Rusya BM Güvenlik Konseyi'nden Kosova'nın bağımsızlığına yönelik çıkacak her kararı engelleyeceğine dair duruşunu devam ettirirken; Kosova'nın statüsüne yönelik 120 günlük görüşmeler için oluşturulan Troykanın bir parçası olmayı kabul etmiştir. Ancak yapılan görüşmeler, Sırbistan ile Kosovalı Arnavutların Kosova'nın statüsü konusunda herhangi bir anlaşmaya varmalarının mümkün olmadığını göstermiştir.⁵⁸ Troykanın batılı tarafı, özellikle de ABD, artık daha fazla görüşme yapmanın anlamsız olduğunu açıklayarak bir anlamda Arnavutların bağımsızlığına yeşil ışık yakmıştır.

Planın BM Güvenlik Konseyinde kabul edilerek 1244 Sayılı Kararın yerini alması Rusya'nın vetosu nedeniyle mümkün görülmemiştir. Keza, Rusya Sırbistan'ın kabul etmediği hiçbir tasarıya destek vermeyeceğini ve karşı çıkacağını net bir şekilde açıklamıştır.⁵⁹ Sırbistan ve Rusya'nın bu katı tutumu karşısında, ABD artık Kosova'nın bağımsız bir devlet olması gerektiği konusunu açık olarak deklare etmeye başlamıştır. Başkan George W. Bush, 2007 yılına gelindiğinde artık bağımsız Kosova düşüncesini her platformda dile getirmeye başlamıştır. Aralık 2007'de Sırbistan ve Rusya'nın yeniden görüşme isteklerine ABD ve diğer Batılı ülkelerden olumsuz yanıt verilmiş ve artık Kosova'nın bağımsızlığını ne zaman ilan edeceği beklenir olmuştur.

Bağımsızlıktan Bugüne Meydana Gelen Gelişmeler

Kosova Parlamentosu 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlık kararı almıştır. Bağımsızlık kararını ABD, AB'nin büyük çoğunluğu ve Türkiye tanırken; başta Rusya olmak üzere özellikle kendi içinde etnik sorunlar yaşayan ülkeler tanıma kararına karşı çıkmıştır. Günümüzde

⁵⁸ Mirzet Mujezinovic, "After the End of the Kosovo Status Negotiation: Way to the Peaceful Dissolution?", Sedat Laciner, Mehmet Ozcan and Ihsan Bal (Eds.), *USAK Yearbook*, Vol :1, Year 2008, USAK Books, Ankara, 2008, p. 525.

⁵⁹ Julie Kim, Steven Woehrel, *Kosovo and U.S. Policy: Background and Current Issues*, CRS Reports for Congress, 24 October 2007, p. 20.

Kosova'nın bağımsızlığını 98 ülke tanımış durumdadır; ancak Güvenlik Konseyi'nde Rusya ve Çin'i razı ederek Kosova'nın BM üyesi olması oldukça zor görünmektedir. Kosova'nın bağımsızlık ilanı, uluslararası hukuk açısından devlet, egemenlik, kendi kaderini tayin gibi kavramların yeniden tartışılmasına yol açmıştır. Sırbistan'ın konuyu Uluslararası Adalet Divanı'na götürmesine rağmen, çıkan sonuç her iki taraf açısından da tatmin edici olmamıştır.*

ABD Kosova'nın bağımsızlığına kuvvetli destek verirken, diğer ülkelerinde desteklemesi yönünde çağrılarda bulunmuştur. ABD'nin Kosova'ya desteğinin en önemli yanı fakir ülkelere yönelik Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'ne (Generalized System of Preferences)⁶⁰ Aralık 2008'de dâhil etmesiyle ekonomik alanda olmuştur. Bu program çerçevesinde Kosova'dan ithal edilen mallara yönelik gümrük ve kota kolaylıkları uygulanmıştır. Ayrıca Kosova'ya bu tür ayrıcalıkları AB'nin de sağladığı görülmektedir.⁶¹

Barack Obama, ABD Başkanı seçilmeden önce Balkanlara yönelik özel bir politika tanımı yapmamakla birlikte, Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın 90'lı yıllarda senatör olarak Bosna ve Kosova krizlerinde göstermiş olduğu aktif performans, yeni ABD yönetiminin Balkan vizyonu hakkında bir fikir oluşturmuştur. Kosova'nın

* Sırbistan, Ekim 2008'de Uluslararası Adalet Divanı'ndan "Kosova Öz-Yönetimi'nin geçici kurumlarının tek yanlı bağımsızlık bildirisi uluslararası hukuka uygun mudur?" biçimindeki sorusuna görüş istemiştir. Divan, 22 Temmuz 2010 tarihinde verdiği kararda Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilanının uluslararası hukuka aykırı olmadığına hükmetmiştir. Divan soruyu son derece sınırlı bir biçimde yorumlamış ve bunun sonucunda self-determinasyon hakkının kapsamı ve ayrılma desteği konularında görüş bildirmemesi bir devletten ayrılma hakkının varlığı hususundaki belirsizliği sürdürmüştür. Karar metni için bkz.: <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>, erişim tarihi: 13 Haziran 2010; ILM, C. 49, 2010, s. 1410-1440.

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: "**BD Genelleştirilmiş Tercihler (Preferanslar) Sistemi (GTS/ GSP) Kılavuzu**, TC. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü Pazara Giriş ve Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı, Temmuz 2012.

⁶¹ Steven Woehrel, *Kosovo: Current Issues and U.S. Policy*, CRS Reports for Congress, 13 March 2012, p. 9.

bağımsızlığının korunması, bu dönemde Obama yönetimi açısından öncelik taşımıştır.⁶²

Mayıs 2009'da ABD Temsilciler Meclisi Balkanlar'a Özel Temsilci atanması için ABD yönetimine tavsiye niteliğinde ve bağlayıcı olmayan bir karar almış⁶³, ancak bölgenin hâlen ABD açısından riskler taşıdığı anlamı çıkartılsa da ABD yönetimi bu kararı uygulamamıştır. Bunun yanında, Kosova'nın Haziran 2009'da Dünya Bankası ve IMF'ye üye olmasına da destek sağlamıştır.⁶⁴ ABD giderek bölgedeki faaliyetlerini azaltırken; AB'nin daha çok etkin olma politikasını sürdürmüş ve genel olarak Bush dönemi politikasını devam ettirmiştir. Önceki dönemden farklı olarak ise, Obama yönetimi Sırbistan ile olan ilişkileri geliştirmede daha istekli olmuştur. Kosova ve Bosna'da süren sorunların çözümünde Sırbistan'ın olumlu rol oynayabileceği daha çok dile getirilmiştir.

Washington, Kosova ile Sırbistan arasında yürütülen müzakerelere güçlü destek vermeye devam etmiş; ancak Kosova'nın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü tartışılma konusu yapmamıştır. Bunun yerine, müzakerelerde daha çok "artan seyahat ve ticaret" gibi "acil ve pratik ihtiyaçlara" yönelik teknik konular üzerinde odaklanılmasını tavsiye etmiştir. ABD, müzakereler esnasında, uzlaştırıcı ya da katılımcı gibi roller oynamaktan uzak durmaya çalışmaktadır. Ancak, Kosovalı liderlerin büyük çoğunluğu ABD'yi kendilerinin en güçlü ve güvenilir müttefiki olarak görmeye devam etmektedir. Belki de bu düşünceden hareketle, Temmuz 2011'de Kosova'nın, uluslararası topluma danışmadan, Sırbistan'ın yoğun olarak yaşadığı Kosova'nın kuzey bölgesindeki gümrük karakollarının kontrolünü ele almasına ABD karşı çıkmıştır. ABD yetkilileri, Kuzey Kosova'da yaşanan karışıklığın sonlandırılması için KFOR'a tam destek vermiş ve gümrük karakollarında KFOR kontrolü sağlamıştır. ABD ortaya çıkan şiddeti

⁶² *Ibid.*, p. 9.

⁶³ Steven Woehrel, *Future of the Balkans and U.S. Policy Concerns*, CRS Reports for Congress, 13 May 2009, p. 13.

⁶⁴ <http://www.kosovothanksyou.com/> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

kınarken, Sırbistan'a AB'nin aracılığındaki müzakerelere devam etme konusunda kararlı olma çağrısı yapmıştır. Bu krizin ardından ortaya çıkan gerçek, Kosova'da bulunan NATO kuvvetlerinin Arnavut ve Sırlar arasında yaşanması muhtemel çatışma durumlarında önemli bir role sahip olmasıdır. ABD'nin Bondsteel üssünü zaman zaman kapatacağı veya devredeceği gibi haberler çıksa da; bölgenin kontrolünün sağlanması açısından bunun çok da gerçekçi olmadığı görülmektedir.

2012 yılında ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı William Burns Kosova'ya yapmış olduğu ziyarette Kosova'nın Avrupa-Atlantik kurumları ile bütünleşmesine ABD'nin desteğini tekrarlarlarken; "Gözetimli Bağımsızlığın" 2012 yılı içerisinde sona ereceğine dikkat çekmiştir.⁶⁵ Nitekim 10 Eylül 2012'de Kosova'nın gözetimli bağımsızlığı sona erdirilmiş ve artık tam bağımsız bir ülke olmuştur. Sırbistan ise yapmış olduğu açıklamada "gözetimli ya da gözetimsiz" Kosova'nın bağımsızlığını asla tanımayacağı yolundaki politikasında değişikliğe gitmemiştir.⁶⁶

ABD-Kosova ilişkisinin ekonomi ayağında ise, sorunun giderek soğuması ile beraber ekonomik ilişkilerin daha düşük seviyeye indiği; bununla birlikte yapılan ekonomik yardımda da yıllar geçtikçe kesintiye gidildiği görülmektedir. Bağımsızlıktan sonra 2009 yılında Kosova'ya yapılan yardım 123 milyon dolar iken; bu yardım 2012 yılında yaklaşık 67,5 milyon dolara inmiş ve 2013 yılında ise yaklaşık 57,7 milyon dolar olarak planlanmıştır.⁶⁷ Bu kesintinin önemli nedenlerinden biri, küresel çapta yaşanan mali kriz olmakla beraber, AB'nin bölgede ekonomik etkinliğinin artırılmasının amaçlandığı değerlendirilmektedir.

Genel olarak Obama döneminde, Bush döneminin devamı olarak, Balkanların ve özelde Kosova'nın ABD dış politikasında önem

⁶⁵ Steven Woehrel, *Future of the Balkans and U.S. Policy Concerns*, CRS Reports for Congress, 13 May 2009, p. 10.

⁶⁶ B92, *Serbia Rejects "Any Kind" of Kosovo's Independence*, 10 September 2012, [http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2012&mm=09&dd=10&nav_id="](http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2012&mm=09&dd=10&nav_id=)82 163 (Erişim tarihi: 04.02 2013).

⁶⁷ *Ibid.*, p. 11.

sıralamasında önceliğini kaybettiğini söylemek mümkündür.⁶⁸ Ancak her ne kadar AB bölgede askerî ve ekonomik olarak etkili olmaya çalışsa da, ABD'nin bölgede önemi hâlen hissedilmektedir. Sırbistan-Kosova müzakerelerinde doğrudan katılımcı ya da uzlaştırıcı olmamasına rağmen, ABD'nin rolü devam etmektedir. Mevcut şartlarda, çok önemli bir kriz yaşanmaması durumunda, ABD'nin bölgeden çekilmeye devam edeceğini ancak Kosova'ya verilen siyasi, ekonomik ve askerî desteğin giderek azalacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç

ABD'nin Balkanlara müdahalesi ve en nihayetinde Kosova'nın bağımsızlığı ile devam eden süreç uluslararası politika ve hukuk açısından ortaya çıkardığı sonuçlar açısından dikkat çekici özelliklere sahiptir. ABD'nin 1995 Dayton Barış Antlaşması'ndan itibaren dünya gündemine giren Kosova sorununa yönelik ortaya koyduğu bakış açısı, genel dış politika stratejisine uygun şekillendirilmiştir. ABD, bu dönemde üstün güç olarak bütün küreyi kapsayacak yeni bir statüko oluşturmayı amaçlamıştır. Bu maksatla Soğuk Savaş sonrası ortaya konan “Yeni Dünya Düzeni, Seçici Angajman ve Genişleme, Önleyici Savaş ve Önleyici Vuruş” diğer yandan NATO kapsamında genişlemeye yönelik “Açık Kapı” politikaları ABD üstün gücünün hâkim kılınmasına ve sürdürülmesine yönelik olarak yürütülmüştür.

Yeni dönemde ABD'nin küresel hâkimiyetini doğrudan zedeleyecek olmasa bile üstün güç olarak bölgesel sorunlara ilgisini artırdığı görülmüştür. ABD, başlangıçta Avrupa'nın kendi içerisinde çözümlenmesi gereken sorunlar olarak gördüğü Bosna ve Kosova krizlerine, Avrupa ve dolayısıyla küresel güvenliği doğrudan ilgilendirmesi nedeniyle müdahalelerin öncüsü olmuştur. ABD siyasi, askerî ve ekonomik gücünü ve bu gücüne karşı koyacak başka bir

⁶⁸ Akis Sakellariou, *Obama's Policy in the Western Balkans: Following Bush's Steps*, Center for Strategic and International Studies, Washington, 1 April 2011, <http://csis.org/blog/obamas-policy-western-balkans-following-bushs-steps>. (Erişim tarihi: 04.02 2013).

süper gücün bulunmadığını tüm dünyaya gösterme fırsatı bulmuş; Soğuk Savaş sonrası tek küresel güç ve Batılı ülkelerin lideri olduğunu kanıtlamıştır. Gerçekleştirilen insani müdahalelere, BM ve NATO gibi kurumsal yapıların çatısı altında uluslararası toplumun desteği ve meşruiyet mümkün olduğunca sağlanmıştır. Ancak uzun vadede görülen, insani müdahalelere sağlanan bu meşruiyetin, daha sonra yapılacak ve ABD'nin vazgeçilmez çıkarlarının bulunduğu düşünüldüğü Orta Doğu gibi bölgelere müdahalelerde bir araç olarak kullanıldığı görülmüştür.

Kosova ile ABD arasında müdahaleden itibaren özel bir ilişki gelişmiş ve ABD Başkanları Bill Clinton ve George W. Bush Kosova'nın bağımsızlığının en önemli mimarları olarak büyük saygı kazanmışlardır. Kosova'da kurulan Bondsteel askerî üssü, Avrupa'da kurulan en büyük askerî üs olarak, ABD'nin bölgedeki gücünün göstergesi olmuş; bu sayede yakın bölgelerde çıkacak sorunlara müdahale edebileceği bir bölgeye yerleşmiş; ayrıca bölge ekonomisine önemli bir katkı sağlamıştır. Kosova krizi ile mevcut sorunlarına bir de Kosova'daki anlaşmazlığı katan iki müttefiki olan Türkiye ve Yunanistan'ın krize dâhil olmasının önüne geçmiştir. Gerçekleştirilen müdahalelerle eski Doğu Bloku ülkelerinde Avrupa-Atlantik ittifakı kurumlarına dâhil olmak düşüncesini yerleştirmiştir. ABD ayrıca müdahalelere muhalefet eden Rusya ve Çin'e ise kendi güçlerinin sınırlarını göstermiştir.

11 Eylül saldırılarından sonra ABD dış politikasında yaşanan değişim, Balkanları önem açısından gerilere düşmüştür. Ancak ABD, Kosova'nın statüsü sorununun çözümünde BM ve diğer kurumların taraflar arasında daha etkin çalışması konusunda takipçi olmuş; bununla birlikte müzakerelerin sonuçsuz kalması nedeniyle tercihini Kosova'nın bağımsızlığı yönünde kullanmıştır. Kosova'ya yapılan müdahale ve bağımsızlık sürecinin sonunda, ABD, Balkanları stratejik açıdan kontrol eden bir bölgede önemli bir dost ülke kazanmıştır. Bununla birlikte, ABD, genel dış politikası gereği Balkanlardan yavaş yavaş çekilerek bölgeyi Avrupa'nın etkinliğine terk etmekte; bu çekilme aynı zamanda ekonomik yardımların kesintiye uğramasına da yol açmaktadır.

ABD 20. yüzyıl sonunda, Balkanlarda güvenliği ve istikrarı büyük ölçüde sağlayarak, bölgede kendisine stratejik avantaj yaratmış; bu sayede vazgeçilmez çıkarlarının bulunduğu bölgelere müdahale edebilme yeteneği kazanarak küresel güç olma durumunu pekiştirmiştir. Günümüzde ise ABD ekonomik, siyasi ve askerî olarak üstün güç olma niteliğini kaybetmemiştir; ancak kendi topraklarındaki uygulamalarıyla çelişen uluslararası alandaki uygulamaları nedeniyle inandırıcılığını önemli ölçüde kaybetmiştir. Bununla birlikte, George W. Bush döneminde terk edilen uluslararası toplumla birlikte hareket tarzı, Obama yönetimi ile yeniden kurulmaya başlanmış, bu da özellikle NATO içerisinde bağların yeniden kuvvetlenmesine neden olmuştur.

Irak ve Afganistan harekâtlarının ardından ABD gücünün sınırını görmüştür. Bu kapsamda Arap Baharı'nın yayılmaya başlamasıyla birlikte, ABD'nin özellikle Libya'ya gerçekleştirilen müdahalede Kosova'da olduğu gibi (Irak'ta neredeyse tek taraflı yaşanan müdahalenin aksine) NATO çatısı altında olmasına önem verdiği; Yugoslavya ile benzerlik kurulan Suriye'ye karşı ise Rusya'nın etkili muhalefeti karşısında şimdilik müdahalenin uzak olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli nedeni, John Ikenberry'nin önemle üzerinde durduğu gibi, ABD'nin uluslararası iş birliğine ve örgütlenmeye ne kadar önem verirse, o kadar meşru ve saygı duyulan üstün güç olarak yaşayacağını öngörmesi olarak değerlendirilebilir.⁶⁹ Ancak yine de, İbni Haldun'dan Paul Kennedy'e kadar, Büyük Güçler'in ortaya çıkışı ve sona eriş süreci üzerine yapılan araştırmalardan yola çıkarak, ABD'nin ilelebet tek üstün güç kalması imkânsız olmamakla birlikte zor görünmektedir.

Summary

After the collapse of communism, the world has transformed itself to adapt to a new era after the end of the balance of power system. The end of the Cold War brought about both opportunities and

⁶⁹ G. John Ikenberry, *a.g.e.*, p. 20.

challenges to American foreign policy. After the Cold War, the process of Yugoslav dissolution was the first test for American hegemony of the new period. The Bosnia War was the watershed of Yugoslav dissolution. After this war, the decision to exclude the Kosovo issue from the Dayton negotiations led many Kosovar Albanians to conclude that violence was the only way to attract the international community attention.

U.S.-led NATO intervention put an end to Milosevic's destructions in Kosovo, but it left behind many difficult issues unsolved for international society. The problematic issue of Kosovo's final status also emerged as dangerous incomplete situation, with significant effects for stabilization in the entire western Balkan area.

The U.S. played a key role since 2005 in pushing for a solution to the issue of Kosovo's status. In 2006 and 2007, U.S. spokespersons made repeated declarations against continuing an uncertain status quo and in support of resolving Kosovo's status in order to reach U.S. targets. Since 2007, U.S. officials have openly declared U.S. support for Kosovo's independence.

The United States recognized Kosovo's independence on February 18, 2008, being one of the first countries to do so. The U.S. has urged other countries to extend diplomatic recognition to Kosovo. The ICJ opinion will surely galvanize greater global recognition of Kosovo. On the other hand, U.S. expressed strong support for talks between Serbia and Kosovo. Following to the ICJ opinion, a new period starts in Serbia-Kosovo relations.

On the other hand, military intervention to Kosovo is discussed in the context of the relations of power and hegemony. U.S. found the opportunity to show its power and to setup "New World Order" with the discourse of human rights and democratization. However, the U.S. has managed to carry its national interest by using international community and its institutions such as UN and NATO. In this context, U.S. strengthened its hegemonic power position with legality and legitimacy. But after 9/11 attacks, the U.S. changed its benign hegemonic power line and its implementing policies against the will of

the international public opinion has led to criticisms to the effect that the U.S. has moved from hegemony based on consent to a such order based on coercion, as a matter of fact to “imperialism”. The U.S. has maintained hegemonic policy in the Balkans throughout the 1990’s, fueling turmoil, and just recently supported another breakup in the region, Kosovo’s independence.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ABD Genelleştirilmiş Tercihler (Preferanslar) Sistemi (GTS/GSP) Kılavuzu, TC. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü Pazara Giriş ve Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı, Temmuz 2012.

BOOTH Ken, **Kosovo Tragedy: The Human Rights Dimensions**, Routledge, New York, 2001.

BORA Taml, **Milliyetçiliğin Provokasyonu**, Birikim Yayınları, İstanbul, 1991.

EMİROĞLU Hüseyin, **Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu**, Orient Yayınları, Ankara, 2006.

FROMKIN David, **Kosovo Crossing: American Ideals Meet Reality on the Balkan Battlefields**, Touchstone Books, New York, 2002.

DÉBORA García-Orrico, Kosovo, Blanca Antonini (Ed.), **Security Council Resolutions Under Chapter VII**, “Design, Implementation and Accountabilities The Cases of Afghanistan, Côte d’Ivoire, Kosovo and Sierra Leone”, FRIDE, Madrid, 2009.

GIBBS David N., **First Do No Harm: Humanitarian Intervention and the Destruction of Yugoslavia**, Vanderbilt University Press, Nashville, 2009.

GLENNY Misha, **The Balkans: Nationalism, War & the Great Powers, 1804-1999**, Penguin Books, New York, 2001.

HENRIKSEN Dag, **NATO’s Gamble: Combining Diplomacy and Airpower in the Kosovo Crisis, 1998-1999**, Naval Institute Press, Annapolis, 2007.

IKENBERRY G. John, *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars*, Princeton University Press, Princeton and Oxford, 2001.

JELAVICH Charles, *The Establishment of the Balkan National States: 1804-1920*, University of Washington Press, 1986.

JOHNSTONE Diana, *Ahmakların Seferi: Yugoslavya, NATO ve Batının Aldatmacaları*, çev. Emre Ergüven ve Ergin Bulut, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2004

JUDAH Tim, *Kosovo: War and Revenge*, Yale University Press, New Haven and London, 2000.

KUT Şule, *Balkanlarda Kimlik ve Egemenlik*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Kasım 2005.

LAMPE John R., Prickett Russell O., Adamović Ljubiša S., *Yugoslav-American Economic Relations Since World War II*, Duke University Press, 1990.

MACMILLAN Margaret, *Paris 1919: 1919 Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren Altı Ayın Hikayesi*, Çev. Belkıs Dişbudak, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2001

MALCOLM Noel, *Kosovo: A Short History*, London, New York University Press, 1998.

POWER Samantha, *A Problem From Hell: America and the Age of Genocide*, Basic Books, New York, 2002.

PHILLIPS David L., *Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention*, MIT Press, Cambridge, 2012

TOMASEVICH Jozo, *War and Revolution in Yugoslavia, 1941-1945: The Chetniks*, Stanford University Press, Stanford, 1975.

WOODWARD Susan L., *Balkan Tragedy*, The Brookings Institution, Washington D.C., 1995.

Makaleler

TAYYAR Arı ve Pirinççi Ferhat, “Soğuk Savaş Sonrasında ABD’nin Balkan Politikası”, *Alternatif Politika*, Cilt. 3, Sayı. 1, Mayıs 2011.

BANDOW Doug, “US Policy toward Kosovo: Sowing the Wind in the Balkans, Reaping the Whirlwind in the Caucasus”, *Mediterranean Quarterly*, 2009.

CLARE Michael T., “The Clinton Doctrine”, *The Nation*, 19 April 1999.

HOARE Marko Attila, “Yugoslavia And Its Successor States”, R.J.B.Bosworth (ed.), *The Oxford Handbook of Fascism*, Oxford University Press, Oxford, 2009.

International Crisis Group, “**Serbia: Maintaining Peace In The Presevo Valley**”, *Europe Report* No: 186, 16 October 2007, Brussels.

KIM Julie and WOEHREL Steven, “Kosovo and U.S. Policy: Background and Current Issues”, *CRS Reports for Congress*, 24 October 2007.

MUJEZINOVIC Mirzet, “After the End of the Kosovo Status Negotiation: Way to the Peaceful Dissolution?”, Sedat Laciner, Mehmet Ozcan and Ihsan Bal (Eds.), *USAK Yearbook*, Vol 1, Year 2008, USAK Books, Ankara, 2008.

ÖZKAN Behlül, “Soğuk Savaş Sonrası Amerikan Dış Politikası”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi* 9(16), Ocak 2011, 51-91.

POILAIN Loic and TELEKI Ilona, “U.S. Policy Towards the Western Balkans”, Janusz Bugajski, (ed.), *Western Balkans Policy Review*, 2010, CSIS, Washington, September 2010.

RAGARU Nadège and DYMÍ Amilda, “The Albanian-American Community in the United States: A Diaspora Coming to Visibility”, *Canadian Review of Studies in Nationalism*, 31 (1-2), 2004.

SLUGA Glenda “Trieste: Ethnicity and the Cold War, 1945-1954”, *Journal of Contemporary History* 29 (2), 1994.

TÜRBEDAR Erhan, ÇAYCI Sadi, KANPOLAT Hasan, “Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova Emsal Teşkil Eder mi?”, *Stratejik Analiz Dergisi*, Cilt 8, Sayı:97, Kasım 2007.

WEBBER Mark, “The Kosovo War: A Recapitulation”, *International Affairs* 85:3, Blackwell Publishing Ltd/The Royal Institute of International Affairs, 2009.

WOEHREL Steven J., *Kosovo and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 18 July 2001.

WOEHREL Steven J., *Kosovo’s Future Status and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 19 July 2005.

WOEHREL Steven, *Future of the Balkans and U.S. Policy Concerns*, CRS Reports for Congress, 13 May 2009.

WOEHREL Steven, *Kosovo: Current Issues and U.S. Policy*, CRS Reports for Congress, 13 March 2012.

WOEHREL Steven, *Serbia: Current Issues and U.S. Policy*, CRS Reports for Congress, 30 July 2012.

İnternet Kaynakları

CHOSSUDOVSKEY Michel, *How the IMF Dismantled Yugoslavia*, <http://www.albionmonitor.com/9904a/yugodismantle.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

HORVITZ Paul F., “On Bosnia, Clinton Aggressive, Bush Wary”, *The New York Times*, 6 August 1992, <http://www.nytimes.com/1992/08/06/news/06iht-prex.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

Sampa Francis P., *Spykman's World*, American Diplomacy Publishers, 2006, http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2006/0406/sem/sem_spykman.html (Erişim tarihi: 04.02 2013).

Serbia, In Encyclopædia Britannica, 18 Aug. 2010, *Encyclopædia Britannica Online*, <http://search.eb.com/eb/article-214081>(Erişim tarihi: 04.02 2013).

B92, *Serbia Rejects “Any Kind” of Kosovo’s Independence*, 10 September 2012, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2012&mm=09&dd=10&nav_id=“82163 (Erişim tarihi: 04.02 2013).

SHWEGMAN Christoph, *The Contact Group and Its Impact on the European Institutional Structure*, Occasional Papers: 16, The Institute for Security Studies Western European Union, Paris, 2000, <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/occ016.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

SOLANA Javier, “The Washington Summit: NATO Steps Boldly into the 21’st Century”, *NATO Review*, Webedition, No. 1 - Spring 1999, Volume 47. <http://www.nato.int/docu/review/1999/9901-01.htm> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

WOODWARD Susan L, *Humanitarian War: a New Consensus, The Politics of Humanitarian Assistance: Debates, Dilemmas, and Dissension*, <http://www.odi.org.uk/events/docs/3775.pdf> (Erişim Tarihi: 16.06.2013)

<http://www.ico-kos.org/pdf/KaiEidereport.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

<http://www.kosovothanksyou.com/> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

<http://www.nato.int/docu/review/1999/9901-01.htm> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-CD3CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S2005%20708.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html (Erişim tarihi: 04.02 2013).

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f27216.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf (Erişim tarihi: 04.02 2013).

ABD Ulusal Güvenlik Stratejisinin Küresel Uygulayıcıları: Coğrafi Muharip Komutanlıklar

The Global Agents of the United States'
National Security Strategy:
The Geographical Combatant Commands

Oktay BİNGÖL*

Öz

ABD'nin Soğuk Savaş döneminden günümüze kadar uygulamaya koyduğu ulusal güvenlik stratejileri önemli değişimler geçirmiştir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde sert güçle beraber yumuşak güç uygulaması gittikçe önem kazanmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrası gündeme gelen önleyici savaş, tek taraflılık ve uluslararası hukukun sıklıkla ihlal edilmesi gibi uygulamalar 2000'li yılların sonuna doğru çok taraflılık, daha fazla diplomasi ve iş birliği gibi yumuşak güç unsurları ile yer değiştirmeye başlamıştır. ABD ulusal güvenlik stratejilerinin uygulayıcı aktörlerinin başında gelen, II. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarından günümüze kadar faaliyet gösteren ve Dünya'nın değişik bölgelerinde sorumluluk sahaları tahsis edilmiş olan coğrafi muharip komutanlıklar bu değişime uyum sağlamıştır. Kuruluşlarından bugüne kadar yaklaşık 70 yıllık dönem içerisinde bu komutanlıkların karargâh yapıları önemli oranda sivilleşmiş ve bakanlıklar/kurumlar arası teşkilata dönüşmüştür. Komutanlıkların görevleri de değişime uğramış, savaş planlaması gibi klasik askerî

* Dr., Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Görevlisi. E-posta: fertel1999@gmail.com.

işlevlerden ziyade insani yardım, iş birliği, diyalog, kamu diplomasisi ve stratejik iletişim gibi farklı işlevler önem kazanmıştır. Bu değişimler, 21. yüzyılda coğrafi muharip komutanlıkların etkinliklerini sürdürmelerini sağlamıştır. Askerî komutanlıkların Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD dış politikasında bu denli etkin olması eleştirilmekte ve aynı görevleri yerine getirecek sivil yapılar kurulması önerilmektedir. Ancak ABD karar vericileri emir komuta birliği, yönetimde sadelik, kaynak tasarrufu ve gayret birliği prensiplerinin sağladığı büyük avantajları sivil görünümün sağlayacağı muğlak faydaya tercih etmekte; dolayısıyla muharip komutanlıklar ABD ulusal güvenlik stratejilerinin temel uygulayıcıları olarak varlıklarını sürdürmektedir.

Anahtar Sözcükler: ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi, Coğrafi Muharip Komutanlık, Soğuk Savaş, Sert Güç, Yumuşak Güç.

Abstract

The U.S. national security strategies from the Cold War Period to the present have shown significant changes. Especially in the period after the Cold War, the use of soft power together with hard power has gained increased importance. The practices such as pre-emptive war, unilateralism and frequent breach of international law which came into question just after 9/11 attacks have been replaced with soft power elements such as multilateralism, more diplomacy and cooperation toward the end of the 2000s. The geographical combatant commands which are the most important actors implementing U.S. national security strategy and have been operating since the early years of World War II to the present day and which are assigned the areas of responsibility in different regions of the World have adjusted to this change. Within the period of 70 years from their first establishment to the present, these commands' headquarter structures have evolved considerably civilian-type and transformed to the inter-department/inter-agency structure. The missions of the commands have also changed and the

different functions such as humanitarian aid, cooperation, dialogue, public diplomacy and strategic communication rather than classical military functions like war planning have gained importance. These changes have ensured the geographical combatant commands to continue their effectiveness in the 21st century. There are some critics and recommendations on the ground that the military commands are so efficient on the U.S. foreign policy in the post-Cold War period, and some civilian structures should be set up to carry out the same tasks. However, the U.S. decision-makers have so far preferred the great advantages provided by the principles of the unity of command, the simplicity of management, the economy of resources and the unity of effort to the ambiguous benefits of civilian appearance. Thus, the geographical combatant commands have existed as the major agents of the U.S. national security strategies.

Key Words: *US National Security Strategy, Geographical Combatant Command, Cold War, Hard Power, Soft Power.*

Giriş

ABD, II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistemin en önemli aktörü olarak ortaya çıkmış; Soğuk Savaş süresince iki süper güçten biri olarak etkinliğini artırmış; Sovyetler Birliği'nin dağılması ve komünizmin çökmesiyle birlikte dünya siyasetinin üstün gücü konumuna yükselmiştir. ABD, 1940'lı yıllardan günümüze yaklaşık 70 yıllık süreçte; küresel, bölgesel ve ulusal stratejik ortamın dinamiklerinde meydana gelen değişimler ile başta diğer devletler olmak üzere çeşitli aktörlerin kapasite ve niyetlerindeki gelişmeleri karşılayabilmek için farklı ulusal güvenlik stratejilerini benimsemiştir.

ABD'nin 70 yıllık uluslararası mücadelesinin ayrıntılı bir okuması, bu ülkenin üstün güç olarak ortaya çıkış sürecinin askerî gücünün küreselleşmesiyle paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır. ABD askerî gücü, II. Dünya Savaşı'nda Avrupa'nın içlerine yerleşmiş, Doğu Asya ve Pasifik'e kadar uzanarak küresel bir varlık sergilemiştir. Bu varlığın görünen bölümünü gelişmiş ve modern silah sistemleri, kara, hava ve deniz kuvvetlerinin çeşitli unsurları ile nükleer silahlar oluşturmaktadır.

Askerî vasıtaların ulusal güvenlik stratejilerinde öngörülen hedeflere ve önceliklere göre planlanması ve yönlendirilmesinde en önemli rol, coğrafi muharip komutanlıkların olmuştur. Temelleri II. Dünya Savaşı'nda atılan coğrafi muharip komutanlıklar bir anlamda küresel askerî gücün görünürlüğü düşük, ancak stratejik değeri yüksek boyutunu oluşturmaktadır. Muharip komutanlıklar başlangıçta II. Dünya Savaşı'nda ABD askerî gücünü oluşturan farklı kuvvetler arasında koordinasyon ve gayret birliğinin sağlanması gereksiniminden ortaya çıkmıştır. Ancak 70 yıllık süreçte bu gerekliliğin çok daha ötesinde ABD ulusal gücünün askerî, diplomatik, ekonomik ve ticari unsurları arasında ortak planlama ve uygulamanın sağlanması gibi daha kapsamlı bir işlevi yerine getirmeye başlamıştır.

II. Dünya Savaşı yıllarında Güney Komutanlığı'nın teşkilini müteakip 1946'da Avrupa Komutanlığı, 1947'de Pasifik Komutanlığı; Sovyetlerin Afganistan'ı işgalini müteakip 1983'te Merkez Komutanlığı; 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası ABD topraklarını terörizme karşı savunmak üzere 2002'de Kuzey Komutanlığı ve nihayet 2007'de Afrika Komutanlığı kurulmuştur. Günümüzde altı adet coğrafi muharip komutanlık, kuvvet komutanlıklarından ayrı bir şekilde doğrudan Savunma Bakanı kanalıyla Başkan'a bağlı olarak faaliyet göstermekte; kendi organik birlikleri olmadığından ABD kuvvet komutanlıklarının tahsisli birliklerine komuta etmekte; farklı kuvvetlerden ve farklı kurumlardan oluşan müşterek/kurumlar arası yapılar olarak dikkat çekmektedir.

ABD muharip komutanlık sisteminde coğrafi sorumluluğu olmayan, küresel boyutta ve belirli işlevsel alanlarda faaliyet gösteren Stratejik Komutanlık, Özel Kuvvetler ve Ulaştırma Komutanlığı makalenin kapsamı dışında tutulmuştur.

Bu makalede, ABD'nin Soğuk Savaş Dönemi'nden 21'inci yüzyılda günümüze kadar uygulamaya koyduğu ulusal güvenlik stratejilerinin önemli değişimler göstermesine rağmen; stratejilerin uygulayıcı aktörlerinin başında gelen coğrafi muharip komutanlıkların varlıklarını devam ettirdikleri, hatta sert güç yanında yumuşak güç kullanmaya başladıkları ve ABD dış politikasındaki etkinliklerini arttırdıkları öne sürülmektedir.

Bu bağlamda makalenin birinci bölümünde, ABD'nin Soğuk Savaş Dönemi ulusal güvenlik stratejilerinin dinamikleri ve değişimi incelenmektedir. İkinci bölümde, ABD ulusal güvenlik stratejilerinin en önemli uygulayıcıları olarak muharip komutanlıkların kuruluşu ve gelişimi ele alınmakta, birinci bölümde ortaya konulan ulusal güvenlik stratejilerindeki değişimlerin komutanlıkların gelişimine etkileri analiz edilmektedir. Üçüncü bölüm, Soğuk Savaş sonrası dönemde, 1990'lardan günümüze ABD ulusal güvenlik stratejilerinin ayırt edici özelliklerinin belirlenmesine ayrılmıştır. Bu bölümde, ABD ulusal güvenlik stratejilerinin 1990-2001 ve 2001 sonrası kapsayan iki ana dönem itibariyle nasıl farklılaştığına odaklanılmaktadır. Dördüncü bölümde ise, ABD'nin Soğuk Savaş sonrası değişen ulusal güvenlik stratejilerine uygun olarak muharip komutanlıkların evrimi, yumuşak ve akıllı güç uygulayıcısı olarak değişimi ele alınmaktadır.

ABD'nin Soğuk Savaş Dönemi Ulusal Güvenlik Stratejileri

1940'ların ortalarından itibaren, ABD ulusal güvenlik politikalarının iki temel ve kapsayıcı hedefi üzerine genel bir uzlaşma söz konusudur: liberal siyasi ve ekonomik dünya düzeninin geliştirilmesi ile komünizmin caydırılması ve çevrenmesi. Diğer iki amaç sonraki yıllarda önem kazanmıştır: Orta Doğu petrolüne garantili erişim ve teröristlerin küresel mücadele ile yıpratılması.¹ Soğuk Savaş dönemindeki ABD ulusal güvenlik politikalarında 1940'ların başlarında ekonomik ve siyasi vasıtalar önem kazanmasına rağmen; dönemin tamamında genel olarak askerî güç kullanımı ön planda olmuştur. Bu durum ilginç bir şekilde Soğuk Savaş sonrasında da fazla değişmemiştir.

ABD ulusal güvenlik politikasında askerî gücün öncelik almasının temel nedenleri vardır. Bu nedenlerin birincisi, ABD devlet kurumlarının yapısıyla ilişkilidir. 1947 Ulusal Güvenlik Yasası², temel

¹ Richard K. Betts, "U.S. National Security Strategy: Lenses and landmarks", *The Princeton Project on National Security*, November 2004, <http://www.princeton.edu/~ppns/papers/betts.pdf>, (Erişim tarihi: 10.03.2013) s. 4.

² ABD Ulusal Güvenlik Yasası, 26 Temmuz 1947 tarihinde Başkan Truman tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası ABD dış politikasının silahlı

olarak savaş tehlikesiyle ilgilenecek kurumları teşkil etmiştir. Savunma Bakanlığı, Merkezî İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency (CIA) ve Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council (NSA) bunların başlıcalarıdır. Bu kurumlar yıllar içerisinde yeniden teşkilatlanmaya tabi tutulmuştur. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD Anavatan Savunma Bakanlığı (Department of Homeland Security) ve ABD Kuzey Komutanlığı (US Northern Command) kurulmuştur. Bu örnekler, ABD'nin dünya siyasetinin ağırlık noktasının hâlen güvenlikte olduğunu göstermektedir.

İkinci neden, kaynakların tahsisiyle ilgilidir. ABD'nin dış ilişkiler kapsamındaki bütçesinin büyük kısmı askerî ve istihbarat alanlarına ayrılmaktadır. Bu alanlara II. Dünya Savaşı'ndan 2000'lere kadar 20 trilyon dolar kaynak tahsis edildiği iddia edilmektedir. Diplomasi ve diğer askerî olmayan harcamalar bu miktarın yanında önemsiz kalmaktadır.³

Üçüncü olarak ABD'nin uluslararası hukuku kendi politika hedeflerine göre yorumlaması, hem kendi hukukunu hem de diğer ulusların hukukunu genellikle göz ardı etmesidir. Bu durum özellikle istihbarat toplama ve örtülü operasyonlarda daha fazla belirginleşmektedir.

Dördüncü olarak Soğuk Savaş ve sonrasında sıklıkla ortaya çıkan krizlerin askerî gücün önemini devam ettirmesidir. ABD'de güvenlikle ilgili liberal yaklaşımlar genellikle söylem ve teori düzeyinde kalmış, gerçek stratejiye dönüşme imkânı bulamamıştır. Soğuk Savaşın son on yılında Sovyetlerin Afganistan'ı işgali, 1990'ların başında Irak'ın Kuveyt'i işgali, on yıl sonra El Kaide'nin İkiz Kulelere ve Pentagon'a saldırıları ABD'de askerî gücün öncelikli ve ayrıcalıklı konumunu devam ettirtmiştir. Bir anlamda krizler

kuvvetlerinin ve istihbarat teşkilatlarının reforma tabi tutulmasını içermektedir. Bu yasa Soğuk Savaş döneminde ABD politikalarına temel teşkil eden resmî belgelerden birisi olarak görülmüştür. Yasa'nın tamamı için bakınız: *National Security Act of 1947*, U.S. Department of State Office of the Historian, <http://history.state.gov/milestones/1945-1952/NationalSecurityAct> (Erişim tarihi: 27.04.2013).

³ Richard K. Betts, *a.g.m.*, s. 9.

ABD'nin içinde bulunduğu küresel stratejik ortamın gerçek özelliklerini ortaya çıkarmaktadır.⁴

ABD'nin Soğuk Savaş boyunca uyguladığı strateji içerisinde ekonomik ve siyasi güç ikincil önemde kalmıştır. Ancak Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında savaşın yarattığı yokluklarla baş edebilmek için ekonomik ve siyasi yaklaşımlar, ABD Büyük Stratejisi'nde ön plana çıkmıştır. Üçüncü dünya ülkelerindeki Batı yanlısı hükûmetlerin komünizme karşı desteklenmesi sağlanmıştır. Bu bağlamda liberal ekonomik dünya düzeni kurulması çabaları Soğuk Savaş öncesinde başlamış; 1944'teki Bretton Woods konferansları ile IMF ve Dünya Bankası kurulmuştur. 1945'te BM'nin kurulması ve kolektif güvenlik sistemi ile büyük güçlerin kontrolünde bir barış ve istikrar amaçlanmıştır.

Güç dengesi mücadelesinden penceresinden bakıldığında dönemin en önemli hamlesi 1947'de açıklanan Marshall planı olarak görülebilir. Böylece ABD'nin temel siyasi stratejisi olarak, müttefiklerin kolektif savunma kapasitelerinin kuvvetlendirilmesi ve örtülü siyasi müdahalelerle komünist hareketlerin bastırılması yaklaşımı öne çıkmıştır.⁵

ABD'nin Soğuk Savaş dönemi "Büyük Stratejisi" kapsamında 1946'dan itibaren SSCB'ne karşı politikalar sertleşmeye başlamıştır. 1947 başlarında Truman Doktrini ile komünizme karşı Türkiye ve Yunanistan'ın desteklenmesi hedeflenmiş; müteakiben Marshall Planı ile Avrupa ekonomilerinin canlandırılması için büyük çaplı mali destek başlatılmıştır. Marshall Planı'nın uygulanmasını yürütmek üzere kurulan Ekonomik İş Birliği İdaresi, ABD'nin ikinci Dışişleri Bakanlığı olarak adlandırılmıştır.⁶ Marshall Planı, ABD'nin Avrupa Birliği'nin ortaya çıkışını teşvik ve şekillendirme çabalarının da başlangıcıdır.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında ekonomik güce verilen önemin

⁴ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, 1st Edition, Mc Graw-Hill Publishing, USA, 1979, s. 152.

⁵ Richard K. Betts, *a.g.m.* s. 11.

⁶ Theodore J. Lowi, *The End of Liberalism*, W.W. Norton Publishing, New York, USA, 1969, s. 163.

diğer bir nedeni de; ABD'nin nükleer silahlara sahip olması gerektiği ve bunları kullanarak veya kullanma tehdidinde bulunarak Sovyet askerî gücünü kolaylıkla dengeleyebileceği düşüncesi olmuştur.⁷ 1948 yılındaki Berlin Ablukası ve Çekoslovakya'da devrim ile 1949'da SSCB'nin nükleer denemelerinde başarılı olması, ABD'nin Sovyetlerden algılanan askerî tehdidi ikincil öncelikle görme yaklaşımını radikal olarak değiştirmiştir. Bu değişimin de etkisiyle Soğuk Savaş döneminin temel araçlarından biri olarak NATO, 1949'da kurulmuştur. NATO, ABD'nin Komünizmi ve SSCB'yi çevreleme stratejisinin önemli bir halkasını oluşturmuştur.

Avrupa'da NATO'nun kuruluşuna öncülük eden ve Avrupa'nın bir şekilde entegrasyonuna teşvik sağlayan ABD, Kuzeydoğu Asya'da buna ihtiyaç duymamıştır. ABD, Kore Savaşı başladığında da yaklaşımını değiştirmemiş; Almanya ve Fransa'yla karşılaştırıldığında SSCB'nin Japonya'yı işgalinin coğrafi olarak mümkün olmadığını kabul etmiş ve ikili güvenlik ittifakının yeterli olacağını düşünmüştür. Japonya Anayasası'nda öngörülen pasifist ve barışçı ilkelerin realitede işlemeyeceği kısa sürede görülmüş ve Japonya'nın Sovyetlere karşı meşru savunma kuvvetleri adı altında askerî kuvvetler teşkil etmesi teşvik edilmiştir.

ABD, dünyanın geri kalan ve kendisi için önemli olan bölgelerinde ise, NATO modelini uygulamayı tercih etmiştir. 1954'ten başlayarak Güneydoğu Asya'da Southeast Asia Treaty Organisation (SEATO), Güney Pasifik'te Australia-New Zealand-United States Security (ANZUS) Paketi, Latin Amerika'da Rio Paketi, Orta Doğu'da Bağdat Paketi ve Central Treaty Organization (CENTO) isimli örgütlerin kurulması komünizme karşı çevreleme stratejisinin içi içe geçen halkları olmuştur. Diğer taraftan, atılan bu adımlar 1954'ten itibaren ABD'nin Büyük Stratejisi'nin temelini teşkil etmiştir. Çevrelemeye dayanan Büyük Strateji'de 1969 yılına kadar önemli bir değişiklik olmamış, dönem içerisinde bazı ayarlamalar yapılmıştır. Bu

⁷ Robert A. Pollard, *Economic Security and the Origins of the Cold War, 1945-1950*, Columbia University Press, USA, 1985, s. 244.

bağlamda, Kennedy yönetimi tarafından çıkarılan Ayaklanmalara Karşı Koyma Doktrini, komünizme karşı mücadelede ABD askerî stratejisinde önemli bir adım olarak görülmektedir.⁸

1969'da Nixon Doktrini, ABD güvenlik çabalarını üçüncü dünya ülkelerindeki müttefiklere yardıma yoğunlaştırmış; gerçekte bu ülkelerin askerî birliklerinin temsil savaşlarında (*proxy wars*) kullanılması hedeflenmiştir.⁹ Aynı zamanda SSCB ile başlatılan yumuşama döneminde askerî rekabetin azaltılması ve ilişkilerin istikrara kavuşturulması amaçlanmıştır.

Soğuk Savaş döneminin ABD Büyük Stratejisi'ndeki en büyük değişim, Çin ile yaklaşma ve 1972'de Şanghay Bildirisi'nin imzalanmasıdır. Bu yaklaşma ABD'nin stratejik askerî planlarında önemli bir değişimin önünü açmıştır. 1970'lere kadar eş zamanlı olarak iki büyük ve bir küçük savaş yapabilecek kapasiteye ihtiyaç duyan ABD, Çin tehdidinin azalmasıyla bir büyük savaş kapasitesi gerekliliğinden kurtulmuş, SSCB'ye karşı bir büyük savaş ve herhangi bir yerde küçük bir savaşı yürütebilecek kapasite ve hazırlık durumunu amaçlamıştır. Bu değişimin stratejik getirisi yüksek olmuştur. ABD-Çin yaklaşmasıyla birlikte SSCB, kuvvetlerinin önemli bir kısmını Çin sınırına kaydırmak zorunda kalmıştır. Bu durum ise Avrupa'da ABD ve Batı üzerindeki baskıyı azaltmıştır.

1970'lerde yaşanan petrol krizi ve Orta Doğu'daki gelişmeler ABD'nin Büyük Stratejisi'nde önceliğini Orta Doğu'ya kaydırmasına neden olmuştur. Carter yönetimi 1977'de Orta Doğu'ya süratli yığınak yapabilecek şekilde kapasite artırımını istemiş; ancak askerî çevreler bu isteği 1979 İran Devrimi'ne kadar önemsememiştir.¹⁰

1980'lerin başında Reagan yönetimi ile Sovyetlere karşı daha

⁸ Douglas S. Blaufarb, *The Counterinsurgency Era: U.S. Doctrine and Performance*, New York Free Press, USA, 1977, s. 52.

⁹ Henry A. Kissinger, *White House Years*, Little-Brown, USA, 1979, s. 223–225.

¹⁰ Zbigniew Brzezinski, *Power and Principle: Memoirs of the National Security Adviser*, Revised Edition, Farrar, Straus, Giroux, USA, 1985, s. 456.

sert bir politika izlenmesinde Sovyetlerin Afganistan'ı işgalinin yarattığı endişeler etkili olmuştur. ABD Afgan muhaliflerin desteklenmesi için büyük harcamalar yapmış; Pakistan ve Körfez ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmiştir. Bu dönemde Reagan Doktrini olarak bilinen söylemler çok sert olmasına rağmen gerçekte Büyük Strateji'den sapma söz konusu değildir. Askerî boyutta çok önemli olan Stratejik Savunma Girişimi (Strategic Defense Initiative (SDI) veya yaygın kullanılan adıyla “Yıldız Savaşları” (*Star Wars*) bu dönemde başlatılmıştır. Yıldız Savaşlarının yüksek maliyetinden dolayı Sovyetlerin çökmesine neden olduğu da iddia edilmiştir.

Soğuk Savaş Döneminde Coğrafi Muharip Komutanlıkların Kuruluşu ve Gelişimi

ABD'nin coğrafi muharip komutanlıkların başlangıcı, II. Dünya Savaşı'ndaki başarısız deneyimlerinden alınan derslere dayanmaktadır. Bu savaşta ABD kayıplarının ve başarısızlıklarının önemli bir bölümü aynı cephede savaşan kara, deniz ve hava kuvvetleri birlikleri arasındaki koordinasyon eksiklerinden kaynaklanmıştır. Avrupa cephesindeki birlikler, General Eisenhower komutasında Müttefik Seferî Gücü'ne (Allied Expeditionary Force) dâhil edilerek koordinasyon bir nebze sağlanmış ancak Pasifik cephesinde müşterek bir komutanlık mümkün olmamıştır.¹¹ General MacArthur kara birliklerine, Amiral Nimitz ise ABD Pasifik donanmasına ayrı ayrı komuta etmiş; zaman zaman sürtüşmeler yaşanmıştır. Savaşın sona Başkan Truman'ın orduyla donanmanın birbirlerine karşı mücadele ettikleri sertlikle düşmanla savaşmış olsalardı, savaşın çok daha erken biteceğini vurgulayan ifadeleri¹² dikkat çekicidir.

ABD muharip komutanlıklarının kuruluşuna ve gelişimine temel teşkil eden stratejik belge, Birleşik Komuta Planı (Unified Command

¹¹Ronald H. Cole, v.d., *The History of the Unified Command Plan 1946-1999*, Washington, DC, USA, 2003. s. 11. <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA426162> (Erişim tarihi: 13.02.2013).

¹² Charles A. Stevenson, “Underlying Assumptions of the National Security Act of 1947,” *Joint Forces Quarterly*, 2008, 1st Quarter, 129–133, s. 130.

Plan-UCP)'dir. UCP, ABD Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanarak normal olarak iki yılda bir gözden geçirilen; ABD Başkanı tarafından onaylanarak yürürlüğe giren; muharip komutanlıkların görevlerini, kuvvet yapılarını ve sorumluluk alanlarını ortaya koyan temel dokümandır.¹³ UCP, ABD'nin ulusal güvenlik, savunma ve askerî stratejileri temel alınarak hazırlanır; Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council-NSC)'de görüşülür; dolayısıyla başta dışişleri olmak üzere önemli bakanlıklar tarafından da katkıda bulunulur. Bu yönüyle sadece askerî bir plan olmayıp siyasi, ekonomik ve diplomatik özellikler taşıyan kapsamlı bir dokümandır.

ABD Silahlı Kuvvetlerindeki muharip komutanlıklar (Combatant Command-COCOM) tek bir komuta altında kurulan, geniş sorumluluk alanlarına ve çeşitli görevlere sahip, müşterek veya özel yapıda komutanlıklardır. Bu komutanlıklara coğrafi veya işlevsel sorumluluklar verilmiştir.¹⁴ Diğer bir tanımla muharip komutanlıklar kara, deniz, hava ve deniz piyade gücünü tek bir teşkilat yapısı altında birleştiren ve ABD ulusal çıkarlarını ve ulusal güvenlik hedeflerini gerçekleştirmek için kullanan askerî yapılardır. Bu komutanlıkların normal durumlarda kendi birlikleri yoktur; sadece karargâh yapıları ve karargâhları destekleyen unsurları vardır. Askerî birlikler; ABD Kara, Deniz, Hava ve Deniz Piyade komutanlıklarının kuruluşundadır. Personel temini, eğitim, teşkilatlanma ve muharebeye hazırlanma kuvvet komutanlıklarınca yapılarak, UCP gereği ihtiyaç duyulan birlikler muharip komutanlıklara tahsis edilir. Tahsisli birliklerin personel ve lojistik faaliyetleri ilgili kuvvet komutanlığınca yürütülür.

Muharip komutanlıklar, ABD Savunma Bakanı vasıtasıyla doğrudan ABD Başkanı'na bağlı olarak faaliyet gösterirler. ABD Genelkurmay Başkanı ile koordinasyon ilişkileri vardır. Komutanlıkların sayıları yasa ile düzenlenmemiştir; dönemler itibariyle

¹³ "Joint Publication 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms", November 8, 2010 s. 385. http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/ (Erişim tarihi: 22.03.2013)

¹⁴ "Joint Publication 1-02", s. 60.

ABD ulusal güvenlik stratejilerindeki hedeflere, küresel ve bölgesel önceliklere göre değişiklik göstermektedir. Günümüzde dokuz adet aktif muharip komutanlık bulunmaktadır.¹⁵ Bunların altısı coğrafi sorumluluk alanı bulunan, bu makalede “Coğrafi Muharip Komutanlık” terimi ile incelemeye esas teşkil eden, bir anlamda “Kıtasal Askerî Komutanlık” olarak adlandırılabilir muharip komutanlıklardır.

Coğrafi muharip komutanlıklardan

- Afrika Komutanlığı (U.S. Africa Command-USAFRICOM), Stuttgart, Almanya’da,

- Merkez Komutanlığı (U.S. Central Command-USCENTCOM), Florida, ABD’de,

- Avrupa Komutanlığı (U.S. European Command-USEUCOM), Stuttgart, Almanya’da,

- Kuzey Amerika Komutanlığı (U.S. Northern Command-USNORTHCOM), Colorado, ABD’de,

- Güney Amerika Komutanlığı (U.S. Southern Command-USSOUTHCOM), Florida, ABD’de,

- Pasifik Komutanlığı (U.S. Pacific Command-USPACOM), Hawaii, ABD’de bulunmaktadır.

Coğrafi muharip komutanlıklara sorumluluk bölgeleri verilmiştir. Harita-1’de görüleceği üzere Dünya; kara, deniz ve hava bölümleriyle ABD komutanlıklarının sorumluluk sahalarına ayrılmış, hiçbir ülke boşta bırakılmamıştır. Bu kapsamda USNORTHCOM ve USSOUTHCOM Amerika kıtasından; USEUCOM, Avrupa kıtasındaki bütün devletler, Kafkas ülkeleri, Rusya, Türkiye ve İsrail dâhil olmak üzere 51 ülkeyi kapsayan geniş bir sorumluluk sahasından sorumludur. ABD Avrupa Komutanı aynı zamanda NATO Harekât Komutanı (Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) olarak çift şapkalıdır. USCENTCOM’un

¹⁵ Andrew Feickert, “The Unified Command Plan and Combatant Commands: Background and Issues for Congress”, *CRS Report for Congress*, R42077, 3 January 2013, www.crs.gov, s. 4.

ABD Ulusal Güvenlik Stratejisinin Küresel Uygulayıcıları:
Coğrafi Muharip Komutanlıklar

sorumluluk sahası Orta Doğu ve Orta Asya'da 20 ülkeyi kapsamakta; USPACOM ise Çin, Hindistan ve Japonya dâhil 36 ülkeden sorumlu tutulmaktadır. ABD coğrafi muharip komutanlıklarının en yenisi olan USAFRICOM, Afrika'da 54 ülkeden sorumludur.

Harita-1: ABD Coğrafi Muharip Komutanlıklarının Sorumluluk Sahaları¹⁶

Coğrafi sorumluluğu olmayan ve belirli yeteneklere sahip işlevsel muharip komutanlıklar ise dünya genelinde ve coğrafi sınırlara bağlı olmaksızın faaliyet gösterir ve dünyanın değişik bölgelerindeki ABD kuvvetlerine özel alanlarda destek ve hizmet sağlar. Bu kapsamda üç işlevsel komutanlık bulunmaktadır: ABD Özel Kuvvetler Komutanlığı (U.S. Special Operations Command-USSOCOM),

¹⁶ "Unified Command Plan-Commander's Area of Responsibility", US Department of Defense Web Site, http://www.defense.gov/home/features/2009/0109_unifiedcommand/ (Erişim tarihi: 11.03.2013)

Stratejik Komutanlık (U.S. Strategic Command-USSTRATCOM) ve Ulaştırma Komutanlığı (U.S. Transportation Command-USTRANSCOM).

ABD’de muharip komutanlıklar teşkili için ilk adım, 1946 yılındaki ilk UCP’dir. Başkan Truman’ın onayladığı plan ile II. Dünya Savaşı sonrası dönem için geçici bir tedbir olarak dünyanın kritik bölgelerini kontrol edebilecek şekilde muharip komutanlık uygulamasına geçilmiştir.¹⁷ Bu kapsamda Uzakdoğu Komutanlığı (Far East Command); Pasifik Komutanlığı (Pacific Command); Alaska Komutanlığı (Alaskan Command); Kuzeydoğu Komutanlığı (Northeast Command); Atlantik Filosu (Atlantic Fleet); Karayipler Komutanlığı (Caribbean Command) ve Avrupa Komutanlığı (European Command) kurulmuştur. Bu komutanlıkların bir kısmı ABD silahlı kuvvetlerinin diğer kuvvetlerini kapsayacak şekilde müşterekken, bir kısmı ise sadece bir kuvvete dayanıyordu.

UCP; ABD’nin stratejik ve jeopolitik ihtiyaçlarıyla askerî teknolojilerde ortaya çıkan gelişmelere ve ulusal güvenlik stratejilerinde öngörülen önceliklere cevap verebilecek şekilde yıllar içerisinde değişmiştir. Farklı dönemlerde savunma alanında yapılan yasal düzenlemeler de UCP’nin içeriğini ve askerî komutanlıkların kuruluşunu önemli ölçüde etkilemiştir. Bu kapsamda ilk yasal düzenleme olan “1947 yılı Ulusal Güvenlik Yasası” ile Birleşik Muharip Komutanlık (Unified Combatant Command-UCC) sistemi resmen kurulmuştur. UCC ile ABD’nin dünya çapında sürekli bir askerî varlık göstermesi kesinleşmiştir.¹⁸

1958 yılında çıkarılan “ABD Savunma Bakanlığının Yeniden Teşkilatlanma Yasası” ile muharip komutanlıkların emir komuta ilişkileri ve sorumlulukları daha açık hatlarla tanımlanmış; komutanlıklar yetki bakımından güçlendirilmiştir.¹⁹ 1986 yılındaki “Goldwater-Nichols Savunma Bakanlığı Yeniden Teşkilatlanma

¹⁷ Andrew FEICKERT, *a.g.y.*, s. 4.

¹⁸ Andrew Feickert, *a.g.y.*, s. 4.

¹⁹ Ronald H. Cole, v.d., *a.g.y.*, s. 26.

Yasası”yla, ABD Genelkurmay Başkanları muharip komutanlıkların sorumluluk sahalarını, teşkilatlarını ve görevlerini en az iki yılda bir gözden geçirmek ve ABD Savunma Bakanı ve ABD Başkanı’na önerilerde bulunmakla sorumlu tutmuştur.²⁰

Günümüzdeki muharip komutanlıklardan USNORTHCOM ve USAFRICOM hariç diğer komutanlıklar, II. Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında Soğuk Savaş döneminde, küresel jeopolitik dinamiklerde ve stratejik tehdit algılamalarında meydana gelen değişimlere paralel olarak kurulmuştur. Bu bağlamda komünizmden ve Sovyetler Birliği’nden algılanan tehdit önemli olmuştur.

ABD Karayipler Savunma Komutanlığı (U.S. Caribbean Defense Command), USSOUTHCOM’un temelini oluşturmaktadır. II. Dünya Savaşı yıllarında Panama Kanalı ve civarındaki kritik bölgeleri savunmak üzere kurulmuş; savaş sonrası 1947’de sorumluluk sahası Orta ve Güney Amerika ülkelerini kapsayacak şekilde genişletilmiş; Soğuk Savaş’ın ilk yıllarında komünist hareketlere karşı bölge rejimlerine destek sağlamış; 1963 yılında ismi USSOUTHCOM olarak değiştirilmiştir.²¹ 1950’lerde ABD Atlantik Komutanlığı’nın kurulmasıyla etkinliği azalan USSOUTHCOM, 1980’lerde Orta Amerika ülkelerinde komünist ayaklanmalar ve iç çatışmalar nedeniyle tekrar canlandırılmış ve Soğuk Savaş sonuna kadar faaliyetlerine bu yönde devam etmiştir.

Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarında kurulan diğer bir komutanlık, USPACOM’dur. Aynı yıl kurulan Uzak Doğu Komutanlığı’nın sorumlulukları 1957’de USPACOM’a devredilmiş, yıllar içerisinde yeni bölgelerin sorumluluğunu devralarak coğrafi muharip komutanlıklar arasında en geniş sorumluluk alanına sahip olan komutanlığa dönüşmüştür.²² Kore Savaşı’nda ABD ulusal güvenlik hedefleri doğrultusunda sert güçleriyle faaliyet gösteren USPACOM,

²⁰ Cynthia A. Watson, *Combatant Commands: Origins, Structure, and Engagement*, Praeger Security International, USA, 2011, s. 14–15.

²¹ Andrew Feickert, *a.g.y.*, s. 54.

²² Andrew Feickert, *a.g.y.*, s. 47.

Soğuk Savaş'ın kalan bölümünde Sovyetler'in ve Çin'in dengelenmesi, çevrelenmesi ve iş birliği geliştirilmesi kapsamında sert ve yumuşak güçleri bir arada kullanmıştır. Bu dönemde Güney Kore ve Japonya'daki ABD askerî varlığı USPACOM'un komutasında yer almıştır.

ABD Avrupa Komutanlığı USEUCOM, Sovyetler Birliği'ni Avrupa'da dengeleme çabalarının önemli bir aşamasını oluşturmak üzere 1952 yılında teşkil edilmiş ve Avrupa'daki tüm ABD kuvvetlerinin komutasını almıştır. USEUCOM komutanı çift şapkallı olarak NATO Avrupa Müttefik Komutanlığı (SACEUR) görevini de yürütmüştür. USEUCOM, Soğuk Savaş sonuna kadar ağırlıklı olarak Avrupa'da Sovyetler'in askerî ve nükleer kapasitesinin dengelenmesi, savaş planlarının hazırlanması ve bu kapsamda eğitim ve tatbikatların yapılarak kuvvetlerin yüksek hazırlık durumunda bulunmasını amaçlamıştır. Ana faaliyetlerin yanında, Avrupa'daki müttefik ülkelerin silahlı kuvvetlerinin ABD birliklerinin seviyesine ulaştırılması ve savaş durumunda karşılıklı çalışabilirlik sağlanması için askerî yardım programlarını planlamış ve uygulamıştır.²³ 1983'te Avrupa Merkez Komutanlığı USCENTCOM'un kurulmasıyla USEUCOM'un sorumluluk sahası ve görevlerinde değişiklik yapılmıştır. İsrail, Lübnan ve Suriye hariç, Orta Doğu'nun sorumluluğu USCENTCOM'a verilmiştir. USEUCOM, 1980'lerin sonlarına doğru Avrupa'ya ilaveten Afrika'nın sorumluluğunu da almıştır.

1980'lerde ABD Başkanı Reagan ile birlikte, Sovyetlere karşı izlenen sert politika ve Afganistan'ı işgaline karşı yürütülen faaliyetler, İran'da ABD karşıtı yönetimin iktidara gelmesiyle yaşanmaya başlayan krizler 1983 yılında USCENTCOM'un kuruluşuna yol açmıştır. USCENTCOM 1980'lerin sonuna kadar Sovyetler'in başta Afganistan olmak üzere Orta Asya'daki faaliyetleri ile İran ve Pakistan üzerinden sıcak denizlere açılma politikasından algılanan tehditlere odaklanmıştır. USCENTCOM aynı zamanda istihbarat toplama ve uluslararası kamuoyunu şekillendirme gayretlerini İran-İrak

²³ Andrew Feickert, *a.g.y.*, s. 38.

Savaşı'ndan sonra Orta Doğu'da güçlü bölgesel aktör olarak görülen Irak'ın kontrol edilmesine yöneltmiştir.

Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD Ulusal Güvenlik Politikaları

Soğuk Savaş'ın son yıllarını kapsayan 1989-1991 arasındaki iki yıllık kısa dönemde uluslararası toplum, Berlin Duvarı'nın yıkılması, Sovyetler Birliği'nin dağılması, komünizmin çökmesi ve Irak'ın Kuveyt'i işgali gibi radikal değişimlere ve önemli olaylara tanıklık etmiştir. Ayrıca dünyanın birçok bölgesinde uzun yıllardır baskı altında tutulan etnik gerginlikler çatışmaya dönüşmeye başlamıştır. ABD'nin 1991 yılındaki Ulusal Güvenlik Stratejisi, bu değişimleri karşılayabilecek şekilde hedefler belirlemiştir. 1991'deki Bush yönetimi Sovyetlerin dağılmasıyla ortaya çıkacak belirsizlikleri ve riskleri yönetmeyi; Doğu Avrupa'nın yeni bağımsız ülkelerinde demokrasileri desteklemeyi; küresel barış için siyasi ve ekonomik liberalizme destek sağlamayı; başta kitle imha olmak üzere silahların yaygınlaşmasını önlemeyi ve kontrolünü sağlamayı; ekonomik üstünlüğü devam ettirmeyi önemli hedefler olarak belirlemiştir.²⁴

Böylece ABD'nin büyük stratejisi fazla tartışılmadan değişime uğramıştır. Bush yönetiminin son yılında Soğuk Savaş sonrası için askerî planlamalar da başlatılmıştır. Savunma Bakanı Yardımcısı Paul Wolfowitz'in yönlendirmesiyle hazırlanan Savunma Planlama Rehberi taslağında öncelik potansiyel rakiplerin yükselişini önlemek; gelişmiş ülkelerin ABD liderliğine karşı mücadelesini caydırmak; SSCB'den kopan ülkelere güvenlik garantileri sağlamak olarak belirlenmiştir.²⁵ Taslak basına sızarak, ABD'nin müttefikleri arasında hoşnutsuzluğa neden olmuş ve nihai doküman daha diplomatik bir dille yazılmıştır.²⁶ Ancak ilk taslak ABD'nin geçek düşüncesini göstermek açısından

²⁴ "National Security Strategy of the United States-August 1991", <http://www.fas.org/man/docs/918015-nss.htm>. (Erişim tarihi: 14.02.2013) s. 34-35.

²⁵ "From Pentagon's Plan: Prevent the Re-Emergence of a New Rival", *New York Times*, March 8, 1992, s. 14.

²⁶ Patrick Tyler, "Pentagon Drops Goal of Blocking New Superpowers", *New York Times*, May 24, 1992, s. 1, 14.

önemli olmuştur.

ABD'nin 1990'ların ilk yıllarından itibaren başlattığı askerî müdahalelerin sayıları gittikçe artmıştır. Başkan Clinton ile birlikte, ABD'nin uluslararası yükümlülükleri ve yürüttüğü askerî operasyonlara bakış farklılaşmaya başlamıştır. Somali'deki ABD kuvvetleri çekilmiş ve 1995'te Clinton'un çabaları ile Bosna'da Dayton anlaşması imzalanmıştır. Gelecek hakkında belirsizliklerin öne çıktığı bir dönemde, 1996 yılındaki ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin adı, "Angajman ve Genişleme için Ulusal Güvenlik Stratejisi" (A National Security Strategy of Engagement and Enlargement) olarak belirlenmiştir. Ana konu, ABD'nin dünya ile etkileşiminin devam etmesi ve demokratik, güvenli, barışçı ve liberal uluslararası düzenin genişletilmesidir.²⁷ Stratejinin üç ana elemanı; güçlü savunma kapasitesi ve etkin diplomatik güç, küresel olarak serbest pazar ekonomisinin desteklenmesi ve ülke dışında demokrasinin yaygınlaştırılması olarak belirlenmiştir.

1996 stratejisiyle ABD ilk defa bölgesel stratejiler geliştirmiş ve bunları birbiriyle entegre etmiştir. Bölgesel stratejiler de öncelik ise Avrupa ve Avrasya, Doğu Asya ve Pasifik, Amerika kıtası, Orta Doğu, Batı Asya ve Afrika şeklinde belirlenmiştir.²⁸

Soğuk Savaşın bitmesiyle ana askerî tehdit ortadan kalktığı için ulusal güvenliğe kapsamlı yaklaşımlar yaygınlık kazanmıştır. Bununla birlikte komünizmin çökmesiyle ortaya çıkan güç boşluğundan beslenen çeşitli aktörlerden (örneğin ABD'nin haydut devlet olarak tanımladığı devletlerden) kaynaklanan tehditlerin varlığı askerî güç uygulamalarının popülerliğini azaltmamıştır. Aksine küçük ölçekli askerî operasyonlar önemli ölçüde artmıştır. Bu dönemde "Yeni Dünya Düzeni"ni koruma bağlamında insani müdahaleler ve barışı koruma operasyonları yaygınlık kazanmıştır. Bu tür operasyonlar, Kosova

²⁷ "A National Security Strategy of Engagement and Enlargement February 1996", <http://www.usis.usemb.se/usis/1996strategy/> (Erişim tarihi: 16.03.2013) s. 2.

²⁸ "A National Security Strategy of Engagement and Enlargement, February 1996", s. 43-52.

örneğinde görüldüğü gibi, zaman zaman savaş boyutlarına yaklaşmıştır. Operasyonların ABD'nin stratejik çıkarlarına hizmet edip etmediği her zaman tartışmalı olmuştur.

ABD Başkanı Clinton'un barışı koruma görevlerine yaklaşımı daha temkinli olmuştur. Bu tür operasyonların gerekliliği reddedilmemekle birlikte gerekli şartların sağlanarak başlatılması yaklaşımı operasyonları sayıca azaltmıştır.²⁹

Bu dönemde ABD ulusal güvenlik stratejisinin önemli bir boyutunu; NATO'nun askerî bir örgütten ziyade siyasi bir kulübe dönüştürülmesi, genişlemesi, diyalog ve iş birliği kanalları ile angajman yaratılması teşkil etmiştir. Böylece NATO'nun SSCB'den kalan güç boşluğunu doldurması amaçlanmıştır. Böylece 1940'lardan itibaren olgunlaşan çevrelemenin askerleşmesi, 1990'lardan itibaren genişlemenin askerleşmesine dönüşmüştür.

11 Eylül olayları ABD ulusal güvenlik stratejisinde önemli değişikliklerin önünü açmıştır. Bu kapsamda, George W. Bush'un döneminde ortaya atılan “terörle savaş” (*war on terror*) ve “önleyici savaş” (*preventive war*) doktrinleri öne çıkmaktadır.³⁰ Saldırı veya eylem hazırlığında olan düşman veya terörist grupları etkisizleştirmeyi hedefleyen eylemleri ifade eden önleyici savaş doktrini uluslararası toplumda kabul görmemesine rağmen yaygın uygulama alanı bulmuştur. Bush'un 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde terörle savaş kapsamında bütün ülkelerle iş birliği yapılması önemli bir konu olarak yer almış; geçmişte rakip ve hasım olarak kabul edilen Çin gibi ülkeler de iş birliğine davet edilmiştir.³¹

Bush döneminin önemli bir aşamasını 2006 Ulusal Güvenlik Stratejisi oluşturmaktadır. Bu stratejide “terörle savaş” ve “önleyici

²⁹ Eric Schmitt, “U.S. Set to Limit Role of Military in Peacekeeping”, *New York Times*, January 29, 1994, s. 1, 5.

³⁰ “The National Security Strategy of the United States of America-September 2002”, The White House, September 2002, s. 15. <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.html> (Erişim tarihi: 18 Mart 2013).

³¹ “The National Security Strategy of the United States of America-September 2002”, s. i.

savaş” üzerine yapılan vurguların devam ettiği görülmektedir. Büyük güçlerle iş birliğinin önemi azalmamıştır. Bu anlamda 2002 stratejisinden çok fazla değişiklik olmamıştır. Terörle savaş kapsamında Yemen ve Sudan başta olmak üzere Afrika’ya öncelik verilmeye başlandığı görülmektedir.³²

ABD’nin Bush Dönemi ulusal güvenlik stratejileri, tek taraflılık, askerî ve sert güce (*hard power*) aşırı güvenilmesi, uluslararası hukukun ihlal edilmesi özellikleriyle ortaya çıkmıştır. 2008 yılından itibaren Bush Döneminin sonuna doğru yumuşak güç (*soft power*) daha fazla öne çıkmaya başlamış, ancak sert güçten tamamıyla vazgeçilmemiştir. Ulusal çıkarların en uygun şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak için her iki gücün uygun bir karışımını ifade eden “akıllı güç” (*smart power*) kavramı yer bulmuştur. Obama döneminde ise çok taraflılık, diplomasi ve iş birliğine vurgu artmıştır.

Soğuk Savaş sonrası ABD stratejisi iki ana bölüm olarak görülebilir. 11 Eylül 2001 öncesinde ABD, ağırlıklı olarak askerî olmak üzere ulusal gücünü etnik çatışmaların sonlandırılması, yabancıların ve azınlıkların yerel toplumların şiddetinden korunması ve istikrarlı devletler inşa edilmesi için kullanılmıştır. ABD’de bir kesim bu tür girişimlerin uzun dönemde daha istikrarlı ve çok daha fazla küresel bir dünyayı garanti edeceğini ve ABD ulusal çıkarlarına fayda sağlayacağına inanmıştır.

11 Eylül olayları sonrası ise ABD stratejisi terörizmle mücadeleye dönmüştür: Her türlü yöntemle ve saldırgan bir yaklaşımla istihbarat toplama ve yerleri tespit edilen teröristleri kuvvet kullanarak etkisizleştirme. 11 Eylül öncesinde, terörle mücadelenin savaş konsepti olarak mı, yoksa kamu düzeninin sağlanması kapsamında mı ele alınması gerektiği tartışılmaktaydı. Genel kabul, terörizmin savaş olarak algılanmasını gerektirecek kadar büyük bir tehdit olmadığı

³² “The National Security Strategy of the United States of America- March 2006”, The White House, <http://georgebush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/index.html> (Erişim tarihi: 14.03.2013).

yönündeydi.³³ Bu kapsamda ABD Federal Soruşturma Bürosu (Federal Bureau of Investigation-FBI), istihbarat toplamayı adli sürece yardım edecek yasal bir adım olarak kullanmaktaydı. 11 Eylül saldırıları tartışmayı sonlandırmış; terörizmle mücadele adli ve polisiye yaklaşımın ötesinde ulusal güvenlik işi olarak görülmüş; askerî gücün rolü tartışılmaz bir şekilde kabul edilmiştir.

Soğuk Savaş Sonrasında ABD Yumuşak ve Akıllı Gücünün Aktörleri Olarak Coğrafi Muharip Komutanlıklar

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, ABD'nin küresel askerî gücünde ve coğrafi muharip komutanlıkların sayısında belirgin bir azalma olacağı şeklinde bir beklenti ortaya çıkmıştır. Bu beklenti, 1990-2000 yılları arasında muharip komutanlıkların klasik askerî işlevlerinde görünür bir azalma ile kuvvetlenmiştir. Bu dönemde coğrafi muharip komutanlıklar dönüşüm sürecine girmişlerdir.

Bu kapsamda USSOUTHCOM, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile sorumluluk bölgesinde komünizmle mücadele yerine uyuşturucuyla mücadele ve insani yardım görevlerine yoğunlaşmıştır.³⁴ USSOUTHCOM'un günümüzde temel görev alanları; başta kaçakçılık olmak üzere ulus üstü suç örgütleri ile mücadele, insani yardım ve doğal afetlerle mücadeleye yönelik ortak eğitim ve tatbikatlar, bölgesel güvenlik girişimlerine destek, insan haklarının geliştirilmesi, çok taraflı yapılanmalara katkı şeklinde belirtilmektedir.³⁵

Soğuk Savaş döneminde ABD'nin Avrupa'da Sovyetler'in dengelenmesinin çerçevesini oluşturan USEUCOM, komünizmin çökmesi ve Sovyetler'in dağılmasıyla ortaya çıkan stratejik ortamda yeni vazifeler bulmakta zorlanmamıştır. USEUCOM tahsisli kuvvetlerinin önemli bir bölümünü 1991 Körfez Harekâtı için

³³ Richard K. Betts, *a.g.m.* s. 9.

³⁴ Andrew Feickert, *a.g.y.* s. 54.

³⁵ "U.S. SOUTHCOM Mission&Focus Areas", SOUTHCOM İnternet Sayfası, <http://www.southcom.mil/ourmissions/Pages/Our-Missions.aspx> (Erişim tarihi: 22.04.2013)

CENTCOM'a vermiştir. Doğu Avrupa'da Varşova Paketi'nin, Sovyetler Birliği'nin ve Yugoslavya'nın dağılmasıyla serbest kalan ve yeni ortaya çıkan devletlere demokrasiye ve liberal ekonomiye geçiş için destek sağlamak ana vazife olmuştur. Bu bağlamda, diğer ABD bakanlıklarının ve devlet kurumlarının katılımıyla müşterek iş birliği programları uygulanmıştır. Örneğin ABD Ulusal Muhafızları Teşkilatı vasıtasıyla eyaletler ile Doğu Avrupa ülkeleri eşleştirilerek Eyalet Ortaklık Programı hayata geçirilmiştir.³⁶ Bu şekilde ilgili Avrupa ülkeleri NATO'nun Barış için Ortaklık Programı'na (Partnership for Peace-PfP) müteakiben NATO ve AB üyeliklerine hazırlanmıştır.

USEUCOM 1990'larda bu tür yumuşak güç uygulamalarına öncelik vermekle birlikte, ihtiyaç ortaya çıktığında Bosna, Makedonya ve Kosova'da operasyonlara komuta ederek sert güçlerini kullanmıştır.

Soğuk Savaş sonrası coğrafi muharip komutanlıklar genel olarak sert güçlerinin kullanımına dayanan klasik askerî görevlerin planlaması ve hazırlığından ikili ve çoklu iş birliği, diyalog ve koordinasyonu kapsayan yumuşak güç uygulamalarını içeren yeni işlevlere dönüşmeye başlamış olmakla birlikte CENTCOM'un savaş görevleri gittikçe artmıştır. 1991'de Körfez Savaşı'yla başlayan süreç, 2001'de Afganistan Harekâtı ve 2003'te ise Irak'ın işgaliyle günümüze kadar devam etmiştir. CENTCOM'un 2013'te sıklet merkezi Afganistan'dadır.

11 Eylül 2001 saldırıları, ABD'nin Soğuk Savaş sonrası Sovyet tehdidinin ortadan kalkmasına rağmen, saldırılardan bağışık olmadığını göstermiştir. Bu bağlamda ABD ulusal güvenlik stratejilerinde anavatanın savunmasını öncelikli bir konu haline getirmiştir. USNORTHCOM, bu kapsamda 1 Ekim 2002'de ABD'nin savunulması için Savunma Bakanlığı'nın faaliyetlerine komuta etmek ve sivil makamların savunma çabalarını koordine etmek amacıyla kurulmuştur.³⁷ NORTHCOM'un öncelikli görevler, Kuzey Amerika

³⁶ Andrew Feickert, *a.g.y.* s. 39.

³⁷ "About USNORTHCOM", USNORTHCOM İnternet Sayfası, <http://www.northcom.mil/About/index.html> (Erişim tarihi: 24.04.2013).

Kıtası'nın hava savunması; ABD topraklarının balistik füzeler karşı savunulması; ABD'deki doğal afetlerde kurtarma ve insani yardım gibi sivil destek görevleri; uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadeleye katkı ve kitle imha silahlarının kullanılarak yapılacak terörist saldırılar sonrası kriz yönetimine destek sağlanmasıdır.

ABD coğrafi muharip komutanlıklarının sonuncusunu oluşturan USAFRICOM, 1990'ların sonundan itibaren Afrika'ya yönelik artan çabaların sonucunda kurulmuştur. 1998'de ABD'nin Afrika'daki büyük elçilikleri bombalanmış; 11 Eylül sonrası başlatılan terörle savaşın önemli bir cephesi olarak Afrika görülmüş; ayrıca kıtada yer alan çok sayıda başarısız devletin küresel düzene ve ABD çıkarlarına tehdit oluşturduğu değerlendirilmiştir. Afrika Boynuzu bölgesinde silah kaçakçılığı ile deniz haydutluğu önemli bir sorun olmuştur. Bu değerlendirmeler 2006 yılındaki Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde Afrika'nın öncelik alınmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca Çin ve Hindistan'ın zengin doğal kaynaklara ulaşmak için Afrika'da artan etkinlikleri de ABD'yi küresel rekabet açısından endişelendirmiştir. USAFRICOM, 2007'de USEUCOM bünyesinde faaliyete başlamış; 2008'de ayrı bir komutanlık kimliğine kavuşmuştur.³⁸

ABD'nin ulusal güvenlik stratejilerinde başta askerî güç olmak üzere sert güçle birlikte yumuşak gücün kullanılmasına verilen önem arttıkça coğrafi muharip komutanlıkların konsept, teşkilat, plan ve uygulamalarında değişimler başlamıştır.

Soğuk Savaş döneminde coğrafi muharip komutanlıkların hemen hepsinin karargâh teşkilatında; komutan, yardımcısı, kurmay başkanı ve J1'den J9'a kadar çeşitli işlevsel alanlarda teşkilatlandırılmış başkanlıklar yer almıştır.³⁹ Yönetim kadrosunun tamamına yakını

³⁸ "About the Command", AFRICOM İnternet Sayfası, <http://www.africom.mil/about-the-command> (Erişim tarihi: 22.04.2013).

³⁹ J1, İngilizce Joint (Müşterek) sözcüğünün kısaltması olan J ile karargâh yapılarında personel-insan kaynakları işlevini temsil eden 1'in birlikte kullandığı askerî bir kısaltmadır. Kara, deniz ve hava kuvvetlerinin birlikte çalıştığı müşterek askerî karargâhlarda J1'den J9'a kadar başkanlıklar bulunmaktadır. J2 istihbarat, J3 harekât,

askerî personelden oluşmuştur. 1990'lerden sonra savaş planlaması ve icrası temel vazifesiyle birlikte önem kazanan angajman, genişleme, askerî iş birliği, kalkınma ve insani yardım konuları komutanlık teşkilatlarında değişimleri gerektirmiştir.

Komutanlıklarda yeni işlevleri yerine getirecek askerî personelin görevlendirilmesine öncelik verilmiş ve mevcut personel eğitime tabi tutulmuştur. İlgili ABD devlet kurumlarının temsiline olanak verecek düzenlemelere gidilmiş; J9 başkanlıkları sorumluluk sahasında sivil-asker iş birliğini yürütecek ve kontrol edilen ülkelerin sivil ve asker iç aktörleriyle etkileşimde bulunacak şekilde ABD bakanlıklarının ve ilgili kurumlarının personelinden teşkil edilmiştir. Bu yapılanma "kurumlar arası planlama ve iş birliği" olarak öne çıkmış; muharip komutanlıkları ABD küresel ve bölgesel hedeflerini gerçekleştirmek için ulusal güç unsurlarının müşterek olarak planlandığı, yönlendirildiği ve uygulandığı kurumlar arası bir yapıya dönüştürmeye başlamıştır.

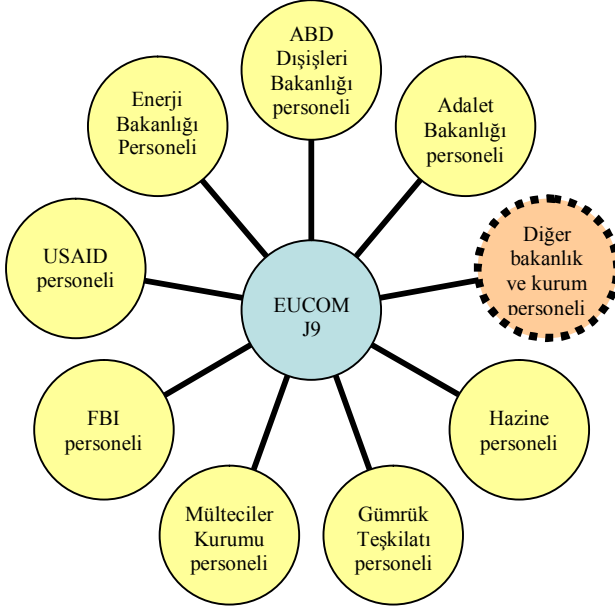
Örnek olarak, ABD coğrafi muharip komutanlıklarının en eskilerinden biri olan Avrupa Komutanlığı Karargâhı'ndaki J9 başkanlığında; ABD Dışişleri, Adalet ve Enerji bakanlıkları ile Hazine, Gümrük, Uyuşturucu ile Mücadele, Mülteciler, FBI ve ABD Dış Yardım Teşkilatı USAID gibi kurumlardan personelin yer aldığı yapı Şekil-1'de görülmektedir.

156

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

J4 lojistik, J5 plan ve strateji, J6 bilişim ve iletişim, J7 eğitim ve doktrin, J8 maliye ve bütçe, J9 sivil asker iş birliği işlevlerini ifade etmektedir.

ABD Ulusal Güvenlik Stratejisinin Küresel Uygulayıcıları:
Coğrafi Muharip Komutanlıklar

Şekil-1 Coğrafi Muharip Komutanlıkların Kurumlar Arası (Interagency) Yapılanması⁴⁰

USAFRICOM, USPACOM ve USSOUTHCOM'da J9 başkanlıkları, yukarıda belirtilen teşkilata benzer olmakla birlikte, sorumluluk sahalarında bulunan bölgelerin ve ülkelerin ekonomik, çevresel, sosyal, siyasi ve askerî boyutlardaki öncelikli sorunlarına müdahil olabilecek şekilde farklılıklar içermektedir.⁴¹ Örneğin ABD Tarım Bakanlığı

⁴⁰ "US EUCOM J9-Interagency Partnering", <http://www.eucom.mil/organization/command-structure/j9-interagency-partnering> (Erişim tarihi: 22.04.2013).

⁴¹ "USAFRICOM Outreach (J9)", <http://www.africom.mil/about-the-command/directorates-and-staff/j9> (Erişim tarihi: 22.04.2013); "Director of Pacific Outreach (SES), U.S. Pacific Command", <http://www.pacom.mil/organization/staff-directorates/>

personeli, USAFRICOM karargâhında yer alırken; USEUCOM karargâhında bulunmamaktadır. Bu komutanlıkların J9 başkanları genellikle ABD Dışışleri Bakanlığı'ndan görevlendirilmiş diplomatlardır.

Ayrıca muharip komutanlıklarda kurumlar arası planlama ve uygulamanın etkinliğinin artırılması için üst düzey kurumlar arası koordinasyon yapıları da kurulmaya başlanmıştır.

Bush döneminin son yıllarından itibaren ve özellikle Obama ile birlikte ABD dış politikası ve ulusal güvenlik stratejilerinde yumuşak güç uygulamalarının coğrafi muharip komutanlıkların teşkilatına diğer bir yansıması ise, muharip komutanların yardımcısı sayısının ikiye çıkarılması olmuştur. İki yardımcidan birisi korgeneral/koramiral rütbesinde asker, diğeri ise ABD Dışışleri Bakanlığı'ndan görevlendirilen ve genellikle büyükelçi unvanına sahip olan sivil yardımcısıdır. ABD Dışışleri Bakanlığı komutan yardımcılıklarına kadın diplomatları da görevlendirerek askerî karargâhların görünümünü yumuşatma çabalarına katılmıştır. Bu bağlamda USSOUTHCOM komutan yardımcısı olarak 2011'de Büyükelçi Carmen Martinez atanmıştır.⁴²

Coğrafi muharip komutanlıklar, 21. yüzyılda ABD çıkarlarının ve hedeflerinin gerçekleştirilmesi için kamu diplomasisi ve stratejik iletişim faaliyetlerine kendi sorumluluk bölgelerinde gittikçe artan bir şekilde gayret tahsisi yapmaktadır. Bu konuda rehber alınan ve 2007 yılında yayımlanan ABD'nin Kamu Diplomasisi ve Stratejik İletişim Ulusal Stratejisi, dış ilişkilere yönelik olarak üç temel amaç belirlemiştir. Bunlar uluslararası topluma pozitif fırsat ve umut vizyonu aşılması; küresel ortaklarla beraber çalışarak şiddete dayalı radikalizmin önlenmesi ve tüm dünyada liberal ortak değerlerin ve

158

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

j9/j9-biography-ritchie.shtml (Erişim tarihi: 22.05.2013); USSOUTHCOM J9 Partnering Directorate", <http://www.southcom.mil/aboutus/Pages/J9.aspx> (Erişim tarihi: 24.04.2013).

⁴² "Civilian Deputy to the Commander & Foreign Policy Advisor", US SOUTHCOM İnternet Sayfası, <http://www.southcom.mil/aboutus/Pages/Ambassador-Carmen-Martinez.aspx> (Erişim tarihi: 19 Nisan 2013).

çıkarların yaygınlaştırılmasıdır.⁴³

Bu bağlamda coğrafi muharip komutanlıklar, kendi harekât ortamlarını şekillendirmek için çeşitli yumuşak güç unsurlarını kullanmaktadır. Örneğin USSOUTHCOM, Güney Amerika ülkelerinde kapsamlı aşı kampanyaları yürütmüştür.⁴⁴ Bu tür kampanyaların iyi tasarlanan bilgi harekâtı ile birlikte ABD'nin ve ABD Ordusu'nun bölgedeki olumlu algısına katkı yapacağı düşünülmektedir. Muharip komutanlıklar yumuşak güç uygulamalarını ulusal, bölgesel ve uluslararası medyaya duyurmak için çalışmalar yapmakta; komutanlıklarda çalışan personelin yürütülen faaliyetleri sosyal medya aracılığıyla daha geniş kitlelerle paylaşması teşvik edilmektedir.⁴⁵

Yumuşak güç uygulamalarında özellikle Müşterek Görev Kuvveti komutanlarına önemli görevler yüklenmektedir. Bu komutanların emrindeki psikolojik harekât timleri, yaptıkları çalışmalarla yerel gereksinimleri analiz etmekte, en fazla etki yapacak projeleri tespit etmekte ve komutanlara önerilerde bulunmaktadır. Projelerin yapılması ve tamamlanması sürecinde ise yerel halkın bilgilendirilerek etkilenmesi amaçlanmaktadır. ABD birlikleri, insanların acil olarak su kuyusuna ihtiyaç duyduğu bir bölgede okul inşa etmenin fazla olumlu etki yaratmayacağını, Irak ve Afganistan operasyonlarından ders alarak, öğrenmişlerdir.

Muharip komutanlıklar, farklı ülkelerde ABD'nin imajı hakkında yapılan araştırmaları ayrıntılı olarak analiz ederek; yaş grupları, cinsiyet ve dinsel inanç gibi demografik ve kültürel özellikleri öne çıkaran yumuşak güç uygulamalarına başvurmaktadır.

⁴³ "U.S. Department of State, U.S. National Strategy for Public Diplomacy and Strategic Communication", June 2007. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/state/natstrat_strat_comm.pdf (Erişim tarihi: 26.04.2013).

⁴⁴ Pat Paterson, "SOUTHCOM turns to Soft Power" *U.S. Naval Institute Proceedings*, July 2008, s. 57. <http://www.usni.org/magazines/proceedings/2008-07/southcom-turns-soft-power> (Erişim tarihi: 11.03.2013).

⁴⁵ John Garcia, vd, "The US Military and Soft Power", http://www.au.af.mil/iosphere_summer09_gar. (Erişim tarihi: 18.03.2013). s. 19.

ABD’de konuşlu Pew Küresel Araştırma Şirketinin anketlerine göre,⁴⁶ ABD’nin Ulusal Kamu Diplomasisi ve Stratejik İletişim Stratejisi’nde kadınlar öncelikli olarak hedef alınmalıdır. Muharip komutanlar bu araştırmaları dikkate alarak kadınlarla ilgili merkezlerin açılmasına özel önem vermektedir.⁴⁷

Sonuç

ABD’nin ulusal güvenlik hedeflerinin gerçekleştirilmesi için II. Dünya Savaşı’nın ilk yıllarından günümüze kadar faaliyet gösteren coğrafi muharip komutanlıklar, 70 yıllık dönem içerisinde önemli değişimler geçirmiştir. Değişikliklerin başında karargâh yapılarının daha fazla sivilleşmesi; bakanlıklar ve kurumlar arası teşkilata dönüşmesi; görevlerin savaş planlaması gibi klasik askerî işlevlerden ziyade insani yardım, iş birliği, diyalog, kamu diplomasisi ve stratejik iletişim gibi yumuşak güç alanlarına kayması gelmektedir.

Soğuk Savaş sonrası ABD’nin ulusal güvenlik stratejilerinin önemli ölçüde değişmesi ve yumuşak güç kullanımına daha fazla yer verilmesine rağmen, bölgesel düzeyde stratejilerin ana uygulayıcıları olarak muharip komutanlıkların varlıklarını devam ettirmeleri çelişkili görünmektedir. ABD’de bazı çevreler, muharip komutanlıkların yapılarının ve çalışma usullerinin yumuşak güç uygulanmasını öne çıkaracak şekilde değişimini temel çelişkiye cevap olarak görmemektedir. Muharip komutanlıkların ilişkide buldukları ülkelerde ABD’nin sert yüzünü temsil ettiği; son yıllarda olumsuzla dönen ABD’nin imajının düzeltilmesi için sivil yapıların tercih edilmesi gerektiği sıklıkla dile getirilmektedir.⁴⁸

ABD’de birçok devlet kurumu harekât alanlarında

⁴⁶ “America’s Image Slips, But Allies Share U.S. Concerns Over Iran, Hamas”, *Pew Global Attitudes Project* June 2006, <http://pewglobal.org/reports/display.php?PageID=825>, (Erişim tarihi: 3.4.2013).

⁴⁷ “U.S. Department of State, U.S. National Strategy for Public Diplomacy and Strategic Communication”, s. 19.

⁴⁸ Peter C. Phillips, Charles Corcoran, “Harnessing America’s Power: A U.S. National Security Structure for the 21st Century”, *JFQ*, Issue 63, 4th quarter 2011, 38–46, s. 45.

kullanılabilecek yumuşak güç vasıtaları geliştirmektedir. Bunlardan biri, ABD Dışişleri Bakanlığı'na teşkil edilen Sivil Yardım Timleridir (Civilian Response Teams).⁴⁹ Bu timlerde değişik kurumlardan 250 personel daimi statüde çalışmakta ve ayrıca 2000 yedek personel bulunmaktadır. Timler, ulus/devlet inşası faaliyetlerinin yürütüldüğü ülkelerde yerel devlet kurumlarına kapasite kazandırmak, eğitmek, ortak çalışmalar yürütmek amacıyla kullanılmaktadır. Ancak askerî vasıtalara ve sert güce alternatif olarak düşünülen bu timlerin güvenlik ihtiyacının muharip komutanlıklar veya başka askerî yapılar olmaksızın nasıl karşılanabileceği cevaplandırılmamaktadır.

Muharip komutanlıkların mevcut varlıklarının radikal olarak değiştirilmesine yönelik yaklaşımlar öne sürülmektedir. En fazla taraftar bulan yaklaşım; ABD ulusal güvenlik stratejilerinin hedeflerini bölgesel düzeyde koordine edecek ve liderlik yapacak sivil yapıların kurulmasıdır. Bu yapılar, ABD Başkanı tarafından atanacak sivil liderler tarafından yönetilecek ve sorumluluk sahalarında muharip komutanlıklar dâhil tüm devlet kurumlarını kontrol edecektir.⁵⁰ Bu şekilde ABD'nin diğer ülkelerdeki görünümü sivilleştirilecek ve yumuşatılacaktır. Ancak ABD karar vericileri emir komuta birliği, yönetimde sadelik, kaynak tasarrufu ve gayret birliği prensiplerinin özde sağladığı büyük avantajları sivil görünümün sağlayacağı muğlak faydaya tercih etmekte; dolayısıyla muharip komutanlıklar ABD ulusal güvenlik stratejilerinin uygulayıcıları olarak varlıklarını sürdürmektedir.

Summary

The U.S. Geographical Combatant Commands (COCOMs) have been among the major executors of the goals of the U.S. national security strategies for almost 70 years, starting from the early 1940s.

⁴⁹ Nicholas Kralev, "Rice hails corps to rebuild nations", *Washington Times*, <http://www.washingtontimes.com/news/2008/jul/17/rice-hailscorps-to-rebuild-nations/>, (Erişim tarihi: 11.04.2013)

⁵⁰ Peter C. Phillips, Charles Corcoran, *a.g.m.*, s. 45.

Currently there are nine COCOMs in the U.S. Department of Defense. Three of them, Special Operations, Strategic and Transportation Commands are functional commands and are not in the scope of this study. The remaining commands are called as Geographical COCOMs, which are unified military organizations operating in clearly delineated areas of operation in the different regions of the world. The first Geographical COCOM is the U.S. Southern Command (USSOUTHCOM), which was established in 1941. The U.S. European Command (USEUCOM) and the U.S. Pacific Command (USPACOM) were set up after the World War II. These COCOMs mainly served for the U.S. struggle against the Communism mainly in the American Continent and the containment of the USSR both in Europe and in East Asia-Pacific during the Cold War. The Soviet invasion of Afghanistan, Iran Islamic Revolution and the crises in the early 1980's were the main reasons for the establishment of the U.S. Central Command (USCENTCOM) in 1983. The USCENTCOM played an important role in the U. S. military interventions after the Cold War. The first one of these military interventions was the Desert Storm in 1991; ten years later, it was followed by the Operation Enduring Freedom in Afghanistan in 2001 and the invasion of Iraq in 2003.

During the Cold War, the U.S. national security strategies mainly focused on containment and balancing actions, and heavily relied on the use of hard power. The capabilities and the internal organizations of the COCOMs best suited for the missions given in the national security strategies for that period.

When the Cold War ended, the national security strategies and the missions of the geographical COCOMs began to change. The military engagement, cooperation and dialogue were seen as more important than the war planning functions. The headquarters of the COCOMs involved more civilian personnel and started to transform to interagency platforms. They have become the major agents of the U.S. foreign policy in their own respective areas of responsibilities over the years following the end of the Cold War.

The national security strategies of the U.S. have changed radically after the 9/11 terrorist attacks. The declaration of war on

terror, preventive war doctrine, unilateralism and breach of international law have caused the U.S. image to become quite negative in almost all parts of the World. After the 9/11, the fourth geographical COCOM, the U.S. Northern Command (USNORTHCOM), was established to defend the homeland against terrorist and missile attacks. And lastly, the U.S. Africa Command (USAFRICOM) was set up to further the fight against the global terrorism and to limit the Chinese influence in Africa.

As the U.S. national security strategies after 2007 have attached priority on the use of soft power, multilateralism and cooperation, the geographical COCOMs have made radical changes in their structures, missions and procedures. Today, they have headquarters with more civilians, deputy commanders appointed by the U.S. Department of State and the division heads from the different agencies. With this kind of personnel structure, they look like interagency bodies rather than military headquarters. Moreover, their missions have dramatically changed from war planning to planning of humanitarian assistance and disaster relief, and handling public diplomacy and strategic communication.

Although there are some critics about the geographical COCOMs on the ground that they have made U.S. foreign policy “too militarized”, it seems that the U.S. decision makers still believe that they are best implementers of U.S. global interests.

KAYNAKÇA

Kitaplar

BETTS Richard K., “U.S. National Security Strategy: Lenses and landmarks”, *The Princeton Project on National Security*, November 2004, <http://www.princeton.edu/~ppns/papers/betts.pdf>, (Erişim tarihi: 10.03.2013).

BLAUFARB Douglas S., *The Counterinsurgency Era: U.S. Doctrine and Performance*, New York Free Press, USA, 1977.

BRZEZINSKI Zbigniew, *Power and Principle: Memoirs of the National Security Adviser*, Revised Edition, Farrar, Straus, Giroux, USA, 1985.

KISSINGER Henry A., *White House Years*, Little-Brown, USA, 1979.

LOWI Theodore J., *The End of Liberalism*, W.W. Norton Publishing, New York, USA, 1969.

POLLARD Robert A., *Economic Security and the Origins of the Cold War, 1945-1950*, Columbia University Press, USA, 1985.

WALTZ Kenneth N., *Theory of International Politics*, 1st Edition, Mc Grew-Hill Publishing, USA, 1979.

WATSON Cynthia A., *Combatant Commands: Origins, Structure, and Engagement*, Praeger Security International, USA, 2011.

Makaleler

“From Pentagon’s Plan: Prevent the Re-Emergence of a New Rival”, *New York Times*, March 8, 1992.

PHILLIPS Peter C., CORCORAN Charles, “Harnessing America’s Power: A U.S. National Security Structure for the 21st Century”, *JFQ*, Issue 63, 4th quarter 2011, 38-46.

SCHMITT Eric, “U.S. Set to Limit Role of Military in Peacekeeping”, *New York Times*, January 29, 1994.

STEVENSON Charles A., “Underlying Assumptions of the National Security Act of 1947”, *Joint Forces Quarterly*, 2008, 1stQuarter, 129–133.

TYLER Patrick, “Pentagon Drops Goal of Blocking New Superpowers”, *New York Times*, May 24, 1992.

İnternet Kaynakları

“About USNORTHCOM”, USNORTHCOM İnternet Sayfası, <http://www.northcom.mil/About/index.html> (Erişim:24.04.2013).

“About the Command”, AFRICOM İnternet Sayfası, <http://www.africom.mil/about-the-command>(Erişim:22.04.2013).

“America’s Image Slips, But Allies Share U.S. Concerns Over Iran, Hamas”, Pew Global Attitudes Project June 2006, <http://pewglobal.org/reports/display.php?PageID=825>, (Erişim tarihi: 3.4.2013).

“A National Security Strategy of Engagement and Enlargement. February 1996”, <http://www.usis.usemb.se/usis/1996strategy/>(Erişim tarihi: 16.03.2013).

“Civilian Deputy to the Commander & Foreign Policy Advisor”, US SOUTHCOM İnternet Sayfası, <http://www.southcom.mil/aboutus/Pages/Ambassador-Carmen-Martinez.aspx>(Erişim: 19 Nisan 2013)

COLE Ronald H. et.al., *The History of the Unified Command Plan 1946-1999*, Washington, DC, USA, 2003. <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA426162> (Erişim tarihi: 13.02.2013).

“Director of Pacific Outreach (SES), U.S. Pacific Command”, <http://www.pacom.mil/organization/staff-directorates/j9/j9-biography-ritchie.shtml> 8erişim: 22.05.2013).

FEICKERT Andrew, “The Unified Command Plan and Combatant Commands: Background and Issues for Congress”, *CRS Report for Congress*, R42077, 3 January 2013 www.crs.gov.

GARCIA John, vd, “The US Military and Soft Power”, http://www.au.af.mil/iosphere_summer09_gar. (Erişim tarihi: 18.03.2013).

“Joint Publication 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms”, November 8, 2010.. http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/ (Erişim tarihi: 22.03.2013).

KRALEV Nicholas, “Rice hails corps to rebuild nations”, *Washington Times*, <http://www.washingtontimes.com/news/2008/jul/17/rice-hails-corps-to-rebuild-nations/>; (Erişim tarihi: 11.04.2013).

“National Security Act of 1947”, U.S. Department of State Office of the Historian, <http://history.state.gov/milestones/1945-1952/NationalSecurityAct> (Erişim tarihi: 27.04.2013).

“National Security Strategy of the United States- August 1991”, <http://www.fas.org/man/docs/918015-nss.htm>. (Erişim tarihi: 14.02.2013).

PATERSON Pat, “SOUTHCOM turns to Soft Power” *U.S. Naval Institute Proceedings*, July 2008, <http://www.usni.org/magazines/proceedings/2008-07/southcom-turns-soft-power> (Erişim tarihi: 11.03.2013).

“The National Security Strategy of the United States of America-September 2002”, The White House, September 2002, <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.html> (Erişim: 18 Mart 2013).

“The National Security Strategy of the United States of America-March 2006”, The White House, <http://georgebush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/index.html>. (Erişim tarihi: 14.03.2013).

“Unified Command Plan-Commander’s Area of Responsibility”, US Department of Defense Web Site, http://www.defense.gov/home/features/2009/0109_unifiedcommand/(Erişim tarihi: 11.03.2013).

“USAFRICOM Outreach (J9)”, <http://www.africom.mil/about-the-command/directorates-and-staff/j9> (Erişim:22.04.2013).

“U.S. Department of State, U.S. National Strategy for Public Diplomacy and Strategic Communication”, June 2007. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/state/natstrat_strat_comm.pdf (Erişim tarihi: 26.04.2013).

“US EUCOM J9-Interagency Partnering”, <http://www.eucom.mil/organization/command-structure/j9-interagency-partnering> (Erişim: 22.04.2013).

“U.S. SOUTHCOM Mission&Focus Areas”, SOUTHCOM İnternet Sayfası, <http://www.southcom.mil/ourmissions/Pages/Our-Missions.aspx> (Erişim: 22.04.2013).

“USSOUTHCOM J9 Partnering Directorate”, <http://www.southcom.mil/aboutus/Pages/J9.aspx> (Erişim: 24.04.2013).

Afghan National Army Challenge with Attrition: A Comparative Analysis

Afgan Ulusal Ordusunun Kayıp ve Firarla İmtihanı:
Karşılaştırmalı Bir Analiz

Bariş ATEŞ*

Abstract

This study aims to understand the factors of attrition, which impede ISAF efforts to create a sustainable and effective Afghan army by making comparisons with other countries such as Iraq and Soviet era Afghanistan. Despite the intense efforts, which last a decade, Afghan National Army (ANA) still challenges with the manning problems. ANA is the key Afghan institution, which can play a vital role in stabilization of the country. However, even with the progress to reach total end strength, challenges remain. The first and maybe the most important challenge is the ongoing attrition problem. While the recruiting level of ANA is very high, the attrition rate is very high also. In their first fighting season leading combat operations, ANA units have had high number of casualties, which multiply the desertion rates. The article indicates that ANA is still needed to improve the personnel management capabilities.

Key Words: *Afghan National Army, Attrition, Desertion, Retention, Soviet-era Afghan Army, Iraqi Army.*

* Doctoral Candidate, Gazi University. E-mail: ates_baris@hotmail.com.
Author was a member of ISAF between May-November 2013.

Öz

Bu makale, ABD liderliğindeki koalisyon kuvvetlerinin on yıldır devam eden etkili ve sürdürülebilir bir Afgan Ulusal Ordusu oluşturma çabalarını ve bu süreçte karşılaşılan en büyük sorun olan “kayıp ve firar”ın sebeplerini anlamaya çalışmaktadır. Askerlerin her yıl yaklaşık üçte birinin başta firar olmak üzere değişik nedenlerle ayrılması sonucunda tecrübeli ve sürdürülebilir bir ordu kurma hedefine ulaşamamaktadır. Tarihsel kayıtlar benzer sorunun Sovyet dönemi Afgan Ordusunda ve 2003 sonrasında kurulan Irak Ordusu’nda da yaşandığını göstermektedir. Koalisyon kuvvetlerinin çekilmesine 15 ay gibi kısa bir süre kalmışken Afgan Ordusunun ülkede istikrarı sağlayabilme yeteneği konusundaki beklentiler “kayıp ve firar” oranlarının gölgesinde kalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Afgan Ulusal Ordusu, Kayıp, Firar, Personel Mevcudunun Korunması, Sovyet Dönemi Afgan Ordusu, Irak Ordusu.*

Introduction

This is the second time in the Post-Cold War era that US-led coalition forces have tried to establish a new army after a conflict. The first experience was started in 2003 for the Iraq Army and at the end of 2011, the New Iraqi Army took over the security responsibility all over the country. The second attempt started nearly at the same time in Afghanistan and is still ongoing. Despite the decade-long effort, developing the Afghan National Army (ANA) still poses many strategic problems and hinges on the country’s improvements in other areas. Security is still the main problem of Afghanistan¹ and ANA is the main pillar of efforts to achieve a stable country. However, according to some analysts, history repeats itself in Afghanistan.

¹ UN Security Council Resolution 2120 (2013), Adopted by the Security Council at its 7041st meeting, on 10 October 2013, p.7. [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2120\(2013\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2120(2013)). (Access date:19 October 2013).

Five attempts² were made in the last three centuries to build an effective central army in Afghanistan. They all faced massive difficulties, including the recent US-led coalition forces second attempt. All of these reformed armies disintegrated during the civil wars or by foreign intervention in Afghanistan.

This study aims to understand the factors of attrition³, which impede ISAF efforts to create a sustainable and effective army by making comparisons with other countries such as Iraq and Soviet era Afghanistan. According to a study, despite the completely different army system (all-volunteer force) from the Soviet era conscript Afghan Army, the current recruiting, retention, and end strength problems are similar to the problems of 80s.⁴ On the other hand, Iraq and Afghanistan have very similar characteristics in terms of building a new army. Both armies have been started to build by foreign forces at nearly the same time after a conflict. As seen in the below comparisons the attrition factors for all these three armies are common. Leadership and corruption, poor living conditions, ethnic and religious factionalism, casualty rates, high operational tempo are amongst the main factors. In light of these comparisons and similarities, the key question is “can ANA change the history and overcome the challenges of attrition?”

² The first attempt to build a regular army was developed by Ahmad Shah Durrani after 1747. The second attempt took place in the 1870s, under Sher Ali Khan. This reformed army disintegrated by British imperial troops in 1878. The third one was established by Abdur Rahman Khan from the 1880s. Once again, this army disintegrated during the civil war of 1929. The new king, Nadir Shah, recreated a new army during 1930s. The Soviets reorganized and modernized that army from 1960s to the end of 80s. That army also was totally disintegrated during the civil war of 1992-2001. For detailed info see: Ali A. Jalali, “Rebuilding Afghanistan’s National Army”, *Parameters*, Autumn 2002, p. 72; Antonio Giustozzi, “Auxiliary Force or National Army? Afghanistan’s ‘ANA’ and the Counter-Insurgency Effort, 2002-2006”, *Small Wars & Insurgencies*, 18:1, 2007, pp.45-46.

³ Attrition is a military term, which describes the loss of soldiers including the desertions and casualties.

⁴ Olga Olikier, *Building Afghanistan’s Security Forces in Wartime: The Soviet Experience*, RAND, Santa Monica, 2011, p. XX.

Soviet Era Afghan Army

For the Soviet era Afghan army, the main research was conducted by Olga Olikier. Her comprehensive study indicates that the past problems of the Afghan Army are still alive today. Throughout the 1980s, Soviets main focus was to develop an effective army. Training, equipping, and evaluation of the Afghan army followed Soviet models and standards on paper, however despite the efforts; the majority of the conscript force could not be trained. In addition, ongoing problems with desertion and other forms of attrition caused low manning level; consequently, the force size goals of 200,000 personnel were not reached. The Army's strength was about 65 percent in 1980 and about 53 percent in 1987. In addition, Afghan military personnel reported units at their highest strength levels and also these numbers did not include the deserters who were reported as still on duty in order to keep the ghost salaries. Some key units were manned at only 25-40 percent of full strength. As it is now, officer ranks were generally better filled than those of the troops. In 1983, 74 percent of officers had either not completed their officer training or had received no officer training at all. As a result, the officer ranks had to be filled by promoting NCOs (1000 NCOs promoted annually); clearly, this practice depleted the NCO ranks. The behaviors of Afghan officers also led to high levels of desertion; and included public beatings, summary punishments and the hoarding of soldiers' rations and pay.⁵

During the period of the Democratic Republic of Afghanistan (DRA), the Soviets, who supported the DRA, used the conscript Afghan infantry extensively. The Soviets supported these units with artillery and air force. In spite of this Soviet support, these units had a reputation for passivity on the battlefield and also had serious morale problems, due to poor training, ill equipment and inefficiency, which ended up by desertion at first opportunity.⁶ With the worsening of the

⁵ Olga Olikier, *ibid*, pp. 59-62.

⁶ Ali Ahmad Jalali, Lester W. Grau, *The Other Side Of The Mountain: Mujahideen*

conflict, desertion remained persistent, reaching peaks in the winter cold, the summer harvest time and also prior to operations. For example, in the 1980's desertion rates reached nearly 50% never dropped under 30%; whereby the desertion rates by the border troops even reached heights of 60-80 %. For example, in 1988, battalions from the third, fourth, seventh, and eight border forces joined the insurgents with their equipment.⁷

One of the key components of Afghan politics (factionalism) also affected the security forces. The army was an area of competition between the factions. Showing disrespect to the religious issues and tribal conflicts may have been a factor as well. Some analysts argue that personnel from the Pashtun tribes, closely involved in the insurgency, were more likely to desert.⁸ The loyalty of the rank-and-file remained towards their villages. They showed little interest to fight hard for the government. All this prevented the spreading of loyalty throughout the army and good relationship between officers and the troops. Thus, to maintain discipline within their units, the officers had to rely on corporal punishment. They had to rely on this method especially in the case of troops belonging to ethnic minorities.⁹

The poor living conditions in the barracks were another problem of the Soviet era Afghan army. Between May 1978 and May 1979, the Soviets helped build 27 military bases in Afghanistan, including cafeterias, mosques, club buildings, and educational facilities for military personnel. However, some observations indicate that those efforts were insufficient. The living conditions of the soldiers were desperate, while the officer corps did not struggle to develop their living conditions, since their main priority was to ensure their positions under all circumstances. Thus, the barracks were sub-standard, ill lit,

Tactics in the Soviet-Afghan War, Marine Corps Combat Development Command, Quantico 1998, p. 315.

⁷ Olga Olikier, *ibid*, p. 61-64.

⁸ Olga Olikier, *ibid*, p. 63.

⁹ Antonio Giustozzi, *ibid*, pp. 45-46.

uncomfortable, whereby the soldiers often had to sleep outdoors or on the floor, with bedding often brought from their homes. The main reason for this was that the brigades were commanded by majors, with colonels officially reporting to them, but they continued to be paid according to rank and not according to assignment. This application helped senior officers to be on the safe side, i.e., should the revolution fail, they hoped to maintain their job, since officially they held a lower-level job. If the revolution succeeded, they could always claim having played a key role in it.¹⁰

From 1981, the PDPA (the ruling party) had made some decisions about its stance on religion. At that time, there were 47 trained mullahs in the army. Additional 210 unofficial mullahs were hired and soldiers with other duties were tasked with carrying out religious work based on their prior relevant training. The mullahs were responsible for providing spiritual leadership to soldiers, leading services, providing religious explanations of government policies and goals, and preventing alcohol use. However, the incorporation of religion in the Afghan Army was not successful. One main reason being that the officer corps generally showed disdain for religious observance. As a result of this, religious facilities were in poor conditions, needing desperate repairs. Apart from this, these facilities were used for other mundane uses such as weapons stores. All of this discouraged the mullahs to support the army in the training and development of the force. Thus, the service life of the army did not reflect the aims of the religious program.¹¹

Last and maybe the most important issue about the Soviet-era Afghan Army is their sustainability. The state was capable of defeating resistance fighters, but had become increasingly dependent upon Soviet aid for supplying its security forces. During the 1980s Afghanistan gas exports had declined, finally collapsing in 1989 and

¹⁰ Olga Olikier, *ibid.*, pp. 8–16.

¹¹ Olga Olikier, *ibid.*, p. 67.

recurrent warfare left little behind in the way of economic production. With the stalemate continuing, Gorbachev proceeded to negotiate first a withdrawal of Soviet forces, which was completed in February 1989, and then an ineffective bilateral cutoff of military aid to all combatants. Most people thought those actions would soon bring an end to the war. In contrast to all expectations of Soviet advisors, the Afghan armed forces were strong enough to keep the PDPA in power for 3 years after the Soviet departure, until Soviet support was fully cut off after the collapse of the USSR itself. When their income was cut off, officials returned to old factional, ethnic and tribal lines. The Army, destabilized by a lack of supplies and mass desertions, suffered a string of defeats. In early 1992, the powerful Uzbek leader, Abdul Rashid Dostum, changed sides and joined an anti-government alliance with the mujahedeen warlord and finally the government collapsed.¹²

Soviets efforts to build a conscripted force resulted in complete failure after a decade. A corrupted leadership, ethnic and religious factionalism and poor living conditions were the main factors, which destroyed the Afghan central army. The officer corps driven by personal gains changed sides as soon as their income were cut. As seen in the below paragraphs, this self-interest still dominates the country's common benefit.

The Iraqi Army Attrition Problem

The second comparison, which helps us to understand the attrition problem, is between the post 2003 Iraqi and Afghan Armies. The decision to reestablish the Iraqi Army for national self-defense was made by the coalition authority on 7 August 2003. According to this decision a private company, Vinnell Corporation, was contracted to build the New Iraqi Army. In April 2004, one of the new battalions,

¹² Steve Hess, "Coming to Terms with Neopatrimonialism: Soviet and American Nation-Building Projects in Afghanistan", *Central Asian Survey*, Vol. 29, No: 2, June 2010, p. 180; Joseph J. Collins, *Understanding War in Afghanistan*, NDU, Washington, 2011, p. 32; Olga Olikier, *ibid*, p. 79.

which were trained by Vinnell, refused to fight insurgents in Fallujah; the US military then took over the training program. By August 2005, the new army totaled 86 battalions and mostly conducted counter-insurgency (COIN) operations. At this time, the total trained and equipped force was about 75,000 and organized into nine infantry divisions and one mechanized division. Between 2005 and 2010, the army increased in size to 196 combat battalions. As of June 30, 2011, the Iraqi army had a nominal strength of almost 200,000 soldiers¹³ and this number is still same for the year 2013.¹⁴

At first glance, the above numbers indicate a stable development process for the new Iraqi Army. However, there were some problems, which undermined US and coalition efforts. By the end of 2006, coalition partners met their force generation targets, while continuing their efforts to expand the size and capability of the Iraqi Security Forces. As of February 2007, approximately 329,700 (nearly 140,000 army) forces had been trained; this number was about one-half to two-thirds of the total due to scheduled leave, absent without leave (AWOL), and attrition.¹⁵ Lt Gen Martin Dempsey estimated that the Iraqi Army lost 1,000 men per month due to attrition and desertion. According to a UNAMI report, “absenteeism is widespread and there are reports that in Kirkuk alone, 13,000 Army soldiers are not reporting to duty at any given time, and many fail to return to duty.”¹⁶ According to another study, desertion rates reached 40 percent in areas that were difficult and dangerous, indicating a low sense of duty. The main reason behind this high rate is the very short basic training program, which consists of only 3 to 5 weeks of training.¹⁷

174

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

¹³ www.globalsecurity.org/military/world/iraq/nia.htm (Access date:14 July 2013).

¹⁴ *The Military Balance 2013*, Chapter Seven: Middle East and North Africa, 113:1, p. 381.

¹⁵ *Measuring Stability and Security in Iraq*, Report to Congress, March 2007, p. 25.

¹⁶ Anthony H. Cordesman and Emma R.Davies, *Iraq's Insurgency and the Road to Civil Conflict Vol. 1*, Praeger Security International, Westport, 2008, pp. 447–448.

¹⁷ Florence Gaub, *Rebuilding Armed Forces: Learning from Iraq and Lebanon*, SSI ERAP Monograph, Pennsylvania, May 2011, p. 26.

The under-manning caused by attrition was a problem in combat. During the initial training attrition rate was about the 15%. During the deployment, AWOL rates were about 1 percent to 4 percent for most army divisions, although deployment to combat increased these rates to 5 percent to 8 percent. However, many reports from Iraq suggest higher figures. Former coalition personnel stated that these rates depended on whether units deployed in their home areas and whether they were tasked to operate against insurgents of their ethnic or religious background. The US DoD put desertion rates at 50 percent or higher in late 2006 for units deployed outside of their normal areas of operation.¹⁸

The new Iraqi Army, previously containing a rather large share of Sunni Arabs in its officer corps and Shi'a Arabs in the rank-and-file, has grown too fast after 2003, therefore being forced to integrate 70 percent of the old regime officers, thus continuing to contain a large share of Sunni Arabs in its senior officer ranks. Meanwhile, the junior ranks are representing the share of each group in the population, which is approximately, 60 percent Shi'a Arab, 30 percent Sunni Arab, and 18 percent Kurds.¹⁹

The new Iraqi Army is facing massive problems such as weakness in management, logistics and strategic planning, which are hindering it to fulfill its new responsibilities. The senior officers' unwillingness to delegate responsibility down the chain of command is stifling innovation and independent decision-making at lower levels of command. Specially, after the withdrawal of the US troops and NATO trainers from Iraq, external training assistance and mentoring has been reduced to a minimum.²⁰ Poor leadership, ethnic and tribal issues, operational tempo, insurgent threat, and distance from home were the main causes of attrition in the Iraqi Army. While the statistical data for

¹⁸ Anthony H. Cordesman and Adam Mausner, *Iraqi Force Development: Conditions for Success, Consequences of Failure*, CSIS, Washington, 2007, p. 93.

¹⁹ Florence Gaub, *ibid*, p. 6–7.

²⁰ *The Military Balance 2013*, p. 381.

the Iraqi Army is not as comprehensive as that for the Afghan Army, we understand from the reports and from the soldiers who worked in Iraq that nearly the same rate of attrition existed in the Iraqi Army. In addition, some units in Iraq experienced 50% or higher desertion rate during the first three or four years of their establishment.

ANA Attrition Problem

As with the Iraqis and the Soviet-era Afghan Forces, attrition²¹ is a significant challenge for the ANA. While the attrition rate is lower than the past years, it continues to exceed the goal for the ANA and it is a fundamental problem, which challenges the ANA's ability to retain qualified personnel while impeding GIRoA's ability to maintain security. Over the past 10 years, the USA has funded the manning, training, equipping, operations and sustainment of the ANSF at a cost of nearly \$54 billion.²² However, despite the efforts, since 2009, attrition rates have remained relatively constant at rates higher than desired by the coalition. ANA attrition comprises losses due to separation, retirements, dropped from rolls (DFR), killed in action (KIA), death other than KIA, exempted (medical discharge), and captured. However, DFR is the largest component of attrition and accounts for over 80% of attrition.²³

176

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

²¹ For the ANA, Attrition is a term, which is used to describe the total losses of the army. Total Attrition = Total DFR + KIA + Death + Exempted + Captured + Separations + Retirements. According to MoD policy, a soldier is DFR when he or she has been AWOL for a specified length of time. A soldier is listed as AWOL after 24 hours of not reporting for an assigned duty; soldiers, officers, and NCOs are DFR after 20 continuous days or after 30 days if it follows a period of authorized absence. Retention is defined as the re-contracting of those soldiers who are eligible for separation from the force and also includes re-accessions (former members of the ANA who have re-enlisted following a period of separation). *Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan*, December 2012 Report to Congress, s. 57.

²² Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction(SIGAR), *Quarterly Report to the United States Congress*, July 30 2013, p. 202.

²³ *Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan*, Report to Congress, December 2012, p.57.

ANA is considered by many observers as far more competent and effective than other state institutions and is believed to play a crucial role in bringing the peace.²⁴ However, even with the progress towards total end strength, challenges remain. The first and maybe the most important challenge is the ongoing attrition problem. While the recruiting level of ANA is very high, the attrition rate is very high also. According to ISAF reports, ANA monthly attrition level is about 2.6 %. This means that ANA loses 31% of its personnel each year. The goal is to keep attrition below 16.8% annually. The 2012 attrition level is also very high and averaged 2.4% monthly, well above the 1.4% goal.²⁵

The Initial Phase

At a conference held in 2001, an agreement signed by Afghan officials, the United States and Afghanistan's neighboring countries recognized the need for an Afghan army. One year later, in December 2002, the initial target and framework for the new army were agreed upon that the army was to consist of 70,000 soldiers.²⁶ Recruitment and training of the ANA started in May 2002 at the Kabul Military Training Center (KMTC). Desertion rates were initially high; Afghanistan's 1st Battalion had a desertion rate of approximately 50 percent. However, the rate eventually dropped to 10 percent per month by the summer of 2003, between 2 percent and 3 percent per month by 2004, and 1.25 percent per month by 2006. The attrition of the initial phase was caused by a number of factors, such as low pay rates and

²⁴ Kimberly Marten, "The Danger of Tribal militias in Afghanistan: Learning from the British Empire", *Journal of International Affairs*, Fall/Winter 2009, Vol. 63, No: 1, p. 170; Gen. Stanley A. McChrystal, "*Commander's Initial Assessment*", Commander NATO International Security Assistance Force (ISAF), Afghanistan, U.S. Forces, Afghanistan (Reference Secretary of Defence Memorandum, 26 June 2009, Annex G-1; Steve Bowman and Catherine Dale, *ibid*, p. 39.

²⁵ *ISAF Factsheet on Current ANSF Status*, 2012-10-CA-07, www.isaf.nato.int/article/isaf-releases/isaf-factsheet-on-current-ansf-status.html. (Access date: 21 August 2013).

²⁶ Obaid Younossi et.al., *The Long March: Building an Afghan National Army*, RAND, Santa Monica, 2009, p. 12-14.

apparent misunderstandings between ANA recruits and the U.S. military. For example, some Afghan soldiers believed they would be taken to the United States for training.²⁷

As of July 2006, total end strength of ANA reached 29,366. That number was 39,081 in July 2007, and 65,547 in July 2008. As a result of the never-ending discussions about the end strength, both US and Afghan officials and also some outside experts agreed that the 134,000 total was not sufficient to meet the security challenges Afghanistan faces.²⁸ The ANA increased from 97,000 in November 2009 to 138,200 in September 2010. The Joint Coordination Monitoring Board (JCMB) (the formal decision-making body co-led by Afghan government and UNAMA) endorsed increasing the growth target for the ANA to 134,000 by October 2010 and 171,600 by October 2011.²⁹ The current approved end-strength for the ANA is 187,000 for the Army by December 2012 and 8,000 for the Afghan Air Force (AAF) by December 2014.³⁰ As of 1 April 2012, the ANA and the AAF currently employ more than 194,000 across all ranks, nearly meeting their objective of 195,000 all ranks by October 2012.³¹

Attrition is an ongoing problem from the first day of recruitment. With the first fighting deployments of the ANA in the summer of 2003, the AWOL rate peaked at nearly 10% per month, despite relatively low casualty rates.³² According to Combined Security Transition Command-Afghanistan (CSTC-A), AWOL rates averaged 12 percent from October 2006 to January 2007. The most

178

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

²⁷ Seth G. Jones, *Counterinsurgency in Afghanistan*, RAND, Santa Monica, 2008, p. 73.

²⁸ Steve Bowman, Catherine Dale, *War in Afghanistan: Strategy, Military Operations, and Issues for Congress*, CRS Report for Congress, December 3, 2009, p. 37.

²⁹ *Afghan National Security Forces (ANSF)*, Media Backgrounder, NATO, 26 October 2010.

³⁰ *Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan*, Report to Congress, December 2012, p. 56.

³¹ *NATO Training Mission-Afghanistan*, <http://www.forces.gc.ca/en/operations-supporting-docs/ntm-a.page>.

³² Antonio Giustozzi, *ibid*, p. 54.

recent figure is 7.8 percent, suggesting some progress. Between January-November 2007, total percentage of AWOL is 13.2%. At the same time period, ANA total strength reached from 32,285 to 43,088 and total AWOL was 45,588.³³ That means this army was built twice in nearly one year, at least in terms of budget and training.

The May 2010 attrition rate is around 25 percent. On 6 January, according to spokesman of MOD Major General Zahir Azimi, the annual attrition rate was around 10 per cent. In November 2010 in Kabul, however, a senior U.S. diplomat placed the figure at 19 percent. In March 2010, Lt. General William B. Caldwell, IV, commander of National Training Mission-Afghanistan (NTM-A)/CSTC-A, estimated an 18 percent attrition rate.³⁴ Recent numbers also do not look promising. The 2011 monthly attrition level is about 2.6 %, meaning the ANA loses 31% of its personnel each year. The goal is to keep attrition below 16.8% annually (1.4% monthly). The 2012 attrition level is also very high and averaged 2.4% monthly.³⁵ At this point, a clear approach is needed. ANA has six corps, one capital division, Special Forces unit and headquarters. According to MOD officials, if only the combat troops are taken into account then the attrition rate is nearly 4% monthly rate, well above the 1.4% goal.³⁶

Recent studies indicated that the main contributing factors of attrition in the ANA were poor leadership and accountability, poor living conditions in the barracks, separation from family, denial of leave or poor leave management, low literacy rates of units, high rate of drug use, high operational tempo, and ineffective deterrence against AWOL. Low-level salaries, irregular pay and distribution of benefits were frequently cited as some of the key factors behind desertions and absenteeism. ANA officers, soldiers and international advisers also

³³ Obaid Younossi et al., *ibid*, p. 16–19.

³⁴ *A Force in Fragments: Reconstituting The Afghan National Army*, Asia Report No: 190, 12 May 2010, p. 2.

³⁵ ISAF Factsheet on Current ANSF Status, 2012-10-07.

³⁶ Interview with MOD officials, Kabul, Afghanistan, 16 October 2013.

cited poor and uneven leave management as a major source of dissatisfaction.³⁷

Poor Leadership

The current poor leadership in ANA is still reflecting similar characteristics of the Soviet-era Afghan Army and that of the Taliban, which is affecting both the insurgency and the ANA even today.³⁸ Thus, as previously, most of the officers remain loyal to their tribe, sects or to a regional warlord, having a commitment to defend their interest if they judge that their factions are threatened. Likewise, economic concerns, level of Taliban threat to the families or their units and ethnicity is the main source of motivation behind the officers loyalty to the Afghan Army. Some officers even change sides according to which side, the government or the insurgents, is the most capable to promote their interests. On the other hand, some are even motivated mainly by the opportunity for personal enrichment.

The problem with low troop morale is evidenced by the rapid spread of corruption among the ranks of the ANA. US troops involved in ANA training reported officer posts could be bought for US\$ 5,000 in the MoD and that “VIP” pressure meant one third of appointed officers were estimated to be cronies and relatives of generals and politicians. High-ranking ANA officers are also deeply involved in corruption. For example, ANA general officers have been accused of using military helicopters for commercial purposes while field officers, NCOs and soldiers have been known to sell their military equipment in the black market, resulting in shortages on the frontline. Rumors also abound about the involvement of some ANA units in the narcotics trade.³⁹ Many of these problems are due to the fact that the ANA has grown too fast, which causes the absence of qualified leaders and is

180

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

³⁷ *A Force in Fragments: Reconstituting The Afghan National Army*, Asia Report No: 190, 12 May 2010, p. 19.

³⁸ *ibid.*, p. 5.

³⁹ *Ibid.*, p. 12; Antonio Giustozzi, *ibid.*, pp. 54-5.

characterized by continued poor leadership attrition at the unit level. Leadership usually does not care about the soldiers' problems as seen by the constant rejection of soldiers' requests to go on leave even due to severe family problems.

Government Policies

The inconsistent policies of attrition at the senior level of government impede the ability to decrease attrition. For example in September 2010, Afghan Minister of Defense Abdul Rahim Wardak published an AWOL mitigation plan and declared that AWOL was "a shameful and traitorous action." He ordered increased efforts to find and recall AWOL soldiers. Moreover, the Minister also created commissions that met with Corps and intermediate-level commanders to address AWOL and attrition. The commissions examined units with high AWOL rates and assessed leadership effectiveness in those units. In February 2011, the commissions recommended the removal of ten ineffective unit commanders. All ten were removed from command and placed in staff billets or lower positions of authority.⁴⁰ However, a year later, President Karzai issued a decree in April 2011 that relieved all soldiers who were AWOL or pending disciplinary action for AWOL of any punishment if they reported back to duty no later than March 2012. This extension had the potential to impede the ANA's ability to decrease attrition.⁴¹ As a result, attrition rate is still well above the 1.4% monthly target.

Ethnic Factionalism

Developing ethnically mixed units is one of the main goals of Coalition forces. In the immediate post-Taliban years, ethnic Tajiks and Uzbeks (strongly represented in the Northern Alliance)

⁴⁰ *Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan and US Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Forces*, April 2011, p.23.

⁴¹ Anthony H. Cordesman, *Afghan National Security Forces And Security Lead Transition: The Assessment Process, Metrics, And Efforts To Build Capacity* Statement before the House Armed Services Subcommittee on Oversight and Investigations, Center for Strategic and International Studies (CSIS), July 24, 2012, p. 12.

predominated in Afghanistan's new army, at the expense of ethnic Pashtuns. However, as of the end of 2008, the ANA ethnic balance substantially corresponded to that of the population of Afghanistan.⁴² Nevertheless, the overrepresentation of the Tajiks in the officer and NCO ranks and the drastic underrepresentation of Hazaras, Uzbeks and other minorities, instigate factionalism and deepen patronage networks. Many soldiers are the sole wage earners in their families and as a last option go AWOL when faced with problems at home that require more time off than what is allotted.⁴³

Table 1: ANA Ethnic Breakdown. (Percentage) ⁴⁴

ANA	Pashtun	Tajik	Hazara	Uzbek	Others
Officer	42.4	39.1	7.9	4.5	6.1
NCO	51.8	38.2	9.6	3.2	1.5
Soldier	43.0	29.2	11.0	8.5	8.2
Total Force	45.7	33.3	10.2	6.3	5.8
Population Ethnic Balance	42	27	9	9	13

On the other side of the ethnic factionalism, the main problem is the low recruiting level of southern Pashtuns. This fracture is exploited by Taliban with effective narrative generated by word of mouth, mosque sermons and radio broadcasts. While ANA has faced difficulties to convince people to join the army from the southern Pashtuns, Taliban uses the Pashtun populated areas to recruit new members.⁴⁵

⁴² Bowman, Dale, *ibid.*, p. 39.

⁴³ *A Force in Fragments: Reconstituting the Afghan National Army*, p. 19.

⁴⁴ *Afghan Ethnic Groups: A Brief Investigation*, Civil-Military Fusion Centre, August 2011, p. 1; Ian S. Livingston and Michael O'Hanlon, *Afghanistan Index*, Brookings Institution, 27 August 2013, p. 7.

⁴⁵ *Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan*, Report to Congress, December 2012, p. 18 and 57.

Casualty Rate vs. Attrition

One of the main attrition factors is the casualty rate. However, this factor is the least emphasized one amongst the other contributing factors. At this point, it is important to clarify the relation between casualty and attrition. Normally, casualties consist of a very small percentage of the attrition. However, the intangible factors indicate that there is a strong correlation between the attrition and casualty rates. Starting in 2005, the casualty rate has steadily been increasing. In terms of killed and wounded in action, the loss rate for the two corps deployed on the frontline (Corps 203 and 205, RC-E and RC-S) was around 15 percent yearly. Some units in Paktika lost more than half of their men, while Corps 205 in Kandahar lost between 1,200 and 1,500 men in September 2004-June 2005 out of the 2,400 personnel and desertions continued through the end of the year.⁴⁶

Interestingly, many Coalition members do not believe the high casualty rates have a significant impact on attrition. However, close scrutiny makes clear that there is a strong correlation between the casualty rate and attrition. From April 2012 through September 2012, RC-E accounted for 41 percent of all nationwide enemy-initiated attacks (EIAs) and RC-SW accounted for 30 percent. At the same time period, RC-S accounted for 21 percent of all nationwide EIAs.⁴⁷ As expected, the units which have highest attrition rates were located in these areas. For example, 203 and 205 Corps are located in the RC-E and RC-S, which have the 61 % of total EIAs. On the other hand, the Kabul based 111th Division has the lowest attrition rate and correspondingly lowest EIAs (EIAs in RC-C represented a negligible percentage of all EIAs). However, most of the coalition members do not perceive casualties and EIAs as a factor of attrition. Except a couple of studies, even the experts do not emphasize this issue as a

⁴⁶ Antonio Giustozzi, *ibid.*, p.54

⁴⁷ *Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan*, Report to Congress, December 2012, pp. 21–25.

factor of attrition. MOD or ANA officials also never mentioned the EIAs or high casualty rates as a driving factor. This denial by the Afghans is understandable. Afghan history is full of stories of heroes and heroic warriors who are revered by the war weary population.⁴⁸ Within this context, no one should expect an Afghan soldier to declare he went AWOL because he is afraid of fierce enemy attacks or fallen comrades. With the ongoing transition period, ANA takes over the security responsibility and this process will be completed at the end of the 2014. It is already declared by the ISAF Commander General Joseph Dunford that Afghan casualty rates is a point of concern, with more than 100 dead a week. Dunford believes that those casualties are not sustainable.⁴⁹ After 2014, with a reduced footprint of ISAF, the intangible factors of casualties might impact the soldiers much more than the current situation.

Past research in this field noted how the uncompetitive wage of ANA personnel had a negative impact on attrition. As a result, in 2009, a soldier's average base salary on a three-year contract increased to \$165 a month, with an additional bonus of \$2.50 per day for soldiers located in the fourteen high threat provinces. According to World Bank statistics, the average national income per person for one year is about the \$570 and the unemployment rate of Afghanistan was 35% in 2012. Other research indicate that 74% of the population has a monthly income of less than \$170 (10000 Afghanis).⁵⁰ Currently, a newly enlisted soldier assigned to high threat areas earns nearly \$240, significantly higher than regular Afghan people do. If a man joins the army for money instead of saving his country, he most probably, prefers the least dangerous units or places and after making enough

⁴⁸ See David B. Edwards, *Heroes of the Age: Moral Fault Lines on the Afghan Frontier*, University of California Press, Berkeley, 1996.

⁴⁹ Emma Graham-Harrison, Afghan forces suffering too many casualties, says top NATO commander, www.theguardian.com/world/2013/sep/02/afghan-forces.

⁵⁰ *Afghanistan in 2012: A Survey of the Afghan People*, The Asia Foundation, 2012, Kabul, p. 182.

money will leave the army in the face of high profile attacks. It is reasonable to conclude that if a soldier does not re-contract despite the high level of salary, a focus should be on the living conditions, well-being, welfare and treatment on ANA soldiers -Soviet-era experiences indicate the same problems.

Cultural Hindrances

Afghan culture requires an Afghan man to be close to his family in order to be able to protect it. Family vulnerability is a big challenge for an Afghan and this tradition is still alive today. In rural areas, the most respected families are those who have more sons, because it is believed that big families are better able to protect themselves.⁵¹ This cultural sensitivity explains the difference between Afghan National Police (ANP) and ANA attrition. ANP members usually work their own areas and can go home every day. On the other hand, ANA soldiers are assigned far from their own town.⁵² The distance from home causes another problem: many soldiers have difficulty in sending money to family members in the absence of a proper and sufficient banking system. This problem is also related to the corruption amongst the ANA. As seen in the Soviet-era, soldiers today are not receiving the correct pay nor is their pay being deposited on time. Electronic transfer of funds has begun, in order to ensure that the salaries go to the soldiers.⁵³ However, it is a challenge in a country where nearly two third of Afghans do not have electricity and the banking infrastructure is inadequate.⁵⁴

⁵¹ Interview with Afghan cultural advisors, 29 Sep 2013, Kabul, Afghanistan.

⁵² Antonio Giustozzi, *ibid*, pp.52–3.

⁵³ A study, which was conducted in 2007, indicated that there is a common practice amongst the soldiers to pay a percentage of their salaries to his commander. Christiaan Davids and Joseph Soeters, “Payday in the Afghan National Army: From Western Administrative Liabilities to Local Realities”, Giuseppe Caforio (ed.), *Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos*, Emerald, Bingley, 2009, pp. 285–303.

⁵⁴ Younossi et al., *ibid.*, p. 18.

Religion and the Army

US led coalition forces are trying to respect religious and cultural sensitivities. Lessons learned from the Soviet era provide some tools and consequently senior level CF military and civilian leaders are supported by the religious and cultural advisors. Currently, the ANA have religious instructors in their units; their focus is on pastoral care and local religious education. However, the problem is not related to respecting religion and cannot be solved by hiring mullahs for the units. As a result of foreign interventions and civil wars, Afghans are divided into sectarian, ethnic or political factions. This factionalism caused a fracture between the ANA and the people. The Taliban strongly distort and exploit the religious beliefs of the Afghan people and represent themselves as protectors of Afghanistan's Islamic character.⁵⁵ They call the soldiers or civilian government officials "puppet" or "slave regime".⁵⁶ However, ANA has not a common understanding or strong narrative, which competes the Taliban messaging. In the absence of a common understanding between the army and the people, Taliban narrative corrodes the religious and societal base of the Army.

At this point, curbing attrition requires establishing a connection that enables the Afghan people to link the sacred righteousness and importance of military service, enshrined in the Islam, through the strength of the Nation, to the actual honor and religious duty of serving in the ANA. The establishment of a 'Golden Thread'⁵⁷ from religious

186

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

⁵⁵ *Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan*, Report to Congress, December 2012, p. 18.

⁵⁶ <http://shahamat-english.com/>, Taliban website, Islamic Emirate of Afghanistan (Access date: 30 Sep 2013).

⁵⁷ Examples of "golden thread": In Turkey, the other name for the Army is "the house of Prophet" and a Turkish soldier is called "Mehmetcik" which derives from the name of Prophet Mohamad and means "little Mohammad". Mehmet is the Turkish version of Mohamad and its suffix "cik" is usually using for children, meaning prettiness and also implying the need to protect them. Consequently, "Mehmetcik" is protected by the nation and the nation is protected by Mehmetcik. In Turkey, this common

provenance to actual duty is an important foundation that would do much to bind the ANA to the Afghan people and the Nation and crucially, underpin efforts to combat attrition. A simple, pan-ANA religious framework that binds the Army, service within it regardless of sect/tribal loyalty, and the nation is required. However, after a decade, neither the CF nor the ANA are applying this kind of approach to the problem.

Living Conditions in the Barracks

Another reason for the high attrition and AWOL rate is the poor barracks living conditions. The ANA is growing too fast, resulting in strained ANA facilities, and prompting increased infrastructure spending. The United States struggled to provide ANA soldiers adequate housing, but infrastructure projections were not promising. As of January 2008, out of 144 planned ANA facilities, 24 were complete and 34 were in progress, with specific shortages in garrison and logistics facilities. Final plans for facilities include 14 brigade garrisons, nine training facilities, six air corps installations, and countrywide logistics infrastructure. In January 2008, there was an estimated shortage of 10,000 permanent billets, offset by the ability to house soldiers in Forward Operating Bases (FOBs).⁵⁸ As of May 31, 2013, 227 infrastructure projects have been completed, with another 124 projects ongoing and eight planned. The largest ongoing ANA infrastructure projects were a brigade garrison for the 201st Corps in Kunar, phase one of the MOD's headquarters in Kabul, and a brigade garrison for the 205th Corps in Kandahar.⁵⁹

understanding and 'golden thread' provides a compelling tool for the whole nation in establishing, supporting and maintaining a strong and united army. Ethnicity or sectarian issues do not have an important effect on these common beliefs because the Prophet's position is above all the sects. Another example related to common understanding between the people and army is British Army "military covenant". For detailed info, see <https://www.gov.uk/the-armed-forces-covenant>.

⁵⁸ Obaid Younossi et al., *ibid*, pp. 19–25.

⁵⁹ SIGAR Report, pp. 102–103.

This data indicates that ANA infrastructure is developed over time. However, recent anecdotal evidence indicates a different picture. In speaking with Afghan soldiers and officers, the author found that sometimes soldiers cannot even find potable water in the barracks. Sewage Waste systems are completely broken down, or there are not enough bathroom or other washing facilities. Living conditions become unbearable especially during the winter months. There have been problems with the deliveries of basic materials such as clothing. Some units do not have enough tents for their soldiers. Sub-standard boots and uniforms, dismissing of leave requests due to their “lack of connections”, junior soldiers’ being denied medical treatment and poor treatment of combat-wounded soldiers were amongst the anecdotal evidence from Afghan senior leaders. Drug addiction is also a major hindrance towards establishing capable units. Some analysts estimate that drug addiction rate among soldiers could be as high as 80 to 85 percent overall.⁶⁰ In training centers, there are also problems with discipline, as seen by soldiers who try to use the influence of relatives for avoiding the normal training and education processes.

Coalition Assessments of ANA

On the other side of the attrition problem, there is a gap of realistic assessment methodology. Dr. Anthony Cordesman notes that the US has had problems in honestly and realistically assessing the Afghan forces that it has trained. US assessment systems have been consistently inaccurate in measuring loyalty, unit cohesion, corruption, COIN capabilities, and the military’s ability to sustain itself without US help.⁶¹ US led coalition forces have experienced the same problems in terms of the 1.4% monthly attrition goal. No one knows whether the identified 1.4% monthly and 16.8% yearly attrition goal by ISAF is feasible to ANA. Attrition rates of other armies may provide us some

⁶⁰ *A Force in Fragments: Reconstituting The Afghan National Army*, International Crisis Group Asia Report No: 190, 12 May 2010, p. 18.

⁶¹ Anthony Cordesman, “Afghan National Security Forces and Security Lead Transition: The Assessment Process, Metrics, and Efforts to Build Capacity”, pp. 3–4.

clues. The Iraqi Armed Forces have experienced nearly 40-50% desertion rates in 2006. Both countries have nearly the same problems in political and military spheres. In war torn countries such as Iraq and Afghanistan, these attritions rates might be normal; but what are the developed countries' attrition rates? For example, the New Zealand Army's attrition rate decreased from about 19% to about 15% between 2004 and 2008 because of the pay increases of 10-12 %.⁶² The other surprising rate is related to the US Army Guard units. The attrition overall was 19.77% per year in mobilized units.⁶³ Between 1995 and 2000, the attrition rate for Army captains nearly doubled, from 6.4 percent to an unsustainable 13 percent.⁶⁴ These figures are surprising because the ANA attrition figure is ~30%. Therefore, given an improvement in ANA Attrition to a level of a peacetime developed nation, it is reasonable to expect an improvement of only ~10-15%. Identifying the monthly attrition goal as 1.4% is an evidence of ISAF's inadequate assessment methodology.

Conclusion

The Coalition's second attempt to create a new army after the Cold War still struggles with the inherent problems. As seen from the above comparisons, poor leadership, ethnic and religious factionalism, poor living conditions, distance from home and threat level are the main factors for the three cases. It can be said that the attrition problem is an endemic and historical feature of nascent armies formed by foreign powers in this region; Iraq and Afghanistan have experienced very similar problems while building their armies.

The ANA current attrition rate of 30% per year means that a new army has to be built every three years, resulting in a

⁶² *New Zealand Defence Force: Progress with the Defence Sustainability Initiative*, Office of the Auditor-General, p. 19.

⁶³ George F. Minde, *Conserving the Force: Adapting GUARD Mobilization Policies for Homeland Defense to Enhance Retention*, School of Advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2003, p. 10.

⁶⁴ James Kitfield, "The Risks of Military Drawdowns", *National Journal*, 7/28/2012.

disproportionately heavy training and recruiting burden. And also the high turnover tempo hinders the professionalism and experienced soldiers cannot be kept in the army cadres. In the absence of a capable professional army, creating a stable and secure country does not seem possible. As of June 2013, the ANA has begun to conduct operations independently. The transition process will not be completed until December 2014. In their first fighting season leading combat operations, Afghan National Army forces have had high numbers of casualties. This army still needs to improve the capabilities. However, the challenging timeline to hand over the security responsibility to the Afghans may increase the attrition rate and degrade the fighting capabilities of ANA –a worst-case scenario which may result in the collapse of the army.

Özet

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD liderliğindeki koalisyon güçleri tarafından ikinci kez bir ülkede çatışma sonrası merkezi ve etkin bir ordu kurulma denemesi gerçekleştirilmektedir. İlk deneme 2003'te Irak'ta başlamış ve 2011 yılı sonu itibariyle güvenlik tamamen Irak Ordusuna devredilmiştir. İkinci deneme hemen hemen aynı dönemde Afganistan'da başlamış ve halen devam etmektedir. Ancak, geçmişten beri süregelen etnik, dini ve aşiret temelli bölünme orduya da yansımıştır. Bunun yanında lider kadroların büyük oranda geçmiş dönemden alınması Sovyet dönemi Afgan Ordusu'ndaki yanlış uygulamaların yeni dönemde de sürdürülmesine neden olmaktadır. Ordunun yasa ve kurallar yerine bireysel uygulamalarla yönetilmesi, askerlere karşı uygunsuz muamele, maaşların zamanında dağıtılmaması, kışlalardaki kötü koşullar, Taliban tehdidi ve artan zayıf firar olaylarının başlıca sebepleridir. Ordu ile toplum arasında dini ya da tarihsel dayanıklara sahip bir bağ kurulmaması da askerlerin dayanışma ve orduya sadakatini olumsuz etkilemektedir.

Koalisyon güçlerinin teknolojik, organizasyon yapısı ve maddi olanaklar anlamında büyük çaba gösterdiği inkâr edilemez. Ancak, ülkenin yıllardır devam eden savaşla tamamen bozulan toplumsal

yapısı, dini ve kültürel engeller, maddi çabaların yetersiz kalmasına neden olmaktadır.

2014 sonunda ülkedeki güvenlik sorumluluğu tamamen Afgan Ordusuna devredilecektir. Ancak mevcut kayıp oranları dikkate alındığında etkin ve sürdürülebilir bir ordu kurulduğu söylenemez. 2014 sonrasında Taliban’la etkin bir şekilde mücadele edecek bir ordunun yokluğu ülkenin yeniden 10 yıl öncesine dönmesine neden olabilir.

BIBLIOGRAPHY

Books

COLLINS Joseph J., *Understanding War in Afghanistan*, National Defense University Press, Washington, 2011.

CORDESMAN Anthony H. and DAVIES Emma R., *Iraq’s Insurgency and the Road to Civil Conflict Volume I*, Praeger Security International, Westport, Connecticut, London, 2008.

CORDESMAN Anthony H. and MAUSNER Adam, *Iraqi Force Development: Conditions for Success, Consequences of Failure*, CSIS, Washington, 2007.

DAVIDS Christiaan and SOETERS Joseph, “Payday in the Afghan National Army: From Western Administrative Liabilities to Local Realities”, Giuseppe Caforio (ed.), *Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos*, Emerald, Bingley, 2009.

EDWARDS David B., *Heroes of the Age: Moral Fault Lines on the Afghan Frontier*, University of California Press, Berkeley, 1996.

GAUB Florence, *Rebuilding Armed Forces: Learning From Iraq And Lebanon*, SSI ERAP Monograph, Pennsylvania, May 2011.

JONES Seth G., *Counterinsurgency in Afghanistan*, RAND Corporation, Santa Monica, 2008.

JALALI Ali Ahmad and GRAU Lester W., *The Other Side Of The Mountain: Mujahideen Tactics in the Soviet-Afghan War*, Marine Corps Combat Development Command, Quantico, 1998.

The Military Balance 2013, IISS,113:1, London, 2013.

OLIKER Olga, *Building Afghanistan's Security Forces in Wartime: The Soviet Experience*, RAND Corporation, Santa Monica, 2011.

YOUNOSSI Obaid et.al., *The Long March: Building an Afghan National Army*, RAND Corporation, Santa Monica, 2009.

Papers

A Force in Fragments: Reconstituting The Afghan National Army, International Crisis Group Asia Report No:190, 12 May 2010.

Afghanistan in 2012: A Survey of the Afghan People, The Asia Foundation, Kabul, 2012.

Afghan National Security Forces (ANSF), Media Backgrounder, NATO, 26 October 2010.

CORDESMAN Anthony H., *Afghan National Security Forces And Security Lead Transition: The Assessment Process, Metrics, And Efforts To Build Capacity*, Statement before the House Armed Services Subcommittee on Oversight and Investigations, Center for Strategic and International Studies (CSIS), July 24, 2012.

GIUSTOZZI, Antonio, "Auxiliary Force or National Army? Afghanistan's 'ANA' and the Counter-Insurgency Effort, 2002-2006", *Small Wars & Insurgencies*, 18:1, 45-67, 2007.

HESS Steve, "Coming to Terms with Neopatrimonialism: Soviet and American Nation-Building Projects in Afghanistan", *Central Asian Survey*, Vol. 29, No: 2, June 2010.

JALALI, Ali A., "Rebuilding Afghanistan's National Army", *Parameters*, Autumn 2002.

LIVINGSTON Ian S. and O'HANLON Michael, *Afghanistan Index*, Brookings Institution, 27 August 2013.

KITFIELD James, "The Risks of Military Drawdowns", *National Journal*, 7/28/2012.

MARTEN Kimberly, "The Danger of Tribal militias in Afghanistan: Learning from the British Empire", *Journal of International Affairs*, Vol.63, No: 1, Fall/Winter 2009,.

MINDE George F., "Conserving the Force: Adapting GUARD Mobilization Policies for Homeland Defense to Enhance Retention", School of Advanced Military Studies, US Army Command and

General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2003.

O'HANLON Michael E. and LIVINGSTON Ian, "Iraq Index: Tracking Variables of Reconstruction & Security in Iraq", Brookings Institution, July 2012.

Reports

BOWMAN Steve and DALE Catherine, *War in Afghanistan: Strategy, Military Operations, and Issues for Congress*, CRS Report for Congress, December 3, 2009.

Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan and US Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Forces, Report to Congress, April 2011.

Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan, Report to Congress, December 2012.

Measuring Stability and Security in Iraq, Report to Congress, March 2007.

Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (SIGAR), *Quarterly Report to the United States Congress*, July 30 2013.

Internet

GRAHAM-HARRISON Emma, Afghan forces suffering too many casualties, says top Nato commander, www.theguardian.com/world/2013/sep/02/afghan-forces (Access date: 27 September 2013)

ISAF Factsheet on Current ANSF Status, 2012-10-CA-07, www.isaf.nato.int/article/isaf-releases/isaf-factsheet-on-current-ansf-status.html (Access date: 21 August 2013)

LAMER Wiebke and FOSTER Erin, Afghan Ethnic Groups: A Brief Investigation, NATO Allied Command Operation Civil-Military Fusion Centre, https://www.cimicweb.org/Documents/CFC%20AFG%20Social%20Well-being%20Archive/CFC_Afg_Monthly_Ethnic_Groups_Aug2011%20v1.pdf, Virginia, August 2011. (Access date: 27 September 2013)

MCCHRYSTAL Stanley A., *"Commander's Initial Assessment"*, Commander ISAF, Afghanistan, U.S. Forces, Afghanistan (Reference Secretary of Defence Memorandum, 26 June 2009, Annex G-1. http://osd.dtic.mil/pubs/foi/joint_staff/joint_Staff_joint_Operations/10-F-0025%20Initial%20United%20States%20Forces-Afghanistan%20

(USFOR-A)%20 Assessment%2008-30-2009.pdf.

Military Covenant, www.gov.uk/the-armed-forces-covenant. (Access date: 29 September 2013)

NATO Training Mission-Afghanistan, www.forces.gc.ca/en/operations-supporting-docs/ntm-a.page (Access date: 27 September 2013)

Iraqi Army, www.globalsecurity.org/military/world/iraq/nia.htm (Access date: 14 July 2013)

New Zealand Defence Force: Progress with the Defence Sustainability Initiative, Office of the Auditor-General, Wellington, September 2009. <http://www.oag.govt.nz/2009/nz-defence-force/docs/nz-defence-force.pdf> (Access date: 12 July 2013)

<http://shahamat-english.com/>, Taliban website, Islamic Emirate of Afghanistan (Access date: 30 Sep 2013)

[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2120\(2013\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2120(2013)) UN Security Council Resolution 2120 (2013), Adopted by the Security Council at its 7041st meeting, on 10 October 2013 (Access date: 19 October 2013)

194

Security
Strategies

Year: 10

Issue: 19

Kitap Tanıtları
Book Reviews

ASYA-PASİFİK BÖLGESİNİN ULUSLARARASI POLİTİKASI (THE INTERNATIONAL POLITICS OF THE ASIA-PACIFIC)

Michael YAHUDA

Londra: Routledge Yayıncılık, 2011, 366 sayfa, ISBN: 978-0-415-47479-5.

Eser, 1973 ile 1993 yılları arasında görev yaptığı London School of Economics and Political Science, Asya Araştırmaları Enstitüsünde hâlen Fahri Profesör unvanı ile çalışmalarını yürüten ve asıl uzmanlık alanı dış politika analizi, Asya-Pasifik bölgesi ve özellikle Çin olan Michael Yahuda tarafından hazırlanmıştır. Yahuda, yayınladığı dokuz kitap ve yaklaşık 200 makalenin yanı sıra, söz konusu eserini de güncel gelişmeler ışığında üçüncü defa gözden geçirerek bu alanda akademik çalışma yapmayı hedefleyen okuyuculara donanımlı bir kaynak sunmuştur.

Başta Amerika olmak üzere ulusal ve uluslararası aktörlerin Asya-Pasifik bölgesine yönelik artan ilgisi, günümüzde uluslararası politikayla ilgilenenlerin dikkatini çekmektedir. Çin'in yükselişi, Hindistan'ın yükselişini, Japonya'nın ise düşüşünü beraberinde getirmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak Kasım 2011'de ABD Başkanı Barack Obama, Avustralya parlamentosunda yaptığı konuşmasının bir bölümünde, Amerika Birleşik Devletleri'nin güvenlik önceliğinin Asya-Pasifik bölgesi olarak değiştiğini ifade etmiştir. Ancak Yahuda'nın söz konusu kitabını okuyanlar, Obama'nın bu ilgi odağı değişimi söyleminin aslında çok da gözle görülür bir eksen kaymasından ibaret olmadığını anlayacaktır.

Yazar, Asya-Pasifik bölgesine yönelik politikaları; küresel, bölgesel ve yerel eğilimler kapsamında inceleyen kitabının elimizdeki geliştirilmiş yayımını toplamda 11 bölümden oluşan iki kısımda hazırlamıştır. Kitabın 1945-1989 yılları arasını inceleyen birinci kısmında, Soğuk Savaş döneminin meydana getirdiği politik, ekonomik ve güvenlik ortamının Asya-Pasifik bölgesine yansımaları ele alınmıştır. Asya bölgesinin Soğuk Savaşa entegre olma aşaması olan Kore Savaşı (1950-1953) ve bölgedeki sonuçları detaylandırılmış

197

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı:19

ve Asya-Pasifik bölgesindeki dinamiklerin farklılığı ışığında oluşan savaş sonrası ortam çeşitli uluslararası ilişkiler teorileri kapsamında açıklanmaya çalışılmıştır. Dünyanın ABD ve Rusya arasında dengelendiği 1954-1989 yılları ise bölgede Çin ve Rusya müttefikliğinin düştüğü ve Asya-Pasifik bölgesi için daha karmaşık bir dönemin başladığı yıllar olarak aktarılmıştır. 1950'lerin sonlarında ve 60'lı yılların başında, Çin ve Rusya'daki komünist partilerin ters düşmesi ile Asya-Pasifik bölgesi ülkelerinin komünist partileri de Moskova veya Pekin arasında seçim yapmak durumunda kalmıştır.

Bu çatışma aynı zamanda bölgedeki küçük komünist güçlerin de bağımsızlık girişimlerini beraberinde getirmiştir (Kuzey Kore ve Kuzey Vietnam örneğinde verildiği üzere). Ancak genel itibarıyla bölge ülkeleri coğrafi ve etnik öğelerden dolayı Çin'den yana eğilim göstermiştir. Yazar, Asya-Pasifik bölgesindeki her gelişmeyi Amerikan dış politika ekseninde de değerlendirmeye almış ve döneme ait söylemleri ve politikaları neden ve sonuç kuramsalında detaylandırmıştır. 1971-1999 yılları ise dünyada ABD, Sovyetler Birliği ve Çin stratejik üçgeninde ele alınmıştır. Soğuk Savaş döneminde tüm mücadele Moskova ve Washington arasında vuku bulmuş; hatta Kissinger'in 1974 Pekin ziyareti bile Çin'i uluslararası arenada öne çıkarmaya yetmemiştir. Yahuda, Çin'in diğer iki aktör kadar güçlü olmasının önündeki engelleri ve bunların aşılma aşamalarını da Çin ve Asya-Pasifik başlığı altında okuyucularına daha detaylıca sunmuştur.

Kitabın birinci bölümüne ait ikinci kısmında ise Asya-Pasifik bölgesinin uluslararası politikalarını belirleyen süper güçlerin ilk bölümde verilen zaman kesiti içerisindeki bölgeye ilişkin tutum ve politikaları analiz edilmiştir. ABD, Sovyetler Birliği, Çin ve Japonya'nın ele alındığı bu bölümde, ülkelerin geçirdikleri iç politika süreçleri ve bölge içi değişen dinamikler kronolojik olarak okuyucuya aktarılmıştır. Ekonomik olarak Çin'e artan oranda bağlı olmaya başlayan bölge, stratejik olarak ABD taahhütlerinden destek almaktadır. Bu bağlamda eski ABD Başkanı Bush'un teröre yönelik açtığı savaş tepki toplasa dâhi, ABD'ye meydan okur bir hareket sergilenmemiştir. Bu bağlamda yazar günümüzde çok konuşulan

Güney Çin Denizi'ndeki diplomatik krizler ve askeri gerilimlerin de Çin ve ABD'yi olası bir savaşa sürüklemeyeceği kanaatini belirtmektedir. Yahuda'ya göre, Çin geleceğe yönelik iç politikasının uyandırdığı soru işaretlerine rağmen hâlâ ticaret, yatırımlar ve teknoloji transferleri için ABD'yle olan ılımlı diplomasisini aksatmamaya özen gösterecektir. Diğer yandan, Tokyo, 1970'lerin ortasından itibaren bölgesel işbirliğine önem vermeye başlamıştır. Japon firmalarının işçi odaklı üretim sürecini Güneydoğu Asya'ya kaydırmaya başlaması, bölge içindeki karmaşık üretim ağı ve gelişen ekonomik ilişkilerin de temellerini atmıştır.

Kitabın ikinci bölümü ise 1991 yılı ve sonrasındaki yeni güç ilişkilerini ele almaktadır. Avrupa'yla karşılaştırmalar yapılarak, zaman içinde Asya-Pasifik bölgesinde de bölge içi işbirliğinin arttığı belirtilmiştir. Bu kapsamda ASEAN'ın (Brunei, Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur ve Tayland'dan oluşan Association of Southeast Asian Nations) bölgede entegrasyon için önemine değinmiş; ancak diplomasiye açık bir topluluk olarak gelişme başarısının sınırlı kaldığını savunmuştur. Yahuda, 2008 yılında yayımlanan ASEAN tüzüğüne rağmen Kuzeydoğu Asya'ya oranla daha iyi olmasına karşın Güneydoğu Asya'da bölgesel iş birliğinin yeterince gelişmediğini dile getirmiştir. Bu durumun gerekçeleri de yazar tarafından değerlendirilerek, konunun derinliğine ilişkin Asya bölgesinde yapılan karşılaştırmalar okuyucuya aktarılmıştır.

Sonuç itibarıyla, Asya-Pasifik bölgesine ilişkin siyasi tarih niteliğindeki söz konusu çalışmada, Yahuda, İkinci Dünya Savaşının bitiminden itibaren günümüze kadarki süreci bu bölgeye ait bilgi eksikliği bulunan okuyuculara detaylı, kapsamlı ve geleceğe dair çıkarımlar yaparak akıcı bir dille aktarmıştır.

Cavidan MORDOĞAN

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

JEOPOLİTİK: TÜRKİYE’NİN MİLLÎ GÜVENLİĞİ VE AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİK SÜRECİ

Dr. Bülent ULAŞ

İstanbul: Başlık Yayın Grubu, 2011, 368 sayfa, ISBN: 978-605-403319-5.

Bu kitap dünyayı bir bütün olarak görme ve algılamayı kolaylaştırma düşüncesiyle yayımlanmıştır. Yazar, bu araştırma incelemesinde, devletin yapısını, teşkilatını ve işleyişini konu almaktadır. Burada, yazar jeopolitik disiplini devlet yönetimi olarak görmesine rağmen; II. Dünya Savaşı sonrasında var olan bütün olumsuzlukların sebebi olarak gösterilen görüşlere şiddetle karşı çıkmaktadır. Ayrıca, yazar, kitabında, Soğuk Savaş sonrasında iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesi ve çoğu devletin iç ve dış politik stratejilerini kaybetmeleri ile bu disiplinin önemini yeniden dünya düzlemine taşıdığını vurgulayarak, bu olumsuz görüşlere meydan okumaktadır.

Kitapta jeopolitik terimine detaylı teorik bir inceleme getirilmiş ve Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne uyum sürecini jeopolitik ve jeostratejik konumu ve özellikleriyle incelenmiştir. Yazar, bu eserle okura Türkiye’de millî güvenlik siyaseti üreten anlayışın ve yapının geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır. Yazar, kitabında genel olarak jeopolitiğin temel dinamiklerini nasıl etkilediğine yer vermektedir. Jeopolitiğin tarihsel gelişiminin kronolojik analizinde büyük önem taşıyan Soğuk Savaş Dönemi uzun soluklu anlatılırken, jeopolitiğin unutulma döneminin tasviri yeteri kadar açık dile getirilememiştir. Bu husus eserde geliştirilmesi gereken yönlerden birisidir. Buna ek olarak, küreselleşme ışığında, jeopolitiğin tanımının değişmesi ile yeni bir dönem başlamış; jeopolitiğe eleştirel bir bakış açısı kazandırılması hedefi güdülmüştür. Bu husus da küreselleşme sürecinde eleştirel jeopolitik algısına yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Kitap iki bölümden oluşmaktadır: Kitabın birinci bölümünde, “*Jeopolitik’ten Millî Güvenliğe*” başlığı altında, jeopolitiğin kavramının tarihsel gelişimi ve jeopolitik teoriler ile bu terimin derin bir açıklamasını yapılmaktadır. Jeopolitiğin tanımlaması yapılırken, bu

201

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı:19

kavramsal çerçevenin içinde jeopolitiğin doğuşu ve jeopolitiğin klasik dönemi detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Bir başucu kitabı özelliği taşıyan bu kitap, Alfred Thayer Mahan'ın Deniz Hâkimiyeti Teorisinden, Friedrich Ratzel'in Biyolojik Devlet tanımlamasına; Halford John Mackinder'ın Kara Hâkimiyeti Teorisinden, Rudof Kjellen'in Devlet ve Güç kavramlarının tanımlanması ve Nicholas Can Spykman'ın Kenar Kuşak Teorisine değin çok geniş perspektifte bir kavramsal giriş yapmaktadır. Jeopolitik ve milli güvenlik algısının oluşmasında büyük önem taşıyan bu teoriler ışığında hem “millî güvenlik” hem de “jeopolitik” terimlerine yönelik olarak okurun bilgi dağarcığı zenginleştirilmektedir. Bunun yanı sıra, Karl Erns Haushofer'in Hayat Sahası betimlemesi gerçekten derin bir analizdir.

Birinci bölümün ikinci alt başlığı olan jeopolitiğin kavramsal boyutu bölümünde ise; jeopolitik teriminin geleneksel tanımından başlayarak, bu kavramın tüm problemleri alanlarına değinilerek karşılaştırmalı bir jeopolitik terimi analizine gidilmiştir. Bu bağlamda, jeopolitiğin değişmeyen unsurları olan coğrafi konum, sınırlar ve coğrafi bütünlük, ülkenin büyüklüğü ve kaynakları, fiziki coğrafi özellikleri gibi hususlar detaylı bir şekilde işlenmiştir. Ayrıca, jeopolitiğin değişken unsurları olarak millî gücün beşerî unsurları tanımlaması yerinde bir tanımlama olmuş ve bu bağlamda, devletin siyasi, askerî, ekonomik yapısı, bilimsel ve teknolojik yapısı, psiko-sosyal ve kültürel yapı ve nüfus yapısı hakkında bilgilendirmesi, yazarın detaylandırılmış incelemesini kuvvetlendirmektedir. Bunun yanı sıra, jeopolitik kavramının temel işlevleri olan açıklama ve yönlendirme, tasarımı, uyarılma, güç yönetimi, millî güvenlik siyaseti oluşturma ve uygulama işlevleri üzerine de detaylı bir anlatımı kapsamaktadır.

İkinci bölümde; “*Avrupa Birliği (AB) Üyelik Süreci ve Türkiye'nin Millî Güvenliği*” konusuna değinilmektedir. Güncel jeopolitik görüşler arasında yer alan ve ABD'nin jeokültür sapmasına yön veren Tarihin Sonu Tezi, Medeniyetler Çatışması Tezi, Medeniyetler Bütünleşmesi Tezi, Mihver Devletler Tezi ve Büyük Satranç Tahtası Tezleri üzerine kapsamlı ve okurun yorum yapmasına zemin hazırlayan bir analiz yapılmıştır. Bunun yanı sıra, Rusya Federasyonu'ndaki jeopolitik akımlardan olan Yeni Avrasyacılık

Akımı, Rus Milliyetçiliği Akımı ve Uzlaşmacı Jeopolitik Akım hakkında da yapılan teorik açıklamalar, Rusya'nın jeopolitik algısına yönelik yorum yapma yeteneğini zenginleştirmektedir. AB üyelik sürecinin millî güvenliğe etkilerini tartışırken; millî güvenlik sistemi ve millî güç unsurları üzerine etkilerine de değinilmektedir. Bunlara ek olarak, AB müktesebatına uyum maksadıyla Anayasada ve kanunlarda yapılan değişiklikler de eserin anlatım tarzını zenginleştirmektedir. Diğer yandan, devlet kavramı ve AB jeopolitiğine açıklık getirilirken, devletin ülke, millet, egemenlik, AB'nin devlet kavramı yönünden değerlendirilmesinde eksik bilgilendirmeye de karşılaşılabilmektedir. Ancak AB ve Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik, AB Jeopolitiği kapsamında, AB Anayasası oluşturma çalışmaları, Avrupa kıtasının ve AB'nin jeopolitik görünümü ve Avrupa devletlerinin ve AB'nin Türkiye tasarımları konusu başarılı bir şekilde ele alınmıştır.

Son olarak, kitabın AB üyelik süreci ve Türkiye'nin millî güvenliği konusuna değinilen son bölümünde, Türkiye'de jeopolitik disiplini ve millî güvenlik sistemi; millî güvenlik sistemi ve yasal dayanakları ile temellendirilerek, millî güvenlik siyaseti oluşturma süreci sistemsal bir şekilde analiz edilmiştir. Eserin olumlu yönlerine yapılan vurguların daha belirgin olmasından ötürü, bu kitabın okunmasının akademik çalışmalarda fayda sağlayacağı kanaatindeyim.

Figen GÖKŞEN

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

203

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı: 19

MİLLİYETÇİLİK VE EMPERYALİZM YÜZYILINDA BALKANLAR VE OSMANLI DEVLETİ

Sacit KUTLU

İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007, 571 sayfa,
ISBN:978-975-6176-95-5.

Sacit Kutlu'nun kaleme aldığı bu eserde, 1648 Westfalya Barışı ile başlayan “*Ulus Devlet İnşa Süreci'nin*” Fransız İhtilali ile kazandığı aydınlanmacı fikirlerden sonra 19. yüzyılın başında geçirdiği evrim neticesinde geldiği Sosyal Darwinist çizginin başta Balkanlar olmak üzere Osmanlı coğrafyası üzerindeki etkileri ve yansımaları değerlendirilmiştir. 1815 Viyana Kongresi'yle, Büyük Güçlerin ilk kez bu kongrede siyasi literatüre dâhil ettikleri “*Doğu Sorunu'na*” zamanla hızlı bir değişim gösteren bakış açıları ve Osmanlı aydınlarının bu “*ikircikli modernizm*” karşısındaki yanılgılarının yansıdığı Tanzimat ve İslahat Fermanları'ndan Meşrutiyet Dönemleri ve literatürümüze On Yıllık Harp olarak geçen dönem detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Eserin “*Giriş*” bölümünde Osmanlıların 1389 Kosova Savaşı sonucunda kalıcı olarak yerleştiği Balkanlarda, 19. yüzyılın başına kadar muhafaza ettiği “*Osmanlı Barışı*” (Pax Ottomana) üzerinde durulmuş ve bu barış ortamına dayanak görülen “*Miri Toprak Düzeni*”, “*Devşirme Sistemi*” ve “*Osmanlı Millet Anlayışı*” irdelenmiştir. Bunun yanı sıra, Batı Avrupa'nın özenerek ve hürmetle baktığı Osmanlı kimliğinin geçirdiği toplumsal ve siyasi süreçlerden sonra nasıl değiştiği anlatılmıştır.

Eserin “*Geciken Değişim-Dönüşüm*” başlığı altında birinci bölümde, 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Balkanlarda bozulan “*Osmanlı Toplum Düzeni*” sosyal ve ekonomik parametreler doğrultusunda incelenmiştir. Bölgede ticari imtiyazlar kazanan Yunanlıların, Batı Avrupa'dan dalga halinde gelen “*Cumhuriyetçilik Ateşi*” ile harmanlayarak oluşturduğu entelijansiyalarının fikri ve iktisadi öncülüğünde, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı başlattıkları isyan ele alınmış; Yunan İsyanı'ndan sonra Batı Avrupa'nın Doğu Sorunu'na karşı bakış açılarının statükonun korunmasından Filhelenist

205

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı:19

bir çizgiye nasıl kaydığı yazar tarafından örneklerle anlatılmıştır. Sırp İsyanları ve bölgede giderek özerkleşme eğilimi gösteren bölgesel iktidar sahiplerinin merkezi otoriteye bağlılığını arttırmak için girişilen Tanzimat ve Islahat reform hareketlerinin sosyo-kültürel bir tabana hitap etmekten çok siyasi içerikli yüzeysel kararlar olduğuna dikkat çeken yazar, reform hareketlerinin Balkanlarda “*Osmanlı Millet Sistemi*” ile bütünleşen reaya nezdinde mevcut durumu düzeltmek yerine, daha da bozduğunu rasyonel nedenler göstererek açıklamıştır. 1848 Paris Ayaklanması’yla başlayan yeni süreçte, Fransız İhtilali’nden sonra pozitivist kazanımların kaybedildiğini ve post-modern sömürgecilik yarışının başladığını vurgulayan yazar; kozmopolit ve içselleştirici, Fransız Milliyetçiliği’nin yerine Charles Darwin’in “*Doğal Ayıklanma*” tanımı ile açıkladığı “*Biyolojik Evrim Teorisi’nin*” Romantik Alman akımını etkileyerek siyasi literatürde oluşturduğu Sosyal Darwinizm’in güç kazandığından bahsetmiştir. Yazar, bundan dolayı, Bulgar Sorunu’na Sosyal Darwinist bakış açısıyla yaklaşan Batı Avrupa’nın “*Osmanlı boyunduruğu altında yaşayan Slavlara*” yardım edilmesi doğrultusunda bölgede açtığı eğitim kurumlarına ve yaptığı misyonerlik faaliyetlerine atıf yapmış; tehlikeyi savuşturmak isteyen Osmanlı İmparatorluğu’nun Batı’nın reform taleplerine karşı ilan ettiği Meşrutiyet’e giden yolu tarihsel anekdotlarla anlatmıştır.

Kutlu, ikinci bölümde “*Dışlayıcı Milliyetçilik ve İlerlemecilik*” başlığı altında, ilk olarak Makedonya ve Girit sorunlarını tarihsel anekdotlarla tasvir etmiş; Balkanların “*millet-i sadıkası*” olan Arnavutların Osmanlı-Arnavut kimlikleri arasında yaşadıkları çatışmalardan bahsetmiştir. Bu bölümde yeni Balkan devletlerinin homojen bir ulus devlet inşa etmek için yaptığı ciddi iktisat ve eğitim yatırımlarına değinilmiş; Almanya’nın post-modern sömürgecilik yarışında “*Yaşam Alanı*” olarak gördüğü Osmanlı İmparatorluğu ve Balkan Devletleri arasında düştüğü ikircikli politikası analiz edilmiştir. Yazar, son olarak “*Abdülhamit İstibdadı*” altında Balkanlarda iyice bozulan “*Osmanlı Toplum Düzeni’nin*” tetiklediği Jön Türk Hareketi’ni fraksiyonlara ayırarak ele almıştır.

Yazarın, Prens Sabahattin hakkındaki tespitleri birtakım çelişkiler içermektedir. Prens Sabahattin’i savunduğu liberal görüş

doğrultusunda insanîyetçi ve barışçıl, fikri mücadeleyi öne çıkaran “*iyi niyetli*” bir aydın olarak tartmasına ve İttihatçılara nazaran daha ılımlı ve komitacılık faaliyetlerine mesafeli olduğunu üzerine basarak söylemesine rağmen; aynı satırlarda Prens Sabahaddin’in, Arnavut mebus İsmail Kemal Bey ve Trablusgarp Valisi Recep Paşa’nın Sultan Abdülhamid’e karşı planladıkları darbe girişimine maddi ve manevi destek verdiğiinden bahsetmesi tutarsızlığa yol açmıştır. Jön Türklerin diğer kanadı olan İttihat ve Terakki’nin merkezîyetçi politikasını hayata geçirmek için uyguladığı rasyonel girişimleri de eleştiren yazar, Prens Sabahattin’in savunduğu âdemi merkezîyetçi politikanın Osmanlı İmparatorluğu’nun ihtiyaç duyduğu toplumsal modernleşmeyi sağlayacağını savunmuş; lakin Prens’in Birinci Jön Türk Kongresi’nde Taşnak örgütünün devrim için önerdiği “*dış müdahale*” teklifini onayladığından bahsetmiştir.

Bu paradoks Düveli Muazzama’nın Balkanlarda ve Anadolu’da reform talepleri doğrultusunda uyguladığı müdahaleci politikaların Osmanlı coğrafyasında getirdiği yıkımlara ve felaketselere detaylı şekilde değinen yazarı ikilemde bırakmıştır.

“*Osmanlı Avrupası’nın Paylaşımı*” başlığı altında incelenen üçüncü bölümde, Balkan Savaşı ve buna paralel olarak Osmanlı İmparatorluğu’nun içine düştüğü siyasi çalkantılar ve Türk siyasal hayatında etkileri günümüze kadar gelen kırılma evresi maiyetindeki olaylar kronolojik olarak analiz edilmiştir. Lakin yazar, bu dönemin başrol oyuncusu İttihat ve Terakki Cemiyeti’yle alakalı tespitler yaparken, öznel düşüncelerinin etkisinde kalmıştır. 1909 Adana Olayları’nın sorumlusu, hatta tetikleyicisi olarak 31 Mart Ayaklanması ile iktidardan düşen İttihatçıları rasyonel bir neden göstermeden suçlaması, bilimsel bir yaklaşımdan uzaktır. Ayrıca Rusya’nın teşvik ettiği Balkan İttifakı’nı detaylı bir şekilde anlatmasına rağmen; Balkan Savaşı’na neden olan en önemli faktörün, o sırada Halaskâr Zabitan olayı yüzünden tekrar iktidardan düşen İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin İstanbul’da organize ettiği nümayişler olarak göstermesi mantık dışıdır.

Eserin “*Birinci Dünya Harbi ve Sonuçları*” adı altındaki dördüncü ve son bölümünde Birinci Dünya Savaşı’nın siyasi ve iktisadi olayları incelenmiştir. Paris Barış Konferansı’nı ayrı bir başlık

altında inceleyen yazar, Avrupa'nın çöküşünden sonra ABD'nin yeni süper güç olma yolunda attığı “*Yeni Diploması*” stratejisinden ve 20. yüzyılla birlikte bir kez daha değişen uluslararası ilişkiler disiplininin bahsetmiştir. Kutlu, “*Wilson Prensipleri*” içinde yer alan “*Kendi Kaderini Belirleme Hakkı*” üzerinde durmuş; Tehcir konusunda ise bugün Ermeni Diasporasının dâhi kabul etmekte zorlandığı Dr. Lepsius ve Büyükelçi Morgenthau'nun çarpıtılmış tespitlerine atıfta bulunarak, özü rasyonel kaynaklara dayanmayan veriler doğrultusunda yargıda bulunmuştur. Yazarın Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemleri için dile getirdiği tespitleri de tartışmaya açıktır. Yazar Millî Mücadeleyi İttihat ve Terakki'nin savunduğu Sosyal Darwinist tabanlı ve dışlayıcı bir milliyetçilik olarak tespit ederken; İttihat ve Terakki'yi Sosyal Darwinizm'in doğduğu 1848 ayaklanmasının fikri akımlarından nemalanamadığı için tenkit etmiştir.

Eserin “*Sonuç*” bölümünde, bir hesaplaşma diyebileceğimiz diyalektik yaklaşımla, Batı Dünyası'nın ve Osmanlı İmparatorluğu'nun 1648 Westfalya Antlaşması ile başlayıp Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan dönemde dört bölümde işlenen siyasi, ekonomik ve toplumsal hataların her iki tarafa verdiği zararlar irdelenmiştir.

Yazarın “*Osmanlı Modernleşmesi*” hakkındaki görüşlerinde anakronik hatalar dikkat çekmektedir. Batı modernleşmesi ile karşılaştırdığı Osmanlı modernleşmesi arasındaki siyasi ve toplumsal parametrelere değinen yazar, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Çarlık Rusya gibi heterojen demografik yapılara sahip olan devletlerin akıbetleri hakkında detaylı bir inceleme yapmasına rağmen Orta Çağ'dan kalma bir düzen olan imparatorluk kavramı ile modern devlet arasındaki farklılıkları görmezden gelmiştir. Başka bir ifadeyle, iki düzen arasındaki âdemi merkezîyetçilik kavramının farklılıklarını bazı tenkitlerde bulunurken atlamıştır.

Eser biçim olarak sade bir dille ve akıcı bir üslupla yazılmıştır. Sacit Kutlu'nun romansal anlatımı, birçoğu ilk defa yayınlanan 300 kadar gravür ve kartpostalla birleşerek okura görsel bir şölen sunmaktadır. Lakin yazarın paylaştığı zengin kaynakçaya rağmen, dipnot kullanmaması, kitapta geçen kesin yargıların alıntı veya kendisinin öznel görüşü olduğu hususunu muallâkta bırakmaktadır. Bu

açından bakıldığında, “*Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzylında Balkanlar ve Osmanlı Devleti*” adlı kitap, derleme bir çalışma olarak değerlendirilmeli ve sübjektif olduğu göz önünde tutulmalıdır. Bu şartlar dâhilinde, söz konusu çalışma, Balkan Savaşı dönemini her yönüyle inceleyen sayılı eserler arasında yer almaktadır.

Mehmet Mert ÇAM
Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

209

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı: 19

RUMELİ'YE ELVEDA: 100. YILINDA BALKAN BOZGUNU

Taha AKYOL

İstanbul: Doğan Kitap Yayıncılık, 2013, 328 sayfa, ISBN: 9786050912869.

Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflama nedenleri incelendikçe karşımıza çıkan en önemli nedenlerden biri, Osmanlı'nın Avrupa'nın hızla gerçekleştirdiği sanayi devriminden uzak kalmasıdır. Bunun yanı sıra, dönem içerisinde meydana gelen siyasi gelişmeler karşısında kendisine müttefik bulamaması, bir nevi yalnız kalması da bu büyük devletin yıkılış sebepleri arasında gösterilebilir. Devlet-i Aliyye'nin son döneminin en önemli olayları arasında Balkan ayaklanmaları bulunmaktadır. Şüphesiz bu ayaklanmaların siyasi amaçlarından en önemlisi yıkılma sürecindeki Büyük İmparatorluğun topraklarının paylaşılmasının planlanmasıdır. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından birkaç yıl sonra çıkan Balkan Harbi ve Batı'nın büyük devletlerinin savaşı körüklemesi bunun açık delilleridir. Yazar ve gazeteci Taha Akyol'un kaleme aldığı bu kitap tam olarak bu konuları kapsamaktadır. Yazar CNN Türk'te kendisi tarafından yayınlanan "*Rumeli'ye Elveda*" belgeselini esas alarak ve bu belgeseli daha da genişleterek kitap haline getirmiştir. *Rumeli'ye Elveda* kitabı, dokuz bölümden ve kitabın içeriğini zenginleştiren önemli kişilerle olan mülakatlardan oluşmaktadır.

Kitabın, "*Tarihimizde Üç Facia*" başlıklı birinci bölümünde yazar; 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda Tuna vilayetinin kaybedilmesini, 1912 Balkan Savaşında peşpeşe alınan mağlubiyetlerle ordunun Çatalca'ya kadar geri çekilmesini ve büyük bir felaket olan I. Dünya Savaşı sürecinde Osmanlı Devleti'nin yaşadıklarını anlatmaktadır. Yazar, Tuna vilayetinin kaybedilmesine geçmeden önce Kırım ve Kafkasya'daki Osmanlı tebasının Anadolu'ya nasıl göçe zorlandığını ve bu süreç içinde maruz kaldığı işkence ve katliamı İngiliz arşiv belgeleriyle ve konunun uzmanı ulusal ve uluslararası tarihçilerin tespitleriyle anlatmaktadır. Söz konusu katliamlar Kafkasların Ruslaştırılması sürecinde değerlendirmektedir. Bölümün

211

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı:19

önemli tespitlerinden biri de, Balkan Milliyetçiliğinin köklerinin Ayastefanos ve Berlin Antlaşmaları'nda bulunduğu. Yazar, her üç faciayı geniş biçimde dönemin önemli aktörlerinin kendi beyanlarıyla ele almaktadır. Ayrıca bu bölümde Anadolu dışında (Balkanlar, Kafkaslar ve Kırım) yaşayan diğer Türk kökenli halklar hakkında vilayet ve şehir bazında rakamlarla desteklenen geniş bilgi verilmektedir.

“*Batı Rumeli'nin Kaybı*” başlıklı ikinci bölümde, Osmanlı'nın savaştığı cepheler anlatılmaktadır. Osmanlı Devleti, Trakya'da Bulgarlara; Makedonya'da Bulgar, Sırp ve Yunanlılara; Kosova ve Kuzey Arnavutluk'ta Sırp ve Karadağlılara; Güney Arnavutluk'ta ise Yunanlılara karşı olmak üzere dört cephede savaşmıştır. Sahnede uçurumun kenarında duran bir Osmanlı ile ordularıyla Osmanlıyı köşeye sıkıştıran Avrupa'nın küçük çocukları (Sırp, Karadağ, Bulgar ve Yunan) orduları bulunmaktadır. Osmanlı'nın içine düştüğü bu durumu daha da açık bir şekilde ortaya koymak amacıyla, ülkenin kendi iç siyasi çekişmeleri II. Meşrutiyet'in ilanı ve İttihat Terakki'nin faaliyetleri kapsamında anlatılmaktadır. Dönemin resmi çizilerek, Batı Rumeli'nin nasıl kaybedildiği ve Osmanlı Ordusunun uğradığı utanç verici bozgun ile verilen yanlış kararlar sonucunda adım adım topraklarını kaybeden Osmanlı ortaya konulmaktadır. Bu zaman kesitinde Osmanlı, sürekli hükümet ve siyasi kadro değişikliklerinin sebep olduğu siyasi istikrarsızlıkla bu durumun yansımalarının yoğun bir şekilde hissedildiği ordunun ve komuta kademesinin içinde bulunduğu bölünmüşlüğü yaşarken; diğer tarafta bağımsızlık talebinde bulunan ve milliyetçilik motivasyonu ile hareket eden iyi eğitilmiş ve teçhiz edilmiş askerlerden oluşan nizami ordular Osmanlı'ya saldırıya hazırlanıyordu. Bulgar Genelkurmay Başkanı General Fıtsel anılarında şöyle demektedir:

“Bulgaristan, Sırp ve Karadağlılarla birlikte Türklere karşı savaşmaya karardır. Bu savaşa 500 bin asker, 1500 top ile başlayacağız. Türklerin 300.000 asker ve 850 topları var. Bulgar askerleri Meriç'te toplanıp Türk topraklarına saldıracak.”

Şartların olgunlaştığını düşünen Bulgar Saltanat Şûrası, 26 Ağustos'ta savaş kararı alır. 30 Eylül'de Balkan devletlerinde resmen seferberlik ilan edilir. Osmanlı da 1 Ekim'de seferberlik ilân

eder; ancak Balkan devletlerinde seferberlik hazırlığı süratle yapılırken, Osmanlı hazırlıklarını bir türlü tamamlayamaz. Bu sırada Osmanlı Genelkurmay Başkanı Ahmet İzzet Paşa isyan bastırmak üzere Yemen’de bulunmaktadır. Savaş hazırlıklarına ilişkin olarak Genelkurmay Başkanlığına vekâlet eden Hadi Paşa hükümete gönderdiği ve adeta Osmanlı’nın içinde bulunduğu durumu özetleyen yazıda şöyle demektedir.

“Ordunun içinde bulunduğu durum dolayısıyla noksanlarının tamamlanması için beş senelik bir zaman kazanılması gerekmektedir.”

Savaş 8 Ekim’de Karadağ’ın harp ilan ederek İşkodra’ya saldırmasıyla başlar. Bölümün ilerleyen sayfalarında Balkan Savaşı’nın en önemli muharebelerinden biri olan Kumanova Savaşı ve bozgunuyla önemli şehirlerin hiç direnmeden teslim oluşları anlatılmakta, Makedonya’nın tamamen kaybedildiği ve hatta Sırp’ın ellerindeki askerî kuvvetin bir bölümünü Edirne’yi kuşatma altında tutan Bulgarlara destek amacıyla gönderdiği belirtilmektedir.

Kitabın üçüncü bölümü, *“Selanik Teslim Ediliyor”* başlığını taşımaktadır. Bu bölümde önceki bölümün olaylarına da değinilerek Selanik’in Bulgarlar ve Yunanlıların hedefinde olduğu belirtilmektedir. Selanik’in kaybediliş hikayesinin anlatıldığı bölümde, bu utanç verici yenilginin sorumlusu olarak Hasan Tahsin Paşa gösterilmektedir. Fevzi Çakmak’ın bu ordunun başında mesela Yanya kahramanı Esat Paşa gibi gayretli ve iyi yetişmiş bir kumandan olsaydı savaşın kazanılabileceğini yazdığı ifade edilmektedir. Yine konuyla ilgili olarak, Fevzi Çakmak kendi kitabında şöyle yazmıştır:

“Artık Yunan ordusuna Selanik yolu açılmıştır, bu yenilginin sorumlusu Hasan Tahsin Paşa’dır.”¹

¹ Fevzi ÇAKMAK, *Batı Rumeli’yi Nasıl Kaybettik*, İş Bankası “Kültür Yayınları” İstanbul, 2011, ss. 273–345.

Ayrıca Doç. Dr. Nuri Yavuz konuya dair yazdığı bir makalede:
“*Tarihi Türk Şehri Selanik’in kurşun atılmadan düşmana teslim edilmesi, Türk Ordusu’nun şerefli geçmişine ve Türk tarihinin büyüklüğüne sürülen bir kara leke ve komutaya da kötü bir örnektir.*”²

diye yazmaktadır.

Üçüncü bölümde, ülkeyi 33 yıl idare etmiş olan Sultan Abdülhamid’in tahttan indirildikten sonra sürüldüğü Selanik’ten, Selanik’in düşmesi sonucu Yunanlılara esir düşmesinden korkulduğu için Kâmil Paşa hükümeti tarafından alelacele İstanbul’a getiriliş öyküsü de anlatılmaktadır.

8 Kasım’da Hasan Tahsin Paşa teslim belgesini imzalamış ve 9 Kasım sabahı iki Yunan tugayı başlarında Prens Konstantin olduğu halde Rumların çalgınca tezahüratları arasında Selanik’e girmiştir. Hasan Tahsin Paşa, Selanik’te bulunan 26.000 Türk askerini 25.000 Yunan askerine teslim etmiştir. 10 Kasım’da ise Yunanlılarla anlaşmalı ve geçici olarak 7. Bulgar tümeni ve Sırp birlikleri Selanik’e girmiştir. Bölümün ilerleyen sayfalarında Yunanlıların Selanik’i işgali sonrası Türklere uyguladıkları işkence ve katliam “*Selanik’te etnik temizlik*” alt başlığı altında ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

“*Rumeli’de Ay Yıldız Kalmadı*” başlıklı dördüncü bölümde, Yanya ve İşkodra’da yaşanan muharebeler ve Arnavut milliyetçiliği konusu işlenmektedir. Yazar, Yanya’nın birkaç sebepten ötürü önemli olduğunu belirtmektedir. Sırlar karşısında Kumanova ve Manastır’da; Yunanlar karşısında da Yenice’de bozguna uğrayan Osmanlı ordusunun büyük bölümü dağılık vaziyette Yanya vilayeti topraklarına sığınmıştır. Bu bölgede önemli miktarda Müslüman Arnavut nüfus bulunmaktadır. Buradaki Türk kolordusunun kumandanı Yanya doğumlu olan ve Harp Akademisi’ni Almanya’da okumuş kahraman bir subay olan Albay Esat Bey’dir. Esat Bey savaş devam ederken

² Dr. Nuri YAVUZ, *Birinci Balkan Harbi ve Selanik’in Kaybı*.

tümgeneralliğe yükselerek paşa unvanını almıştır.

Böylesine kötü günlerin yaşandığı bir zamanda, Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında 1908-1912 döneminde milletvekili olan İsmail Kemal Vlora'nın liderliğinde 83 Arnavut milliyetçisi 29 Kasım 1912'de Avlonya şehrinde Arnavutluk'un bağımsızlığını ilan etmiştir. İsmail Kemal, Osmanlı ordusundaki Arnavutları orduyu terk edip memleketlerine dönmeye çağırmıştır. Bu durum karşısında Esat Paşa, Arnavut askerlere Osmanlı vatanseverliği ruhunu vermek için Arnavutların yiğitlik mertlik duygularına seslenerek "Ben de Arnavudum" diye hitap etmiş ve Osmanlı Devleti'ne sadakate çağırmıştır. Aksi halde bu toprakların Yunanistan'ın eline geçeceğini belirtmiştir. Yunanlar 60.000 kişilik bir orduyla Yanya'ya saldırır; Esat Paşa'nın ise gönderilen takviyelerle birlikte sadece 26.000 askeri vardır. Esat Paşa ve askerlerinin kendilerinden kat kat üstün Yunanlar karşısında direnişi 6 Mart 1913'te sona erer. Yazar, Fevzi Çakmak'ın, Balkan Harbi'nin en kanlı muharebesinin Yanya'da yapıldığını anlattığını belirtmektedir. Yanya teslim olduğunda Rumeli'de Türk Bayrağının dalgalandığı tek yer kalmıştır: İşkodra.

Yazar, bu bölümde Arnavut milliyetçiliği ile ilgili olarak önemli tespitlerde bulunmaktadır. Arnavut milliyetçiliğinin uyanışı Balkan Savaşı'ndan önce Abdülhamit dönemine kadar gitmektedir. Abdülhamit döneminde Arnavut "Cemiyet-i İlmiyesi" kurulmuş, Latin harfleri ağırlıklı Arnavut alfabesi çalışmaları yapılmıştır. Daha sonra İttihatçılar Arnavutlara özerklik vaatetmiştir. Bunun yanında 1878 Berlin Antlaşmasında çizilen yeni harita, Arnavutlar'da topraklarının Sırp'lara ve Yunanlara verileceği endişesini doğurmuş; bu durum Arnavut milliyetçiliğinin doğmasına yol açmıştır. Eserde, Arnavut milliyetçiliği ile ilgili olarak, Osmanlı'da meydana gelen gelişmeler ve Arnavutların Osmanlı taraftarı ve karşıtı olmak üzere iki eğiliminden ayrıntılı olarak bahsedilmektedir.

Söz konusu bölümde Rumeli'deki son kale olan İşkodra'nın direnişi ve Hasan Rıza Paşa'nın kahramanlıkları ile yardımcısı Esat Toptani Paşa'nın ihaneti ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. İşkodra'nın düşmesinden sonra 180.000 kişilik Osmanlı Batı ordusunda, Türk veya Arnavut, Rumeli doğumlu olanlar terhis edilip evlerine gönderilmiştir.

Bu ordudan geriye sadece 45.000 asker kalmış; bu askerler de esir düşmüş ve zaman içinde Türkiye'ye gönderilmiştir.

“*Bulgar Ordusu İstanbul Kapılarında*” başlıklı beşinci bölümde, artık dengelerin iyice bozulduğu, Osmanlı'nın kontrolü tamamıyla kaybettiği bir dönemi anlatılmaktadır. Balkan Savaşı'nın başlamasından iki gün sonra, 10 Ekim 1912'de, beş büyük devlet (Avusturya, Rusya, İngiltere, Fransa ve Almanya) dört Balkan devletine ve Osmanlı İmparatorluğu'na birer nota vererek savaşa karşı olduklarını belirtmiş, Osmanlı'dan Balkanlar'da reform yapmasını istemiş ve aynı zamanda Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü vurgulamıştı. Hepsinden önemlisi, eğer bir savaş çıkacak olursa kim kazanırsa kazansın Balkanlar'da sınırların değişmeyeceğini bildirmişlerdi. Bunun sebebi, bu devletlerin Osmanlı'nın yenileceğini düşünmemesiydi. Başkumandan Vekili Nazım Paşa ordunun hazır olduğunu, bir haftada Bulgaristan'ın başkenti Sofya'ya gireceğini ifade etmekteydi. Halbuki, savaşı fiilen yönetecek olan Doğu Ordusu Kumandanı Abdullah Paşa, bırakın dört devletle savaşmayı, Bulgaristan'la savaştan bile ümitsizdir. Şu sözler Abdullah Paşa'nındır:

“*Balkan devletlerinden sadece Bulgaristan'la bile başa çıkacak durumda değiliz. Silahlı kuvvetlerimizin hali perişandır. Düşmanı Çatalca'da durdurabilirsek başarıdır.*”

Türk Ordusunun açlık ve sefaletle yüz yüze kaldığı anlar, plansız düşman üzerine saldırılar, buna karşın karşı tarafın din kardeşliği ilan ederek Hristiyan devletlerin desteğini almaları gibi konular beşinci bölümde detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bu bölümde, Ermeni Antranik Çetesi'nin sivil Türklere karşı yaptığı katliam da kaynaklarıyla yer almaktadır.

“*O şanlı Devlet'ten hiç mi örnek kalmamıştır?*” diye soru sorulursa sanırım cevabı şudur: Şükrü Paşa bir örnektir, o şanlı devletten. Balkan Savaşları'nda tek kahramanlık destanı varsa o da Şükrü Paşa'nın komutanlığını yaptığı Edirne Kalesi direnişiyle yazılmıştır. Kitabın altıncı bölümü “*Edirne Destanı*”nı anlatmaktadır. Bunun paralelinde, Bulgar Ordusu Kırklareli ve Lüleburgaz savaşlarını kazanınca Osmanlı Ordusu İstanbul'un 30 kilometre batısındaki

Çatalca'ya çekilmeye başlamıştır. Düşman İstanbul'a çok yaklaşmış ve bir an önce Edirne'yi de geçip İstanbul'da zaferi kutlamak düşüncesindeydi. Bulgar Kralı Ferdinand, Bizans İmparatorlarının tören kıyafetiyle portrelerini yaptırmakta, Ayasofya'da yapacağı ayin için sabırsızlanmaktadır. Ama Edirne direnmeye devam etmekte ve kolayca teslim olacak gibi görünmemektedir. Balkan Harbi'nde Doğu cephesinde bir "Plevne", bir Gazi Osman Paşa varsa; o, Edirne'dir ve Şükrü Paşa'dır. Başkumandanlığın Şükrü Paşa'ya savaş planında verdiği görev, Edirne'yi 50 gün savunmasıdır. Bu, Bulgar ordusunun püskürtüleceği veya İstanbul'dan Edirne'ye takviye gönderileceği düşüncesine dayanmaktaydı. 50 gün dayanması istenen kahraman Şükrü Paşa, askerleri ile Edirne halkı, açlıktan bitkin düşünceye kadar tam 160 gün kahramanca direndi. Edirne savunmasında Kurmay Binbaşı olarak bulunan Kâzım Karabekir, 12 Aralık tarihli günlüğünde, bütün Edirne'nin en fazla 20 günlük ekmeğinin kaldığını, günlük peynirin 20 grama indirildiğini; buna karşılık erzak dolu Bulgar trenlerinin Edirne'den geçtiğini yazmıştır. Şu satırlar Kazım Karabekir'e aittir:

"İhanet mi, cehalet mi yoksa kuvvetsizliğe mi Edirne kurban gidecek?"

İstanbul'dan aylarca beklediği desteği alamayan Şükrü Paşa ve askerlerinin bütün direnişine rağmen 20.000 kişilik Sırp desteğini de kuvvetlerine ekleyen Bulgarlar, 25 Mart'ta yaptıkları hücumla Edirne'nin doğu cephesi mevzilerine girmişlerdir. Şükrü Paşa bütün sancakları toplattırarak düşmanın eline geçip aşağılanmasın diye gözyaşları içerisinde yaktırmıştı. Yine düşmanın eline geçmesin diye önemli evrakı ve dürbünler dahil bütün askeri malzemeleri de tahrip ettirmişti. Bütün subaylar kılıçlarını kırmışlardı. Şükrü Paşa şerefli bir şekilde teslim antlaşmasını imzaladı ve 26 Mart'ta Bulgar kuvvetleri Edirne'ye girmeye başladı. Edirne düşmüştü. Kitabın bu bölümü konuyu anılar ve çeşitli kaynaklarla da destekleyerek, Edirne için direnen askerlerin hangi şartlar altında yaşayıp savaşıp en sonunda teslim olduklarını ayrıntılı olarak anlatmaktadır.

"Yıl 1913..." başlıklı yedinci bölüm, Balkan Savaşları'nın son senesini anlatmaktadır. Bu sene Edirne'nin düşdüğü senedir. Gerçek şu ki, Edirne'nin direnmesi Balkan Savaşları'ndaki Türk kahramanlık

destanıysa; Edirne'nin düşmesi Balkan Savaşı'ndaki en ağır darbedir. 1913 Mart'ında İttihatçıların Babıali'ye baskını sonucu Sadrazam olarak hükümetin başına Mahmut Şevket Paşa geçmiştir. 1913 senesi aynı zamanda Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın suikast sonucu öldürüldüğü senedir. Ayrıca, 1913 senesi İkinci Balkan Savaşı'nın alevlendiği senedir. Aslında 1913 senesi o kadar da sansasyonel bir sene değil; Osmanlı Devleti'nin bir nebze toparlanma şansı bulduğu bir yıldır. Zira bu kez de Balkan Devletleri birbirlerine düşmüştür. Kitabın yedinci bölümü, bu konudan bahsetmektedir. Birbirlerine bu kadar kinli olan bu devletleri bir araya getiren unsur, Osmanlı'yı çökertme planıdır. Aslında bu devletler birbirlerinden oldukça nefret etmektedir. İkinci Balkan Savaşları aşırı Balkan milliyetçilerinin milliyetçilik hedeflerinin uzlaşmaz surette çelişkileriyle daha da körükleniyordu. Komitacılar etnik temizleme yapıyor; bir sene önce kurduklarını şimdi kendi elleriyle yok ediyordu. Yedinci bölümde, birbirleriyle çatışan milliyetçiler güzel bir dille anlatılmaktadır. Ama 1913 için önemli bir olay daha vardır; ki o da Edirne'nin kurtuluşudur. Tam 3 ay 26 gün sonra 21 Temmuz 1913 tarihinde Osmanlı Ordusu Midye-Enez hattını geçerek halkın sevinç gözyaşları ve coşkulu gösterileri arasında Edirne'ye girmiştir. Bölümde bu ve diğer konular detaylı şekilde ele alınmaktadır.

“*Osmanlı Neden, Nasıl Çöktü*” başlıklı sekizinci bölümde, Osmanlı Devleti'nin çöküşünü hazırlayan sebepler anlatılmaktadır. Bu sebepler; Kilise ve okullar, ordu ve politika, ordunun çürümesi ve çözümlenmesi, hükümet krizleri ve cuntalar, Osmanlı devlet adamlarının başarısızlığı alt başlıkları altında ayrıntılarıyla ele alınmaktadır. Bu dönem Mahmut Şevket Paşa döneminin bitip Said Halim Paşa'nın İttihatçı Hükûmeti'nin başladığı dönemdir. Bu dönemde Osmanlı Birinci Cihan Savaşı'na bir adım daha yaklaşmakta ve Said Halim Paşa Hükûmeti savaşa katılmaya meyilli durmaktadır. Yazar bu bölümde savaşa giden süreci, insanı yormayan kronolojik diziyle akıcı bir şekilde anlatmayı başarmıştır. Yazar, bu zaman kesitini anlatırken ülke dışındaki olaylardan haberi yokmuş gibi konuşan Hariciye Nazırlarının emin konuşmalarını da vurgulamaktadır.

“*Ve Türk Milliyetçiliği*” başlıklı dokuzuncu bölüm, Türk uyanışından ve milliyetçi ruhun oluşumundan bahsetmektedir. Bu

bölümde Balkan Savaşları sırasında ve sonrasında yaşanan travmalar karşısında Türk Milletinin kenetlenişi ve dayanışması, Enver Paşa'nın orduya yeni bir ruh ve nizam getirerek orduyu siyasetten temizleyişi gibi konular anlatılmaktadır. Balkan Savaşları'nda gelen yaralı sayısı neredeyse şehirlerin nüfusu kadar olup bunların tedavisi için gerekli doktor ve hemşirelerin sayısı yeterli değildi. Buna karşın Kafkaslardan, özellikle Azerbaycan'dan, Kazan'dan, Orta Asya'dan, Hindistan'dan (bugünkü Pakistan ve Bengladeş dahil) birçok gönüllü sağlık görevlisi Türk Milleti'ne yardıma koşmuştu; diğer taraftan Türk kadını muhteşem fedakarlık ruhunu ortaya koyarak vatan için çarpışıp yaralanan bu askerlerin gece gündüz uyumadan bakıcılığını yapmış, yaralarını sarmıştır. Bunun gibi günümüzde kesinlikle hatırlanması gereken ve önem taşıyan fedakarlıklara ilişkin bilgiler eserin bu bölümünde yer almaktadır. Bu bölümde Ermeni ayaklanmaları ve bunların Ruslar tarafından desteklenmesi de geniş şekilde anlatılmıştır.

Eserin Türk Milleti için oldukça önem arzeden Balkan Savaşlarını ve bu savaşlarda yaşananları kahramanlık, hainlik, çaresizlik, cesaret, fedakarlık çerçevesinde anlamak ve kavramak doğrultusunda literatüre kazandırılmış önemli bir kaynak niteliğinde olduğunu değerlendirmekteyim.

Balaxan CABRAYILZADE

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

219

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı: 19

YAKIN ÇAĞ DÖNEMİ AVRUPA TARİHİ

Mustafa AKDAĞ

Ankara: Berikan Yayınevi, 2011, 247 sayfa, ISBN: 978-975-267-322-9.

Eser, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümünde Yakınçağ Dönemi Avrupa Tarihi derslerini vermiş yazarın, bölüm öğrencileri için hazırladığı ders notlarından oluşturulmuştur. Eserde genel olarak Fransız İhtilali sonrasında Avrupa'nın durumu ve özelde ihtilal sonrası yayılan milliyetçi ve hürriyetçi fikirler, büyük endüstrinin ortaya çıkması ve bu gelişmelerin etkisinde 19. yüzyıl Avrupa siyasi tarihi irdelenmektedir.

Yazar, 18. yüzyılın son çeyreğine damgası vuran olayların, yalnızca Avrupa Tarihi açısından değil, Dünya Tarihi açısından da büyük öneme haiz olduğunu ve bu bakımdan 1789 Fransız İhtilali'nin bir dönüm noktası teşkil ettiğini vurgulamaktadır. Çalışmada, ihtilal Fransa'daki mücadeleler ve ortaya çıkan yeni gelişmelerin Osmanlı Devleti'ni dâhi etkisi altına aldığı iddia edilmektedir. 1789 Fransız İhtilali'nin Avrupa siyasi tarihinde dönüm noktası olarak alındığı eserde, olaylar neden-sonuç ilişkisi bağlamında açıklanmaya çalışılmaktadır.

Eser, Fransız ihtilali hakkında yaygınlaşmış olan “*filozofların ateşlediği Fransız ahalisi, ihtilali hürriyetini kurtarmak için yaptı*” fikrini eleştirmektedir. Çünkü esasta ihtilal için ilk darbeyi indiren, ne halk kitleleri ne de burjuvazi olmuştur. Yazar, inkılâbın dönemin Fransız siyasi otoritesi sayesinde gerçekleştiğini, yani aristokrasinin baskıları sonucunda Kralın toplantıya çağırdığı Etats-Generaux'un toplanması vasıtasıyla gerçekleştiğini savunmaktadır. Nitekim sınıfların anlaşmazlıkları sonucunda şekil değiştiren ve önce Millî Meclis, daha sonra Kurucu Meclis adını alacak olan Etats-Generaux, millet hâkimiyetini onun namına ancak kendisinin kullanacağını ilan etmiştir. Kralın anayasaya sadakat yemini etmesi ile de Fransa krallığının anayasal kökeni bütünüyle değişmiştir. Yazar, Kurucu Meclis zamanındaki Fransız anayasal krallığını, daha çok bir burjuvazi cumhuriyetine benzetmektedir.

Yazar, Fransız ihtilali ilk patlak verdiğinde, hemen bütün Avrupa kıtası memleketlerinin Fransız ihtilalini dikkatle seyrettiğine,

221

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı:19

ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun bu gelişmelere kayıtsız kaldığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca, eserde bütün Avrupa memleketlerinin yapısının, inkılâp prensiplerine taraftar ve düşman diye ikiye zümreye bölündüğüne, bu memleketlerin iç harp tehlikeleri ile burun buruna geldiğine dikkat çekilmiştir.

Yazar, büyük ihtilal ertesinde, Fransa'nın yapmış olduğu savaşlardaki mutlak başarılarının sırrını, her Fransız'ın Fransa için ve dolayısıyla kendi mensubu bulunduğu toplum için çarpışmasından kaynaklı olduğunu savunmaktadır. Bu mücadele karakteri, Avrupa için yepyeni bir karakteri temsil etmektedir. Nitekim ihtilal sonrası Fransa ve Avrupa Devletleri arasındaki gerçekleşen savaşlardan, Napolyon'un Rusya seferinde uğradığı hezimete kadar geçen süre içerisinde kazanılan Fransız zaferleri, bu bahsi geçen yeni karakterin gücünün göstergesi olarak diploması tarihine damgasını vurmuştur.

Eserde, 1792-1815 yılları arasında tamamen harp hayatı süren Avrupa'nın, 1815-1840 yılları arasında daha sakin ama mücadele çıkabileceği endişesiyle korku dolu yıllara sahne olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu devirdeki en önemli gelişmelerin ortaya çıkan üç sosyal oluntu olduğu vurgulanmaktadır. Bu oluntular; hürriyetçilik, milliyetçilik ve büyük endüstridir. Bu devir ile ilgili, yazarın üzerinde durduğu başka bir konu ise, devrin tarihinin kurucularının uğradığı bozgunlardır. Bunun nedeni olarak ise ne milliyetçi fikirlerin, ne de hürriyetçiliğin gelişmesinin durdurulamaması gösterilmiştir. Çalışmada Osmanlı İmparatorluğu'ndan imparatorluğun Tanzimat arifesindeki zamanlarından başlayarak söz edilmektedir. Fransız ihtilalinin uyandırdığı milliyetçiliğin etkisiyle ateşlenen Sırp ve Yunan isyanları, şark meselesinin ortaya çıkışı, Mısır meselesi ve Mehmet Ali Paşa harekâtları, Avrupa mukaddes ittifakının bozulması, İngiltere ve Fransa'da gericiliğin yenilmesi konularına da aynı bölümde yer verilmiştir. Sözü geçen birçok konunun birbirleriyle olan ilişkilerini değerlendirmek açısından söz konusu eser, son derece güçlü analizlerle okuyucuya rehberlik etmektedir.

Yazar, 1789 Fransız İhtilali'nin 1830 ihtilallerindeki rolü ve önemine atıfta bulunmanın yanı sıra, 1830 ihtilallerini de dikkatle irdelemektedir. 1830 ihtilallerinin başarısının altında yatan en önemli

sebebin, Fransa ve İngiltere'nin destekleri veya iyi niyetli tarafsızlıkları olduğu iddia edilmiştir. Eserde, 1830 Temmuz'unda Paris'te başarıya ulaşan Fransız İhtilali'nin Polonya'da Varşova Astsubay Okulu Öğrencilerinin isyan bayrağını çekmesine vesile olduğu belirtilmektedir. Bunun üzerine Rus orduları Polonya topraklarını istila ederek, Polonya'da Ruslaştırma hareketine başlamıştır. Yazar, ayrıca Polonya'da yaşananların, Almanya ve İtalya'da da etkisini gösterdiğinden söz etmektedir. Almanya'da hürriyetçi hareketler sertleşmiş, fakat herhangi bir başarı elde edememiştir. İtalya'da birçok hürriyetçi ve vatanperver grup prensleri kaçırıp idarelere el koymuştur. Avusturya kuvvetleri ihtilalci hareketleri bastırmayı başarmıştır. Eser, Avrupa'daki inkılâpçı ve hürriyetçi hareketleri irdeledikten sonra, ilk etapta İngiltere'de olmak üzere Avrupa'nın başlıca memleketlerinde endüstrinin kaydettiği büyük gelişmelere vurgu yapmaktadır. Yazar, endüstrinin kaydettiği gelişimin bankacılık ve kredi usullerinde de büyük etki gösterdiğini belirtmektedir. Ayrıca bu gelişmeler sonucunda, mali durumu kötü olan Asya ve Afrika memleketlerinin Avrupa'nın mali esareti altına girdiğini savunmaktadır. Sonuç olarak gelişen endüstrinin Avrupa dışı ülkeler içerisinde uzun yıllar sürecek felaketli sömürülme hayatlarını başlattığı iddia edilmektedir. Osmanlı Devleti'nin yıkılışının altında yatan sebeplerden birinin de, Osmanlı Devleti'nin Avrupa mali esaretine girmesinden kaynaklı olduğu yazar tarafından iddia edilmektedir.

Sonuç olarak, eser sade bir dille kaleme alınmıştır. Anlatılan olaylar içerisinde çokça ayrıntılara yer verilmesi açısından, bahsi geçen konularda meraklı olan okuyucular adına büyük ölçüde yararlı olabilecek bir eserdir. Olayların anlatılışı sırasında, neden-sonuç ilişkisi kurulmuştur. Avrupa siyasi tarihi, siyaset bilimi ve ekonomi politik alanlarına ilgi duyan okuyucular için okunması yararlı olabilecek bir eserdir.

Batuhan BAŞAR
Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

223

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı: 19

OSMANLI İMPARATORLUĞU 1700-1922

Donald QUATAERT

İstanbul, İletişim Yayıncılık, 2002, Çeviren: Ayşe BERKTAY, 288 Sayfa, ISBN: 978-975-05-0093-0.

Donald Quataert, bu kitabında; Osmanlı Tarihini İncelemenin Gereği, Başlangıcından 1683'e Kadar Osmanlı İmparatorluğu, 1683-1798 Yılları Arasında Osmanlı İmparatorluğu, 19. Yüzyıl, Osmanlılar ve İçinde Yer Aldıkları Dünya, Osmanlı Yönetim Yöntemleri, Osmanlı Ekonomisi, Osmanlı Toplumunu ve Popüler Kültür, Cemaatler Arası İşbirliği ve Çatışma ve son olarak da Osmanlı İmparatorluğunun Mirası gibi bölüm başlıkları altında tüm bu konularını ayrıntılı bir şekilde analiz ederek başarılı bir sentezle okuyucusuna sunmaktadır.

1300-1683 döneminin Osmanlı Devleti'nin çarpıcı bir biçimde genişleyerek, pek dikkat çekmeyen, küçük bir beylikten uçsuz bucaksız topraklara sahip bir imparatorluğa dönüşmesine tanık olduğu dile getirilmektedir. Ayrıca Osmanlıların harita üzerindeki bir noktayla başladıkları dönemi Karadeniz, Ege, Akdeniz, Hazar Denizi ve Kızıldeniz kıyılarına yayılmış topraklara sahip bir dünya imparatorluğuyla bitirdiği ifade edilmektedir. Ancak bu dünyanın 1683'te değiştii ve Viyana'yı kuşatan Osmanlı kuvvetlerinin, her iki tarafın da beklemediği şekilde feci bir yenilgiye uğramasıyla, güç ilişkilerinde kalıcı bir tersine dönüşün işareti olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca Osmanlıların siyasal gücünün zirvesine çıkmasının, ironik bir şekilde tam da Yeni Dünya'nın Batı Avrupa tarafından keşfedilmesiyle aynı zamana denk geldiği belirtilerek, Yeni Dünya'nın keşfinin Avrupa'yı çok net bir biçimde dünyanın geri kalan kısmından ayrı bir rotaya oturttuğu ve güç dengelerini Batıya, Akdeniz dünyasından Atlantik ekonomilerine doğru kaydırđıđı ifade edilmektedir.

1683-1798 yılları arasındaki dönemin de 1300-1683 döneminin askerî başarılarının tam tersine, uzun 18. yüzyıl olarak da adlandırıldığı ve en önemli özelliğinin ise yenilgiler ve toprak kayıplarının olduğu belirtilmektedir. Osmanlı devletinin eskiye oranla çok daha başarısız olduğu bu döneme askerî yenilgiler ve toprakların küçülmesi damgasını vurduğu; kısacası, askerî bozgunlarla dolu olan bu yüzyılın

225

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı:19

1683'te Viyana bozgunuyla başladığı ve 1798'de Napolyon Bonapart'ın Mısır'ı istila etmesiyle sona erdiği ifade edilmektedir.

1798-1922 arası kabul edilen uzun 19. yüzyıl boyunca bir önceki dönemin Osmanlı siyasal ve iktisadi modelleri genel anlamda varlığını koruduğu; ancak uğradığı toprak kayıplarının pek çoğunun Osmanlı tebaasının süzerenlerine veya hükümdarlarına karşı ayaklanmaları sonucunda gerçekleşmiş olması bakımından farklılık arz ettiği ve genel olarak bakıldığında bunun Osmanlı tarihinde yeni bir durum olarak kendini gösterdiği belirtilmektedir.

Artık tarihçilerin Osmanlı imparatorluğunun siyasal yapılarındaki değişimin 16. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasında meydana geldiğini ve bu sürecin Osmanlı kurumlarının yeni biçimlere evrilmesi şeklinde tarif edilmesinin daha doğru olduğunu belirttikleri ifade edilmektedir. Bu yeni biçimlere sahip kurumların, kuşkusuz eski kurumlardan farklı oldukları ve artık padişahlar sadece tahtta otururken, devleti fiilen idare eden vezir ve paşaların olduğu, fakat iç kurumlardaki bu farklılığın 16. ve 18. yüzyıllar arasında meydana gelmiş bir dönüşüm olarak algılanmasının daha doğru olacağı ve zayıflama ve gerilemenin, Osmanlıların gerçekten de savaşlar ve topraklar kaybetmekte olduğu uluslararası cephedeki durumundan kaynaklandığı belirtilmektedir. Bir anlamda da Tanzimat'la birlikte kanun önünde eşitliğe dayalı yeni toplumun veya yabancı şirketlerin öngördüğü yabancıların/gayri Müslimlerin üstünlük sahibi olduğu yeni düzenin Müslümanların üstünlüğüne dayalı sistemin yerini alıp alamayacağına hiçbir zaman bilinemeyeceği ifade edilirken; 19. yüzyılda Osmanlı toplumunun bir evrim geçirmekte olduğu ve imparatorluğun 1922'de yıkılması nedeniyle de bu dönüşüm tamamlanamadığı belirtilmektedir.

Osmanlı'nın kültürel ve toplumsal hayatıyla ilgili olarak, Osmanlı imparatorluğunda insanların hayatlarını nasıl kazandıkları ve geçim sağlama örüntülerinin zaman içinde nasıl değiştiği ifade edilmektedir. Bu amaç çerçevesinde nüfus büyüklüğüne ve hareketliliğine ilişkin demografik bilgilerle ekonominin önemli sektörlerindeki değişiklikler arasında bağ kuran karmaşık matris üzerinde durulmaktadır. Kısacası, Osmanlı halkının gündelik hayatı tasvir edilmekle birlikte; toplumsal örgütlenme, popüler kültür ve toplumsal yaşama katılma biçimleri ele alınmaktadır.

Son olarak, Osmanlı İmparatorluğunun mirası başlığı altında; bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğunun elinde olan topraklarda bugün yer alan otuzu aşkın ülkede, geçmiş Osmanlı dönemi yakın zamanlara kadar büyük ölçüde görmezden gelindiği veya çok olumsuz bir çerçevede ele alındığı, eski Balkan eyaletlerinde durumun birkaç istisnaıyla bugün de böyle devam etmekte olduğu ifade edilmektedir.

Osmanlıların siyaset alanında göstermiş oldukları birtakım başarısızlıklarının etkileri bugüne kadar uzandığı ve bunlardan ilkinin İngiltere'nin Basra Körfezine girmesini engelleme konusundaki başarısızlık olduğu ve bunun Irak topraklarında, Osmanlıların Basra eyaletinin bir parçası olan Kuveyt'te, İngilizlere bağımlı bir devlet kurulmasına yol açtığı ve Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgalinin ve 1990'ların başında Kuveyt'i geri almak için yapılan Körfez Savaşının izini bu şekilde Osmanlıların siyasal başarısızlığına kadar sürmek mümkün olabileceği dile getirilmektedir. Aynı şekilde Osmanlı'nın, Yahudilerin Filistin'e göç etmesini engellemeye çalıştığı ancak bunu başaramadığı ve Siyonizme orada demografik bir başlangıç noktası vermiş olduğu ve bu olayların etkilerinin bugün de hâlâ sürmekte olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bilindiği üzere kronik Türk-Yunan çatışmalarının kökeninin doğrudan Rum tebaanın imparatorluktan kopup ayrılmasında yattığı ve Ermeni ve Türklerin 1915 olayları konusunda hâlâ şiddetli fikir ayrılıkları içerisinde olduğu dile getirilmektedir. Sonuçta, imparatorluğun bir zamanlar üzerinde kurulu olduğu topraklara ve ötesine Osmanlı mirasının karışmış olduğu; kimilerinin Osmanlı geçmişini bugünkü varlıklarının nedeni sayarken, kimilerinin de bu mirası muhalefet ve inkâr konusu saymakta oldukları ifade edilmektedir.

Sonuç olarak, yazar bu kitapta, milliyet, dini inanç ve etnisite bakımından fazlasıyla bölünmüş bir dünya için Osmanlı mirasının milliyetsiz, çok dinli ve çok etnik gruplu örgütlenme biçimleri sunan bir siyasal ve sosyal düzen olduğunu aktarmaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de önce Osmanlı Siyasal Tarihini bütünüyle gözden geçirerek özgün yanlarını göz ardı etmeden, tamamen belirsiz bir ülke olmadığını da vurgulayarak karşılaştırmalı bir çerçeveye yerleştirmektedir. Bu çerçeveye, Osmanlı Devleti'nin devletlerarası ilişkilerdeki yerinden popüler kültüre, tarım, imalat, ulaşım ve demografi alanlarındaki

gelişmelerden cemaatler arası ilişkilere ve Osmanlı mirasına çok geniş bir yelpazede kendini göstermektedir. Yazar sadece siyasal tarihi değil, aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve emek tarihini de içeren daha geniş kapsamlı bir değerlendirme sunmaya çalışmaktadır.

Bu eserde, yazar, olayları çok iyi bir sebep sonuç ilişkisi içinde ve kendi tarihi çerçevesinde, o zamanın koşullarını dikkate alarak öylesine mantıksal bir süzgeçten geçirmektedir ki tarihin kronolojik sürecinde okuyuculara, küçük resimleri birleştirmek suretiyle büyük resimde bütünü görmeyi çok iyi bir şekilde sağlamaktadır.

Yazar bu çalışmasında çok farklı kaynaklardan istifade ile Osmanlı imparatorluğunu her yönüyle incelemek suretiyle anlattığı konuları çoğunlukla tarafsız bir şekilde sunmaktadır. En önemlisi de “Osmanlı’yı Osmanlı yapan değerleri ve etkileri” çok iyi bir şekilde ortaya koyarak bugünlere başarıyla aktarmaktadır. Bunun yanında, Osmanlının bugünkü mirası üzerinde birtakım çıkarımlarda bulunarak geçmiş ile bugün arasında bir köprü kurmakta ve bu sayede tarihi sosyolojik bakış açısıyla da incelemektedir. “Geçmiş bugünün ensesindedir.” şeklindeki bu söylemiyle de bunu çok iyi bir şekilde vurgulamaktadır. Ancak Osmanlı mirasının bugünkü etkileri ile ilgili yazarın değerlendirmelerinde, tek taraflı olarak Osmanlının başarısızlıkla yargılamasının çok anlamlı olmadığı düşünülmektedir. Bu konuda yazarın, diğerlerinde olduğu gibi olayları tek taraflı değil, uluslararası sistem içinde yer alan tüm aktörlerin ve bu kapsamdaki tüm çevresel faktörlerin ışığında bir arada irdeleyememiş olması, bu eserin tam anlamıyla objektif bir yaklaşım sunmada eksik bir yanını oluşturmaktadır. Ancak, bütün bu incelemeler sonucunda yazarın; Osmanlı imparatorluğunu siyasal tarihi ile birlikte ekonomik ve toplumsal tarihi ile birlikte sunması ve bunu yaparken de sosyolojik boyutunu dâhil ederek kapsamlı bir şekilde ele alması, bu alanda bilgi sahibi olmak ve araştırma yapmak isteyenlere yönelik güzel ve anlamlı bir kaynak oluşturduğu değerlendirilmektedir.

Ümit DUYU

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

MÜTAREKE DÖNEMİNDE ORDUNUN DURUMU VE YENİDEN YAPILANMASI (1918-1920)

Dr. Zekeriya TÜRKMEN

Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2001, 585 sayfa, ISBN: 975-16-1372-8.

Tarihçi Zekeriya Türkmen'in kaleme aldığı bu eserde, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Ordusu'nun mütareke şartları neticesindeki tasfiye süreci, başta Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti olmak üzere, Anadolu'da bulunan subayların sürece karşı tutumları siyasi gelişmeler değerlendirilerek ele alınmıştır. İzmir'in işgali sonrası, halkta oluşan direniş gayesini ve Kuvayı Milliye hareketinin başta askerî yönleri olmak üzere siyasi, sosyal ve ekonomik dinamiklerini analiz eden Türkmen, milis güçlerden oluşan Kuvayı Milliye'den düzenli orduya geçiş aşamalarını detaylarıyla incelemiştir. Çalışmada, hakkında birtakım ihtilafların bulunduğu Millî Mücadele dönemi, birincil kaynaklardan tarafsız bir gözle değerlendirilmiş; bu dönemle alakalı daha önce sathi tespitlerin yapıldığı hadiseler detaylı biçimde irdelenmiştir.

Kitapta, ilk olarak Birinci Dünya Savaşı öncesinde, ordunun durumuna temas edilmiş; ardından Birinci Dünya Savaşı yıllarında ordu teşkilat ve teçhizat paralelinde değerlendirilmiştir. Yazar, kitabın konusu olan ordunun yeniden yapılanması sürecini üç ana başlık altında incelemiştir. Mütareke döneminde Osmanlı ordusunu ilk bölümde değerlendiren Türkmen, ikinci bölümde Kuvayı Milliye dönemini, hem terhis edilmekte olan ordunun hem de halkın direniş amaçlı kurduğu milis kuvvetler nezdinde analiz etmiş ve ordudan milis kuvvete geçiş sürecini irdelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise, milis güçlerin oluşturduğu Kuvayı Milliye hareketinden, düzenli orduya geçiş süreci işlenmiştir. Bu üç ana başlık altında toplanan geçiş evreleri, siyasi, ekonomik ve sosyolojik parametreleri barındıran alt başlıklar ile tahlil edilmiştir. Bu yöntem, ordunun yeniden yapılanması sürecini sınırlı bir askerî analizden ziyade, değişen İstanbul hükümetleri, İstanbul'un ve İzmir'in işgali, T.B.M.M.'nin kurulması gibi süreci doğrudan etkileyen siyasi gelişmeleri içinde barındırarak, kapsamlı bir değerlendirmenin

229

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı:19

yapılmasını sağlamıştır. Bütün değişkenlere kronolojik bir sıra ile ayrı başlıklar altında değinilmesi, askeri gelişmelerin açıklayamadığı veya yetersiz kaldığı olayların net olarak anlaşılmasına yardımcı olmuştur.

Yazar, “*1. Dünya Savaşı Öncesinde Ordunun Durumuna Genel Bir Bakış*” başlığı altındaki giriş bölümünde, ilk olarak, ordunun Tanzimat döneminde geçirdiği yenileşme sürecine değinmiştir. Müteakiben, Abdülhamit dönemi Türk-Alman yakınlaşmasının subaylara etkisi üzerinde durmuş; Alman Romantik Akımı doğrultusunda yetişen subayların İkinci Meşrutiyet’in ilanında oynadığı rol ve sonrasında mektepli-alaylı subayların yaşadığı kişilik-kimlik çatışmalarını analiz etmiştir. Yazar, İttihat ve Terakki iktidarından sonra ordunun gençleştirilmesi ve ıslahı için yapılan bir dizi reform hareketlerinin neden olduğu ordunun siyasallaşması sürecini ve bunun Balkan Savaşı’na yansımalarını değerlendirmiştir.

“*1. Dünya Savaşı ve Mondros Mütarekesi Döneminde Ordu*” başlığı altındaki birinci bölümde, Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı ordusunun teşkilat ve teçhizat bakımından değerlendirilmesi yapılmış, savaşın kaybedilmesi sonrasında mütareke şartlarına göre ordunun nasıl ve neye göre tasfiye edileceği işlenmiştir. Mütareke sonrası, Anadolu’ya çekilen Osmanlı ordularının mevcut durumu ve ordu komutanlarının mütareke karşısındaki tutumları ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Buna paralel olarak, İttihat ve Terakki’nin tasfiyesinden sonra iktidara gelen Hürriyet ve İtilaf Fırkası’nın ve Sultan Vahdettin’in ordunun terhisi ve mütarekeye karşı tutum ve davranışları tarihsel anekdotlarla anlatılmıştır.

Eserin “*Kuvayı Milliye Döneminde Ordunun Yeniden Düzenlenmesi Faaliyetleri*” başlığı altındaki ikinci bölümünde, ilk olarak Mütareke Dönemi’nden Kuvayı Milliye dönemine geçişte orduyu ayakta tutmak için Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti ve Harbiye Nezaretî’nin gayretleriyle teşkil edilen “*Ordu müfettişliği*” uygulamasına değinilmiş; buna karşı olarak Damat Ferit Hükûmetlerinin Anadolu’ya gönderdiği Nasihat Heyetleri’nin faaliyetleri değerlendirilmiştir. Müteakiben ordu müfettişlerinin görev ve yetkileri, padişah iradeleri ve Harbiye Nezaretî’nin yazışmaları kaynak gösterilerek tasvir edilmiş; bu yeni göreve mensup subayların

devlet merkezi ve işgal devletleriyle münasebetleri kronolojik olarak anlatılmıştır. Bu hususta özellikle 3. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın, Kuvayı Milliye öncesi, millî direnişi oluşturmak için faaliyetleri karşılaşılan siyasi hadiseler eşliğinde detaylı olarak irdelenmiştir. İzmir'in işgali sonrası, işgale karşı halkın tepkisi, Kuvayı milliye oluşumunun sosyolojik altyapısı ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'nin harekete karşı yaklaşımları incelenmiştir. Bunlara paralel olarak, Saray ve Damat Ferit Paşa hükümetinin Kuvayı Milliye oluşumuna karşı, halkı ve askerleri merkezi otoriteye bağlamak için giriştiği Askerî Şura ve Tahkik Heyetleri'nin faaliyetleri detaylı biçimde ele alınmıştır. Lakin bu teşkillerin yapısı incelenirken, önceki bölümde anlatılan yapının tekrar zikredilmesi bölümün olması gerekenden uzamasına yol açmıştır. Son kısımda ise, Ali Rıza Paşa Kabinesi'nin Kuvayı Milliye hareketine karşı değişen tutumu ve Anadolu-İstanbul hattının münasebetleri işlenmiştir.

Eserin “*Kuvayı Milliye'den Düzenli Orduya Geçiş ve Ordunun Yeniden Yapılanması*” adlı üçüncü bölümünde, gayri nizami harp kuramını benimseyen Kuvayı Milliye hareketinin işgale karşı nihai çözümü sağlayamamasından dolayı düzenli orduya dönüştürülme çabaları anlatılmıştır. Bu hususta Enver Paşa'nın kurduğu Teşkilatı Mahsusa başta olmak üzere Karakol ve Felah Cemiyetleri gibi milis kuvvetlerin düzenli orduya geçiş sürecindeki faaliyetleri detaylı bir şekilde incelenmiş; bu oluşuma karşı İstanbul ve işgal güçlerin tutumları ve muhalefetleri tarihsel anekdotlarla değerlendirilmiştir. Son olarak, İstanbul'un müttefik güçler tarafından resmen işgali sonrası, Erkânı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'nin yeniden teşkilatlanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilanı ile birlikte meclis hükümeti ordusunun, iaşesini, ikmalini, silah ve mühimmat gibi teçhizatını tedarik edecek olan Milli Müdafaa Vekâleti'nin kuruluş süreci birincil kaynaklardan yararlanılarak anlatılmıştır.

Yazar, “*Sonuç*” bölümündeki tespitinde, İkinci Meşrutiyet'ten itibaren gün geçtikçe siyasileşen, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları'ndaki hezimetlerin sorumlusu olarak gördüğü ordunun mütareke döneminden sonra başta İstanbul hükümetlerinin askerî kanadı olan Harbiye Nezareti ve Erkânı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'nin gayretleri ve uzun

bir dönem halktan izole olmuş subayların, bu sefer halktan aldıkları güç neticesinde üzerlerine düşen görevleri yerine getirdiklerini ve bağımsız bir Türk Devleti'nin doğuşuna zemin hazırladıklarını çalışmasında işlediği başat konulara atıfta bulunarak izah etmiştir.

Eser, Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Genelkurmay ATASE Başkanlığı Arşivi'nde bulunan birincil kaynaklara dayanmış; farklı görüşlerin benimsendiği yerli ve yabancı ikincil kaynaklar mukayese edilerek kullanılmıştır. Yine Damat Ferit Paşa-Atatürk, Atatürk-Vahdettin gibi popüler kültürde suiistimal edilen ilişkileri rasyonel kaynaklarla açıklayarak hamasetten uzak bir şekilde tasvir etmesi açısından, bu kitap, ezber bozan bir çalışmadır. Eserde dönemin gazete ve dergilerinin incelenmesi, çalışmanın sosyolojik bir tabana oturmasına olanak vermiştir. Yazarın olaylara diyalektik bir yaklaşım benimsemesi, okurun birincil kaynakların doğrultusunda kendi yorumunu yapabilmesine de yardımcı olmuştur. Ayrıca ihtilafli hadiselerin ve kararların, birincil kaynaklarını kitabın sonundaki "Ek'ler" bölümünde kullanması, kitabın itibarını arttırmaktadır.

Eser, biçim olarak, sade ve akıcı bir dille yazılmıştır. Her ne kadar belgelere dayanan bir akademik çalışma olsa da, yazarın konuyu romansal bir üslupla anlatması, çalışmanın keyifle okunmasını sağlamıştır. Eserde, tasvir edilen bir olayın veya bir kavramın diğer bölümlerde aynı cümleler kullanılarak anlatılması, tekrarlara yol açmıştır. Bunun dışında, dönemin olağanüstü şartlarına rağmen bazı bölümlerde kitabın temel konusuna aykırı olarak siyasi cereyanların askeri gelişmelerin önüne geçmesi, kitabın siyasi içerikli bir çalışma olarak algılanmasına neden olmaktadır. Eserin içerik olarak objektif ve birincil kaynaklara dayanması, "Ulus Devlet" inşa sürecinde geçmişte çok kez manipüle edilen bir dönem olan Milli Mücadele yıllarının tam olarak anlaşılması açısından kaynak bir çalışmadır.

Mehmet Mert ÇAM

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

ATATÜRK: MODERN TÜRKİYE'NİN KURUCUSU DÂHİ GENERALDEN LİDERLİK ÜZERİNE DERSLER

Austin BAY

İstanbul: Pegasus Yayınları,2013, 256 sayfa, ISBN: 978-605-343-144-2.

Eser, Amerika Birleşik Devletleri Kara Kuvvetleri'nde görev yapmış, Texas Austin Üniversitesi'nde strateji dersleri vermekte olan, çeşitli dergi ve gazetelerde makale ve yazı yazan Emekli Albay Austin Bay'in Mustafa Kemal'in başta liderlik yönleri olmak üzere askerî hayatını incelediği akademik çalışmasıdır. Bay, Atatürk'ün askerî liderlik sırlarını inceleyip, onun dünyanın en büyük askerî liderleri arasındaki yerini doğrularken, aynı zamanda onun mirasının 21. yüzyıldaki yansımalarını ele almaktadır.

Eserin, giriş bölümünde öncelikle I. Dünya Savaşı'nın genel bir portresi çizilmiş ve Avrupa'daki orduların gelişen teknoloji sayesinde zaferi hızlı ve kesin bir şekilde elde etmeyi amaçladığı belirtilmiş, akabinde de bunun ters bir etki yarattığını ve orduların bitmek bilmeyen siper hatlarıyla yerinden kımıldayamaz hale geldiğini ve taarruz hareketlerinin muazzam can kayıplarına yol açtığını söylenmiştir.

Buradan yola çıkan yazar, I. Dünya Savaşı'nın en kritik savaşlarından biri olan Çanakkale Savaşı'nda Mustafa Kemal'in askerî dehasının savaşın kazanılmasında oynadığı kritik role değinmiştir. Dâhi bir liderin özelliklerini sıralayan Austin Bay, mevcut durumu hızlı bir biçimde kavrama, analiz etme, karışıklığın ve olayın canlılığından sıyrılıp avantajlı sonuçlara gidecek yol haritasını oluşturma gibi hususların Mustafa Kemal Atatürk'te fazlasıyla olduğuna dikkat çekmiştir. Askerî liderliğindeki ileri görüşlülüğün, olayları etraflıca ve hızlıca değerlendirmesinin ve gerçekçiliğinin onu dünyanın en önemli komutanları arasına soktuğunu vurgulayan Bay, Atatürk'ün bu özelliklerinin sadece askerî alanda kalmadığını ve devlet adamı kimliğinin de bahsi geçen özelliklerden ötürü üstün başarılar kazandığını belirtmiştir.

233

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı:19

Büyük askerî teorisyen ve stratejisyen Carl Von Clausewitz'in liderlik üzerine olan düşünce ve sözlerini de referans alan yazar, Mustafa Kemal'in Çanakkale Savaşları ve önceki mücadelelerinde rütbesi yüksek olmayan bir subay olsa dahi savaşın politikanın devamı olduğu ve ondan asla ayrılmadığı gerçeğini görmesi bakımından eşsiz bir karaktere ve akıla sahip olduğunun altını çizmiştir.

Eserin giriş bölümünün devamında da Atatürk'ün politik kariyerinde tıpkı askerî kariyerinde olduğu gibi olayları hızlıca kavraması ve bütünü görebilme kabiliyetinin ele alınması devam etmiştir. Özellikle Atatürk'ün hayalperest yayımlarıktan uzak durması, onun aynı zamanda politik bir stratejik akıl olduğunu göstermesi açısından önemli bir örnek olarak ele alınmıştır; çünkü yazara göre Atatürk uluslararası sistemde ulusal çıkarlara ulaşmanın yolunun savaş ile değil; ancak barış ile olacağını görece kadar ileri görüşlülüğe sahip birisidir.

Eserin giriş bölümünün ardından, yazar Mustafa Kemal'in doğduğu bölge olan 19. yüzyıl Rumelisini konjonktürel açıdan derinlemesine inceleyen Austin Bay, Atatürk'ün barut fıçısına benzeyen bir bölgede mücadelenin içinde yer alan ve imparatorluğun çöküşüne bizatihi şahit olan bir gençlik yaşadığını vurgulamıştır.

Austin Bay kitabın devamında, Mustafa Kemal'in 1904 senesinde Harp Akademilerinden mezun olmasının ardından Suriye'deki 5'inci Ordu'ya olan atamasını detaylı bir şekilde ele almış ve özellikle Suriye'deki tecrübelerinin onun başta Arap-Türk ayrımı olmak üzere imparatorlukta yozlaşmışlık ve halifeliğin gücünün Türk olmayan Müslümanlar arasında azaldığı hususlarını gözlemlemek açısından oldukça önemli bir yere sahip olduğuna dikkat çekmiştir.

Eserde ele alınan ilgi çekici konulardan biri de, yazarın, Atatürk'ün liderlik vasıflarını ilk defa özgürce tatbik etme ve tam yetkiyle sahada kullanma olanağı yaşadığı 1908 yılındaki Trablusgarp Eyaletine gerçekleştirdiği sürgün-görev tarzı misyon olduğu iddiasıdır. Özellikle İttihat ve Terakki yönetimine soğuk bakan kabileler, yerel eşraflar ve otonomiye sahip aşiretlerin oluşturduğu eyalette, Mustafa Kemal başrol oyuncusu olarak, elindeki kısıtlı imkânları en iyi şekilde kullanmak suretiyle bölgedeki sorunları ve anlaşmazlıkları oldukça

pragmatik ve başarılı bir şekilde çözmeye haiz olmuştur. Dolayısıyla Bay, burada yaptığı harekâtların, planların ve eylemlerin Mustafa Kemal açısından liderlik yeteneklerini olağanüstü geliştirme fırsatını sunması açısından paha biçilemez derecede önemli olduğunu belirtmiştir.

1911 Trablusgarp Savaşı esnasında Mustafa Kemal'in Tobruk ve Derne'de kazandığı başarıların açık bir şekilde iç yüzünün anlatıldığı daha sonraki bölümlerde onun burada gerçekleştirdiği örgütleme, planlama ve olaya hâkim olma şeklindeki özellikleri ele alınmıştır.

Bay, Atatürk'ün Trablusgarp'ta gerçekleşen savaş esnasında gözlemlerinden yola çıkarak edindiği tecrübelerin analiz süzgecinden geçirilmek suretiyle incelendiğinde, Trablusgarp Savaşı'nda uyguladığı benzer başarılı taktikleri Gelibolu Yarımadasında da uyguladığını dile getirmiştir. Bu bağlamda, Trablusgarp'ta yaşadığı tecrübe aslında Mustafa Kemal'in yakın gelecekte karşılaşacağı makro mücadelenin mikro bir örneği olmuştur.

Yazar, Trablusgarp Savaşı'nın hemen akabinde başlayan Balkan Savaşlarını da ele almış ve savaş esnasında Mustafa Kemal'in, savaşın imkânsızlıkları içerisinde kazandığı küçük ama önemli başarılarla değinmiştir. Buradan hareketle, yazar, Mustafa Kemal'in tecrübelerinin gelecekte gerçekleşecek Çanakkale Savaşı'nın bir ön plesibiti olduğu iddiasında bulunmuştur.

Eser, Atatürk'ün Trablusgarp Savaşı'ndaki çıkarma muharebeleri ve Balkan Savaşlarında özellikle Şarköy Harekâtı başta olmak üzere amfibi operasyonlara bizatihi şahit olmasını ve bunların içerisinde yer almasını ele alırken, Mustafa Kemal'in bu ön tecrübelerinin kendisine Çanakkale Savaşı esnasında oldukça yardımcı olduğunu iddia etmiştir.

Buradan hareketle Çanakkale Savaşı'nın içinde Mustafa Kemal'in oldukça öneme sahip rolünü üstüne basarak anlatan yazar, onun ayrıca geri planda kalmış başarılı Doğu Anadolu görevini yalın bir şekilde ele almıştır.

Mustafa Kemal'in Suriye-Filistin cephesindeki rolünü de ele alan yazar, bundan sonraki süreçte Atatürk'ün Türk Kurtuluş Savaşı'ndaki rolünü, onun örgütsel planlama becerilerini, liderlik özelliklerini ve başarılarını, gelişmiş vizyonunu ele almış ve batmış

olan bir imparatorluğun küllerinden nasıl bir modern ulus devlet yaratılma sürecine gidildiğini incelenmiştir.

Günümüz Türkiye'sindeki güncel tartişmaları ele almak suretiyle onun siyasi açıdan mirasının konumunu ve durumunu okuyucuya anlatmaya alışan Bay, kitabın sonunda Atatürk devrimlerinin farklı fraksiyonların bakış açıları eşliğinde h lihazırda tartişıldığını belirtmekteyse de, Atatürk'un reformlarının Türkiye'yi iyi yönde değiştirdiğini ve şahsının da hâlâ dünyadaki politikacılara ve reformculara örnek teşkil ettiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, kitap Mustafa Kemal Atatürk'un devrimlerinin detaylı bir incelemesinden ziyade, onun askerî, siyasi ve psikolojik olmak üzere üç ana başlık altında liderlik vasıflarının incelendiği bir araştırma kimliğine sahiptir. Atatürk'un dâhi özelliklerinin geçmişini küçük ayrıntılarla gösteren ve detaylandıran eser, bu bağlamda Mustafa Kemal ile ilgili kalıplaşmış bilgilerden ve söylemlerden uzak durmak isteyen okuyucular açısından faydalı olabilecek bir kaynak niteliğindedir.

236

Security
Strategies

Year: 10

Issue: 19

Caner KUR

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

YAYIM ESASLARI

Güvenlik Stratejileri Dergisi'ne gönderilen yazıların başka bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanması amacıyla başka bir yere iletilmemiş olması gereklidir.

A. YAZIM KURALLARINA İLİŞKİN ESASLAR

1. Yazım dili Türkçedir. İngilizce, Fransızca ve Almanca yazılmış çalışmalar da yayımlanabilir. Dergiye gönderilen yazıların yazım düzeltmesini Yazı Kurulu yapar. Türkçe makalelerin yazım ve noktalamasında ve kısaltmalarda TDK İmlâ Kılavuzunun en son baskısı esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.
2. Türkçe makalelerde yayımlanmak üzere gönderilen yazılar, özet ve kaynakça dâhil yaklaşık 30 sayfadan fazla olmamalıdır.
3. Yazılar, makalenin başlangıç kısmına yazılmış, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış makale başlıklarını da içeren 250 kelimeyi aşmayan özet, Türkçe ve İngilizce beş anahtar kelime ve sonuna yazılmış 750 kelimeyi geçmeyecek İngilizce makale özetiyle gönderilmelidir.
4. İngilizce dışındaki dillerde yazılmış makaleler için 750 kelimeyi geçmeyecek bir İngilizce makale özeti yazılmalıdır.
5. Yazar adı, sağ köşeye, italik koyu, 11 punto olarak yazılmalı; unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi dipnotta (*) işareti ile 9 punto yazılarak belirtilmelidir. Diğer açıklamalar için yapılan dipnotlar metin içinde ve sayfa altında numaralandırılarak verilmelidir.
6. Yazı karakteri Times New Roman, 11 punto, satırlar bir buçuk aralıklı, dipnotlar 9 punto ve tek aralıklı yazılmalıdır.

B. SAYFA DÜZENİNE İLİŞKİN ESASLAR

1. Paragraf arası, ilk satır 1.25, paragraflar arası önceki 3 nk, sonra 3 nk, iki yana dayalı, satır aralığı bir buçuk olmalıdır.
2. Sayfa düzeni normal, sayfa yapısı üstten 5 cm, alttan 5,5 cm, sol 4,5 cm, sağ 4,5 cm, cilt payı 0, üst bilgi 1,25 cm, alt bilgi 4,5 cm olmalıdır.

3. Alt başlıklar kendisinden önce gelen başlıktan 3 karakter içeride olmalıdır.
4. Sayfa numaraları alt sağda verilmelidir.
5. İlk sayfadan sonra, çift numaralı sayfalara yazar adı, tek numaralı sayfalara makale adı 9 punto karakterinde üst bilgi olarak eklenmelidir.

C. REFERANS VE GÖNDERMELERE İLİŞKİN ESASLAR

1. Göndermeler (referanslar), Güvenlik Stratejileri Dergisi'nde dipnotlar sayfa altında numaralandırılarak verilecektir. Atıflar, metin içinde (Örn. Karpaz, 2001: 101.) şeklinde gösterilmeyecektir.
2. Atıfta bulunulan kaynağın tam kimliği verilecektir, atıfta bulunulmamış eserler kaynakçada gösterilmeyecektir.
3. Dipnotlarda yayın adları (Kitaplarda kitap adı, makalelerde dergi adı) italik ve koyu yazılacak, atıflarda alıntı yapılan sayfa numarası mutlaka belirtilecektir.

Kitaplar için

1. Aynı kaynağa yapılan atıflarda yazar adı ve soyadı, a.g.e. (adı geçen eser), a.g.m. (adı geçen makale) ve a.g.y. (adı geçen yayın) ifadesi ve sayfa numarası kullanılmalı, aynı sayfa için aynı yer kısaltmaları italik olarak yazılmalıdır.
2. Dipnotlar verilirken diğer dillerden kaynaklar için İngilizce yazım kuralları, Türkçe kaynaklar için ise Türkçe yazım kuralları temel alınmalıdır.
3. Aynı yazarın birden fazla eserinin olması durumunda yapılan atıflarda yazar adı ve soyadı, eserin yayım tarihi, a.g.e. ifadesi ve sayfa numarası yazılmalı, yazarın aynı tarihli birden fazla eserinin olması durumunda ise eserin tarihinin yayına A, B, C harfleri konularak atıf yapılmalı ve bu durum kaynakçada da belirtilmelidir.

(1) Tek yazarlı kitaplar:

Yazar adı ve soyadı, **eser adı**, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih, sayfa

numarası. (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih, sayfa numarası.

Hikmet Celkan, *Ziya Gökalp'in Eğitim Sosyolojisi*, MEB Basım Evi, İstanbul, 1990, ss. 14-25.

Hikmet Celkan, *Eğitim Bilimine Giriş 2.Baskı*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, ss. 14-25.

Hikmet CELKAN, 1990, a.g.e., s. 16.

Joseph Needham, *Science and Civilization in China*, Vol: 5, Cambridge Univ. Press, Cambridge, 1954, p. 7.

(2) İki yazarlı kitaplar:

Birinci yazarın adı ve soyadı ve ikinci yazarın adı ve soyadı, **eser adı**, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih, sayfa numarası. (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih, sayfa numarası.

Ekrem Memiş ve Nuri Köstüklü, *Yeni ve Yakınçağda Türk Dünyası*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2002, s. 114.

Arnold Gessell and Ilg L. Francis, *Child Development: An Introduction to the Study of Human Growth*, Harper and Row Publications, New York, 1949, p. 280.

(3) İkiyden fazla yazarlı kitaplar:

Yazarın adı ve soyadı vd., **eser adı**, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer ve yayımlandığı tarih, sayfa numarası, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer ve yayımlandığı tarih, sayfa numarası.

Durmuş Yalçın vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2002, ss. 9-14.

Luis Benton et. al., *Informal Economy*, The John Hopkins University Press, Baltimore, 1989, pp. 47-59.

(4) Çeviri Kitaplar:

Walter Isaacson, *Steve Jobs*, çev. Dost Körpe, Domingo Yayınevi, İstanbul, 2011, s. 540.

Walter Isaacson, *Steve Jobs*, trans. Dost Körpe, Domingo Yayınevi, İstanbul, 2011, p. 540.

(5) Yazar veya Editör Adı Bulunmayan Kitap ve Makaleler:

“Türkiye ve Dünyada Yükseköğretim”, *Bilim ve Teknoloji*, TÜSIAD Yayınları, İstanbul, 1994, s. 81.

(6) Birden Fazla Ciltten Oluşan Kitaplar:

Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi* (çev. Halil Berktaş), Cilt: 1, Eren Yayını, İstanbul 2000, s. 100.

Makaleler için

Yazar adı ve soyadı, “makale adı” (varsa çeviren), *yayımlandığı süreli yayının adı*, yayımlandığı yıl, cilt no (Romen)/sayı:, dergide yer aldığı sayfa aralığı, alıntının yapıldığı sayfa numarası.

(1) Tek yazarlı makaleler:

R. Kutay Karaca, “Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti İlişkilerinde Doğu Türkistan Sorunu”, *Gazi Akademik Bakış*, 2008, Cilt: 1, 219-245, s. 220.

John C. Grene, “Reflections on the Progress of Darwin Studies”, *Journal of the History of Biology*, 1975, Vol: 8, 243-273, p. 270.

(2) İki yazarlı makaleler:

Mehmet Güven ve Derya Kürüm, “Öğrenme Stilleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkiye Genel Bir Bakış”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006, 75-90, s.78.

Tom D. Lewis and Gerald Graham, “Seven Tips for Effective Listening”, *British Journal of Social Work*, 2003, 13-35, p. 30.

(3) İki den fazla yazarlı makaleler:

Mehmet Demir vd., “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Algıları”, *Anadolu Eğitim Dergisi*, 2005, 70 (1), 23-42, s. 24.

Michael Stowe et. al., “Required knowledge, skills and abilities from healthcare clinical managers' perspectives”, *Academy of Health Care Management Journal*, 2011, 55-62, p. 60.

(4) Derleme Kitaplarda Makale:

Nilgün Güzel Özgüven, “Regional Disputes and Conflicts: The Vision of Turkey and Pakistan”, R.Kutay Karaca, (ed.), **Security and Cooperation Seminar**, War Colleges Printing House, İstanbul, 2010, 83-96, s. 83.

(5) Yazarı Belli Olmayan Makale:

“Balkanlarda Türk Varlığı”, **Toplumsal Tarih**, Ankara, 1990, cilt X, sayı: 7, 8-10, s. 8.

(6) Günlük Gazetelerden Alınmış Makaleler:

Hasan Pulur, “Atatürk’ün Hayalleri”, **Milliyet**, 10 Kasım 2011, s. 3.

(7) İnternet Dergisinde Makale:

Alıntının tam adresi yazılmalıdır.

Hasan Kopkallı, “Does frequency of online support use have an effect on overall grades?”, **The Turkish Online Journal of Distance Education**, <http://tojde.anadolu.edu.tr/> (Erişim tarihi: 18.11.2009)

Tezler için

Yayımlanmamış Tezlerin başlıkları için *italik* kullanılmayacaktır.

Yazar adı ve soyadı, tezin adı, tezin yapıldığı kurum ve enstitü, yapıldığı yer ve tarih, sayfa numarası, (Yayımlanıp yayınlanmadığı ve tezin akademik derecesi).

Kenan Sezer, Sanayi Atıklarında Bazı Organik Kirleticilerin Belirlenmesi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 2004, s. 53 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Raporlar için

(1) Yazarı Belli Olan Rapor

Fatma Gök, **Öğretmen Profili Araştırma Raporu**, Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası Yayınları, Ankara, 1999, s. 25.

(2) Yazarı Belli Olmayan Rapor

Arnavutluk Ülke Raporu, TİKA Yayını, Ankara, 1995, s. 7.

(3) Bir Kurum, Firma ya da Enstitünün Yazarı Olduğu Rapor

Dış Politika Enstitüsü, *Uluslararası İlişkilerle İlgili Anayasaya Konabilecek Hükümler*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1990, s. 33.

Ansiklopedi

Ömer C.Saraç, Kağıt, Millî gelir, Ak İktisat Ansiklopedisi, Cilt: II, Ak Yayınları, İstanbul, 1973, ss. 20-30.

İnternet için

(1) Kamu Kurumlarının İnternet Sayfaları

T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmî İnternet Sayfası, “Türkiye Ukrayna Anlaşması”, <http://www.mfa.gov.tr/turkce/group/ikili/11.htm>.

(2) E-Posta Yoluyla Tartışma Gruplarına, Forumlara vb. Gönderilen Mesajlar

Abdulahap Kara, “Kazak Mitolojisinin Dildeki Yansımaları”, (Mesaj: 25), 10 Temmuz 2007, http://groups.google.com/group/turk-tarihciler/browse_thread/thread/f8cef971cca8fd7b.

242

Security
Strategies

Year: 10

Issue: 19

Konferanslarda Sunulan Tebliğler için

Dritan Egro, “Arnavutluk’ta Osmanlı Çalışmaları”, *XIII. Türk Tarih Kongresi, Bildiriler, 4-8 Ekim 1999*, Cilt: I, TTK Yayını, Ankara, 2002, s. 14.

Broşür için

Alev Keskin, *1877-78 Osmanlı-Rus Harbi Harp Tarihi Broşürü*, Genelkurmay Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 7.

Resmî Yayınlar için

İsmet Binark, *Balkan Ülkelerinin Tarihi Kaynakları Bakımından*

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinin Önemi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yayını, Ankara, 1996, s. 9.

Haritalar ve Şemalar için

Şanlıurfa Turizm Haritası, Harita, Şanlıurfa Valiliği Yayını, Şanlıurfa, 1983.

Bülten için

Afyon Kocatepe Üniversitesi Haber Bülteni, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyon, 1999, s. 8.

D. BELGE, TABLO, ŞEKİL VE GRAFİKLERİN KULLANIMINDA UYULACAK ESASLAR

1. Ekler (belgeler), yazının sonunda verilecek ve altında belgenin içeriği hakkında kısa bir bilgi ile bilimsel kaynak gösterme ölçütlerine uygun bir şekilde kaynak yer alacaktır.

2. Diğer ekler (Tablo, Şekil ve Grafik) normal yazı dışındaki göstergelerin çok olması durumunda Tablo, Şekil ve Grafik için başlıklar; Ek Tablo: 1, Ek Grafik: 3 ve Ek Şekil: 7 gibi yazılmalı, ekler, Kaynakça'dan sonra verilmelidir.

Bu eklere metin içerisinde yapılan atıflar mutlaka Ek Tablo:1, Ek Grafik: 3 veya Ek Şekil: 7 şeklinde yapılmalıdır. Tablo, şekil, grafik ve resim için şayet alıntı yapılmışsa, mutlaka kaynak belirtilmelidir.

3. Metin içerisindeki Tablolar tablo üstünde isimlendirilecek alıntı yapıldığı kaynak türüne göre dipnot sistemine göre verilecektir.

4. Metin içerisinde yer alan şekil, grafik ve haritalar hemen altında isimlendirilecek ve alıntı yapıldığı kaynak türüne göre dipnot sistemine göre verilecektir.

E. KAYNAKÇA YAZIMINDA UYULACAK ESASLAR

1. Kaynakçada yazar soyadı büyük ve başta; adı ise küçük harflerle yazılacaktır.

2. Kaynaklar alfabetik sıra ve alıntı türüne göre tasniflenerek verilecektir. (Kitaplar, makaleler, internet kaynakları vs.)
3. Makalelerde sayfa numaraları belirtilmeyecektir.

F. DEĞERLENDİRME

1. Dergi Yayın Kurulu, biçim ve alanlar açısından uygun bulduğu yazıları konunun uzmanı hakemlere (iki hakeme) gönderir, değerlendirmelerin ikisi de olumlu ise yayına kabul edilir. Biri olumlu, diğeri olumsuz ise makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Yayımlanması için düzeltilmesine karar verilen yazıların, yazarları tarafından en geç (posta süresi dâhil) 20 gün içerisinde teslim edilmesi gereklidir. Düzeltilmiş metin, gerekli görüldüğü durumlarda, değişiklikleri isteyen hakemlerce tekrar incelenebilir.

2. Gönderilen yazılar iki alan uzmanının “yayımlanabilir” onayından sonra, Yayın Kurulu’nun son kararı ile yayımlanır. Yazarlar, hakem ve Yayın Kurulu’nun eleştirisi, değerlendirme ve düzeltmelerini dikkate almak zorundadırlar. Katılmadığı hususlar olması durumunda, yazar bunları gerekçeleri ile ayrı bir sayfada bildirme hakkına sahiptir.

3. Hakem oluru alan makaleler, Yayın Kurulu tarafından derginin konu içeriği esas olmak üzere, hakem raporlarının tamamlanma tarihlerine göre sıraya konarak yayımlanır.

4. Dergiye gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.

5. Güvenlik Stratejileri Dergisi’nde yayımlanan makalelerdeki görüşler, yazarlarının şahsi görüşleri olup; hiçbir kurum ve kuruluşun resmî görüşü niteliğini taşımaz.

KİTAP İNCELEME VE KİTAP TANITIMI ESASLARI

1. Uluslararası ilişkiler, strateji, güvenlik, tarih, istihbarat, savunma kaynakları alanlarında yurt içi ve yurt dışında yayımlanmış akademik eserlerin tanıtım ve incelemeleri yapılmalıdır.
2. Kitap tanıtımı metinleri, dipnotlar hariç, 500-1000 kelime arasında, kitap inceleme metinleri ise 2500-4000 kelime arasında olmalıdır.
3. Başlık bilgilerinde tanıtım veya incelemesi yapılan eserin adı, yazarı, yayımlandığı şehir ve yayınevi, yayım yılı ve ISBN numarası yazılmalıdır.

Örnek:

OSMANLI KLASİK ÇAĞINDA SAVAŞ

Feridun M. Emecen

İstanbul: Timaş Yayınları, 2010, 318 sayfa, ISBN: 9786051141817.

4. Tanıtım veya incelemenin sonuna yazanın adı soyadı ile mensup olduğu kurumun adı yalın olarak yazılmalıdır.

Örnek:

Mehmet Efe Tuzcu

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

5. Kitap tanıtımı bir eserin sırf özeti değil, eleştirel olarak değerlendirmesi olmalıdır. Kitap tanıtımı yapan yazar kitapla aynı fikirde olabilir veya kitabın fikirlerine karşı çıkabilir veya kitabın sunduğu bilgilerde, yargılarda veya yapıda örnek teşkil eden veya eksik kalan yönleri belirtebilir. Kitap tanıtımı yapan yazar ayrıca kitapla ilgili düşüncelerini de açık bir şekilde ifade etmelidir.

6. Kitap incelemesi, bir kitaptan ortaya konulan en önemli noktalara ışık tutularak bunların eleştirel olarak tartışılmasıdır. Kitap incelemesi giriş, kitabın özeti, eleştirel tartışma ve sonuç gibi genel bir yapıyı takip etmelidir. Kitap incelemesi yazarı,

- a. Giriş kısmında ana tez ve yaklaşımını ifade etmelidir.
- b. Özet kısmında kitabın esas argüman ve iddiaları üzerine odaklanmalı ve çalıştığı disipline getirdiği katkı ve itirazları sıralamalıdır.

245

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 10

Sayı: 19

- c. Eleştirel tartışma kısmında kitap yazarının alanında yaptığı katkıların önemini değerlendirmeli, argümanlarının dayandığı veriler ve bunların bağlama uygun kullanılıp kullanılmadığını incelemelidir.
- ç. Sonuç kısmında kitaba ilişkin ulaştığı sonuçları ifade etmelidir.

246

Security
Strategies

Year: 10

Issue: 19

PUBLISHING PRINCIPLES

Works sent to the Journal of Security Strategies must not be published elsewhere or must not be sent to another publication in order to be published.

A. PRINCIPLES AS TO THE EDITORIAL BOARD

1. Language of publication is Turkish. However, works written in English, German, and French may also be published. Reductions to papers submitted to the journal are made by Vice Editors and the Editorial Board. The most recent edition of the spelling guide of Turkish Language Institution is taken into account for language use, punctuation, and abbreviations. The texts submitted must be clear and understandable, and be in line with scientific criteria in terms of language and expression.
2. The texts submitted to be published must be no longer than 30 pages including also the abstract and references.
3. For other languages, the texts must be submitted together with the abstract no longer than 250 words in the language of the text and in English at the beginning of the paper, and with the five keywords and the summary of the article no longer than 750 words in English.
4. Texts written other than English must be provided with an article summary no longer than 750 words.
5. Name of the author must be placed at the right corner in bold italics, in 1 type size; his/her title, place of duty and e-mail address must be indicated in the footnote with (*) in 9 type size. Footnotes for other explanations must be provided both in the text and down the page in numbers.
6. The type character must be Times New Roman, 1 type size, line spacing 1,5, footnotes in 9 type size and with single line spacing

B. PRINCIPLES AS TO PAGE LAYOUT

1. Indentation must be, for the first line, 1, 25; spacing before must be 3 pt, after must be 3 pt, justified, and line spacing must be 1, 5.

2. Page layout must be normal; page setup must be 5 cm from top, 5.5 cm from bottom, 4.5 cm from left, 4.5 cm from right, gutter 0, header 1.25 cm, and footer 4.5 cm.
3. Sub-headings must be within three characters from the preceding heading.
4. Page numbers must be placed bottom right.
5. Following the first page, name of author must be provided on even numbered pages, and name of paper must be provided on odd numbered pages in 9-type size as headers.

C. PRINCIPLES AS TO REFERENCES AND CITATIONS

1. Citations (references) shall be given down the pages in numbers in The Journal of Security Strategies. References shall not be presented in the text (e.g. Karpat, 2001: 101.).
2. Full identity of the resources cited shall be given; any un-cited resource shall not be presented in the references.
3. Name of publications (name of book for books, name of journal for papers) shall be indicated in italic and bold, page numbers cited should be absolutely specified.

For Books

1. References and citations for the same publication shall be made by using “Ibid”, the same place for the same page. Techniques for citation are presented below.
2. In the footnotes, resources from other languages shall use the English principles, and Turkish references shall use the Turkish principles.
3. If more than one publication from the same author is cited, name, and surname of author, year of publication, “ibid” and page number shall be used. If more than one publication with same year of publication from the same author is cited, letters A, B, C shall be used after year of publication, and it also shall be stated in bibliography.

(1) Books with Single Author:

Name and surname of the author, **name of work** (volume No if available), (translator if any), publisher, place and date of publication, page number.

Joseph Needham, **Science and Civilization in China**, Vol: 5, Cambridge Univ. Pres, Cambridge, 1954, p. 7.

Joseph Needham, **Science in Traditional China**, Harvard Univ. Pres, 1981, p. 37.

Joseph Needham, 1954, **Ibid**, p. 48.

(2) Books with Two Authors:

Name and surname of the first author and name and surname of the second author, **name of work** (volume No if available), (translator if any), publisher, place and date of publication, page number.

Arnold Gessell and Ilg L. Francis, **Child Development: An Introduction to the Study of Human Growth**, Harper and Row Publication, New York, 1949, p. 280.

(3) Books with More Than Two Authors:

Name and surname of the author et. al., **name of work** (volume No if available), (translator if any), publisher, place and date of publication, page number.

Luis Benton et. al., **Informal Economy**, The John Hopkins University Press, Baltimore, 1989, pp. 47-59.

(4) Translated Books:

Walter Isaacson, **Steve Jobs**, trans. Dost Körpe, Domingo Publication, İstanbul, 2011, p. 540.

(5) Books with Name of Author or Editor Non-Specified:

“Türkiye ve Dünyada Yükseköğretim”, **Bilim ve Teknoloji**, TÜSİAD Publication, İstanbul, 1994, p. 81.

(6) Publications with More Than One Volume:

Halil İnalçık, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi** (trans. Halil Berktaş), Vol: 1, Eren Publication, İstanbul, 2000, p. 100.

For Papers

Name and surname of the author, “name of paper” (translator if any), *name of periodical in which it is published*, publication year, volume No (Roman)/number: pages in journal, cited page number.

(1) *Papers with One Author:*

John C. Grene, “Reflections on the Progress of Darwin Studies”, *Journal of the History of Biology*, 1975, Vol: 8, 243-273, p. 270.

(2) *Papers with Two Authors:*

Tom D. Lewis and Gerald Graham, “Seven Tips for Effective Listening”, *British Journal of Social Work*, 2003, 13-35, p. 30.

(3) *Papers with more than Two Authors:*

Michael Stowe et al., “Required Knowledge, Skills and Abilities from Healthcare Clinical Managers’ Perspectives”, *Academy of Health Care Management Journal*, 2011, 55-62, p. 60.

(4) *Paper in Compilation Books:*

Nilgün Güzel Özgüven, “Regional Disputes and Conflicts: The Vision of Turkey and Pakistan”, R.Kutay Karaca, (ed.), *Security and Cooperation Seminar*, War Colleges Printing House, İstanbul, 2010, 83-96, p. 83.

(5) *Paper with Author Non-Specified in Journals:*

“Balkanlarda Türk Varlığı”, *Toplumsal Tarih*, Ankara, 1990, Vol: X, Issue: 7, 8-10, p. 8.

(6) *Papers from Daily Newspapers:*

Hasan Pulur, “Atatürk’ün Hayalleri”, *Milliyet*, 10 Kasım 2011, p. 3.

(7) *Paper from Internet Journal:*

Full address should be written.

Hasan Kopkallı, “Does frequency of online support use have an effect on overall grades?”, *The Turkish Online Journal of Distance Education*, <http://tojde.anadolu.edu.tr/> (Access date: 18.11.2009).

For Theses

No *italics* shall be used for headings of non-published theses.

Name and surname of the author, name of thesis, institution and institute of the thesis, place and date of the thesis, page number, (whether it has been published and academic degree of the thesis).

Kenan Sezer, Sanayi Atıklarında Bazı Organik Kirleticilerin Belirlenmesi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 2004, p. 53 (Unpublished Doctorate Thesis).

Report

(1) Report with Author Specified

Fatma Gök, *Öğretmen Profili Araştırma Raporu*, Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası Publishing, Ankara, 1999, p. 25.

(2) Report with Author Non-Specified

Arnavutluk Ülke Raporu, TİKA Publishing, Ankara, 1995, p. 7.

(3) Prepared by an Institution, Firm or Institute

Dış Politika Enstitüsü, *Uluslararası İlişkilerle İlgili Anayasaya Konabilecek Hükümler*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Publishing, Ankara, 1990, p. 33.

Encyclopedia

Ömer C.Saraç, Kâğıt, Millî gelir, Ak İktisat Ansiklopedisi, Vol: II, Ak Yayınları, İstanbul, 1973, pp. 20-30.

Internet

(1) Web Pages of Public Institutions

T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmî İnternet Sayfası, “Türkiye Ukrayna Anlaşması”, <http://www.mfa.gov.tr/turkce/group/ikili/11.htm>.

(2) Messages Sent to Discussion Boards, Forums etc by E-Mail

Abdulvahap Kara, “Kazak Mitolojisinin Dildeki Yansımaları”, (Message: 25), 10 July 2007, http://groups.google.com/group/turk-tarihciler/browse_thread/thread/f8cef971cca8fd7b.

Declarations to Conferences

Dritan Egro, "Arnavutluk'ta Osmanlı Çalışmaları", *XIII. Türk Tarih Kongresi Bildiriler 4-8 October 1999*, Vol: I, TTK Publishing, Ankara, 2002, p. 14.

Brochure

Alev Keskin, *1877-78 Osmanlı-Rus Harbi Harp Tarihi Broşürü*, Genelkurmay Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Publishing, Ankara, 2000, p. 7.

Official Publications

İsmet Binark, *Balkan Ülkelerinin Tarihi Kaynakları Bakımından Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinin Önemi*, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yayını, Ankara, 1996, p. 9.

Maps and Figures

Şanlıurfa Tourism Map, Map, Şanlıurfa Valiliği Publishing, Şanlıurfa, 1983.

Bulletins

Afyon Kocatepe Üniversitesi News Bulletin, Afyon Kocatepe Üniversitesi Publishing, Afyon, 1999, p. 8.

D. PRINCIPLES TO ABIDE BY IN USING OF DOCUMENTS, TABLES, FIGURES AND GRAPHICS

1. Attachments (documents) shall be presented at the end of the text and down below shall be brief information as to the content of the document and proper citation in line with the relevant criteria.
2. Other attachments (Table, Figure and Graphics) shall be presented as Additional Table: 1, Additional Graphic: 3 and Additional Figure: 7 if indicators other than the text are too many in number; attachments

shall be presented after the References. References to these attachments in the text shall absolutely be made as Additional Table: 1, Additional Graphic: 3 or Additional Figure: 7. If citation has been made for table, figure, graphic or picture, resource shall absolutely be indicated.

3. The names of the tables within the text shall be written on the top of the table and these tables shall be cited in the footnote according the publication type from which it was cited.

4. The names of the figures, graphics and maps within the text shall be written at the bottom of the figures, graphics and maps and these figures, graphics and maps shall be cited in the footnote according the publication type from which it was cited.

E. PRINCIPLES TO ABIDE BY IN PRESENTATION OF REFERENCES

1. Surname of the author shall be at the beginning with capital letters, name with small letters.
2. Resources shall be sorted alphabetically and according to their types (Books, articles, internet resources).
3. Page numbers shall not be indicated for papers.

F. ASSESSMENT

1. Publication Board of the Journal sends to referees of expertise in the field (three referees) the papers it has found relevant in terms of form and fields; the papers are accepted for publication with the approval of at least two referees out of the three. The papers, which have been decided to be reviewed, shall be submitted by the author(s) within no later than 20 days (including the duration of postal service). The revised text may be re-examined by the demanding referees if found necessary.

2. The papers submitted shall be published with the final decision of the Publication Board, following the “can be published” approval of the three experts in the field. Authors shall take into account criticism,

assessment and revisions of the referees and the Publication Board. If the author has any points he/she does not agree with, he/she has the right to specify these issues in a separate page with the justifications thereof.

3. The papers, following the approval by the referees, are ordered by the Publication Board, based on dates of completion of referee reports and also based on the scope of the journal.

4. The papers submitted to the journal shall not be given back whether published or not.

5. The views in the papers published in The Journal of Security Strategies are the personal views of the authors, and are no way the official view of any institution or organization.

GUIDELINES FOR BOOK REVIEWS AND REVIEW ESSAYS

1. Book reviews and review essays shall be written on the academic works in the fields of international relations, strategy, security, history, intelligence, and defense resources, published in Turkey or abroad.
2. Book reviews shall be about 500-1000 words, excluding the footnotes; and review essays shall be about 2500-4000 words.
3. Title information of the reviews shall include name of the book reviewed, author of the book, city of publication and publication house, publication year and ISBN number.

Example:

CROSS-CULTURAL ENCOUNTERS AND CONFLICTS

Charles Issawi

New York: Oxford University Press, 1998. 150 pp., ISBN: 9780195353471.

4. Name of the reviewer and his/her institution shall be written at the end of the review essay or book review.

Example:

Gültekin Yıldız

Istanbul University

5. Book reviews shall not be just the summary of the work but shall be the critical discussion of the work. Book Reviewer shall offer agreement or disagreement and identify where he/she find the work exemplary or deficient in its knowledge, judgments, or organization. Reviewer shall clearly state his/her opinion of the work in question.

6. Review essay shall offer insight into the most important points of the book and review these points within a critical approach. Review essays shall follow a general pattern of introduction, summary of the book, critical discussion and conclusion. Author of the review essay shall

- a. express his/her thesis and approach in the introduction.
- b. focus on main arguments and assertions of the book and list its contributions and objections in its field in the summary.
- c. evaluate the contributions of the author of the book to his/her field and examine the data on which his/her arguments have been based and the way in which he/she has used these data within the context in the critical discussion.
- d. express the conclusion reached about the book.

256

Security
Strategies

Year: 10

Issue: 19